

**HET DOMEIN VAN DE SLANG,
VERLEIDINGEN VAN SATAN**

DUIVELS DICHTBIJ

Hoe de duivel je denken en leven beïnvloedt

Door

STEEF POST

HET DOMEIN VAN DE SLANG

DR. W. J. OUWENEEL

OVER TOVERIJ EN WAARZEGGING

WILLIAM PERKINS

Samengesteld door:

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2021**

DUIVELS DICHTBIJ

Hoe de duivel je denken en leven beïnvloedt

DOOR

STEEF POST ¹

Hoofdstuk 17 Infiltrant in je denken

EEN EENDUIDIGE BOODSCHAP

Gericht op jou

De duivel infiltreert je denken. Hij is bezig om je verstand zo te beïnvloeden, dat je verkeerde verlangens niet geremd worden door verstandelijke overwegingen. Maar de duivel haalt nog andere dingen met ons verstand uit. Want hij wil ons niet alleen tot zonden aanzetten, maar ons ook ongevoelig maken voor de boodschap van God. Hij wil dat we de boodschap van God niet horen, zoals de Heere die bedoelt.

Dat is voor de duivel niet zo simpel. Wat God zegt in de Bijbel, is niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. De boodschap kan zelfs iemand met beperkte verstandelijke vermogens begrijpen. Sterker, die kunnen het in zekere zin nog beter begrijpen! Ze hebben een streepje voor. Jezus stelt immers Zelf een kind tot voorbeeld: ‘Voorwaar, zeg Ik u: Zo wie het Koninkrijk Gods niet zal ontvangen als een kindeke, die zal er geenszins in komen.’ (Luk. 18:17) In Lukas 10:21 is de Heere Jezus daarover Zelf innerlijk verheugd en verbindt Hij het nadrukkelijk met het welbehagen van God. ‘In die ure verheugde Jezus Zich in de geest, en zeide: Ik dank U, Vader! Heere des hemels en der aarde; dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen, en ze aan kinderkens geopenbaard hebt; ja, Vader, want alzo is geweest het welbehagen voor U.’

Gods boodschap aan de gevallen mens laat niets aan duidelijkheid te wensen over en leent zich niet voor ingewikkelde discussies. Zijn Woord bevat een eenvoudige boodschap. Kijk nog maar eens naar de volgende willekeurig gekozen teksten:

- *Als gij daarvan eet zult gij de dood sterven.*
- *Waarom zou je sterven en niet leven?*
- *Wie in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven.*
- *Wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.*
- *Zoek de Heere en leef.*

Natuurlijk staan er moeilijke passages in de Bijbel. Maar dé boodschap van het Woord van God is zo duidelijk! Het is volstrekt helder wat de Heere van ons wil: dat we ons bekeren. Dat we ons afkeren van de zonde,

---

¹ Hoofdstuk 17 met toestemming van Uitgeverij Groen, Heerenveen

de wereld en de duivel en dat we ons toekeren naar de Heere. Dat we anders gaan denken. Dat we in de Zoon van God geloven. Dat we de zonde verlaten.

Je vraagt je dus af hoe de duivel erin slaagt om zo'n eenvoudige boodschap te vervormen en krachteloos te maken. Hoe pakt hij dat aan?

WANTROUWEN

Satan verleidt ons om de intentie van God in twijfel te trekken. Het is kernachtig beschreven in *De heilige oorlog*. Wat doet Diabolus op het moment dat hij vreest dat de boodschap van Vorst Immanuel de mensen zal bereiken? Hij roept alle burgers bij elkaar op het marktplein en houdt een toespraak, waarin hij zijn uiterste best doet om de boodschap van zijn Vijand te ontcrachten. Hij zegt:

Mannen, het is natuurlijk tevergeefs om op genade te hopen. Die Prins zal het wel over barmhartigheid hebben. Maar dat doet Hij alleen om des te eerder heer en meester van de stad te zijn. Geloof er dus maar niets van. En veronderstel nu eens dat Hij de stad binnenkwam en sommigen spaarde. Wat heb je er dan nog aan? De kans dat je erbij zit is immers maar klein. En dan nog. Het leven onder die Man is een slavenleven. Dit mag niet en dat moet per se! Je zal toch weer onder het juk moeten doorgaan en Hij zal je dingen opleggen, waarin je helemaal geen zin hebt.

Maar goed, je moet je er sowieso niet op blindstaren als Hij het over zogenaamde barmhartigheid heeft. Hij is een Vorst Die de zonde wil straffen en bloed wil zien. Ik kan je helpen om je tegen Zijn invloed te verzetten, zodat je heerlijk kunt blijven genieten van de zonde. Neem bijvoorbeeld dit schild. Je kunt het zo krijgen. Je zult er veel plezier van hebben. Dat schild heet ongeloof. Het is uiterst functioneel. Iedere boodschap van Elschaddai ketst erop af.

Dat doet de duivel dus. Hij zaait wantrouwen, hij zet een paar stevige vooroordelen neer, hij zorgt ervoor dat alles wat gehoord wordt vanuit verkeerde gedachtespinsels wordt geïnterpreteerd. De duivel is de ijverigste prediker over de leer van de verkiezing en verwerping.

VOOROORDEEL

De duivel stuurt onze ideeën en opvattingen. We denken in schema's. We hebben bepaalde opvattingen, opvattingen die leiden tot vooroordelen. Deze opvattingen en vooroordelen zetten filters aan in ons hoofd. We horen bepaalde informatie wel, andere informatie niet. Vooroordelen kun je niet gemakkelijk uitzetten. We proberen de informatie die we opvangen uit onze omgeving liever zo te vervormen en te filteren, dat ze past in ons denkschema. We zijn niet snel geneigd om ons denkschema te veranderen. We houden vooroordelen en denkschema's op een paar manieren in stand. Ten eerste selecteren we in onze waarneming. Wat niet klopt met ons idee, pikken we onbewust niet zo snel op. Wie denkt dat alle allochtonen slecht zijn, leest de krant anders dan iemand die positief denkt over allochtonen. Informatie die het negatieve beeld van allochtonen bevestigt, pikken we meteen op, informatie die dat beeld nuanceert, wordt nauwelijks opgemerkt.

Ten tweede is ons verstand er snel bij om tegengestelde informatie anders

uit te leggen. We wantrouwen bijvoorbeeld de bron. Of we neutraliseren het door het te labelen als een uitzondering die de regel bevestigt.

Ten derde zorgen vooroordelen ervoor dat je herinneringen gekleurd worden. Je herinnert je informatie die strookt met je vooroordeel veel sterker, dan informatie die het vooroordeel tegenspreekt.

Onder bijbellezers zijn veel mensen die vanuit verkeerde schema's Gods Woord interpreteren. Sterker, als wij niet verlicht zijn door de Heilige Geest, dan kunnen we niet anders dan uit verdorven schema's het Woord tot ons nemen. Dat is de duisternis van ons verstand. Dat is de invloed van de vorst der duisternis op ons denken. 'Maar de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die van de Geest van God zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.' (1 Kor. 2:14)

De duivel past deze neiging van ons verduisterd verstand niet alleen toe op ideeën, meningen en opvattingen, maar ook op het beoordelen van personen.

MENTAAL BEELD

Heb je je er wel eens over verbaasd, hoe ongelooflijk veel informatie één oogopslag oplevert? Op het moment dat je iemand ziet, staat er een beeld op je netvlies. In een fractie van een seconde herken je iemand, zelfs al is het een jaar geleden dat je de persoon in kwestie voor het laatst hebt gezien en al heb je tussendoor duizenden andere mensen ontmoet. Een baby herkent de moeder die zich over de wieg buigt, ook al draagt ze andere kleren dan de vorige dag.

Als je iemand voor het eerst ziet, verschijnt er niet alleen een beeld op je netvlies. Er gebeurt meer. Er blijven bij zo'n kennismaking op het eerste gezicht heel wat sporen achter in je hersenen. Je creëert binnen enkele seconden een mentaal beeld. Ergens in je hoofd vormt zich snel een eerste oordeel: opgewekt of teruggetrokken, brutaal of bescheiden, vriendelijk of nors, eerlijk of onbetrouwbaar, aardig of niet aardig. Het is indrukwekkend hoeveel informatie bij zo'n eerste oogopslag doorkomt. Een compleet wonder.

Toch is er ook een gevaar. Dat schuilt vooral in die mentale beeldvorming: het beeld dat zich vormt in onze hersenen. Want de conditie van onze hersenen is niet goed. Er is iets mis met ons verstand.

Ons verstand is een scheppingswonder, ongetwijfeld. Complex, ingenieus, raadselachtig. Maar ons verstand is vanaf de geboorte ook verduisterd.

Ons verstand is ook manipuleerbaar. Ons verstand is ook dwaalziek. Ons verstand is niet alleen een wonder van God, het is ook verworden tot een instrument waarmee de duivel stevig kan sturen in je leven.

Je hebt misschien snel een beeld van iemand. Maar daarna is het lastig om de informatie over die persoon ongefilterd binnen te laten komen.

Als je eenmaal een negatief of positief beeld van iemand hebt, plaats je gemakkelijk alles wat iemand zegt of doet in dat kader. Onbewust pas je de informatie in dat beeld in of negeer je het. Zo kan het zijn dat je van iemand alleen maar slechte dingen ziet. Of je bewondert iemand en je kunt geen slechte dingen van hem of haar ontdekken.

Een zinnetje als 'Ik zeg dit om je te helpen' kun je dan ook heel verschillend oppikken. Bij de één denk je: 'Ja, ja, dat zal wel!' Bij de ander krijg je warme gevoelens. We filteren informatie zo dat een beeld versterkt

wordt, wat de ander ook zegt of doet. De bril waardoor we naar mensen kijken is gekleurd. Dat is zonde. We zien dan niet meer Gods beeld en heerlijkheid in de ander. Calvijn schrijft daarover in de *Institutie*: *De Schrift leert ons dat wij veeleer in allen Gods beeld moeten zien, waaraan wij de diepste eerbied en de teerste liefde verschuldigd zijn. Wij worden vermaand de gaven van God die wij in anderen opmerken zo te erkennen en te waarderen, dat wij achting toedragen aan hen die ze bezitten. Het zou immers een grote belediging zijn hun de eer te onthouden welke God hun heeft waardig gekeurd.*

Veel ouder-kindrelaties staan onder druk, omdat ouders een negatief beeld van hun kind hebben en zijn gedrag bij voorbaat negatief uitleggen. Verhoudingen tussen man en vrouw gaan kapot, omdat de ander niet meer hoort wat zijn levensgezel echt zegt. Elke mededeling van de andere kant wordt zo opgepakt dat zij precies past in het beeld dat zich in de hersens heeft vastgezet: egoïstisch, denkt alleen aan zichzelf, is altijd op eigen belang uit, houdt niet van mij.

Daarbij komt dat een vooroordeel over je medemens bij hem of haar een verwachtingspatroon oproept waarnaar hij of zij zich zal gedragen. Wie denkt: ‘Mijn kind liegt altijd’, creëert een verwachtingspatroon, waaraan het kind inderdaad meer en meer zal gaan voldoen. Wie uitspreekt of uitstraalt: ‘Mijn kind is heel behulpzaam’, zal daarmee behulpzaamheid stimuleren.

Het begin van mentale beeldvorming kan een ontmoeting zijn, maar het kan ook heel goed informatie door derden zijn. Andere mensen vertellen iets over bijvoorbeeld een docent. Daarmee loop je een besmetting op. Het virus vooroordeel nestelt zich in je hoofd. En het is heel lastig om de ander dan nog objectief te waarderen. De duivel stimuleert dit soort denken sterk. Hij houdt van ruzie, oorlog, onbegrip, wantrouwen.

DOMINEE

Mentale beeldvorming is een goede manier om de voortgang van het evangelie te beletten. Zo kun je een naam van een dominee in de kerkbode zien staan. Hij komt preken, maar je weet eigenlijk al wat het wordt. Het is een echte zware. Hij gebruikt ouderwetse taal. Niet meer van deze tijd. En als je in de kerkbank gaat zitten, heeft de duivel de filters in je gehoorgang al aangebracht. De woorden die passen bij het beeld, laat het filter door. De uitspraken van de predikant die het beeld zouden verstoren, gaan aan je voorbij of komen vervormd binnen. Zo werkt dat. Als de Heere het niet verhoedt, tenminste.

Veel meer zouden we moeten beseffen, dat het niet de dominee is, die tot ons spreekt in de kerk, maar de Heere Zelf. Hij wil iets tegen ons zeggen. Dat Hij daarvoor een predikant gebruikt die eenzijdig is, die van zichzelf wat somber is, die graag vasthoudt aan het oude, dat alles, zegt Calvijn, is om ons nederigheid te leren. De Heere spreekt tot ons. Het behaagt Hem om daarvoor gebrekkige instrumenten te gebruiken. Als we steeds op het gebrekkige van het instrument staren, stompen we zelf ook af.

Laten we verwonderd zijn dat de Heere nog tot ons, die Hem zo vaak negeren, wil spreken. Dat Hij nog met Zijn boodschap van heil tot ons wil komen. Laten we bidden of de vooroordelen tegen de predikant het luisteren niet verhinderen. Bidden, niet alleen vóór de preek, maar ook tijdens de preek: ‘Heere, spreek tot mijn hart!’

GEMEENTE

Er is maar een klein vonkje nodig om een oplaaiende ruzie in de gemeente te veroorzaken. De brandstof? Die zit in het hart van jou en mij, van nature. We kunnen ons snel beledigd voelen of verongelijkt. Dan is de duivel er als de kippen bij om groepen in de gemeente te laten ontstaan. Een groep voorstanders en een groep tegenstanders. Een groep meestemmers en een groep tegenstemmers. Een groep die het met de kerkenraad eens is en een groep die ertegen is. Mooier wordt het nog als hij ook de kerkenraad weet te splitsen. Dan is de verwarring compleet. Een groep voor de dominee en een tegen de dominee. Een groep lichten en een groep zwaren. Een groep die verlangt naar liturgische vernieuwing en een groep die ervan gruwet. Hoe ontstaan die groepen? Simpel door vraagjes als: ‘Wat vind jij er nu van? Vind je ook niet dat ...? Heb je gehoord wat ouderling X tegen mevrouw Y zei? Ik weet niet hoe jij er tegenaan kijkt, maar ik heb toch wel heel veel moeite met dominee Y. Heb jij dat nu ook? Door middel van schijnbaar onschuldige vraagjes, wordt de gemeente gesplitst. Als de groepen ontstaan, begint het oordelen. Dan komen de vooroordelen. Dan ontstaan de beelden over de ander. En waar oordelen begint, eindigt het luisteren naar elkaar. Je weet al wat de ander denkt. Je weet al wat hem bezielt. Je weet dat achter wat ze zeggen, iets anders schuilgaat. Je weet dat ze een verborgen agenda hebben. Luisteren is er niet meer bij.

BEGRIPVOLLE GOD

Voor alles moeten we ons bewust zijn dat de duivel er op uit is in ons verstand een godsbeeld te scheppen, dat de boodschap blokkeert. Grofweg boetseert de duivel aan twee godsbeelden en met beide is hij zeer tevreden.

Bij sommigen is dat het beeld van de God, Die voelt, denkt en functioneert als een mens. En dan als een bijzonder lief en sympathiek mens. Je kunt zo’n God ook op je eigen niveau aanspreken. Dat vindt Hij niet erg. Hij is de lieve, warme, begripvolle en graag vergevende God. Er staat toch: God is liefde. Alles is knus en close.

Zo kun je het ook samen zingen:

- *Mijn Vader, dank U wel, dat U steeds bij mij bent.*
- *Dat U al mijn gedachten en verlangens kent.*
- *Dat U zo stil en rustig en begrijpend bent.*
- *Mijn Vader, dank U wel.*

Het is een genadig God, Die de zonde graag vergeeft. Hij staat altijd gereed om Zijn vergevingsgezindheid tonen.

Is dat dan niet waar? Ongetwijfeld. De duivel heeft vrijwel altijd gelijk. Hij speelt met de waarheid. Hij geeft gul toe aan halve waarheden. Daar strooit hij mee. Het is waar. God is liefde! Gaarne vergevende! En toch is het een misleiding van de vader der leugens.

God is even rechtvaardig als genadig. Misschien vallen bepaalde passages in de Bijbel je niet op, doordat je de informatie over God filtert.

Je hebt een gekleurde bril op als je in de Bijbel leest. Maar sla opnieuw de Bijbel open en lees over de wijze waarop God als een machtig Heerser,

Die niet met Zich liet spotten, de duivelen uit de hemelen wierp en met ketenen der duisternis vastbond. Lees over de engel met het vurige zwaard die Hij bij de ingang van het paradijs stelde. Lees over de alles versmorende zondvloed, die Hij over het hele menselijk geslacht uitstortte. Lees de geschiedenis van de steden Sodom en Gomorra, die Hij verdelgde onder een regen van vuur en sulfer. Denk aan Farao en zijn volk of aan de vrouw van Lot. Lees hoe God bij de berg Horeb Zichzelf openbaarde en het volk diepe indrukken gaf van Zijn heiligheid en majesteit. Probeer je in te denken wat dat was: een aardbeving (dat op zich is ontzettend angstig!), donkere wolken, bliksemen, donder en daardoorheen het doordringende, steeds sterker wordende geluid van de bazuin. Je moet nu eigenlijk echt even stoppen met lezen en je voorstellen wat dat was! Hoe jij dat zou ervaren als jij daar stond aan de voet van die berg. Overdenk de straf die het volk kreeg toen het op een eigen manier, rond een gouden kalf, de Heere wilde dienen. Denk nog eens aan Uza, die door Gods toorn gedood werd toen hij onachtzaam de ark aanraakte (2 Sam. 6:6-11).

NAHUM

Laten we samen eens rustig en aandachtig lezen uit het eerste hoofdstuk van Nahum. Zijn naam betekent notabene: de troostrijke! Wat is de last, de boodschap van de Heere, die Nahum aan de inwoners van Ninevé moest overleggen? Hoe presenteert de Heere Zich in Nahum 1?

*2 Een ijverig God en een wreker is de Heere,
een wreker is de Heere, en zeer grimmig;
een wreker is de Heere aan Zijn tegenpartijders,
en Hij behoudt de toorn Zijn vijanden.*

Er valt niet met de Heere te spotten. Het kan zijn dat de Heere Zijn komst in toorn uitstelt, maar dat is geen afstel.

*3a De Heere is lankmoedig, doch van grote kracht,
en Hij houdt de schuldige geenszins onschuldig.*

En ten slotte komt Hij. Hij komt in Zijn ontzaglijke toorn. Zijn verschijning wordt aangekondigd door een alles verwoestende wervelwind en zware, donkere wolken die als stof door de lucht vliegen.

*3b De weg des Heeren is in wervelwind, en in storm,
en de wolken zijn het stof van Zijn voeten.*

Zo nadert Hij in grote gramschap de aarde. Wat een vreselijke uitwerking heeft het. Door de gloed van Zijn toorn verandert het hele aardoppervlak. Rivieren verdampen, vruchtbare grond wordt dor en doods. Bergen sidderen, de aarde beeft!

*4 Hij scheldt de zee, en maakt ze droog, en Hij verdroogt alle rivieren;
Basan en Karmel kwijnen, ook kwijnt de bloem van Libanon.*

*5 De bergen beven voor Hem, en de heuvels versmelten;
en de aarde licht zich op voor Zijn aangezicht,
en de wereld, en allen, die daarin wonen.*

En hoe zal het zijn voor de mensen die zo rustig hun tijd op de aarde dachten door te brengen? Hoe zullen ze zich voelen? Het zal vreselijk zijn.

*6 Wie zal voor Zijn gramschap staan, en wie zal voor de hittigheid
van Zijn toorn bestaan? Zijn grimmigheid is uitgestort als vuur, en de*

rotsstenen worden door Hem vermorzeld.

Zo had je je de Heere mogelijk niet voorgesteld. Wat een ontzagwekkende woorden: Wreker, zeer grimmig, een vermorzelaar! Dit hoor je toch niet voor het eerst? Kun je na dit alles nog zingen: Dank U Vader, dat U zo stil, rustig en begrijpend bent?!

HEL EN VERDOEMENIS

Welke informatie uit de Bijbel heeft de duivel nog meer aan je aandacht onttrokken? Misschien probeer je toch nog je eigen godsbeeld te redden. Je denkt bijvoorbeeld: oké, maar dat is allemaal Oude Testament. Het Nieuwe Testament is toch anders. Als je dat denkt, dan is dat ook een listige verdraaiing van de feiten.

Welke prediker in de Bijbel heeft het meest en zeer concreet gesproken over hel en verdoemenis? De Heere Jezus! Over de buitenste duisternis, de eeuwige pijniging, over wening en knarsing der tanden, over het helse, onuitblusselijke vuur, waar de worm niet sterft. Hoe vaak eindigden Zijn gelijkenissen in een beschrijving van het vreselijke oordeel! Onderzoek maar eens het slot van de gelijkenis van het onkruid en de tarwe, van het visnet, de gast zonder bruiloftskleed, de talenten, de dwaze maagden, Lazarus en de rijke man. En lees ook eens aandachtig het boek Openbaring door. Als je de Bijbel eerlijk leest, is het onbegrijpelijk dat veel mensen zo'n aards, eenzijdig beeld van God hebben; dat ze naar de eeuwigheid afreizen met de gedachte: God is barmhartig, dus zal het wel meevallen. Terwijl God Zichzelf op zoveel plaatsen presenteert als een verterend vuur, Die de zonde met de allerzwaarste straffen voor eeuwig zal vergelden. Dat beeld van een empathisch, invoelend God kan niet zomaar ontstaan. Achter zo'n godsbeeld moet wel de vader der leugens zitten.

GOD ALS DICTATOR

Bij anderen filtert hij de informatie zo, dat er een beeld ontstaat van een God, Die hoog in de hemel zit en kijkt of wij zonde doen. Hij houdt dat in een dik boek bij en heeft er lust in om ons straks de rekening te presenteren. Geen zonde, zelfs geen zondige gedachte ontsnapt aan Zijn aandacht.

Volstrekt willekeurig zoekt Hij een paar mensen uit, met wie Hij verder wil. Anderen verwerpt Hij, ook al spannen ze zich heel hun leven in: ze gaan naar de kerk, lezen trouw hun dagboek, bidden drie keer op een dag, gaan naar de Bijbelkring, enzovoorts. Hij zegt dat Hij barmhartig is, maar uiteindelijk zal Hij toch heel streng de wereld oordelen.

God lijkt zo een soort strenge dictator. Is God dan niet streng en rechtvaardig? Zonder twijfel! God is even rechtvaardig als genadig. Hij is even barmhartig als gestreng. Misschien lees je de Bijbel met een gekleurde bril. Misschien vallen bepaalde handelingen van God je meer op dan andere.

Maar bedenk eens: waarom heeft Hij Adam en Eva niet onmiddellijk gedood, toen ze vrijwillig een deal aangingen met de duivel, toen ze de Heere dus keihard in het gezicht sloegen? Waarom zocht Hij ze weer op in het paradijs en gaf ze in één adem nieuw perspectief? Waarom had Hij al van eeuwigheid een verlossingsplan uitgedacht? Waarom liet Hij, nadat de zonden tot de hemel toe opgestapeld waren, honderdtwintig jaar (!)

achter elkaar preken, hoorbaar en zichtbaar, voor de zondvloed kwam? Waarom was die ark van Noach zo groot? Waarom koos Hij het onaanzienlijke volk van Abraham uit om Zich tot een volk te maken? En toen het volk van Israël tegen Hem hoereerde, waarom boog Hij toen zo diep, dat Hij zei: ‘Gij nu hebt met veel minnaars gehoereerd, keer nochtans weer tot Mij’ (Jer. 3:1)?

JESAJA 1

Maak eens een Bijbelstudie van Jesaja 1.

Hoezeer moet de Heere klagen over het volk. Hij roept hemel en aarde tot getuigen.

2 Hoort, gij hemelen! en neem ter ore, gij aarde! want de Heere spreekt: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden.

3 Een os kent zijn bezitter, en een ezel de krib van zijn heer; maar Israël heeft geen kennis, Mijn volk verstaat niet.

Wat een hemelgerende zonden ziet de Heere hier in het volk, dat Hij groot heeft gemaakt en heeft verhoogd.

4 Zij hebben de Heere verlaten, zij hebben de Heilige Israëls gelasterd, zij hebben zich vervreemd, wijkende achterwaarts.

Allerlei straffen, die bedoeld waren om hen op het rechte pad te houden, waren tevergeefs. Het heeft geen zin.

5 Waartoe zoudt gij meer geslagen worden?

Gij zoudt de afval des te meer maken;

het ganse hoofd is krank, en het ganse hart is mat.

Ze houden de zonden aan de hand en zijn dan ook nog heel tevreden met hun vrome godsdienst. De Heere prikt er dwars doorheen!

11 Waartoe zal Mij zijn de veelheid van uw slachtoffers? zegt de Heere; Ik ben zat van de brandoffers der rammen, en het smeer der vette beesten, en heb geen lust aan het bloed der varren, noch der lammeren, noch der bokken. (...)

13 Brengt niet meer vergeefs offer, het reukwerk is Mij een gruwel; (...)

14 Uw nieuwe maanden en uw gezette hoogtijden haat Mijn ziel, zij zijn Mij tot een last; Ik ben moede geworden, die te dragen.

15 En als gij uw handen uitbreidt, verberg Ik Mijn ogen voor u; ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; want uw handen zijn vol bloed.

En dan, op het moment dat je verwacht dat de Heere zo’n hardnekkig en huichelachtig volk zal oordelen, als je niets anders verwacht dan dat de toorn van God over dat zelfgenoegzame stelletje egoïsten en huichelaars wordt uitgestort, roept de Heere ze op voor een rechtszaak, waarvan de uitkomst ons verstand te boven gaat! De Heere daagt deze vreselijke verraders voor de rechtbank. Maar wat een wonder, de rechterstoel blijkt Zijn genadetroon te zijn!

18 Komt dan, en laat ons samen richten, zegt de Heere;

al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol.

ONBEGRIJPELIJK

Zo zijn er vele onbegrijpelijke passages, ook in het Oude Testament; onbegrijpelijk in de zin van Jesaja 55:8: ‘Want Mijn gedachten zijn niet uw gedachten, en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de Heere.’ Juist omdat Gods wegen anders zijn dan de onze, omdat God in radicaal andere schema’s denkt dan de mens, kan Hij Zich over de goddeloze met een eeuwige ontferming ontfermen. Daarom kon Hij Zijn Zoon, Zijn lieve Zoon, overgeven in de macht van de duivel en de hel.

Als je wilt zien hoe rechtvaardig God is, als je meer wilt weten over Zijn strenge toorn, als je wilt zien, dat de Heere de kleinste zonde niet door de vingers kan zien, dan moet je mee naar de Hof van Gethsémané: Zijn zweet was als grote druppels bloed! Dan moet je meegaan naar Golgótha: ‘Mijn God! Mijn God! Waarom hebt Gij Mij verlaten!’ (Matth. 27:46) Daar neemt de duivel je niet mee naar toe!

Maar dat is Gods rechtvaardigheid: liever dan de zonde ongestraft te laten, strafte Hij ze met de smadelijke en bittere kruisdood aan Zijn eigen lieve Zoon. Dat is Gods onpeilbare liefde: voor vuile, vieze, hoogmoedige, vijandige schepselen gaf Hij liever Zijn eigen Zoon, dan dat Hij hen liet lijden op de plaats waar ze thuishoren: bij de duivelen in de hel. Dat zijn Gods barmhartigheid en liefde. Keer op keer laat Hij jou en mij weten dat er een weg ter ontkoming is.

VERWARRING

Hoe zit dat dan? De Heere is barmhartig en gaarne vergevend allen die Hem aanroepen. Tegelijk heeft God Zich ook geopenbaard als een God Die toorn over onze zonden en rechtvaardig straft. Het zijn beide werkelijkheden in ons leven, als verbondskinderen. Als je denkt aan een goedertieren, een vriendelijk God, moet je dan denken: maar God is tegelijk ook streng en wil mijn zonde straffen? Een heilig God aan Wie je eerbiedig alles mag vertellen en tegelijk een God voor Wiens wraak je bang moet zijn? Dat is onmogelijk te combineren.

En dat hoeft ook niet. Het is namelijk niet tegelijkertijd. Het is na elkaar. Alle mensen worden geboren onder Gods straffende gerechtigheid. Maar God schort het op. Het is alsof iemand een geweldige schuld heeft bij een vorst en onmiddellijk opgepakt en gedood kan worden. Maar de vorst zegt: ‘Ik leg het dossier nog even weg. Ik zeg niet hoelang, maar je krijgt tijd om het te regelen.’ Meer nog: de vorst laat weten dat hij graag wil dat je het regelt. Hij stelt alles in het werk om dat mogelijk te maken. Zo heeft God niet alleen een periode ter bekering gegeven, maar Hij heeft werkelijk alles gedaan om verzoening mogelijk te maken. Hij gaf Zijn Zoon Jezus Christus. Het is nu genadetijd. God openbaart Zich nu nog als ontfermend, barmhartig, genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid (Ex. 34:6).

Het ergste wat ons kan overkomen is dat we de gedachte van Gods ongemengde ontferming en liefde zouden opvatten als een geruststellende boodschap. Dat is precies wat satan het liefste wil. God is liefde, het komt wel goed. Juist de tijdelijkheid van dit aanbod zou ijverig en biddend moeten maken. De huidige toestand is hoogst ernstig: in zonden ontvangen en geboren als kinderen des toorns. Als deze tijd vruchteloos voorbijgaat, vallen we weer terug in de oude situatie: des doods schuldig tegenover een rechtvaardige Rechter. Plus de schuldverzwarende omstandigheden van het afwijzen van de grote Gave: verzoening door

de Heere Jezus Christus. Dan zal blijken dat Hij de schuldige geenszins onschuldig houdt (Ex. 34:7).

WEDERGEBOORTE

Een andere list van de duivel, waarmee hij ons verduisterd verstand binnendringt, is het scheppen van een onjuist beeld van de bekering, van de wedergeboorte.

Bij sommigen stelt hij die voor als een ogenblik in je leven waarin je vastberaden een keuze doet, waarnaar je vervolgens probeert te leven. Is de bekering dan geen hartelijke keuze? Zeker. De duivel heeft altijd gelijk. Hij laat evenwel maar een stukje van de waarheid zien! Bij anderen stelt hij de bekering voor als iets heel groots, iets heel heerlijks en een ontzettend groot wonder. Het is wel een lot uit de loterij als je bekeerd wordt. Daar kun je eigenlijk niet op rekenen. Als je veel geluk hebt krijg je het in je leven, maar de kans is miniem. Is de bekering dan niet iets heel groots? Jazeker, maar ook dit is niet de gehele waarheid.

Het enige antwoord is het Woord van God. Waar staat in de Bijbel, dat de bekering ver weg is en de kans op bekering miniem? Wat zegt de Heere? Roept de Heere aan terwijl Hij nabij is! De Heere is nabij. De Heere zegt: Die Mij zoeken, zullen Mij vinden.

De Heere heeft Zich in de doop naar jou persoonlijk overgebogen en gezegd: Ik wil jouw God zijn. Zo roept Hij je nog! Hij is vlak bij je. Je zit aan de weg waar Hij voorbijgaat.

Weer anderen spiegelt de duivel voor dat bekering een vastgestelde routine van verschillende ervaringen is. Eerst beleeft een ziel dit, dan dat, dan dat. Aan de hand van dat schema beoordelen ze anderen, op de verschillende stappen van dat schema wachten ze zelf.

Onze oudvaders onderkenden dit gevaar. Hoewel Brakel er vast van overtuigd is dat de bekering begint met de zondekennis (niet als ‘voorwaarde’, maar als ‘weg waarlangs’), is hij zeer benauwd om de Geest een bepaalde weg voor te schrijven. Hij beschrijft in zijn *Redelijke Godsdienst* een aantal manieren waarop de Geest kan werken:

- in korte tijd, zoals bij Zacheüs;
- met verschrikking van wet, dood en verdoemenis, zoals op de pinksterdag;
- op evangelische wijze. Dan vervullen de zaligheden van Jezus Christus en de zoetigheden van het evangelie zo de ziel, dat ze er als het ware door verslonden wordt. Mensen die dit ervaren, hebben geen tijd om aan hun zonden te denken, maar ontvangen Jezus met blijdschap;
- met veel bedaardheid door het gezicht van de waarheden. Er is niet veel smartelijke droefheid, niet veel vervoerende blijdschap. Er is een zoete goedkeuring van de waarheid. Dit zijn volgens Brakel doorgaans de bestendigste en standvastigste christenen;
- langzamerhand met veel wisseling van droefheid, blijdschap, geloof, ongelooft, strijden, overwinnen, vallen en opstaan. Dat is de gewone weg. Als hij dat alles heeft uitgelegd, legt Brakel de pen niet neer. Hij huilt als hij eraan denkt dat hij het werk van de Geest zou inperken. En hij voegt eraan toe: ‘Niemand moet bekommerd zijn, over de wijze waarop hij bekeerd is, omdat hij niet is overgebracht op deze of gene manier, die men zichzelf voorschrijft. Als de bekering er is, is het goed. En zie tot uw ontsteltenis niet terug op de manier, ook al was de manier van bekering

zo, dat u nog nooit iets dergelijks gelezen of gehoord had. De wegen van God zijn wonderbaar.'

In zijn boek *Het gekrookte riet* sluit Smytegelt graag aan bij deze gedachte. 'Al had gij een wijze van bekering, die nog nooit iemand ondervonden had en die nog nooit op de preekstoel gepredikt was en die gij nooit in enige boeken gelezen had, wees daarom niet bekommerd. Meent gij dat alle manieren van bekering beschreven zijn? Ik denk dat de hele wereld dan de beschreven boeken niet zou kunnen bevatten. Verwerpt uw bekering niet om de wijze die God gehouden heeft. Met sommigen belooft God een ordinaire, een gewone weg te houden, met sommigen een extraordinaire, een buitengewone. De weg die God houdt met mensen te bekeren, is wonderlijk.'

TEN SLOTTE

De duivel gebruikt onze denkschema's en onze vooroordelen. Hij voedt ze. Hij stimuleert het denken in schema's. Het helpt hem om de oorpoort dicht te houden. Het helpt hem om de boodschap van God ongevaarlijk te maken. En daarom is het nodig dat we opnieuw geboren worden. Het Griekse woord *metanoia* (bekering) betekent dat we tot andere gedachten komen. Dat gebeurt als de Geest in ons gaat werken. Dan gaan onze schema's ondersteboven. Dan gaan we God zien op een manier waarop we nog nooit aan Hem hebben gedacht. Dan gaan we de Bijbel lezen en kunnen we ons bijna niet voorstellen dat we dezelfde Bijbel als voorheen in handen hebben. Dan wordt alles nieuw.

GESPREEKSVRAGEN

1. Hoe herken je je eigen vooroordelen? Wat doe je ermee? Wanneer en hoe heb je er last van?
2. Wedergeboorte en bekering zijn niet te vangen in systemen. Hoe zit het dan met de drieslag ellende, verlossing en dankbaarheid?
3. Wat betekent 1 Korinthe 2:14: 'Maar de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die van de Geest van God zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.' Hoe verbind je dat aan menselijke denkschema's? Hoe ervaar je deze tekst: wat doet het met je? Zou je deze tekst gebruiken bij evangelisatie of in gesprek met een ongelovige vriend of vriendin? Ben jijzelf nog een 'natuurlijke mens'? Zo ja, wat betekent deze tekst dan voor jou? Zo nee, wat ben je beter gaan begrijpen, nu je dingen geestelijk kunt onderscheiden?
4. Ons beeld van God is totaal defect. Hoe kun je God leren kennen?

DR. W. J. OUWENEEL

HET DOMEIN VAN DE SLANG

Dit is een Telos-boek. Onder de naam Telos brengt een groep positief-christelijke uitgevers boeken die 'doelgericht' en bijbels georiënteerd zijn.

Uitgegeven in samenwerking met de Stichting Bijbelgetrouwe Wetenschap
Pijlboek nr. 8

Christelijk handboek over occultisme en mysticisme
Tweede, herziene druk

Omslagontwerp: Chr. Zwart - Zwolle

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN - AMSTERDAM - 1982

Dr. Willem Ouweneel

studeerde biologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht en promoveerde in 1970 op het gebied van de ontwikkelingsbiologie en erfelijkheidsleer. Tot eind 1976 was hij in dienst van de Kon. Ned. Academie van Wetenschappen en verrichtte hij zuiver-wetenschappelijk onderzoek. Thans is hij hoofddocent aan de Evangelische Hogeschool en hoofdredacteur van Bijbel en wetenschap.

Dr. Ouweneel houdt in binnen- en buitenland lezingen over de Bijbel, creationisme en evolutionisme, occultisme en apologetische onderwerpen. Hij heeft naast tientallen publicaties op het terrein van de erfelijkheidsleer op deze gebieden talrijke artikelen het licht doen zien en is auteur van de boeken: *Kanttekeningen bij Genesis één*, *Operatie supermens*, *Vraag het de aarde eens*, *De ark in de branding*, *Jeugd in een stervende eeuw* en *De schepping in 't geding* en mede-auteur van: *Het ontstaan van de Bijbel*, *Het ontstaan van de wereld* en *De Bijbel in de beklagenbank*.

Een stroom van occultisme komt over Europa, niet in de laatste plaats over Nederland. Zeer velen hebben daar geen idee van; weinigen beseffen hoe gevaarlijk het occultisme is en welk wapen de aanval kan keren. Zonder het te weten houden zelfs veel belijdende christenen zich bezig met allerlei occulte verschijnselen, b.v. in de geneeskunde.

Dr. Ouweneel wijst de wortel van het occultisme aan: de gehoorzaamheid aan de duivel bij de zondeval en sedertdien. Hij laat ook zien hoe in het Oosten en in Europa het occulte en mystieke denken zich verder ontwikkeld heeft.

In de grond van de zaak zijn occultisme en mysticisme hét domein van de 'mensenmoeder van den beginne', de slang, dat is: de duivel. Met zijn collega-demonen krijgt hij steeds meer invloed in onze cultuur.

Het is een belangrijke verdienste van de schrijver dat hij heel concreet aanwijst wáár het domein van de slang zich bevindt. Dit domein is niet beperkt tot extreme vormen van occultisme als het satanisme, met z'n godslastering, seksuele perversie en bloeddorst. Het is veel omvangrijker.

De auteur geeft een overzicht van het occultisme, dat hij onderscheidt in vormen van mystiek, spiritisme, waarzeggerij en magie. En daaronder valt heel wat. Een paar voorbeelden: drugsverslaving, hallucinaties, yoga, transcendente meditatie (vormen van mystiek), telekinese, contact met doden, automatisch schrift, spiritistische visioenen, uittredingen (vormen van spiritisme), waarzeggende dromen, helderziendheid, astrologie, handleer- en kaartlegkunde, wichelen, iriscopie (vormen van waarzeggerij), exorcisme, hekserij, satanisme, bloedpacten, paranormale geneeswijzen als acupunctuur en magnetisme (vormen van magie). Dr. Ouweneel laat het in dit boek niet bij dit waarschuwend overzicht, maar hij toont ook dat er een bijbels antwoord is op alle aanvallen van de satan. En dat er een goddelijk antwoord is op de verschrikkingen van de eindtijd: de wederkomst en totale overwinning van Jezus Christus. Dit boek is uniek in Nederland.

Voorwoord

IV De „hogere wereld" in de Bijbel

1. ANTHROPOLOGISCHE ASPECTEN

- a. Mensbeeld
- b. Geest en lichaam
- c. Bewustzijnsbeperking

2. BIJBELSE DEMONOLOGIE

- a. Wat zijn demonen?
- b. Hoe zijn demonen?
- c. Waar zijn demonen?

3. DE BIJBEL OVER HET OCCULTISME

- a. Necromantie
- b. Waarzeggerij
- I. Hallucinatorische mantiek
- II. Augurele mantiek

c. Toverij of magie

- 1. Drugs.
- 2. Toverkruiden.
- 3. Toverbanden
- 4. Amuletten
- 1. Reciteerformules.
- 2. Toverklagers.
- 3. Banspreuken.
- 4. Slangenbezweering.
- 5. Neuzelaars.

VIII. De moderne magie

1. BEZWERINGSMAGIE

- a. Belezen
- b. Mentale suggestie
- c. Liefdesmagie
- d. Vervolgingsmagie
- e. Duiveluitbanning (exorcisme)

2. RITUELE MAGIE

- a. De magische orden
- b. Hekserij
- c. Satanisme
- d. Bloedpacten
- e. Geestdrijfverij
- f. Tongen-demonie

3. MEDISCHE MAGIE

a. Medische astrologie

b. Religieuze sekten

- (1) Spiritisme.**
- (2) Mazdaznan**
- (3) Soefi.**
- (4) Rozekruisers**
- (5) Christian Science.**
- (6) Anthroposofie.**
- (7) Gebedsgenezing. Wi**

c. Tau-geneeswijzen

- (1) Acupunctuur.**
- (2) Sjiatsoe en Dö-in. In**
- (3) Macrobiotiek.**

d. Brahman-geneeswijzen

e. Paranormale geneeskunst

(1) Magnetiseren.

(2) Hypnotiseren.

IX Christenen en occultisme

1. OCCULTISTISCHE HOOFDIDEEËN

- a. De micro/ macrokosmos-leer**
- b. De reïncarnatie-leer**
- c. De verlichting door passiviteit**

2. CHRISTENEN EN PSI

- a. Psi en occultisme**
- b. Occulte belasting**

A. Psi-vermogens

B. Stoornissen in het godsdienstige vlak

C. Neurosen

D. Psychopathieën

- 1. Stoornissen in karakter en temperament**
- 2. Onbedwingbare extreme hartstochten**

E. Psychosen (in zwakkere mate vaak nog psychopathieën)

3. De weg der bevrijding

- 1. Bekering en wedergeboorte.**
- 2. Voorlichting.**
- 3. Zelfonderzoek.**

Voorwoord bij de eerste druk

Voorwoorden schrijven is iets wat grote voldoening geeft. Het is namelijk gewoonlijk het laatste wat een schrijver aan zijn boek doet. Het manuscript is bij de zetter, de eerste drukproeven komen al klaar, eindelijk begint de afloop van een omvangrijk en moeizaam stuk werk in zicht te komen. En daar tussen het afsluiten van het manuscript én de verschijning van het boek ligt nog dat voorwoord, waarin de schrijver op zijn werk terugziet en het ogenblik ziet naderen dat de lezers zijn gewrocht onder ogen zullen krijgen. Hoe zal het boek "overkomen"? Wat zullen lezers en boekbesprekers ermee doen?

Soms begint de kritiek al vóóordat het boek uit is, zoals in mijn geval. Dat komt door lezingen over het thema van het boek en de Stichting tot Bevordering van Bijbelgetrouwe Wetenschap', (admin. Kampweg 106, Doorn, tel. 03430-4208), het blad van de Stichting tot Bevordering van Bijbelgetrouwe Wetenschap, in samenwerking waarmee dit boek als achtste "Pijlboek" werd uitgegeven. [Tegenwoordig: tijdschrift van de Evangelische Hogeschool (admin.: St. Evang. Hogeschool, postbus 957, 3800 AZ Amersfoort, tel. 033621732) (noot bij de 2e drink).]

Het komt ook doordat bepaalde mensen lucht krijgen van onderwerpen in het boek die hun niet aanstaan. Gisteren kreeg mijn vrouw een man aan de deur, die zich een christen noemde maar zich niet erg christelijk gedroeg. Hij had over dit boek gehoord en had ook vernomen dat in dit boek over een bepaalde persoon geschreven werd. Hij trachtte mijn vrouw te bewegen mij te overreden de betreffende passages weg te laten, want als ik die bedoelde persoon zou "tarten", dan zou ik wel eens in aanraking kunnen komen met de krachten waarover deze persoon beschikte. Hij vertelde mijn vrouw dramatische verhalen over lieden die hetzelfde geprobeerd hadden en vreselijke ziekten hadden gekregen of zelfs dood waren neergevallen ... Het was maar dat we gewaarschuwd waren.

Ik heb de betreffende passages toch niet weggelaten. Niet uit bravoure, maar omdat ik het als een opdracht van de Heere heb dit boek te schrijven; en als men dan over de werken van de satan schrijft, kan men ook verwachten, dat de slang zich zal roeren. Hij vindt het nu eenmaal niet prettig als men zich op

zijn domein begeeft en probeert zijn werken en motieven te ontmaskeren. Daar zal hij zich tegen verzetten. Ik ben door verscheidene mensen gebeld, die zich nu al zorgen over dit boek maken, nog vóór het uit is. Dat spijt me; ik hoop dat wanneer ze het zullen lezen, het mee zal vallen.

Er zijn ook heel andere reacties gekomen. Verscheidene christenen hebben me met raad en commentaar gediend, en ik heb daar op talloze plaatsen in dit boek heel dankbaar gebruik van gemaakt. Andere christenen hebben me verteld dat zij in verband met dit boek over de duivel en zijn werken heel in het bijzonder voorbede voor mij en mijn gezin gedaan hebben, opdat wij voor zijn aanslagen bewaard zouden blijven. Ik kan niet zeggen hoezeer ik deze bemoedigingen op prijs heb gesteld. We weten dat de satan heel machtig is en dat wij zonder Christus verreweg zijn mindere zijn in kracht en list; maar we weten ook dat zijn werken door Christus op het kruis verbroken zijn en dat wij de satan in en met Christus kunnen weerstaan en dat hij van ons zal vluchten.

Ik heb ook veel reacties gekregen van mensen die mij verzekerden hoezeer zij naar een dergelijk boek als dit hebben uitgezien vanwege de toenemende invloed van het occultisme en mysticisme, ook in de christenheid. Er is grote behoefte aan een christelijk antwoord op deze stortvloed; ik hoop van harte dat dit boek daarin moge voorzien.

Dit boek werd geschreven als een natuurlijk vervolg op een aantal problemen die ik al

heb aangesneden in mijn boek *Jeugd in een stervende eeuw* van dezelfde uitgever. Dat boek was zelf weer een vervolg op *Operatie Supermens* en *De ark in de branding*; al deze boeken mochten intussen al meerdere drukken beleven. In het eerstgenoemde boek schreef ik al over de steunpilaren van de moderne jeugdcultuur (popmuziek, seks, drugs en oosterse mystiek), en deze onderwerpen worden nu in het voor u liggende boek veel dieper uitgewerkt. Het boek is al tamelijk omvangrijk geworden; toch zijn enkele onderwerpen naar mijn smaak nog wat al te beknopt behandeld. Ik denk daarbij met name aan de pinkster- en charismatische beweging, met hun geestesdoop, handoplegging, wondergenezingen en tongenspreken. Ik hoop in een afzonderlijk boek, zo de Heere wil, daar nog eens veel uitvoeriger op in te gaan.

De Bilt, oktober 1978

Voorwoord bij de tweede druk

Het doet mij genoegen dat, ondanks de grote oplage van de eerste druk, een tweede druk van dit boek nodig is gebleken. Ik heb de gelegenheid te baai genomen enkele herzieningen aan te brengen, vooral in § VIII.2.f, maar heb me daarin tot een minimum beperkt. Liever plaats ik enkele kanttekeningen door middel van dit voorwoord.

Geen werk dat ik geschreven heb, heeft zoveel reacties losgemaakt als dit boek, en dat is ook wel begrijpelijk gezien de zeer praktische aard ervan. In het begin bijna dagelijks en tegenwoordig nog wekelijks kreeg en krijg ik brieven en telefoontjes naar aanleiding van dit boek. Verreweg de meeste reacties bestonden óf uit verzoeken om adviezen en hulp óf uit kritiek van pinksterbroeders en -zusters. Wat het eerste betreft: ik heb een duidelijke roeping gevoeld tot het uiteenzetten van wat occultisme en mysticisme is vanuit bijbels standpunt, maar geen roeping tot omvangrijke zielzorgerlijke arbeid op dit terrein. Trouwens, de meeste vragen die mensen mij stellen, worden in het boek zelf al beantwoord; hoewel ik me kan voorstellen dat niet iedereen in zo'n omvangrijk werk vlot de weg kan vinden. Daarvoor verwijs ik nog eens nadrukkelijk naar het zakenregister op blz. 387, en tevens verwijs ik gelovigen die in occulte problemen zijn geraakt, vooral naar hoofdstuk IX (blz. 323), en met name naar § IX.2.c (blz. 352): "De weg der bevrijding".

Er is nog een ander punt waar ik op wil wijzen naar aanleiding van verzoeken om adviezen of hulp. Verschillende recensenten en lezers hebben als bezwaar aangevoerd dat het boek de indruk geeft dat we geen stap meer in dit leven kunnen zetten zonder op occulte gevaren te stuiten en dat het christenleven daarmee angstig, dreigend, drukkend wordt, in plaats van vrij, blij, onbevreesd. Ik kan dit bezwaar goed begrijpen, maar vind het toch niet billijk. Ter eerste had ikzelf al voor deze misvatting gewaarschuwd in het boek (zie bijv. blz. 363), ten tweede is zo'n misverstand in een dergelijk boek haast niet te vermijden. Enz. enz.

IV De „hogere wereld" in de Bijbel

1. ANTHROPOLOGISCHE ASPECTEN

Als wij ons nu willen gaan bezighouden met de vraag wat de Bijbel over de "hogere wereld" te zeggen heeft, willen wij ons niet zozeer verdiepen (op dit ogenblik) in vraagstukken als "hemel" en "hel". Het gaat ons veeleer om de "hogere wereld" als geesteswereld. We willen daarom eerst ingaan op enkele geestelijke aspecten van de mens, terwijl we in het volgende hoofdstuk zullen nagaan wat de Bijbel te zeggen heeft over hogere geestelijke wezens, engelen en vooral demonen.

a. Mensbeeld

In de Bijbel lezen we dat God een geest is 1; de mens daarentegen is niet een geest, maar is een eenheid van geest en lichaam (om de moeilijke trits van ziel, geest en lichaam nu maar buiten beschouwing te laten). De mens moest een lichaam hebben om op de aarde te kunnen wonen en opdat zijn geest zich kenbaar zou kunnen maken aan de andere stoffelijke schepselen. Deze geest van de mens is van God Zelf afkomstig: we lezen dat God de mens de levensadem in zijn neus blies en dat de mens alzo een levend wezen werd 3; ook lezen we dat bij de dood de geest terugkeert tot God die hem geschonken heeft 4.

De dieren bezitten deze geest niet. In dat opzicht neemt de mens een unieke plaats in de schepping in; zelfs van de engelen lezen wij niet dat zij op zo'n wijze de geest van God ontvangen hebben. Wat het bijzondere, goddelijke karakter van de geest van de mens betreft lezen wij o.a.: "Het is de geest in de stervelingen en de adem des Almachtigen, die hun inzicht geeft"; "God, mijn Maker, ... die ons verstandiger maakt dan het gedierte der

1. Johannes 4:24; zie mijn Kanttekeningen bij Genesis één, p. 104vv.

2. 1 Thessalonicenzen 5:23.

3. Genesis 2:7.

4. Prediker 12:7.

aarde, ons wijsheid verleent boven het gevogelte des hemels" 5.

Zo zegt de wijze koning Salomo: "De geest van de mens is een lamp des HEREN, doorzoekende al de schuilhoeken van het hart" 6. Het is als uitgangspunt van onze beschouwing dus wezenlijk te zien wat de oorsprong van de menselijke geest is. God wordt genoemd "de Vader der geesten", die "de geest des mensen in diens binnenste formeert" 7. Vanwege deze goddelijke oorsprong van zijn geest heeft de mens (in tegenstelling tot het dier) een eeuwig voortbestaan; na de dood (en vóór ,de opstanding) wordt de persoon zonder het lichaam vaak een geest genoemd 8.

Een tweede uniek aspect van het schepsel mens is *dat hij geschapen is in het beeld en naar de gelijkenis van God* 9. Dit zijn niet twee woorden voor dezelfde zaak. Het belangrijke feit dat de mens na de zondeval nog wel het beeld van God genoemd wordt maar niet meer de gelijkenis van God draagt, èn het feit dat Christus wel het beeld van God genoemd wordt, maar beslist niet "naar de gelijkenis van God" is (want Hij is Zelf God) laat zien dat het om twee heel verschillende dingen gaat. Het woord voor "beeld" (tsèlem) betekent een afbeelding of beeltenis die iets "voorstelt" of weergeeft". Daarbij gaat het er niet om of de afbeelding lijkt op het afgebeelde; het stelt het alleen voor. Een "beeld" is dus de vertegenwoordiging, de uitdrukking van iets. Het woord voor "gelijkenis" (demóét) komt van een werkwoord dat betekent "gelijk zijn

aan" èf "lijken op". In verband met de mens betekent "naar de gelijkenis van God" niet "gelijk aan God" maar "lijkend op God"; het wijst dus op bepaalde punten van overeenkomst, terwijl "beeld" wijst op representatie.

Dat de mens het beeld van God is, betekent dus dat hij God op aarde vertegenwoordigt. De hele schepping is onderworpen aan God die in de hemel troont. Maar God heeft hier op aarde een stedehouder die Hem vertegenwoordigt en de macht van God over de schepping tot uitdrukking brengt. Daarnaast wordt van de mens gezegd dat hij op God "lijkt", en dat betekent uiteraard in geestelijke zin. Dat doelt niet alleen op het feit dat de geestelijke eigenschappen van de mens een afschaduwing zijn van Gods eigenschappen, hoewel dat waar en belangrijk is. Maar het is meer. En om dat in te zien, moeten we bedenken dat na de

5. Job 32:8; 35:10v.

6. Spreuken 20:27.

7. Hebrëeën 12:9; Zacharia 12:1.

8. Hebrëeën 12:9, 23; 1 Petrus 3:19; vgl. Handelingen 7:59; 1 Corinthiërs 5:5.

9. Genesis 1:26, 27.

zondeval nooit meer gezegd wordt dat de mens "naar Gods gelijkenis" is 10. Integendeel, Seth leek niet op God, maar op zijn gevallen vader Adam 11. Daarom lijkt het erop dat de "gelijkenis Gods" van Adam vóór de zondeval bovenal inhoudt dat Adam rein was als God, de zonde niet kende zoals God die niet kent 12 en de mogelijkheid had tot gemeenschap met God.

Dit brengt ons onmiddellijk tot een derde punt. De mens heeft zijn geest ontvangen van God en hij lijkt op God; daarom had hij vóór de zondeval gemeenschap met God. Wij maken dit op uit het feit dat toen Adam en Eva in de zonde gevallen waren en zij het geluid van de Heere God hoorden, die in de hof wandelde in de avondkoelte, zij zich verborgen 13. Het woord "wandelen" zou hier zonderling aandoen als God hier alleen maar kwam om de mens te oordelen; nee, kennelijk was God gewoon met de mens en zijn vrouw te "wandelen" in de avondkoelte. Dit blijkt ook uit het feit dat Adam en Eva kennelijk onmiddellijk het geluid van de Heere God in de hof herkenden; het was voor hen dus niet iets vreemds. Maar wat voorheen een verheugend teken van Gods aanwezigheid was, was nu een angstaanjagend teken geworden. De gemeenschap met God was verbroken, de scheidsmuur tussen God en de mens was een feit 14

b. Geest en lichaam

Vóór de zondeval stond het bewustzijn van de mens dus zeer veel meer open voor contact en omgang met het transcendente, met de "hogere wereld" (d.w.z. met God en de heilige engelen). Wat het geestelijke betreft hoorde de mens in zekere zin zelf tot deze wereld, terwijl hij anderzijds wat het lichaam betreft tot het ruimte-tijd-continuum behoorde. Als we echter de ontvankelijkheid van de mens voor het transcendente beter willen verstaan, mogen we tussen dit geestelijke en lichamelijke in de mens geen radicale scheiding aanbrengen. Er is een directe en voortdurende wisselwerking tussen geest en lichaam. De geest beïnvloedt het lichaam, bijv.: "Een vrolijk hart bevordert de genezing, maar een verslagen geest doet het gebeente verdorren" 15. Omgekeerd beïnvloedt het lichaam de geest: "De vijand ... doet

10. Jacobus 3:9 spreekt dit niet tegen, maar zegt alleen dat de mens naar Gods gelijkenis geschápen is.

11. Genesis 5:3.

12. Vgl. 2 Corinthiërs 5:21.

- 13. Genesis 3:8.
- 14. Jesaja 59:2.
- 15. Spreuken 17:22; vgl. 18:14.

mij wonen in duisternis, aan hen gelijk, die voorlang gestorven zijn. Daarom versmacht mijn geest in mij" 16. Op deze wisselwerking van geest en lichaam moeten we wat nader ingaan.

In het hoofdstuk over de hersenchirurgie hebben we al over de opmerkelijke "psychico-fysische grens" tussen de geest en de zenuwcellen in het hoogste hersenmechanisme gesproken. Ook zagen we dat het materialistische standpunt dat gedachten producten ("uitscheidingsproducten") van de hersenen zijn, onhoudbaar is, maar dat anderzijds onze gedachten wel door onze hersenen gedragen worden. In ons tegenwoordige, lichamelijke bestaan kunnen we niet denken zonder onze hersenen; met andere woorden, is er geen geestelijke activiteit van de mens mogelijk zonder materie. Daarin is niets minderwaardigs, want God heeft ook het lichaam van de eerste mens toebereid, en wel uit stof van de aardbodem; de mens is "uit leem afgeknepen" 17. Leem is een chemisch mengsel met bepaalde fysische en chemische eigenschappen; het bestaat wezenlijk uit dezelfde materiële bestanddelen als onze hersenen. Zonder dit "leem" zijn er geen menselijke gedachten. Zelfs als wij bidden, is dit niet mogelijk zonder chemische processen in onze hersenen, zoals de diffusie van kalium-ionen door membranen waardoor zenuwimpulsen mogelijk zijn. Kalium-ionen krijgen wij in ons lichaam binnen via allerlei voedingsmiddelen, zoals aardappels, boter of vlees. Zouden wij geen kalium-ionen meer binnenkrijgen, dan zouden we binnen korte tijd niet meer kunnen denken, zingen en bidden. In de vaststelling van dit feit ligt niets oneerbiedigs; integendeel, het verhoogt onze bewondering voor de Schepper die leem zo hoog verheven heeft dat het tot drager is geworden van zulke hoge geestelijke activiteiten 18. Let op dit laatste: de stof is drager van de gedachten! In hoofddeel III zagen we dat het volslagen onjuist is te beweren dat gedachten niets anders dan stof zijn. Mijn gedachten worden gedragen door chemische reacties - maar zij zijn zelf veel meer dan dat. Wij mogen zelfs niet eens zeggen dat onze gedachten uit onze hersenen voortkomen. Net zoals het water dat mijn huis doorstroomt, door leidingen gedragen en geleid wordt maar er niet door wordt geproduceerd, zo zijn mijn hersenen dragers en geleiders, geen producenten. Gedachten behoren tot het terrein van de geest, ook al hebben zij een chemisch "substraat" nodig.

16. Psalm 143:3v.

17. Job 33:6.

18. Zie voor deze relaties A. E. Wilder-Smith, *The Drug Users* (Wheaton 1969), *Ursache und Behandlung der Drogenepidemie* (Neuhausen-Stuttgart 1974) en *Der Mensch im Strel3* (Ibid. 1975), passim.

Later zullen we zien hoe belangrijk dit is bij de bespreking van de uitwerking van drugs op de hersenen en dáármee op het geestelijk leven. Als we dit verband tussen geest en stof niet zien, kunnen we ook niet goed begrijpen hoe drugs ons in verbinding kunnen brengen met de wereld van de demonen.

De hersenen zijn dus geleiders en dragers van onze gedachten zoals die vanuit de geest via de "psychico-fysische grens" onze hersenen binnenkomen. Denken we nu aan de mogelijkheid van contact met de geestenwereld (dus geesten buiten ons), dan moeten we inzien dat de hersenen kennelijk ook als "ontvangers" (antennen) kunnen fungeren voor geestelijke invloeden van buitenaf. De reeds genoemde neurofysioloog Sir John Eccles veronderstelde 19 dat de hersenen werken als een hoogst gevoelige detector van

zeer zwakke psychokinetische invloeden. Hij meende dat een kleine psychokinetische invloed, uitgeoefend op de zg. synaptische knobbels (kleine structuren in de "synapsen", de verbindingen tussen zenuwcellen), via het netwerk van zenuwcellen in de hersenschors versterkt zou kunnen worden, ongeveer zoals een elektrisch signaal via een versterker en een luidspreker versterkt wordt: "Er is dus in de actieve schors een mechanisme dat zeer kleine effecten uitgeoefend op de afzonderlijke synaptische knobbels effectief duizenden malen zou kunnen versterken, vooropgesteld uiteraard ... dat deze invloeden één of ander 'betekenisvol' patroon vertonen en niet willekeurig zijn". Als Eccles gelijk heeft, fungeren de hersenen als een soort radio-ontvanger, die staat ingesteld op de nogal zwakke "golfjes" vanuit de geestelijke wereld.

c. Bewustzijnsbeperking

Vóór de zondeval moet deze "antenne" vele malen gevoeliger zijn geweest dan erna. Sommige natuurwetenschappers zijn ervan overtuigd dat de bouw van onze hersenen een veel groter "ontvang-bereik" zou mogelijk maken dan in werkelijkheid het geval is. Dat wil zeggen dat de hersenen deze indrukken uit de geestelijke wereld misschien wel opvangen, maar "uitfiltreren" zodat slechts een klein gedeelte van de onnoemelijk vele indrukken die ons bereiken aan ons bewustzijn wordt doorgegeven. Door de zondeval is het "bewustzijnsspectrum" van de mens kennelijk aanzienlijk verkleind. Daardoor komt datgene wat wij in de wandeling ons "zesde zintuig" noemen, normaliter niet meer aan bod; dat "zesde zintuig" is in wezen niets anders dan

19. J. C. Eccles, *The Neurophysiological Basis of Mind* (Oxford 1952), p. 278.

het vermogen indrukken te ontvangen uit de geestelijke wereld, of dat nu indrukken van God zijn - we spreken dan over openbaring, inspiratie of verlichting door de Heilige Geest - dan wel indrukken uit de demonenwereld, dan wel indrukken uit de geesten van andere mensen, dan wel hallucinaties.

Over de occulte indrukken uit de demonenwereld en de daarvan lang niet altijd te onderscheiden hallucinatorische gewaarwordingen zullen we nog uitvoerig spreken. Maar daarnaast kennen we ook de buitennatuurlijke indrukken die talloze mensen wel eens hebben opgedaan. Al heel dikwijls is vastgesteld dat er bijv. een niet verklaarde verbinding bestaat tussen mensen die elkaar erg na staan. Bevinden zulke mensen zich op grote afstand van elkaar en de één overkomt iets ergs, dan gebeurt het dikwijls dat de ander daar op hetzelfde ogenblik weet van heeft. Een collega van mij vertelde dat zij droomde van het sterven van haar vader op hetzelfde ogenblik (zoals later bleek) dat deze bij een vliegtuigongeluk om het leven kwam. En een christen vertelde mij onlangs dat zijn moeder tijdens de tweede wereldoorlog het op een kwade dag ogenblikkelijk "wist" dat er met één van haar zoons iets mis was; later bleek dat hij op dat ogenblik gefusilleerd werd. Zulke veelvuldige ervaringen bij mensen die normaliter niet dit soort paranormale indrukken ontvangen, berusten noch op goddelijke inspiratie (ze komen bij gelovigen en ongelovigen voor) noch op occultisme. Wat anders wordt het bij "helderzienden" zoals we later zullen nagaan.

Dit soort ervaringen uit de geestelijke wereld kunnen we fysiologisch absoluut niet verklaren. Ze gedragen zich helemaal niet volgens de wetten van de natuurkunde, want de sterkte van de "signalen" schijnt bijv. niet af te nemen met de afstand. Anderzijds kunnen we het bestaan van zulke ervaringen en indrukken evenmin loochenen. Ze kunnen voorkomen ingeval van gebeurtenissen waar wij emotioneel sterk bij betrokken zijn. Ze kunnen opgewekt worden door hallucinatorische drugs. Ze kunnen ook ontstaan door geweldige stress. Wanneer iemand langzaam doodgemarteld wordt, kan het gebeuren dat hij kort voor de dood in een toestand van bewustzijnsverruiming en

hallucinaties geraakt. Mensen die op het punt staan de bevroeringsdood te sterven, "zien" dikwijls een dermate schitterende "hogere wereld" dat zij zich helemaal niet meer van de ernst van hun situatie bewust zijn. Als we hier over hallucinaties spreken, moeten we daarbij niet alleen maar aan "inbeelding" denken. Het gaat om ervaringen die de (gelovige) mens onder bijzondere omstandigheden in een visionaire wereld brengen die volkomen "werkelijk" kan zijn, zoals het blikken in de hemel en in de heerlijkheid van God, zoals verschillende christen-martelaren getuigd hebben.

Waarom zou door de zondeval het bewustzijnsspectrum van de mens zo zijn ingeperkt? Het antwoord lijkt nu voor de hand te liggen. De geestelijke vermogens van de mens waren erop ingericht omgang en gemeenschap met God te hebben, maar door de zondeval is die gemeenschap verbroken. Contact met de geestelijke wereld zou nu alleen nog maar contact met de demonen kunnen betekenen; ook zou het een verschrikking voor de mens zijn als hij voortdurend bewuste indrukken uit de geesten van andere (net als hij door de zonde verdorven) mensen zou ontvangen. De inperking van het bewustzijnsspectrum is dus een genadige zegen van God; vandaar dat (zoals we zullen zien) de Bijbel er zo scherp tegen waarschuwt onze geest niet "open te stellen" voor zulke indrukken, hetzij door middel van drugs, hetzij door mystieke en occulte contacten, hetzij door het ontwikkelen van paranormale begaafdheid. Anderzijds weten we dat door de vergeving en verlossing door het geloof in de verzoening door het bloed van Jezus Christus het contact en de gemeenschap met God hersteld worden en de weg openstaat voor een leven van gebed en aanbidding, van "verborgen omgang" met God. Ook voor de christen blijft de mogelijkheid van verkeerde (occulte) beïnvloeding helaas openstaan, maar hij kan zich ertegen wapenen door zijn leven te richten op de Persoon van de Heere Jezus Christus, zich te hoeden voor de zonde en het hart te "vullen" met de "dingen die boven zijn". Hierop zullen we in de laatste hoofdstukken ingaan.

2. BIJBELSE DEMONOLOGIE

Als we aan de "hogere wereld" in de ongunstige betekenis denken, als de wereld waarmee ongelovigen vaak (en gelovigen helaas soms) in contact treden, dan denken we aan de wereld van de demonen. Onder demonologie verstaan we de leer betreffende de demonen. Het woord "demon" is een verbastering van het Griekse woord daimoon of van daimonion (de onzijdige vorm van het bijvoeglijk naamwoord daimonios, "demonisch, duivels") en betekent in het Nieuwe Testament "boze geest" (behalve in Handelingen 17 : 18, waar het woord duidt op een lagere heidense godheid, naar het oudere gebruik van het woord in het Grieks).

a. Wat zijn demonen?

Het woord daimonion komen we al verscheidene malen tegen 116 in de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament uit de derde eeuw voor Christus. Het komt voor als vertaling van sjedhim ("boze geesten") 20 en duidt dan op de demonische machten die schuil gaan achter de heidense afgoden. Ten tweede is het de vertaling van seïrim ("veldgeesten" in de N.B.G.vert.) 21, een woord dat in het enkelvoud letterlijk "harige" betekent, vooral in de zin van "geitenbok", en vandaar de betekenis krijgt van een soort satyr-achtige demon. Ten derde is het de vertaling van elilim ("afgoden") 22, een woord dat letterlijk "nietigheden" betekent en bevestigt dat afgoden vereenzelvigd worden met demonen 23. In het (Griekse) Nieuwe Testament heeft het woord daimonios de vaste betekenis gekregen van "boze geest" of "boodschapper en dienstknecht van de satan".

Dit brengt ons nader tot de vraag wat demonen precies zijn. We gaan hier voorbij aan de opvatting dat demonen slechts een bijgelovige aanduiding voor allerlei natuurlijk kwaad zouden zijn, of dat zij de geesten van goddeloze overleden mensen zouden zijn. Ook gaan we niet in op de wel gehoorde opvatting in christelijke kringen als zouden demonen de ontlichaamde geesten zijn van de (ten onrechte veronderstelde) bewoners van een pre-Adamietische aarde, dan wel dat zij de monsterlijke nazaten zouden zijn van engelen en vrouwen. Dit laatste doelt op het verhaal van Genesis 6 : 1-4, waar met de "zonen Gods" wellicht wel engelen bedoeld zijn, maar er is geen enkele aanwijzing dat hun bastaardkinderen demonen werden. Er is maar één Schriftuurlijke verklaring voor de oorsprong en de identiteit van de demonen: demonen zijn gevallen engelen. In de Bijbel is meermalen sprake van de satan en zijn engelen 24.

Tevens wordt de satan genoemd "Beëlzebul, de overste van de demonen", en deze boze geesten worden zijn "koninkrijk" genoemd 25. Paulus noemt satan "de overste van de macht der lucht" (d.i. de demonenwereld) en spreekt over de demonen als "de overheden, de machten, de wereldbeheersers dezer duisternis, de boze geesten in de hemelse gewesten" 26. Hun machtsgebied is dus de "duisternis", zoals ook de Heere ,Jezus in Gethsémané tegen Zijn vijanden zei: "Dit is uw ure en de macht der duisternis".27.

20. Deuteronomium 32:17; Psalm 106:37.

21. Leviticus 17:7; 2 Kronieken 11:15; Jesaja 13:21; 34:14.

22. Psalm 96:5.

23. Vgl. noot 20 en 1 Corinthiërs 10:20; zie ook Jesaja 65:11, waar daimonios de vertaling is voor Gad (de Geluksgod).

24. Matthéüs 25:41; Openbaring 12:7.

25. Matthéüs 12:24, 26.

26. Epheziërs 2:2; 6:12.

27. Lucas 22:53; vgl. Colossenzen 1:13.

Alle geestelijke duisternis die er in deze wereld is, wordt beheerst door demonen. Daarom wordt de satan zelf de "overste dezer wereld" en de "god dezer eeuw" genoemd 28. Wij moeten deze gevallen engelen overigens niet verwarren met andere gevallen engelen die in tegenstelling tot de eersten niet vrij maar gebonden zijn, doordat God "hen, door hen in de afgrond (Tartarus) te werpen, aan krachten der duisternis heeft overgegeven om hen tot het oordeel te bewaren"; het gaat hier om "engelen, die aan hun oorsprong ontrouw werden en hun eigen woning verlieten", van wie we lezen dat God hen "voor het oordeel van de grote dag met eeuwige banden onder donkerheid heeft bewaard gehouden" 29.

Wij moeten deze gebonden engelen onderscheiden van satan en zijn demonen omdat uit alles blijkt dat dezen vrijheid van beweging hebben in de "hemelse gewesten". De val van satan en zijn engelen moet in ieder geval vóór de zondeval van de mens hebben plaatsgevonden, terwijl volgens veel uitleggers de groep van de gebonden engelen in verband gebracht moet worden met Genesis 6 : 1-4. We gaan daar niet verder op in.

Andere uitleggers menen dat ook de eigenlijke demonen niet allemaal vrij zijn, maar dat velen van hen gebonden zijn in de "afgrond" (Abyssus), een soort tijdelijk gevangenhuis voor boze geesten, waaruit zij in de laatste verschrikkelijke fase van goddeloze opstand op aarde zullen worden losgelaten 39.

b. Hoe zijn demonen?

Als we ons verdiepen in de vraag van welke aard de demonen zijn, moeten we ten eerste benadrukken dat zij geestelijke wezens zijn. Het is heel begrijpelijk dat daimonion in de N.B.G.vert. door "boze geest" vertaald wordt, niet alleen omdat dit vertrouwder Nederlands is maar ook omdat demonen ook in het Grieks soms letterlijk "boze geesten" (pneumata ponèra) genoemd worden 31. Ook elders worden demonen uitdrukkelijk "geesten" genoemd 32. Daarmee horen zij tot dezelfde geestelijke wereld als de engelen, die ook geesten genoemd worden 33, terwijl ook gezegd wordt: "God is een geest" 34.

28. Johannes 12:31; 14:30; 16:11; 2 Corinthiërs 4:4.

29. 2 Petrus 2:4; Judas :6.

30. Lucas 8:31; Openbaring 9:1, 2, 10.

31. In Lucas 8:2a vinden we pneumata ponèra, in vs. 26 daimonia.

32. Matthéüs8:16; Lucas 10:17, 20; vgl. ook Matthéüs17:18 met Marcus 9:25; zie ook Openbaring 16:14, letterlijk "demonische geesten".

33. Hebréeën 1:13, 14.

34. Johannes 4:24.

Zij zijn onstoffelijk, onlichamelijk: "een geest heeft geen vlees en beenderen" 35. Zij zijn derhalve met de gewone zintuigen niet waarneembaar en zijn ook boven de ons bekende natuurwetten verheven, hoewel het profeten soms gegeven is hen visionair te aanschouwen, bijvoorbeeld in de gedaante van dieren 36.

Het feit dat demonen onstoffelijk zijn, betekent niet dat het geen personen zouden zijn. Ook God is een geest en toch persoonlijk. Demonen zijn wezens met een eigen wil en gevoelsleven 37. Ze zijn ook zeer intelligent; Plato leidde het woord daimon af van een woord dat "wetend" of "intelligent" betekent, hoewel niet alle uitleggers het daarmee eens zijn. De Schrift benadrukt steeds weer hun sluwheid en inzicht: zij kennen Jezus, buigen voor Hem en erkennen Hem als de Zoon van de Allerhoogste God 38, ze erkennen dat er geen gemeenschap kan zijn tussen Hem en hen en vragen gunsten van

Hem 39, gehoorzamen Hem en zijn op de hoogte van hun eeuwige bestemming 40, ze zijn actief in het verderven van de waarheid en het verspreiden van de leugen 41. Zelfs wordt van hen gezegd dat zij aan God geloven, maar zij doen dat sidderend; zij werpen zich voor Christus neer, maar zij doen dat met haat, niet uit liefde 42.

Na de beklemtoning van hun "geestelijke" karakter moeten we daarom nu ook hun "boze" karakter benadrukken. Zeer dikwijls worden zij "onrein" genoemd 43. Hun verdorven aard wordt tragisch geïllustreerd in het gedrag van demonisch bezetenen die soms het verlangen manifesteren naakt te leven, en dat nog wel in zulke onreine plaatsen als graven, of in zulke onreine dieren als zwijnen te varen 44. Zij kunnen in bezetenen vreselijke ziekten en ook een duivelse kracht ontketenen 45. Hun macht is dus zeer groot. Zij kunnen regelrecht natuurgeweld aanwenden om de mens in lijden te dompelen 46.

35. Lucas 24:39.

36. Openbaring 9:1-12; 16:13-16.

37. Marcus 5:10; Lucas 4:34.

38. Marcus 1:24; 5:6v.

39. Lucas 8:28, 31.

40. Matthéüs 8:16, 29.

41. 1 Timótheüs 4:1-3; 1 Johannes 4:1-3.

42. Jacobus 2:19; Marcus 3:11.

43. Matthéüs 10:1; Marcus 1:27; 3:11; Lucas 4:36; Handelingen 8:7; Openbaring 16:13.

44. Lucas 8:27; Marcus 5:12.

45. Matthéüs 9:32v.; 12:22; Marcus 9:18, 22; Lucas 8:26-36; 13:11-17.

46. Job 1:12, 16, 19; 2:7; vgl. ook Marcus 4:39.

Dit wordt vaak wel toegeschreven aan de satan persoonlijk, maar aangezien de satan noch alomtegenwoordig, noch almachtig, noch alwetend kan zijn zoals God, geschiedt de uitvoering van zijn daden gewoonlijk zonder twijfel door zijn dienstknechten de demonen. Als wij lezen: "Uw tegenpartij, de duivel gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden" 47, dan is het duidelijk dat hij rondgaat met een leger van demonen, want hij is "de overste van de macht der lucht".

Het spreekt vanzelf dat de haat van de satan en zijn demonen tegen de mens nog overtroffen wordt door hun haat tegen God. Het woord "satan" is een verbastering van het Hebreeuwse woord voor "tegenstander", d.w.z. tegenstander van mensen maar vooral van God 48. Het woord "duivel" is een verbastering van een Grieks woord voor "kwaadspreker", d.i. iemand die God bij de mensen aanklaagt en de mensen bij God aanklaagt 42. Aangezien de demonen de satan als koning dienen en volgen 50, zijn zij evenals hij tegenstanders van God. Dit komt in het bijzonder tot uiting in het leven van de Heere Jezus, God de Zoon: in het begin van Zijn dienst tracht de satan persoonlijk Hem te verleiden, later vaart hij persoonlijk in Judas opdat deze zijn Heer zal verraden, en slaagt hij erin Petrus de Heer te laten verloochenen 51.

Ondanks hun haat tegen God en Zijn Gezalfde echter zijn zij beperkt in hun macht, kunnen zij nooit verder gaan dan God hun toestaat te gaan, en zijn zij in menig opzicht zelfs werktuigen in Gods hand om Zijn plannen te helpen volvoeren, of dat nu de ongelovigen betreft 52 dan wel de gelovigen 53.

c. Waar zijn demonen?

Als we even de Tartarus en de Abyssus buiten beschouwing laten, dan zien we dat de verblijfplaats en het werkterrein van de demonen de aarde is. We lazen al eerder over de "machten in de lucht" en deze uitdrukking laat zien dat de werkzaamheid van de

demonen zich rondom ons afspeelt. We zagen ook dat de onderlinge verhouding van de demonen wordt gekenschetst als een "koninkrijk van satan", wat wijst op een bepaalde organisatie en hiërarchische structuur, waarvan satan de koning en overste is.

47. 1 Petrus 5:8.

48. Zie Zacharia 3:1; 1 Petrus 5:8 resp. Job 1:6; Matthéüs 13:39.

49. Zie Genesis 3:1-5 resp. Job 1:9, 11; 2:4-5; Openbaring 12:10; vgl. Zacharia 3:1.

50. Matthéüs 12:26.

51. Lucas 4:1-13; 22:3, 31.

52. Zie 1 Koningen 22:19-23; Psalm 78:49; Openbaring 16:13-16. 53. Job 42:5v.; Lucas 22:31; 1 Corinthiërs 5:5; 1 Timótheüs 1:20.

Dat dit koninkrijk een aárds koninkrijk is, volgt daaruit dat hij in zekere zin de heerschappij over de aarde op de eerste mens, Adam, veroverde en sindsdien feitelijk "al de koninkrijken der wereld en al hun heerlijkheid" als zijn bezit kon beschouwen 54; we zagen dan ook dat de Heere Jezus hem de "overste dezer wereld" en Paulus hem de "god dezer eeuw" noemt.

De satan en zijn demonen zijn de onzichtbare machten en intelligentsia achter de dictators, koningen, presidenten en gouverneurs die de zichtbare regeerders zijn; achter de oorlogen van deze wereld gaan onzichtbare oorlogen in de hemelse gewesten schuil. We zien dat treffend in de geschiedenis van Daniël, waar een engel 21 dagen is opgehouden voordat hij Daniël kon bereiken, en wel doordat "de vorst van het koninkrijk der Perzen" tegenover hem stond; "doch zie, [de aartsengel] Michaël, één der voornaamste vorsten, kwam mij te hulp, zodat ik daar, bij de koningen der Perzen, de overhand behield". Even later zegt de engel: "Terstond moet ik terugkeren om met de vorst der Perzen te strijden, en zodra ik uitgegaan ben, zie, dan zal de vorst van Griekenland komen; (...) En niet één staat mij vastberaden tegen hen terzijde, behalve uw vorst Michaël" 55. Het woord "vorst" duidt hier niet op aardse, menselijke koningen, maar het wordt toegepast zowel op de aartsengel Michaël als op de demonische machten die achter de aardse machthebbers schuil gaan en met Michaël in strijd komen. Dit betekent niet dat de satan absolute macht over hen heeft. Boven alles staat: "De Allerhoogste heeft macht over het koningschap der mensen en geeft dat aan wie Hij wil", en: "Het hart van de koning is in de hand des HEEREN als waterbeken, Hij leidt het overal heen, waar het Hem behaagt" 56.

We zien dat ook treffend als we in de Bijbel zowel lezen: "De toorn des HEEREN ontbrandde weer tegen Israël; Hij zette David tegen hen op en zei: Ga, tel Israël en Juda" - alsook anderzijds: "Satan keerde zich tegen Israël en zette David aan, Israël te tellen" 57. Hierin is in het geheel geen werkelijke tegenspraak, als we maar bedenken dat (net als in de geschiedenis van Job) de Heere de eigenlijke Regeerder is die de ware beslissingen neemt, terwijl de satan alleen maar werktuig en uitvoerder is - ook al denkt hij wellicht dat hij op eigen initiatief en tégen God handelt.

54. Genesis 3:1-6; Matthéüs 4:8v.

55. Daniël 10:13, 20v.

56. Daniël 4:17; Spreuken 21:1.

57. 2 Samuël 24:1; 1 Kronieken 21:1.

De aarde is dus het eigenlijke werkterrein van de demonen, ook al wordt hun verblijfplaats ook omschreven als de "lucht" of de "hemelse gewesten". Wat dit laatste betreft: ook in het boek Job zien we dat de satan tot op zekere hoogte toegang heeft in de hemel en daar voor God kan verschijnen, maar tevens dat zijn eigenlijke werk is over

de aarde te zwerven en die te doorkruisen 58. Ook lezen we in het verhaal van de profeet Micha: "Ik zag de Heere op zijn troon zitten, terwijl het ganse heir des hemels aan zijn rechter- en aan Zijn linkerhand stond. En de Heere zei: wie zal Achab verleiden, zodat hij optrekt en sneuvelt te Ramoth in Gilead? De een zei dit en de ander dat. Toen trad er een geest naar voren en stelde zich voor de Heere en zei: ik zal hem verleiden. De Heere vroeg hem: waarmede? Hij antwoordde: ik zal heengaan en een leugengeest worden in de mond van al zijn profeten. Toen zei Hij: gij moet hem verleiden, en gij zult er ook toe in staat zijn; ga heen en doe het" 59. Hier zien we eveneens dat demonen tot op zekere hoogte toegang hebben in de hemelse gewesten, en ten tweede dat zij grote invloed kunnen uitoefenen op mensen, zelfs op koningen; en ten derde dat zij daarbij niets kunnen doen zonder de wil en de toelating van God.

Wij leven dus in een wereld waarin wij omringd zijn door demonische machten, die een geweldige invloed op de mensen kunnen uitoefenen. Voor de gelovigen echter hoeven zij in het geheel geen oorzaak van angst te zijn. Christenen weten dat de Heere Jezus Christus aan het kruis in beginsel hun macht gebroken heeft. "Hij heeft door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, onttroond en allen bevrijd, die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren"; "hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou"; "de overste dezer wereld" is "buiten geworpen" en "geoordeeld"; en Christus' dienstknechten prediken tot de mensen "om hun ogen te openen ter bekering uit de duisternis tot het licht en van de macht van de satan tot God"; God Zelf heeft in Christus "de overheden en machten ontwapend en openlijk ten toon gesteld en zo over hen gezegevierd" 60.

58. Job 1:6, 7; 2:1, 2.

59. 1 Koningen 22:19-23.

60. Hebreëen 2:14v.; 1 Johannes 3:8; Johannes 12:31; 16:11; Handelingen 26:18; Colossenzen 2:15.

De gelovigen zijn dus rechtens bevrijd uit en van de macht van de satan en zijn demonen. Toch kan God ook in het leven van gelovigen wel eens gebruik maken van demonen, maar dat is dan uiteindelijk nooit tot hun schade maar juist tot hun opvoeding en behoudenis (zie noot 53). Heel anders wordt het echter wanneer gelovigen zelf zich vrijwillig met occulte (demonische) machten inlaten! Dit willen wij in het vervolg onderzoeken.

3. DE BIJBEL OVER HET OCCULTISME

In de Bijbel kunnen wij duidelijk de drie vormen van occultisme onderscheiden, namelijk:

- a. Necromantie: het raadplegen van de geesten der gestorvenen (spiritisme);
- b. Waarzeggerij: helderziendheid in ruimte en tijd;
- c. Tover: het uitoefenen van magische invloed op personen en dingen, ten goede of ten kwade (witte resp. zwarte magie).

In feite kunnen we onder het occultisme ook nog de afgoderij rekenen waarvoor de Bijbel vaak en ernstig waarschuwt, en wel omdat afgoden niet alleen maar beelden van zilver en goud, hout en steen zijn, maar boze geesten vertegenwoordigen, demonische machten die achter deze afgoden schuil gaan. Daarom is occultisme een zonde tegen de eerste twee van de Tien Geboden en zijn de gevolgen ("occulte belasting") inderdaad dikwijls merkbaar "tot in het derde en vierde geslacht" 61. De Schrift zegt zelfs dat weerspanning zonde der toverij is en ongezeglijkheid is afgoderij en dienen van terafim 62. Dat betekent dat ook bij een christen een weg van zelfs de geringste ongehoorzaamheid een invalspoort en aanknopingspunt betekent voor demonische machten.

a. Necromantie

Het raadplegen van de geesten der gestorvenen (in werkelijkheid van boze geesten) wordt ten scherpste veroordeeld in de Wet 6, de Profeten 64 en de Geschriften 65. Van het medium (de dodenbezweerder) wordt in het Hebreeuws gezegd dat hij een *oov* heeft (de geest van een dode). Dit woord is misschien

61. Exodus 20:3-5.

62. 1 Samuël 15:23.

63. Leviticus 19:31; 20:6.

64. Jesaja 8:19v.

65. 1 Kronieken 10:13.

verwant met *oov*, "waterzak" 66 en doelt dan op de holle kreten van spoken (= zgn. geesten van doden). In werkelijkheid is *oov* niet de geest van een gestorvene die dóór het medium heen spreekt, maar een boze geest in de bezweerder 67. Zo wordt gesproken van een *baalat-oov* (baal = bezitter, heer): "bezitster van een dodengeest" 68. Soms doelt *oov* op de bezweerder zelf die door de boze geest (de demon) in bezit genomen is 69

Vaak worden deze dodenbezweerders samen genoemd met *jid-oni*, een woord dat waarschijnlijk met *jada*, "weten", samenhangt en doelt op de bovennatuurlijke kennis van de geest. Een *jid-oni* is een waarzeggende geest óf het medium waarin deze geest huist. De twee woorden worden vaak samen genoemd 70, omdat spiritisme in de oudheid het voornaamste middel van waarzeggerij was. Sinds de opkomst van het moderne spiritisme in de vorige eeuw (zie deel VI) is er een grote stroom spiritistische verschijnselen uitgebroken, zoals visioenen en boodschappen, tafeldans, spreken in trance, automatisch schrijven, kloppen, enz. tijdens spiritistische séances; verder materialisatie (verschijningen van zg. overledenen), telekinese (het bewegen van voorwerpen zonder aanwijsbare oorzaak), levitaties (vrij zweven van menselijke lichamen), enz. Het contact met de zg. geesten der gestorvenen gebeurt vanaf de vroegste tijden door een tussenpersoon: de "dodenbezweerder" of het "medium". Het

eerste medium van de satan was de slang in het paradijs.

Het opmerkelijkste en duidelijkste geval van necromantie in de Bijbel is het bezoek van Saul aan het spiritistische medium (een vrouw met een "waarzeggende" geest) in Endor 71. Saul vroeg het medium de gestorven profeet Samuël voor hem te laten opkomen, opdat deze hem over zijn lot zou inlichten. De vrouw begon ongetwijfeld aan haar gewone voorbereidingen en verwachtte zoals gewoonlijk in trance te zullen gaan om zo door de waarzeggende demon in haar gebruikt te kunnen worden. Maar deze occulte handelingen werden plotseling onderbroken door de daadwerkelijke, totaal onverwachte verschijning van Samuël zelf! Het medium verstijfde en gilte van schrik, begreep dat hier God in het spel was en dat de verschijning van Samuël niets anders kon betekenen dan dat (de anonieme) koning Saul zelf bij haar op bezoek was.

66. Job 32:19.

67. Leviticus 20:27.

68. 1 Samuël 28:7.

69. 1 Samuël 28:3; 2 Koningen 21:6.

70. Leviticus 19:31; 20:6, 27; Deuteronomium 18:11; 1 Samuël 28:3, 9; Jesaja 8:19; 19:3; 2 Kronieken 33:6.

71. 1 Samuël 28:1-25.

Deze heftige schrikreactie van het medium en haar ontmaskering van Saul is het beste en duidelijkste bewijs dat zij Samuël niet werkelijk verwachtte, dat zij niet met dodengeesten maar met demonen werkte én dat zij dat zelf wist! Frappanter bewijs voor het frauduleuze karakter van spiritistische mediums zou men zich niet kunnen wensen. Daarbij moet men wel bedenken dat het opkomen van Samuël volslagen uniek was en dat dit totaal niet door de vrouw of haar demon maar door God bewerkt was voor deze speciale gelegenheid. Het is ook de enige keer in de Schrift dat God zoiets gedaan heeft. Verder bewijs dat het inderdaad de geest van Samuël was die opkwam, is gelegen in het feit dat de Schrift de geest uitdrukkelijk zo noemt en het feit dat de geest nauwkeurig voorspelde wat er met Saul en zijn zonen gebeuren zou en Saul ernstig bestrafte.

b. Waarzeggerij

We kennen helderziendheid in de ruimte (d.i. "zien" wat op hetzelfde ogenblik elders gebeurt) en in de tijd (d.i. "zien" wat in het verleden is gebeurd of in de toekomst zal gebeuren). Op zichzelf is er daarmee nog niets kwaads van gezegd. Net zomin als alle boodschappen door bovennatuurlijke geesten verkeerd zijn (denk aan engelenboodschappen!), zo is ook niet alle "helderziendheid" van occulte aard. We zien dit door te letten op het enorme verschil dat er is tussen profetie enerzijds en waarzeggerij anderzijds. De profeet des HEREN sprak door directe inspiratie van de Geest van God; de waarzegger daarentegen had allerlei vreemdsoortige hulpmiddelen nodig om tot een verlaagd bewustzijnsniveau of zelfs in trance of extase te geraken voordat de demon hem geheel onder controle had en hem kon gebruiken voor leugen en bedrog. Voor de profeten geldt dat hun eigen geesten hunzelf onderworpen zijn (d.w.z. zij zijn niet in trance maar hebben zichzelf geheel in de hand) 72; maar voor de waarzeggers geldt dat hun eigen geesten aan de boze geesten onderworpen zijn tijdens de trance-toestand. De profeet is geheel aan God gewijd, vaak ten koste van zichzelf; de waarzegger is uit op eigen voordeel en winstbejag. De profeet zegt precies wat God hem ingeeft, hoe onaangenaam dat voor de hoorders ook moge zijn; de waarzegger spreekt dat wat zijn toehoorders graag horen.

72. 1 Corinthiërs 14:32; vgl. 12:1v.

De vormen van de in de Schrift veroordeelde waarzeggerij (mantië) kunnen we misschien het beste verdelen naar de gebruikte hulpmiddelen:

I. Hallucinatorische mantië (d.i. waarzeggerij door bewustzijnsveranderende middelen)

1. Hydromantie, d.i. met behulp van een schaal of beker, waarvan de spiegellende (bewustzijnsveranderende) werking vergeleken kan worden met die van de kristallen bol. Zie Genesis 44 : 5, 15, waar het gebruikte werkwoord (nichesj) eigenlijk betekent: waarzeggen aan de hand van voortekenen 73. Het daarvan afgeleide woord nachasj betekent "banspreuk, boze toverformule" of "boos voortekenen" 74.

2. Dromen. Soms werden deze door God gebruikt om Zijn wil bekend te maken, maar soms hadden zij een occulte betekenis 75.

3. Bezetenheid. Het enige geval van waarzeggerij in het Nieuwe Testament vinden we in Handelingen 16 : 16, waar sprake is van een meisje dat kon "waarzeggen" = manteuomai, verwant met mainomai, "razen, krankzinnig zijn, in extase zijn" (mania = razernij, waanzin, extase). Deze omschrijving werd gegeven van iemand die demonisch bezeten was (nl. door een afgod of godin) tijdens de orakel-plechtigheden. Het betreffende meisje had een pneuma pythoon, een "Pythonsgeest". Python is in de Griekse mythologie de naam van de slang of draak die in Pytho woonde en het orakel van Delphi bewaakte en door Apollo verslagen werd; daarna werd de naam op Apollo zelf toegepast. De Pythonsgeest is dus een demon, waardoor het meisje werkelijk occulte gaven bezat en zij ook als spiritistisch medium gebruikt werd, voordat de apostel haar door Gods kracht van deze macht verloor.

4. Terafim, d.z. waarschijnlijk een soort huisgoden 76, waaraan allerlei bijgeloof (o.a. vermoedelijk i.v.m. erfopvolging 77), afgoderij 78, waarzeggerij 79 en spiritisme 80 verbonden was. Mogelijk waren de "terafim" afbeeldingen van dode voorouders, zodat deze waarzeggerij in wezen altijd een vorm van spiritisme zou zijn. Misschien wijst daarop het feit dat het moderne medium dikwijls een portret van een overleden familielid gebruikt, zogenaamd om met de geest van die persoon in verbinding te komen.

73. Vgl. Genesis 30:27; 1 Koningen 20:33.

74. Numeri 23:23 resp. 24:1.

75. Vgl. Deuteronomium 13:1-5; Jeremia 23:25-27; 27:9.

76. Vgl. Genesis 31:30, 34; Richteren 17:5vv.; 1 Samuël 19:13-16.

77. Vgl. Genesis 31:30, 48-55.

78. Richteren 17:5-18:30; 1 Samuël 15:23.

79. Ezechiël 21:21; Zacharia 10:2; vgl. de verbinding met de efod: Richteren 17:5; Hosea 3:4.

80. 2 Koningen 23:24.

II. Augurele mantië (d.i. waarzeggerij aan de hand van voortekenen)

1. Wolken of geruis. Dit berust op het woord anan, "waarzeggen", dat mogelijk samenhangt met anan, "wolk" (dus waarzeggen aan de hand van wolkenvormen en -bewegingen?). Of is het woord verwant met een arabisch woord dat betekent: "een zacht geruis voortbrengen", dus: "uit geruisen waarzeggen"? Hierop zou Richteren 9 : 37 kunnen wijzen waar over de waarzeggers-terebint wordt gesproken, mogelijk een boom waar men aan de hand van het bladergeruis waarzeggerij pleegde. Het woord anan is in de Statenvertaling met "guichelen (guichelaar, guichelarij)" vertaald 81.

2. Rhabdomantie, d.i. met behulp van stokken; zie Ezechiël 21 : 21. Het daar gebruikte

werkwoord *qasam* betekent oorspronkelijk "versnijden, verdelen", en vandaar: door het orakel van de lotpijlen verdelen, d.w.z. door lotpijlen een beslissing zoeken ("de pijlen schudden"); *qèsem* = lot of lotpijl. Stokken of pijlen werden in de lucht gegooid, en nadat ze gevallen waren, werden uit hun ligging voortekenen afgeleid. Mogelijk wijst ook Hosea 4 : 12 op deze gewoonte, maar verscheidene uitleggers menen dat daar de wichelroede bedoeld is. Het werkwoord *qasam* heeft verder in de Schrift meer de algemene betekenis van "waarzeggen", en *qèsem* betekent "waarzeggerij".

3. Hepatoscopie (d.i. "leverkijkerij"). In dezelfde passage (Ezechiël 21 : 21) lezen we ook over de "lever bezien", een methode van waarzeggerij die in het antieke oosten zeer verbreid was onder vele volken. Uit de vorm en kentekenen (zoals de lobben, de leiders, enz.) van de lever en ook wel van andere ingewanden van een offerdier trachtte men voortekenen af te leiden.

4. Loten. Vaak werden deze door gelovigen gebruikt om Gods wil te ontdekken, en dan hadden zij helemaal niets met waarzeggerij te maken; maar soms werden ze gebruikt met een occult doel 82.

5. Astrologie of astromantie ("sterrenwichelarij"). Dit is waarzeggerij aan de hand van de positie van de zon, maan en planeten ten opzichte van de Dierenriem en van elkaar.

81. Zie Leviticus 19:26; Deuteronomium 18:10, 14; 2 Koningen 21:6; 2 Kronieken 33:6; Jesaja 2:6; 57:3; Jeremia 27:9; Micha 5:11.

82. Esther 3:7.

We zien hier het nauwe verband tussen occultisme en afgoderij, omdat hemellichamen zeer vaak als afgoden aanbeden werden 83. In Jesaja 47 : 13 zegt God spottend van Babel: "Laten nu opstaan en u redden, zij die de hemel indelen, die de sterren waarnemen, die maand voor maand doen weten wat u overkomen zal". En in Jeremia 10 : 2 waarschuwt Hij Israël: "Gewent u niet aan de weg der volken en schrikt niet voor de tekenen aan de hemel, omdat de volken daarvoor schrikken".

c. Toverij of magie

Magie is het op bovennatuurlijke wijze invloed uitoefenen op personen en dingen, hetzij ten kwade, met boze krachten (zwarte magie), hetzij zgn. ten goede, met de hulp der "goden" (witte magie). Het woord komt in het meervoud (*magia*, "toverijen") voor in Handelingen 8 : 11.

Het woord *magos* is oorspronkelijk de naam van Perzische priesters of van een heilige kaste der Meden die zich schijnbaar aan de Perzische religie conformeerde maar haar oude opvattingen vasthield. De Septuaginta noemt het woord ("bezweerders") in Daniël 2 : 2, 10 en Theodotion (een andere antieke vertaler van het Oude Testament in het Grieks) noemt het ook in Daniël 1:20; 2 : 27; 4 : 7; 5 : 7, 11, 15. In het Nieuwe Testament komt het woord voor in Mattheüs 2 : 1, 7, 16 (de "wijzen uit het oosten"), waar het kennelijk om oosterse priesterwijzen gaat (niet noodzakelijk astrologen). Tenslotte vinden we het woord in Handelingen 13 : 6, 8, waar we lezen van Elymas (zijn Arabische naam betekent "wijs") dat hij een *magos* was: een tovenaars, een magisch kunstenaar, een beoefenaar van magie en hekserij. (Een heks is een tovenares, een vrouw die met zwarte magie omgaat; wel te onderscheiden van een spiritistisch medium, zoals dat van Endor.)

Ook hier is het misschien het handigste een overzicht van het onderwerp te geven aan de hand van de verschillende soorten magische middelen die in de Schrift aangeduid worden:

1. Drugs. Om bij het Nieuwe Testament te blijven: daar vinden we enkele malen het woord *pharmakeia* (vgl. ons woord *farmacie*) dat betekent: het gebruik van medicijnen, drugs, tovermiddelen, vergift, toverij, hekserij 84. Ook vinden we het woord *pharnakos* ("tovenaar") 85. Het gaat hier dus om magie d.m.v. toediening van bedwelmende middelen. Op de betekenis van drugs in het moderne occultisme komen we nog terug.

83. Vgl. Deuteronomium 17:2-5; Amos 5:25-27; 2 Koningen 17:16v.; 23:5.

84. Galáten 5:20; Openbaring 9:21; 18:23.

85. Openbaring 21:8; 22:15.

2. Toverkruiden. Deze vorm van magie wordt misschien aangeduid in het Hebreeuwse woord *kasaph* ("toveren"), dat waarschijnlijk is afgeleid van "snijden"; het zou dan kunnen doelen op het afsnijden van planten die tot tovermiddelen verwerkt worden. Dit is het gebruikelijke woord voor "toveren" in het Oude Testament, in de vele passages waarin toverij zo scherp veroordeeld wordt 86. In verschillende verzen heeft de Septuaginta hier het woord *pharmakeia*, zodat er een verband is met het vorige punt; dat is ook duidelijk, want drugs en toverdranken worden gewoonlijk bereid uit kruiden.

3. Toverbanden. De meest opmerkelijke verwijzing naar hekserij vinden we in Ezechiël 13 : 17-23: "Wee haar, die toverbanden binden om alle polsen en die sluiers winden om het hoofd van groot en klein, om zielen te vangen ... Daarom, zo zegt de Heere HERE, zie, Ik keer Mij tegen uw toverbanden, waarmee gij de zielen als vogels vangt, Ik zal ze van uw armen rukken, en de zielen vrijlaten, die gij als vogels vangt. Ik zal uw sluiers verscheuren en mijn volk uit uw hand redden ..." Hier hebben we te maken met toverkunsten om zielen te gronde te richten en zielen zgn. te behouden. De uitleg van deze verzen en de daarin gebruikte termen is niet eenvoudig (vgl. de Statenvertaling!), maar het lijkt erop dat deze heksen zich de polsen en hoofden met doeken en sluiers omwikkelden en beweerden dat zij daarmee zielen konden vangen. Dat kan zowel op de zielen slaan van de personen die deze heksen raadpleegden alsook op de zielen van anderen, vooral van zieken wier zgn. zwerfende zielen in het lichaam moesten terugkeren of van vijanden wier zielen gebonden en vernietigd moesten worden.

4. Amuletten (talismans, mascottes, fylacteria), d.i. geluksvoorwerpen die tegen ziekte, ongeluk of toverij kunnen vrijwaren. Hun gebruik was zeer algemeen in het antieke oosten. Het waren kleine voorwerpen die op het hoofd of om de nek gedragen werden. Enkele vinden we in Jesaja 3 : 18-20 (zie N.B.G.vert.): de "voorhoofdsbanden" zijn mogelijk "zonnetjes" (zonnehangers), die dan van dezelfde aard zouden zijn als de erop volgende "maantjes", die in het licht van Richteren 8 : 21, 26v. duidelijk een occult karakter dragen. De "tovermiddelen" (vs. 20) zijn ook amuletten; dit woord is afgeleid van *lchasj*, "bezwerend fluisteren", zodat deze talisman misschien ruisende schelpen waren of voorwerpen waarin bezweringen gefluisterd werden

86. Zie o.a. Exodus 22:18; Deuteronomium 18:10; 2 Kronieken 33:6; Micha 5:11; Nahum 3:4; Maleachi 3:5.

Amuletten zijn wellicht ook bedoeld in Genesis 35 : 4 ("ringen") en Spreuken 17 : 8 (lett. "gunststeen").

Naast de magische tovervoorwerpen moeten we op de rol van toverspreuken en

bezwerings wijzen: de magische kracht die aan bepaalde formules werd toegeschreven:

1. Reciteerformules. In Matthéüs 6 : 7 leerde de Heere Jezus Zijn discipelen: "Gebruikt bij uw bidden geen omhaal van woorden, zoals de heidenen; want zij menen door hun veelheid van woorden verhoord te worden". Het eerste deel van de zin bedoelt misschien: "Gebruikt bij uw bidden geen ijdele herhalingen", d.w.z. zinloze en mechanisch herhaalde frasen, zoals inderdaad bij vele volken gebeurt, niet het minst in het hindoeïsme en de vandaar naar het westen overgewaaide sekten, met hun eindeloze "chanten" (zingend reciteren) van bepaalde mantra's, maar ook van oudsher met de heidense rozenkrans in de Roomse kerk!

2. Toverklagers. Eveneens in het Nieuwe Testament vinden we het woord "bedriegers" 87, van goës, dat oorspronkelijk "tovenaar, bezweerder" betekent. Het woord is afgeleid van goao, "weeklagen", zodat dit wellicht bezweerders waren die werkten met gehulde toverformules (vgl. punt 1).

3. Banspreuken. In Deuteronomium 18 : 11; Jesaja 47 : 9, 12 ("bezweering") en Ps. 58 : 6 ("belezer") hebben we een grondwoord (chabar) dat "binden" betekent, en vandaar: "binden door er een banspreuk op te leggen". "In de ban van iets zijn" is dus betoverd zijn. In Numeri 23 : 23 betekent nachasj ook "ban- spreuk, toverformule".

4. Slangenbezweering. Het al genoemde woord lachasj, "fluisteren", betekent soms "bezwerend fluisteren" en wel vooral tegen slangen 88.

5. Neuzelaars. Aan het Egyptische 89 en het Babylonische hof 90 vinden we de chartoom, de waarzeggende priestergeleerde, wiens betiteling misschien samenhangt met een Arabisch woord voor "neuzelen", onverstaaenbaar door de neus mompelen. Zijn toverkracht leek zover te gaan dat hij Mozes kon imiteren in diens wondertekenen 91, al is het niet zeker of hij nu een knappe goochelaar dan wel een echte tovenaar was.

In de latere geschiedenis van het koninkrijk Israëel waren de koningen van het tienstammenrijk afgodendienaars die geheel

87. 2 Timótheus 3:13; vgl. vs. 8!

88. Psalm 58:6a; Jeremia 8:17; Prediker 10:11.

89. Genesis 41; Exodus 7-9.

90. Daniël 1-2.

91. Exodus 7:11, 22; 8:7.

in de ban van waarzeggerij en magie verkeerden. De sporen daarvan worden meermalen duidelijk zichtbaar. Bij de Aramese overste Naman vinden wij een aanwijzing voor magnetisatie: "Zie, ik dacht bij mijzelf: hij (de profeet) zal zeker ... zijn hand over de plek heen en weer bewegen en zo de melaatsheid wegnemen" 92; zo waren de heidenen kennelijk gewend dat hun wonderdokters hun patiënten behandelden. In diezelfde periode wordt gesproken over de "vele toverijen" van koningin Izebel 93; zij was dus wat men een heks noemt, en in haar positie was zij zeker een koningin der heksen. Haar man Achab en haar zoon Ahazia zagen in de grote profeet Elia een magiër, die met zijn dreigementen het oordeel niet aankondigde maar bewerkstelligde door één of andere vervloekingsmagie. Vandaar hun pogingen Elia uit de weg te ruimen en zo de vloek te breken en de dreiging af te wenden 94. Zo probeerden de afgodsprofeten van koning Achab op hun beurt door magische rituelen de goden (= demonen) te bezweren en gunstige beschikkingen af te dwingen; maar in werkelijkheid waren zij van "leugengeesten" bezeten 95. Ook wanneer koning Jerobeam zijn vrouw vermomd naar de profeet Ahia stuurt, is dat niet om louter een voorzegging te horen, maar aan de vermeende "magiër" een gunstige genezingsmagie voor zijn zieke zoon te ontlokken 98. En zo zijn er meer

voorbeelden hoe boze toverij vanuit het heidendom het volk van God had bezoedeld. Net als het spiritisme en de waarzeggerij is ook de magie een afschuwelijke demonische imitatie van gaven die God aan de Zijnen gegeven heeft. De magie die invloed wil oefenen op mensen en dingen, heeft de plaats ingenomen van het gelovig gebed dat in de naam van Christus en in afhankelijkheid van Zijn wil bergen verzet in Gods kracht. Vooral de witte magie is misleidend omdat die een heilzaam doel nastreeft (denk aan bepaalde alternatieve geneeswijzen van vandaag). Ook de satan echter kan zieken genezen, in tongen spreken, profeteren, onheil bezweren 97. Het bijgeloof (in wezen een vertrouwen op occulte machten) heeft de plaats ingenomen van het vertrouwen op Gods bescherming. De satanische bloedpacten van heksen en tovenaars hebben de plaats ingenomen van de toewijding aan Christus. De machten van de duisternis nemen de plaats in van de kracht van de Heilige Geest.

92. 2 Koningen 5:11.

93. 2 Koningen 9:22.

94. 1 Koningen 17:1-3; 18:17v.; 19:1-3; 2 Koningen 1.

95. 1 Koningen 18:26-29; 22:6-28.

96. 1 Koningen 14:1-18.

97. Vgl. 2 Thessalonicenzen 2:9.

Naarmate steeds meer belijdende christenen de kracht van ware godsvrucht zullen verloothen, zullen zij zich steeds meer wenden tot "dwaalgeesten en leringen van boze geesten" en "hun oor van de waarheid afkeren en zich naar de verdichtsels keren" 98.

VIII. De moderne magie

1. BEZWERINGSMAGIE

We hebben in het begin van deel VI gezien dat we de twee typen parapsychische verschijnselen die men in de wetenschap onderscheidt, namelijk ESP (buitenzintuiglijke waarneming) en PK (psychokinese: beïnvloeding van materie door geest) in verband kunnen brengen met de twee grote onderdelen van het occultisme, namelijk resp. de mantiek (waarzeggerij) en de magie (toverij). Het eerste is meer passief: het ontvangen van indrukken over wat elders in de ruimte en de tijd aan de hand is; het tweede is meer actief: het invloed uitoefenen op andere personen en dingen door middel van buitennatuurlijke krachten. De voornaamste activiteiten van de echte, traditionele magie- beoefenaars bestaan uit: occulte genezingen ("witte magie") en ziekmaken of zelfs doden van slachtoffers ("zwarte magie"), het onder demonische ban brengen, het "overdragen" van ziekten van een mens op een ander mens of op een dier, en het "bezweren". Deze activiteiten kunnen al of niet gekoppeld zijn aan wat we rituele magie noemen, dat wil zeggen de geheimzinnige, ceremoniële samenkomsten zoals we die vinden in de moderne hekserij, maar ook onbewust in extreme pinksterkringen: samenkomsten waarin door bepaalde rituelen en middelen demonische machten rechtstreeks worden toegelaten te werken.

Allereerst is het echter goed te bedenken dat we ook hier (net als bij de waarzeggerij) onderscheid moeten maken tussen zwendel en puur bijgeloof enerzijds en echte magie anderzijds. Dat is evenwel bepaald niet eenvoudig! Bovendien ligt er tussen deze twee terreinen nog een heel tussengebied van paranormale gaven en alternatieve geneeswijzen (zie hst. VIII.3) waar het vaak heel moeilijk is zwendel, bijgeloof, suggestie, intuïtie, natuurlijke verschijnselen en regelrechte demonische krachten van elkaar te onderscheiden. We zullen hier voorzichtig te werk moeten gaan. Een voorbeeld van pure zwendel hebben we al ontmoet in de zg. aardstralenkastjes, die een aantal jaren geleden grif voor honderden guldens verkocht werden terwijl hun werkelijke waarde maar een paar gulden bedroeg.

Op hetzelfde terrein van zwendel en geldklopperij bevinden zich helaas ook bepaalde zg. kruidendokters. De oprechte, bonafide kruidendokters niet te na gesproken (afgezien van de vraag of hun kruiden helpen) moet men ernstig waarschuwen voor al degenen die de geneeskunst onbevoegd uitoefenen en voor genezers wier praktijk wel toegelaten wordt maar die geen universitaire geneeskundige studie met succes gevolgd hebben. Dit is al de minste voorzorgsmaatregel die men moet nemen, zodat men niet in handen valt van allerlei kwakzalvers die helaas een gewillig oor vinden bij de vele mensen die (al of niet terecht) in hun vertrouwen in de gangbare geneeskunde geschokt zijn en graag zich tot de (bonafide of malafide) kwakzalver wenden. Ook bij de wel bevoegde artsen komen twijfelachtige geneesmethoden voor, maar daar komen we later op terug. Naast het aspect van de zwendel en de kwakzalverij is daar ook altijd het gevaarlijke aspect van de suggestie, van mogelijke occulte beïnvloeding en van het valse vertrouwen dat veel mensen liever aan allerlei twijfelachtige geneeswijzen. schenken (of het nu een materialistische huisarts dan wel een milde, meelevende kwakzalver betreft!) dan aan de almachtige God. Het ware te wensen dat gelovigen zich, wanneer ze alternatieve genezers zouden willen consulteren maar óók wanneer ze een nieuwe huisarts moeten uitkiezen, eerst zouden afvragen voor het aangezicht van God wat Zijn wil en Zijn weg is. Als we meer ons vertrouwen op de Heere zouden richten en meer in onderworpenheid aan Zijn leiding onze weg zouden gaan, zouden we voor heel wat demonische beïnvloeding bewaard blijven.

Naast de zwendel is het onrustbarend hoezeer gelovigen er soms ook nog puur bijgeloof op nahouden. Nog steeds zijn er mensen die menen dat een derde doopbediening op één zondag ongeluk zou brengen; nog steeds menen zij dat de eerste gang van de jonge moeder naar de kerk moet zijn, dat zij onderweg daarheen geen woord mag spreken en dat het kind vóór zijn doop niet met de wagen uitgereden mag worden; dat zou alles ongeluk brengen. Ook sprookjes betreffende de maan horen tot dit bijgeloof. Zo zijn er streken waar bij afnemende maan niet getrouwd wordt, of de boeren alleen zaaien bij wassende maan. Ook zijn er "Heilpraktiker" die 's nachts om twaalf uur bij volle maan hun homeopathische middelen uitpendelen of bezweren, zodat de aldus "behandelde" middelen een magische uitwerking zouden hebben. Het is verontrustend hoeveel gelovigen zulke "Heilpraktiker" in Duitsland raadplegen zonder zich zelfs maar van eventuele occulte achtergronden op de hoogte te stellen. En als zij zich op de hoogte willen stellen, dan vragen zij de genezer of hij soms occulte middelen gebruikt! Zijn zij zo naïef te menen dat de man daar blijmoedig "ja" op zal antwoorden? Ze kunnen beter vragen of hij irisoscopie toepast, of hij wel eens pendelt of roedeloopt, hand- of oordiagnostiek toepast, of van astrologie gebruik maakt, of yoga toepast, of magnetiseert!

Een andere vorm van schadelijk bijgeloof (en soms direct verbonden met occulte krachten) is gelegen in het aanbrengen van hoefijzers boven dorpels of het dragen van amuletten om zichzelf tegen ongeluk te beschermen. Hiertoe horen ook de autopoppetjes, de geluksdieren van vliegtuig-piloten, de beschermbrieven van soldaten in de oorlog, en verder voorwerpen als klavertjes-vier, geluksmuntjes, mascottes, enz. In contrast daarmee zijn er allerlei zaken die als ongelukbrengend worden beschouwd, zoals uilen, raven, spinnen, zwarte katten, oude vrouwen, het stilstaan van de klok, ongeluksgetallen en -dagen, het lopen onder een ladder, enz. Hoewel het hier om bijgeloof gaat, kan toch het suggestieve, zelfvullende effect van bijgeloof in ongelukbrengende voorwerpen en voorvallen grote schade berokkenen. Bovendien gaan achter bepaalde amuletten en mascottes wel degelijk occulte krachten schuil, namelijk wanneer zij letterlijk "betoverd" zijn, bijv. doordat ze met demonische spreuken zijn beschreven. In de zielzorg zijn helaas maar al teveel gevallen met tragische afloop bekend waar de slachtoffers zulke amuletten gedragen hadden. Onlangs had ik na een lezing in Berlijn een gesprek met een jonge arts die op Bali een dergelijk magisch voorwerp had gekocht en gedragen en die in grote nood was gekomen.

Wie de laatste jaren wel eens naar het NOS-radioprogramma "Vonken onder de as" geluisterd heeft, weet wat een geweldige rol het bijgeloof nog speelt op het platteland, vooral in de Roomse streken van Brabant, Limburg en Vlaanderen - en ook wat een treurige rol paters en pastoors daarin soms spelen. Deze rol is al heel oud en gaat terug op de aller-vroegste tijd dat de katholieken in West-Europa geloofden in de werkelijke tegenwoordigheid van Christus in de mis ($\pm$ 700 n.C.), de voorbode van de latere transsubstantiatieleer. Als men eenmaal geloofde dat elke priester, hoe onontwikkeld of onwaardig ook, de macht had om brood en wijn te veranderen in het lichaam en bloed van Christus door de woorden van het sacrament (onze toverwoorden "hocus pocus" komen volgens sommigen) van de mis-woorden "Hoc est corpus meum" - "Dit is mijn lichaam"; Lucas 22 : 19), dan was er niet veel meer nodig voor de eenvoudige, nog vaak met heidense ideeën behepte lieden om te geloven dat de priester magische krachten bezat.

Natuurlijk verwierpen de theologen dit, maar niettemin bleken sommige priesters bereid hun veronderstelde magische krachten voor kwade doeleinden te gebruiken. Al in de 7e eeuw n.C. verbood de raad van Toledo het opdragen van requiem-missen die gezongen werden voor levende personen met het doel hen te doden. Evenzo werden missen opgedragen voor seksueel of financieel succes ten behoeve van de "cliënt".

We zullen nu op enkele zuiver magische, dus occulte praktijken ingaan, dat wil dus zeggen praktijken waarbij zonder meer demonische machten in het geding zijn.

a. Belezen

Het gaat hier om vormen van volksgeneeskunde die bepaald niet onschuldig zijn maar gepaard gaan met het uitspreken van toverformules (of daarin nu de naam van de duivel of de naam van God voorkomt!) waarachter demonische machten schuilgaan. Zulke toverformules vinden we al in de alleroudste literatuur, zoals die van de Soemeriërs, Akkadiërs en Kanaänieten, waar magie gebruikt werd door "goden" (= demonen) voor allerlei doeleinden. De jonge goddelijke held Ea-Enki uit het Babylonische scheppingsverhaal had vanwege zijn kennis van magische formules en riten de titel "Heer der toverzang"; zo doodde hij het monster Apsoe met behulp van een bezweringsformule. In hetzelfde scheppingsverhaal horen we over Mardoek, de kampioen der goden, die in zijn strijd tegen het monster Tiamat een "rode pasta" tussen zijn lippen hield om kwade invloeden te bezweren. Voordat hij de hoofdgod werd, moest hij bovendien door de vergaderde goden getest worden of hij voldoende kennis van de magie bezat. Zo bleek Mardoek door een toverformule een stuk stof te kunnen laten verdwijnen en weer laten verschijnen. Ook in het Kanaänitische gebied liet bijv. Keret, koning van Ugarit, zich van een ziekte genezen door de hoofdgod El door middel van magie. Het was in een dergelijke omgeving dat het volk Israël kwam te wonen (na ook in Egypte met magie vertrouwd geweest te zijn), met het voortdurende gevaar erdoor beïnvloed te worden (zie hst. IV.3.c).

De magie was ook een wezenlijk onderdeel van de Germaanse en Keltische godsdiensten in Europa, voordat het christendom er voet aan de grond kreeg. Onder het vernis van het christelijk geloof bleven vele magische praktijken bestaan, vermengden zich zelfs dikwijls met christelijke voorstellingen, werden niet zelden juist door priesters bedreven, en speelden zo een aanzienlijke rol in het leven van de middeleeuwen. Vanuit die donkere eeuwen wist de magie zich echter te handhaven dwars door tijden van rationalisme en "verlichting" heen (zie hst. I.3; II.1, 3) en op het platteland van Europa is de bezweringsmagie nog steeds levend en in feite niet veel anders dan vele eeuwen geleden. In het algemeen heeft men er geen voorstelling van hoe wijdverbreid de magie is. Dr. Kurt Koch vernam van een predikant in het land van de Weser dat deze in zijn gemeente maar tien families had waarin geen magie bedreven werd; en een arts van de Lüneburgerheide deelde op een predikantenconferentie mee dat er in zijn praktijkgebied geen huis was waarin niet genezingsmagie bedreven werd.

Een predikant uit Zwitserland vertelde aan dr. Koch dat in zijn gemeente om het andere huis het "6e en 7e boek van Mozes" (het boek der zwarte magie) gebruikt werd. Het sterkst vertegenwoordigd lijkt de bezweringsmagie wel in Zuid-Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk te zijn; Koch spreekt hier van een "stortvloed van magie die de Alpen overspoelt". Op alle vijf continenten tezamen kwam hij in zijn zielzorgpraktijk ongeveer 1500 gevallen van bezweringsmagie tegen.

Het genoemde "6e en 7e boek van Mozes" (dat met de Bijbelse Mozes uiteraard niets van doen heeft) is wel het meest verbreide toverboek in Europa. Het stamt minstens van rond het jaar 1500 en er zijn vele verschillende versies van in omloop, waarvan sommige beweren door monniken te zijn samengesteld; andere beweren gebaseerd te zijn op een origineel dat in het Vaticaan zou liggen. Het komt in verschillende vertalingen in vele verschillende titels voor; soms wordt het werk gewoon als "Duivelsbijbel" verkocht. Het "6e boek" beschrijft hoe de mens een verbond kan aangaan met de satan. Het "7e boek" onderwijst degenen die zo'n verbond inderdaad hebben aangegaan (dit is dus essentieel!), met welke toverspreuken en -middelen men macht kan uitoefenen over dingen en mensen. De kracht van deze middelen zijn al vele malen

overtuigend bewezen - met verschrikkelijke gevolgen zowel voor hen die ze toepasten als voor de slachtoffers van deze magie. Het loutere bezit van dit werk is soms al genoeg gebleken om ellende, ziekte, spookverschijnselen, e.d. in een huis teweeg te brengen. Wie dan ook met dit werk in aanraking komt, wende zich er in de Naam van de Heere Jezus radicaal van af en (als dat mogelijk is) verbrande het onmiddellijk (vgl. Handelingen 19 : 19).

1. Koch, Aberglaube, a.w., p. 60.

Er zijn maar al te veel gevallen bekend van evangelisten, predikanten of godsdienstleraren die juist om het occultisme te bestrijden, het "6e en 7e boek van Mozes" ijverig bestudeerd hebben en prompt met ziekte, ongeluk, twist, lasterlijke gedachten en storingen in gebedsleven en Bijbelstudie te kampen kregen 2.

We zullen dit werk nog tegenkomen bij andere vormen van magie; hier gaat het ons nu eerst om de toepassing ervan in de bezweringstherapie, waar duivelse spreuken genezing teweegbrengen. Soms worden deze spreuken inderdaad uitgesproken (wordt dus de satan aangeropen), soms worden ze opgeschreven en bijv. als amulet om de hals van de patiënt gehangen. Zielzorgers die slachtoffers van zulke amuletten (mensen die in grote geestelijke nood geraakt waren) ervan bevrijdden en de spreuken lazen, ontdekten dat het bijvoorbeeld om lasterlijke verdraaiingen van Bijbelverzen ging (waarbij bijv. de naam van God of Christus door die van de duivel vervangen is) of om een bede tot de satan de patiënt te genezen of te beschermen met als tegenprestatie ... dat de satan diens ziel in de hel zou mogen verderven. Zo liet een boer zijn zoon die kinderverlamming had, door een berucht bezweerder genezen, wat volledig gelukte; maar toen de jongen 16 jaar was, sneed hij zich de halsslagaders door zonder enige aanwijsbare reden. De vader vond bij zijn dode zoon een amulet van de bezweerder; het was een leren zakje met daarin een briefje waarop de woorden: "Deze ziel behoort de duivel toe" 3.

Misschien zijn echter die gevallen waarin niet de satan maar de Naam van God of Christus voor magische doeleinden wordt gebruikt, nog misleidender en gevaarlijker. Dikwijls worden bij de magische handelingen die de ziekte moeten wegnemen, de namen van de Drieëenige God uitgesproken of worden Bijbelverzen op een amulet geschreven, of het *Onze-Vader* fungeert als toverformule. Door deze vertrouwd aandoende handelingen hebben vele mensen niet in de gaten dat het om magie gaat; dat dit niettemin het geval is, blijkt uit het feit dat ook deze "witte (religieuze) magie" tot precies dezelfde occulte belastingen (depressies, zelfmoordneigingen, verslavingen, weersin tegen goddelijke dingen enz.) leidt als de niet-religieuze witte magie die van duivelse toverspreuken gebruik maakt. Dikwijls speelt in deze valse magie het magische getal drie een grote rol: men roept de drie namen der Drie-eenheid (of drie duivelen!) aan, men spreekt drie Onze-Vaders uit of drie Bijbelteksten, of men

2. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 313-316; zie ook p. 64v., 73.

3. Koch, Die Magie (Berghausen z.j.), p. 21.

slaat driemaal een kruis of gebruikt drie gewijde kaarsen. De vermenging met gebedsgenezing is hier heel geraffineerd en moeilijk te onderscheiden.

Kurt Koch beschrijft vele gevallen van "Heilpraktiker" (of, in goed Nederlands maar minder bekend, "praktizijns") die als vrome mensen bekend stonden, die de Bijbel op hun bureau hadden liggen en regelmatig in de kerk kwamen; maar zij werkten met bezweringsmagie en brachten occulte belasting over hun patiënten. Gelovigen die zulke "Heilpraktiker" onwetend raadplegen, maar zich onder de bescherming van de Heere

Jezus stellen en in voortdurend gebed zijn tijdens het consult, zullen absoluut van het boze karakter van de praktijk van de genezer overtuigd worden. Blijkens de ervaring zegt de genezer soms zelf dat hij niets met de patiënt kan beginnen omdat deze bidt of omdat hij voelt dat er voor deze gebeden wordt; soms barst hij in grote woede uit. Wanneer de patiënt zich geheel en al op de Heere Jezus verlaat en in voortdurend gebed Hem vraagt om duidelijkheid over de ware aard van de genezer, zal deze veelal niets kunnen doen en zich door zijn reacties dikwijls duidelijk openbaren. Natuurlijk is het in alle gevallen wel beter zich vóór een dergelijk consult van deze ware aard op de hoogte te stellen, maar er kunnen zich gevallen van onzekerheid voordoen.

b. Mentale suggestie

Dit is een occult verschijnsel dat nauw verband houdt met helderziendheid, telepathie, magnetisme zowel als hypnose (zie onder) ; het is namelijk een soort hypnotische beïnvloeding op de lange afstand. Zo was er een occult genezer in Zwitserland die een "vrijwillige" bijdrage voor zijn behandelingen eiste (officiële honorering van occulte genezing is daar namelijk verboden). Wie dat weigerde, werd door de genezer zodanig magisch beïnvloed dat het hem onmogelijk was op het station in de trein te stappen. Het spoorwegpersoneel wist daarvan en zei lachend tegen zulke passagiers: "Gaat u eerst meneer X. maar betalen, dan zal het wel lukken!" Er zijn andere, nog veel ernstiger gevallen bekend waar personen met occulte krachten andere mensen vanaf grote afstand naar zich toe dwongen te komen of dwongen tot seksuele of criminele handelingen 4. Er zijn ook "Heilpraktiker" die een dergelijke afstandsbehandeling kunnen toepassen om iemand te genezen. Deze "mentale suggestie" heeft dikwijls groot succes; maar de prijs die ervoor betaald moet worden is enorm hoog

4. Koch, Christian Counselling ... , a.w., p. 142-144; Aberglaube, a.w., p. 91v.; Magie, a.w., p. 16-18.

Een ernstige tb-patiënt werd naar Davos verwezen zonder veel hoop op genezing; zijn moeder raadpleegde daarop een "Heilpraktiker" die tegen een hoog honorarium op zich nam op lange afstand de longziekte te genezen. Wonder boven wonder gelukte dit volledig. Vanaf datzelfde tijdstip echter had de jongeman alle interesse voor de goddelijke dingen verloren. Hij trad uit de kerk en stortte zich in een godslanderlijk en liederlijk leven; ook ging hij onder zelfmoordgedachten en sterke psychische spanningen lijden. Tenslotte kwam hij bij dr. Koch in de zielzorg, maar elke keer dat deze met hem bidden wilde, raakte de man geheel afwezig. Dit is een heel kenmerkend symptoom van occulte belasting na bezwering. Overigens zijn er in dat Zwitserse gebied heel wat artsen die in hopeloze gevallen hun patiënten naar deze zelfde "Heilpraktiker" sturen. Een zielzorger die in dat gebied ziekenhuisbezoeken maakt, verklaarde: "Alle zieken die al eens de hulp van afstandsgenezers ingeroepen hebben, nemen geen woord van God en geen geestelijke raad aan. Zij staan tegenover goddelijke dingen ongevoelig en afwijzend" 5.

c. Liefdesmagie

Sommige gevallen van "mentale suggestie" waarbij het slachtoffer tot seksuele handelingen gedwongen wordt, zijn in feite gevallen van liefdesmagie. Sommige mensen lijden aan seksuele hallucinaties als gevolg van een zielsziekte, bijv. schizofrenie - dat zijn niet de gevallen waarop we hier doelen. Het verschil blijkt in de zielzorg: schizofrenen kunnen niet van hun belastingen bevrijd worden, maar door liefdesmagie geplaagd wel. Eén voorbeeld van zulke belasting:

Een 19-jarig meisje werd op een nacht uit haar slaap opgeschrikt. Hoewel ramen en

deuren gesloten waren, nam zij een jongeman waar die haar seksueel belastte. Ze kon geen woord uitbrengen, want ze was als verlamd. De volgende dag trof zij in het tehuis waar zij werkzaam was, een jongeman, die zij onmiddellijk herkende als haar nachtelijke bezoeker. De jongeman sprak haar zelf aan en gaf heel openlijk toe: "Ik ben vannacht bij je geweest. Mijn grootmoeder heeft mij de zwarte magie en de vormen van de liefdesmagie bijgebracht. Ik ben daardoor zwaar belast en zou er graag van bevrijd worden". Hij erkende ook dat hij door de zwarte kunst al zijn wensen zelf vervullen kon 6.

5. Koch, Aberglaube, a.w., p. 36v.

6. Ibid., p. 92.

d. Vervolgingsmagie

Hierin vatten we dat deel van de magie samen dat zich bezighoudt met het vervolgen of afweren van vijanden, het brengen onder een ban en het losmaken daaruit. We geraken hier in steeds duisterder gebieden van de zwarte magie waarin men schade toebrengt aan gehate personen. Misschien is dit een goed punt om eraan te herinneren dat ik deze dingen niet uit sensatiezucht of om bang te maken beschrijf, maar om de aard en omvang van demonische krachten in het licht te stellen. Een gelovige die in afhankelijkheid van de Heere Jezus leeft, Hem dient en gehoorzaamt en zich voortdurend onder Zijn bescherming stelt, heeft van deze duivelse machten niet het geringste te vrezen. Even wonderbaarlijk als het is dat magische vervloekingen en vervolgingen zo duidelijk en krachtig kunnen werken, zo wonderbaarlijk is het ook dat zij tegen de bescherming van Christus niets uitrichten. Daarom begin ik met twee positieve voorbeelden:

Een gelovig man in St. Gallen werd eens opgebeld door een tandarts die tegen hem zei: "U bent sterker dan ik; daar moet ik de consequenties uit trekken". De man vroeg hem wat hij bedoelde. De tandarts antwoordde: "Ik heb mij aan u en uw christelijk gezwets geërgerd en daarom probeerde ik u magisch aan te vallen en te doden. U bent echter sterker dan ik en daarom moet ik de consequenties aanvaarden". De ander trachtte hem op Christus te wijzen maar zonder resultaat; enkele dagen later vernam hij uit de krant dat de tandarts zich van het leven beroofd had. Zulke dingen gebeuren ook op het zendingsveld. Een zending in Tibet vertelt hoe een tibetaanse Lama hem op een dag meedeelde: "Meneer G., nu weet ik wat het christelijk geloof betekent. Uw God is sterker dan mijn God". De zending G. antwoordde: "Uw God is de duivel, weet u dat?" "Ja, dat weet ik", zei de Lama. Daarop vroeg G.: "Waarom weet u nu dat mijn God sterker is?" Toen vertelde de Lama: "Toen ik merkte dat u zending bent, probeerde ik u met behulp van mijn magie ziek te maken. Het lukte me niet. Toen wilde ik de vuurduivel op u afsturen, om uw huis in brand te steken. Hij gehoorzaamde niet. Toen gebruikte ik de sterkste Tibetaanse doodsmagie die wij hebben en wilde u doden. Weer zonder resultaat. U hebt een muur om u heen, daar kom ik niet door". De zending vroeg hem: "Als u al ontdekt hebt dat mijn God sterker is dan uw demonen, waarom neemt u mijn God dan niet aan?" Het weerwoord van de Lama was: "De demonen zouden mij op dezelfde dag doden. Wie zich aan de duivel verkocht heeft en hem wil afschudden, die wordt door hem omgebracht". Later hoorde G. dat de Lama ook in deze wanhoop gestorven is 7.

Wee hun die deze goddelijke bescherming niet genieten omdat zij de Heere Jezus niet als hun Verlosser en Heer kennen. Talloze praktijkgevallen leren dat degenen die zich aan de satan verslingeren en zo de beschikking krijgen over magische krachten, mensen ter plaatse kunnen laten verstommen of verstijven en naar believen weer kunnen bevrijden van deze ban. Het aantal Europeanen en Amerikanen dat hetzij in de Oriënt hetzij uit oude toverboeken het geheim van de magie tracht onder de knie te krijgen,

neemt snel toe. Over en weer reageren heksen en magiërs hun haatgevoelens reeds magisch op elkaar af. De ene tovenaer kan u onder een ban brengen, de ander kan u er weer van losmaken - en vergt daarvoor zijn eigen hoge tol!

Een meisje haatte haar vroegere verloofde die met een ander getrouwd was en via doodsmagie (uitgevoerd met behulp van een haarlok van haar ex-verloofde) joeg zij hem een jaar na zijn huwelijk in de dood. Na de begrafenis gaf zij de haarlok aan een zuster van het slachtoffer, die destijds de oorzaak van de verbroken verloving was geweest. Deze zuster werd daarop zwaar ziek; geen enkele arts kon haar helpen. Een zigeunerin maakte haar toen erop attent dat zij onder een doodsmagische ban stond en bood de vrouw haar hulp aan. Deze accepteerde en genas door de afweermagie van de zigeunerin. Maar sindsdien begon zij onder een zware neurose te lijden. Later kreeg zij kinderen die eveneens occult belast waren ⁸. Zo ziet men hoe men schijnbaar Beëlzebul met Beëlzebul kan uitdrijven. Daarover handelt de volgende paragraaf.

e. Duiveluitbanning (exorcisme)

We komen nu tot het punt van de demonische bezetenheid en de uitdrijving van demonen, maar dan niet de werkelijke bevrijding van duivelse machten door Christus (zie daarvoor hst. IX.2.b, c), maar het magische tegenbeeld daarvan. We zullen er later nog nader op ingaan dat bezetenheid scherp moet worden onderscheiden van bepaalde geestesziekten. Dit gebeurt ook in de Bijbel, maar het is ook duidelijk uit de zielzorg. Enkele van de meest kenmerkende verschillen tussen bezetenheid en geestesziekte zijn (a) het spreken in "tongen" (vreemde, niet geleerde talen) en (b) de typische reactie op gebed en op het woord van God: de bezetene begint te razen of vervalt in trance, totdat het bidden weer ophoudt.

7. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 231v.

8. Ibid., p. 227v.

Deze opmerkelijke reactie is één van de voornaamste redenen dat ongelovige psychiaters in het algemeen niet het verschil zullen kunnen ontdekken tussen een bezetene en een geesteszieke. Omgekeerd moet men als christen natuurlijk weer oppassen overal demonen te willen zien, ook daar waar werkelijk van geestesziekten, bijv. hysterie of epilepsie, sprake is in plaats van bezetenheid. Zo ontstaat het gevaar dat bij geesteszieken zogenaamd duivelen uitgedreven worden die er helemaal niet zijn, waardoor de patiënt (die in werkelijkheid niet genezen is) in nog grotere geestelijke nood wordt gebracht.

Op dit ogenblik gaat het ons om magische, onbijbelse demonenuitdrijving of exorcisme (van het Griekse ex, "uit", en horkizo, "bezweren, door een eed binden"). Bij antieke volken praktiseerde men exorcisme met behulp van magische formules, gewoonlijk samengesteld uit de namen van afgoden (= demonen!), en magische rituelen boven de lichamen van de bezetenen. Deze kunst was wijdverbreid bij de oude Babyloniërs, Assyriërs en Egyptenaren. Zendelingen hebben soortgelijke praktijken overal in de wereld ontmoet, zoals in China, India, Japan, Birma, Ceylon, Zuid-Amerika, Afrika en de oceaaneilanden. Eén veelgebruikte methode is de bezetenen pijn te doen en berust op de idee dat een demon van de bezetene gebruik maakt voor zijn plezier en dat een onaangename behandeling hem zal verdrijven. De onmenselijkheid en wreedheid van de gebruikte methoden zijn onbeschrijfelijk.

Ook de Joden kenden een primitief exorcisme. Zo lezen we in het (apocriefe) boek Tobias dat deze Tobias bij een stamgenoot op bezoek komt wiens dochter Sara al met zeven mannen getrouwd geweest is, die allen door een boze geest gedood waren. Een engel vertelt Tobias dat hij met Sara zal trouwen en dat hij daartoe de boze geest

verdrijven moet door het hart en de lever van een vis op gloeiende kolen te leggen; zo gebeurt het, en inderdaad gaat de geest voor de stank op de vlucht. Ook Flavius Josephus vermeldt een methode waarbij een demon via de neusgaten uit een bezetene getrokken wordt door middel van een magische plantewortel, zogenaamd volgens een recept van koning Salomo. Het succes van de methode bleek daaruit dat de demon bij zijn haastige vertrek een vat water omgooide. Dergelijke heidens getinte methoden worden ook bij rabbijnse schrijvers aangetroffen. Iets van de joodse duivelbezwering vinden we ook in de Bijbel terug 9. 9. Zie Mattheüs 12:27; Handelingen 19:13-17.

Ook de Roomse kerk heeft haar eigen ontworpen ritueel voor de duiveluitbanning; dit ritueel is opgenomen in het *Rituale Romanum* van 1614. De zeer uitvoerige bezweringsformules bestaan uit vele gebeden, psalmen en Bijbelgedeelten en zijn geschreven in een uiterst indrukwekkend Latijn; ze worden bekrachtigd door wijwater, relikwieën e.d. Ook de anglicaanse kerk kent nog een officieel exorcisme; de aartsbisschop van Canterbury, Donald Coggan, heeft dit in 1975 nog uitdrukkelijk verdedigd; dit naar aanleiding van de tragedie van de 31-jarige Michael Taylor die na een uitdrijving van boze geesten zijn vrouw vermoord had. In Nederland zijn de verwerpelijke praktijken van ds. Willem C. van Dam als exorcist te noemen; de reformatorische kerken als zodanig kennen geen officieel exorcistisch ambt of ritueel en geen uitdrijvingsdiensten.

Vaak zijn exorcistische praktijken in het "christelijk" Europa vermengd geweest met de meest walgelijke vormen van magie. Zo kennen we uit de 19e eeuw de duivelsvereerder J.-A. Boullan. Deze Roomse priester en abt, die er een non als maîtresse op nahield, stichtte met haar de "Vereniging voor zielsherstel" die zich specialiseerde in een bijzonder smerig soort exorcisme: nonnen die verondersteld werden bezeten te zijn, werden genezen door toediening van heilige hosties vermengd met menselijke uitwerpselen. Ook hier hebben we een frappant voorbeeld van de "uitdrijving" van "duivelen" door duivelen; Boullan raakte geheel betrokken bij satanische riten met seksuele en anale perversies en de oproeping van incubi en succubi, de onreine seksuele demonen die in de middeleeuwen zeer bekend en gevreesd waren.

2. RITUELE MAGIE

Het is niet gemakkelijk het hele, veelomvattende terrein van de magie in duidelijk van elkaar afgegrensde delen te verdelen. Men zal dan ook merken dat de drie hoofdstukken waarin ik het onderwerp verdeeld heb, in elkaar grijpen. Zo vinden we ook vaak ritueel in de bezweringsmagie en ook bij de occulte geneeswijzen (hst. 3). In dit hoofdstuk denken we bij ritueel vooral aan rituele samenkomsten van heksen en magiërs (tovenaars), dus plechtigheden waarin gewijde kaarsen, wierook, kruiden, rituele zwaarden, toverstaven, een pentakel (vijfpuntige ster), gong, kristal, offermes, bloemen, magische oliën enz. een rol spelen. In de 18e eeuw meende men dat de rituele magie geheel verdwenen was en dat alleen de bezweringsmagie op het platteland nog was overgebleven, die met de groei van de wetenschap vanzelf zou uitsterven. Niemand zou het voor mogelijk gehouden hebben dat miljoenen mensen in onze verlichte eeuw weer belangstelling gingen krijgen voor de geheimzinnige magische riten en ceremoniën die de gnostici uit de tijd der Renaissance zo geboeid hadden. Maar in de 19e eeuw kwam deze herleving, als reactie tegen het materialisme en rationalisme van de Verlichting, aarzelend op gang, met name door de werken van Francis Barrett (1801) en Eliphas Lévi (1856).

a. De magische orden

Lévi meende dat er drie fundamentele "wetten" van de magie waren. Ten eerste was de wilskracht van de magiër een fysieke kracht, die de magiër met behulp van de middelen van de rituele magie moest leren concentreren.

Ten tweede poneerde Lévi opnieuw het bestaan van een ijle stof, het "astrale licht", dat de magiër uitscheidt en waarmee hij (net als spiritistische mediums - en wat zijn die anders dan occultisten!) allerlei verbazingwekkende fysische verschijnselen kon laten plaatsvinden.

Ten derde herformuleerde Lévi de wet van de samenhang van microkosmos (mens). en macrokosmos (heelal). Zo komen bijv. de tekens van de Dierenriem, maar ook bepaalde antieke goden, overeen met bepaalde lichaamsdelen én bepaalde aspecten van de ziel. Door hun kennis van deze kosmische samenhangen geloven rituele magiërs nu, dat zij elke benodigde kosmische kracht vanuit het heelal kunnen "neerroepen" (invocatie) èf omgekeerd uit hun eigen ziel kunnen "oproepen" (evocatie), en binnen een magische driehoek in fysieke gestalte kunnen laten verschijnen, mits er gezorgd is voor een "stoffelijke basis", zoals wierook of bloed.

Lévi zelf heeft geen rituele magie bedreven, maar zijn volgelingen in Engeland richtten in 1887/8 de kortlevende maar ongelooflijk succesrijke "Hermetische orde van de Golden Dawn (gouden dageraad)" op. Deze orde ontstond mede onder invloed van de herleefde Rozekruisers-beweging, die zou teruggaan op de legendarische Christian Rosenkruiz uit de 15e eeuw en op geheimzinnige traktaten van de zogenaamde Broederschap der Rozekruizers uit het begin van de 17e eeuw. Hun leer vormde een mengsel van astrologie, alchemie en verbasterd christendom. In 1866 werd in Engeland een nieuw genootschap van Rozekruizers opgericht, zogenaamd gegrond op herontdekte ritualen. De beweging heeft zich in ettelijke stromingen gesplitst, her en der verspreid over de wereld. De hierboven genoemde abt Boullan speelde er een rol in.

De Orde van de Gouden Dageraad (opgericht door drie Roze- kruisers) werd het standaardtype van de magische orde, die vandaag zoveel populariteit geniet. De 'Golden Dawn' werkte Lévi's wet van de samenhang uit tot een uitermate gedetailleerd en gecompliceerd systeem van rituele magie zonder weerga. Elke Egyptische, Griekse en romeinse god, elke geest uit de alchemie en de kabbala en uit de Bijbelse engelenwereld, werd gekoppeld aan één van de sefiroth en de 22 Paden van de kabbalistische boom des levens (zie hst. V.2.c).

Tot het programma hoorden natuurlijk ook de astrologie, de alchemie, de waarzeggerij en het symbolisme van de 22 tarot-troeven. De handelingen van de Orde waren uiterst gecompliceerd, uiterst serieus en zonderling, en de korte geschiedenis van de Orde was zo mogelijk nog zonderlinger, vooral toen de satanische occultist Aleister Crowley lid van de Orde werd. In het begin van deze eeuw viel de Orde snel uiteen, maar haar ritueel bestaat nog steeds en wordt nog steeds in enkele Engelse tempels toegepast, en in vereenvoudigde vorm wordt het vandaag gehanteerd door vele magiërs in de Angelsaksische landen. Het ritueel kan worden aangewend voor in- en evocatie, voor astrale uittreding; voor ontwikkeling van de geest, voor alchemie, voor het zichzelf onzichtbaar maken, en wat niet al.

Waarschijnlijk is de bekendste magische orde die van de **Vrijmetselaars**. Ook nu zien we weer hoe hier alles met alles samenhangt. Het "officiële" begin van de Maconnerie (vrijmetselarij) ligt in 1717 in Engeland, maar de feitelijke geschiedenis van de orde is veel ouder. Haar oorsprongen liggen bovenal in de kabbala en in het gnosticisme. Verder is er een sterk verband met de Rozekruisers en de Orde van de Tempeliers. Enkele van de meest gezaghebbende vrijmetselaars waren ook lid van de Orde van de

Gouden Dageraad. Het is heel moeilijk gedetailleerde en betrouwbare gegevens over de orde te weten te komen, omdat zelfs de leden van de drie laagste, de zg. "blauwe" graden, maar heel weinig over het werkelijke karakter van de orde weten. De zwaar occultistische Tempeliers inspireerden mede Anton LaVey, het hoofd van de moderne satanisten (zie § c), die zich verder vooral oriënteerde aan de Orde van de Illuminati, in 1776 in het geheim opgericht door de geniale prof. Adam Weishaupt in het hart van de orde der vrijmetselarij! Tot deze Illuminaten behoorden o.a. Frederik de Grote, Voltaire, Mirabeau, Robespierre, Goethe en Lessing. Wij mogen de verdorvenheid van de Illuminaten niet zonder meer alle vrijmetselaren aanwrijven, van wie velen in de laagste graden de vrijmetselarij alleen beleven als een charitatieve instelling en die te goeder trouw zijn. Dat zijn dan ook dikwijls de mensen die de volgende citaten van hoge vrijmetselaars niet kennen: "Een Meester- Metselaar is niet langer een gewoon schepsel, maar een vergoddelijkt mens. God is mens geworden, en de mens is vergoddelijkt" (W. L. Wilmshurst); "... Dit verklaart, waarom de Slang, die aanzet tot ongehoorzaamheid, ondermijning en opstand, vervloekt werd door de oude theocraten, terwijl dezelfde Slang terzelfdertijd in ere werd gehouden onder de ingewijden met hun aspiraties om dichter bij de Goden te komen, die men als de rationele krachten ziet, welke de wereld regeren" (Oswald Wirth); "... Moeten Vrijmetselaren en Christenen maar steeds vijandig tegenover elkaar blijven staan? Misschien wel ... want jullie God kan nooit de opstandige Engel vergeven, en deze Engel zal nooit zijn heerschappij willen prijsgeven. Wij, Vrijmetselaars, bezitten een kritische en onderzoekende geest. Wij zijn dus dienaren van Satan" (Albert Lantoiné) 9a. Dat spreekt voor zichzelf.

Een voorbeeld van een moderne magische orde is de Orde van de Cubic Stone, een kleine magische broederschap naar het model van de Golden Dawn. De broeders doen o.a. aan runen- waarzeggerij, aan de "magie Henochs" (een geheimtaal die John Dee gebruikte om engelen aan te roepen vóór het kristalkijken; zie hst. VII.1.a) en aan lange zelfinwijdingsrituelen en schijnen wonderbaarlijke verschijnselen in hun tempel op te roepen. Zo werd onlangs de tempel in een "diep gouden gloed" gezet toen één broeder een kruis in de borst sneed; een andere keer verscheen het hoofd van een Arabier dat plechtig het woord "wazrom" uitsprak.

Een ander systeem, dat momenteel nogal navolgers schijnt te vinden in Europa en in Amerika, is het ritueel-magische stelsel van "Abra-Melin de Magiër". Het handboek van dit stelsel stamt zogenaamd uit de 15e maar in werkelijkheid waarschijnlijk uit de 18e eeuw. De aanhangers ervan kiezen een "heilige plaats", bijv. een altaar in een eenzaam bos, omgeven door struiken en bloemen, waar zij in contact trachten te komen met hun "Heilige beschermengel", die - als hij inderdaad verschijnt - zijn beschermeling leert hoe hij goede en kwade geesten kan beheersen. Daarna mag de magiër de zogenaamde "Abramelijnse talismans" gaan gebruiken, d.w.z. geheimzinnige vierkanten van lettertekens die de eigenaar enorm geldelijk en seksueel

9a. Zie uitvoerig E. Smit, Vrijmetselaar, of ... christen? (Amsterdam z.j.), o.a. p. 43-47. Een hoofdwerk over het ware wezen van de vrijmetselarij en andere geheime genootschappen is N. H. Webster, Secret Societies and Subversive Movements (London 19648).

succes garanderen en hem zelfs hele legers van onzichtbare beschermers bezorgen - maar deze demonische talismans werken zó effectief dat andere magiërs het gebruik ervan als uiterst gevaarlijk beschouwen.

Als we zojuist de seksualiteit noemden, herinneren we ons dat de seks in verband met de betekenis voor de vruchtbaarheid vanaf de oudste tijden een grote rol speelde in de afgoderij en het daaruit ontwikkelde occultisme. Met de seksuele revolutie in de tweede helft van de 20e eeuw heeft zich ook een krachtige belangstelling voor de seksuele

magie ontwikkeld, niet het minst door de propaganda van Aleister Crowley. Sommige magische orden, zoals de Orde van de Tempel van het Oosten en de Broederschap van Saturnus, die beide in het Duitse taalgebied voorkomen, hebben hun aanhang niet het minst daardoor kunnen verwerven dat velen er een welkome aanleiding in zagen vrije groepsseks te plegen, die nog eens extra aantrekkelijk werd gemaakt door de geheimzinnige atmosfeer van wierook en kaarslicht. Dit zijn eigenlijk "valse occultisten" waar de magiër minachtend op neerziet. Voor de echte magiër, voorzover hij althans de seks in zijn rituele magie betreft, is het orgasme iets dat de goddelijke extase het meest nabij komt. De seks is de samenvloeiing van het mannelijke en het vrouwelijke, van jin en jang, van Mingala en ida (hindoeïsme); het symboliseert de middelste zuil van de kabbalistische levensboom, die immers de mannelijke rechter- en de vrouwelijke linkerzuil van de boom met elkaar verzoent. Maar de seks in de magie heeft niet alleen symbolische betekenis; de intense gevoelens die het orgasme teweegbrengt, vormen ook zelf een kosmische kracht die de magiër tracht te kanaliseren en toe te passen.

In feite is dit ook de kerngedachte van één van de oudste vormen van het hindoeïsme, namelijk de tantra-yoga of het tantrisme, met karaktertrekken die trouwens ook in het Chinese taoïsme voorkomen, terwijl het tantrisme ook weer een boeddhistische vorm kan hebben. De tantra zelf is een verzameling antieke magische en mystieke teksten in het Sanskriet. Het zijn de riten en gebruiken van het oude tantrisme die in feite in aangepaste vorm vandaag in de seks-magie van westerse occulte orden toegepast worden. Ze bestaan uit mantra's, ademhalingsoefeningen, interne alchemie, lichaamscultuur, zonne-aanbidding, activering van de chakra's, en bovenal de meest waanzinnige seks-technieken die slechts onder nauwgezette leiding van een goeroe en door jarenlange oefening geleerd kunnen worden en een diepzinnige magische betekenis hebben.

b. Hekserij

We hebben al gezien wat een geweldige verbreiding de magie heden heeft. Bijna elke universiteit in Amerika heeft haar eigen cursus voor transcendente meditatie, haar eigen astrologische dienst, haar eigen spiritistenclub, en daar komt nu ook nog de hekserij bij. Er zijn in Amerika honderden "heksenconventen", en de Europese universiteiten gaan in elk van de genoemde en andere punten dezelfde kant op. In de grootste Amerikaanse steden zijn al duizenden heksen, en wekelijks komen er in de westerse landen duizenden heksen bij, die allemaal het "vak" willen leren waarvoor zij vroeger in Europa verbrand en in het 17e-eeuwse Amerika opgehangen zouden zijn! De cursussen die momenteel aan ettelijke Amerikaanse universiteiten officieel in de hekserij gegeven worden, waaien ook naar Europa over. In 1951 maakte het Engelse parlement al een eind aan de oude hekserij-wet, zodat heksenvergaderingen nu openlijk mogen plaatsvinden en de publicatie van magische literatuur thans vrij is. Men schat dat de Fransen per jaar zo'n half miljard gulden besteden aan heksen, tovenaars, zieners en genezers door het kopen van liefdesdranken, tovermiddelen die de mannelijkheid verhogen, enz. In Zwitserland schijnt er nauwelijks een dorp te zijn waar niet een heks is die toverspreuken murmelt of toverdranken bereidt, precies zoals dat al in de middeleeuwen ging.

Het verschil met de magische orden is hierin gelegen dat de laatste zijn voortgekomen uit vermengingen van gnosticisme, kabbala, hindoeïsme, e.d. Maar de hekserij is een direct overblijfsel van de heidense godsdiensten die vóór de komst van het christendom wijdverbreid was onder de Kelten en Germanen. Na dé verkondiging van het evangelie in onze streken verdween het onder de oppervlakte, totdat de Roomse kerk steeds verder verstarde en van het evangelie afweek, en tevens steeds meer ruimte liet voor de

plaatselijke heidense en magische gebruiken. In de 13e eeuw waren het heidense bijgeloof en de hekserij weer ten top gestegen. Als antwoord hierop stak de kerk niet de hand in eigen boezem en keerde niet terug tot de prediking van het evangelie aan de arme verdwaasden die zich aan de magie met lichaam en ziel hadden prijsgegeven. In 1485 vaardigde paus Innocentius VIII een bul uit waarin alle heksen ter dood veroordeeld werden. Nu begon een ware "heksenjacht": een weergaloze slachtpartij waarin zonder twijfel heel wat méér onschuldigen vermoord werden dan echte heksen. Uitgaande van de walgelijke veronderstelling dat een echte heks alleen onder zware pressie haar schuld zou belijden werden talloze mensen verschrikkelijk gefolterd die onder die druk hun zogenaamde hekserij "erkenden". De heksenprocessen hebben een vreselijke smet geworpen op de christelijke kerken - niet alleen op de Roomse kerk maar ook bijv. op de Amerikaanse puriteinen.

Ondanks dat moeten er ongetwijfeld ook echte heksen in die eeuwen bestaan hebben wier praktijken nog steeds door echte heksen uitgevoerd worden. We verkeren altijd in het gevaar óf overal heksen te zien en de goeden met de kwaden om te brengen óf in het andere uiterste te vallen en hekserij te loochenen of erom te lachen. Enerzijds komt valse heksenjacht zelfs vandaag nog voor. In 1951 staken twee mannen van de Lüneburgerheide het huis van een zogenaamde heks aan; de oude vrouw wist zich te redden maar twee familieleden kwamen in de vlammen om. In 1968 werd in Mexico een "heks" door zestien stadgenoten opgehangen omdat zij een klein meisje door toverij gedood zou hebben. Rond 1970 probeerden in Hongarije drie mannen en drie vrouwen een oudere vrouw op een brandstapel te verbranden omdat zij volgens hen het "boze oog" op één van hun jonge familieleden gericht zou hebben. Dat is vreselijk. Maar minstens even vreselijk is dat de heksensabbatten in Europa weer tot bloei komen, met hun satansaanbidding, hun seksuele perversiteiten en hun absoluut reële demonische toverkrachten.

De moderne hekserij is waarschijnlijk terug te voeren tot een boek van de antropologe dr. Margaret A. Murray (t 1963) uit 1921, waarin zij beweerde dat de hekserij was voortgekomen uit de antieke afgodendienst van Diana (de godin van de vruchtbaarheid), dat dit de voorchristelijke godsdienst van Europa was geweest en dat sommige Engelse koningen in deze dienst vooraanstaande tovenaars (magiërs) waren geweest. Deze theorie is door de meeste historici betwijfeld, maar heeft de moderne hekserij zeer bevorderd. Een tweede belangrijke factor voor deze opleving waren de occulte ideeën en seksuele stoornissen van een oude Brit, Gerald B. Gardner (1884-1964), die in 1954 en 1959 zijn baanbrekende werken publiceerde, gebaseerd op Murray's ideeën en vooral op de duivelse opvattingen van Aleister Crowley van wiens Orde van de Tempel van het Oosten hij lid was. Het zijn de door Gardner voorgeschreven rituelen die thans in vele variaties onder de heksengroepen voorkomen; hierin spelen sado-masochisme (geselslagen) en perverse seksuele praktijken vaak een belangrijke rol. Daarnaast is er vooral in Europa een grote beweging van heksen ontstaan die bekend staan als Alexandrianen, naar hun leider Alec Sanders; de belangrijkste groep van de Gardnerianen wordt vandaag geleid door mevr. Monique Wilson.

Sommige groepen leggen zich toe op de magie en vormen occulte broederschappen, andere houden zich onledig met de verering van de Keltische en Germaanse goden. Zo zijn in Groot-Brittannië ook de druïden weer tot leven gekomen. De druïden vormden de priesterklasse van de oude Keltische beschaving; vandaag hebben zij zich georganiseerd in verscheidene orden die o.a. bij Stonehenge steeds het begin van elk seizoen vieren en vooral het traditionele heksenfeest van de Walpurgisnacht (30 april) houden. Het is ontstellend hoe met de uitholling van het christendom in de laatste eeuwen de Europeanen steeds meer terugkeren tot de pure heidense afgoderij die hier al

vóór de komst van het christendom heerste. Omgekeerd kan men uit enkele van de traditionele heksenfeesten, zoals de vooravond van Allerheiligen (1 nov.), Maria-Lichtmis (2 febr.) en St. Juttemis (2 aug.), *mede de oorsprong van bepaalde Roomse feestdagen begrijpen!* Maar ook verklaart de latente aanwezigheid van de hekserij door de eeuwen heen de enorme populariteit van "Halloween" (de vooravond van Allerheiligen) in het van oorsprong puriteinse Amerika...

Wat het ritueel van de heksenbijeenkomsten betreft is het voldoende erop te wijzen dat we ook hier de drie bekende hoofdelementen tegenkomen: drugs, seks en trance. In de moderne jeugdcultuur in het algemeen spelen dezelfde elementen een rol, waarbij de trance-achtige toestand op aanraden van Crowley daar gewoonlijk door popmuziek wordt teweeggebracht.

In de hekserij kan dit gebeuren door wilde en langdurige dansen, maar ook op eenvoudiger wijze door psychedelische drugs of zalven, zoals belladonna, aconitum of de vliegenzwam. Mensen die bijv. volgens zeer oude heksenrecepten zulke zalven bereiden en zich ermee ingesmeerd hebben, raakten in een langdurige trancetoestand waarin zij, zoals ze later getuigden, door de lucht gevlogen hadden, de duivel hadden aanschouwd, heksensabbatten hadden meegemaakt en aan wilde seks-orgiën hadden deelgenomen. Het kan zijn dat zulke hallucinatorische ervaringen de verklaring vormen voor de oude verhalen over heksen die op bezemstelen door de lucht vlogen en over de nachtelijke heksenorgiën - maar het is evenzeer denkbaar dat de vroegere en sommige tegenwoordige heksen tot levitatie, translocatie e.d. (zie hst. VI.3, 4) in staat zijn en waren.

Door de verwantschap van de hekserij met de vroegere afgodendienst van de godin der vruchtbaarheid speelt de seks er, net als bijv. in de dienst van Baal en Astarte, een essentiële rol in. Dit uit zich o.a. in naaktdansen, in allerlei fallische symbolen en in rituele geslachtsgemeenschap. De naaktheid tijdens de riten dient zogenaamd om de vrije stroom van lichaamsenergie naar (Ie andere leden van het convent niet te beletten. Veel heksen hebben zich bij de beweging aangesloten om geen andere reden dan om van de groepsseks te kunnen genieten. Andere heksen- h roepen hebben daarom de seks sterk beperkt of alleen nog symbolisch gehandhaafd. Zij dragen gewaden en beweren niet ten onrechte dat als zij hun lichaamsenergie naar elke gewenste bestemming kunnen laten reizen, deze ook wel door de kleren kan heendringen.

c. Satanisme

De moderne hekserij heeft haar walgelijkste vorm daar waar zij zich niet beperkt tot de vóórchristelijke goden en riten, maar haar praktijken vermengt met christelijke symbolen en gebruiken om daarmee de satan te aanbidden. Hier dus niet verering van demonische machten die achter de antieke afgoden schuilgaan, maar aanbidding van de satan, het hoofd van alle demonen, zelf! Echte satanisten beroemen zich erop dat hun religie de oudste van de wereld is, want haar aanvang ligt al in de hof van Eden. In de christelijke geschiedenis vinden wij echte satans- vereerders bijv. in de ridderorde van de Tempeliers (zie § a), in Catherina de Medici en in Madame de Montespan die door ontelbare "zwarte missen" trachtte de genegenheid van koning Lodewijk XIV te behouden. Maar nooit waren de satanisten zo wijdverbreid en agressief als vandaag. Een jaar of veertien geleden werd het gebed en het Bijbellezen uit de Amerikaanse scholen gebannen; in plaats daarvan dringt nu een stortvloed van spiritisme, occultisme en satanisme diezelfde scholen binnen.

Van oudsher nemen de "zwarte mis" en de kindermoord een wezenlijke plaats in het satanisme in. Zwarte missen, waarin het christendom en de persoon van Christus op een afgrijselijke manier worden bespot en besmeurd, komen al minstens 500 jaar frequent in Europa voor, maar vandaag worden zij over de hele wereld gevierd. Voor de echtste

zwarte mis steelt de satanist graag een heilige hostie en mis-gerei uit een Roomse kerk. Tijdens de zwarte mis worden deze symbolen beschimpt en met menselijk speeksel, urine en drek verontreinigd. Een naakte vrouw fungeert daarbij als altaar en de hogepriester bedrijft ook seks niet haar tijdens het ritueel. Geheime toverboeken, bezweringen, bespottelijk verminkte en omgekeerd opgezegde christelijke gebeden en Bijbelverzen, perversiteit en obsceniteit, en ook gebruik van drugs en alcohol moeten het geheel verder opluisteren.

Het "hoogtepunt" van de zwarte mis is het bloedige offer van een kuiken of bij voorkeur van een pasgedoopt kind, waarvan men het bloed laat vloeien in een kelk die door de aanwezigen wordt gedronken, al of niet vermengd met andere lichaamsvloeistoffen. Er zijn betrouwbare verhalen van (in het gewone leven fatsoenlijke) mannen en vrouwen, die hun baby's tijdens de zwarte mis ten offer aanbieden. Anderen vermoorden een kind, wonen met de ouders de begrafenis bij en graven de volgende nacht het lijk stiekem op voor hun eigen gebruik. Deze gevallen zijn absoluut geverifieerd, o.a. in politierapporten. Het aantal moorden door satanisten, ook op oudere personen, neemt met name in de Angelsaksische landen, schrikbarend toe. Een Amerikaans echtpaar nodigde onlangs een echtpaar uit als babysitters om een avond op hun kind te passen. Toen zij weer thuiskwamen, vonden zij hun kind op een vuur geroosterd en bleek dat zij met twee satanisten te maken hadden gehad.

Anderen menen dat juist ongedoopte kinderen geofferd moeten worden. De satanist redeneert dat een ongedoopt kind niet naar de hemel gaat vanwege de erfzonde, zodat het doden van ongedoopte baby's de voltooiing van het vastgestelde aantal gezaligden vertraagt en daarmee ook de dag des oordeels uitstelt! Eén van de vreselijkste voorbeelden uit de geschiedenis is de Parijse waarzegster Catherine Deshayes, bijgenaamd "La Voisin", wier fornuis men stampvol verkoolde kinderlijkjes aantrof en bij wie 2000 foetussen en zuigelingen in de tuin begraven lagen (rond 1670). Verscheidene Roomse priesters waren haar medeplichtigen, onder wie de beruchte abt Guibourg die ontelbare kinderen de keel had afgesneden en hen geofferd had op zijn boze altaar: het lichaam van naakte vrouwen. Verschillende van deze zwarte missen werden opgedragen op verzoek van de al genoemde Madame de Montespan, die stiekem gedroogde hanen- testikels en het bloed en de ingewanden van geofferde kinderen door het eten van koning Lodewijk XIV mengde.

De beruchtste satanist van tegenwoordig is de al eerder genoemde "zwarte paus" Anton Szandor LaVey die in 1966 de officiële satanskerk in het leven heeft geroepen en nu tienduizenden volgelingen heeft. In de Walpurgisnacht van dat jaar voelde LaVey zich geroepen zijn hoofd te scheren, een Rooms boord om te doen en het nieuwe "tijdperk van satan" aan te kondigen. Hij had toen al een hele carrière achter de rug, eerst bij een circus, daarna bij een reizende kermis. Hij merkte hoe inconsequent de mensen waren: op zaterdagavond zaten de mannen de meisjes achterna op de kermis en 's zondags zaten ze met hun gezinnen in Evangelistische tentsamenkomsten. Was dát godsdienst? Was het dan niet veel eerlijker een religie aan te hangen die het vlees openlijk verheerlijkte en waar mensen naar hartelust hun driften konden botvieren, in plaats van de schijnheiligheid van de christelijke taboes aan te hangen? Toen hij trouwde werd hij politiefotograaf. Toen hij de met messen doorstoken en de doorschoten lijken moest fotograferen en zag wat mensen elkaar aandedden, "wist" hij dat er geen God van liefde bestond. Hij "begreep" dat het ware leven juist hard en gemeen was en dat ware eerlijkheid was dat te erkennen en ernaar te leven. In nachtclubs vormde LaVey nu geleidelijk een magische groep om zich heen, die hij in 1966 tot zijn kerk van satan uitbouwde; hij was toen 36 jaar.

LaVey heeft nu in San Francisco een huis van drie verdiepingen en 13 kamers, geheel zwart geschilderd. De ramen op de onderste verdiepingen zijn geblindeerd en een hoge

stalen schutting omgeeft het pand, waar LaVey met zijn vrouw en twee dochters woont en satansdiensten leidt voor de kerkleden die de vereiste entreeprijs betalen. LaVey houdt nog steeds van "circus", want vanuit verborgen hoeken loeren opgezette ratten naar de bezoekers en een boekenkast zwaait geheimzinnig open om de toegang vrij te maken tot het lugubere binnenste heiligdom. Ook vindt men er de traditionele open doodskisten, grafstenen, skeletten en zwarte katten. Toch is het huis bepaald geen pretpark; sensatiezoekers, asociale typen en seksueel verworden personen worden er uitdrukkelijk geweerd. Het zijn juist de intellectuelen, de rijken, professoren, acteurs, zakenlieden, die LaVey het liefst in zijn (vandaag vele) kerken ziet, want, zegt hij in zijn hoofdwerk "De satanische bijbel", de echte satanisten zijn juist de leiders in de maatschappij, de mensen met ambitie, succes en macht. Het is ontstellend hoeveel "fatsoenlijke" burgers inderdaad al lid van deze beweging zijn geworden. Ook in Nederland is een satanskerk, gevestigd in een voormalig N.H. kerkje in Noord-Holland. Om in deze beweging tot hogepriester gewijd te worden, moet men bewijzen over occulte machten (helderziendheid en zwarte magie) te beschikken.

Het is geweldig te bedenken dat ook uit deze satansbeweging mensen bevrijd worden en zich tot Christus bekeren! Dit ondanks vaak vreselijke strijd en langdurige zielzorg om iemand uit alle demonische banden te bevrijden. Satan laat zich zijn prooi nooit gemakkelijk ontglippen. Met de wedergeboorte zijn wel alle zonden vergeven. Maar alle gevolgen van het vroegere leven worden bepaald niet van het ene op het andere ogenblik weggenomen. David Hansen, een gymnasiumleraar uit Californië, ervoer dat; twee jaar lang had hij deelgenomen aan zwarte missen en orgiën; zijn ziel, zijn leven, zijn huis, zijn vermogen, zijn wagen en zijn gezin had hij allemaal aan de satan geofferd. Toen trof God hem ineens in zijn hart; hij kwam tot bekering en nam Jezus Christus aan. Maar op een nacht greep satan in en zei tegen David: "Je bent van mij. Als je me ontlopen wilt, dan dood ik je kind en maak je tot een arme man". Maar David klampte zich aan Christus vast; wat hij de satan echter geofferd had, eiste deze op: de volgende morgen werd zijn kind zwaar ziek en na drie weken stierf het in een ziekenhuis. De rekening van ongeveer f 33.000,- ruïneerde David financieel. De satan had woord gehouden maar niet overwonnen; David staat nu in de dienst van het evangelie en van de zielzorg voor occult belaste mensen 10. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 520-526.

Anderen hebben soortgelijke ervaringen beleefd. Mike Warnke was hogepriester in de satanskerk maar werd door de Heere Jezus daaruit bevrijd en heeft zijn geschiedenis beschreven in het boek "Satan's Seller". Ook de vroegere satanist Ernest H. Nickerson verkondigt nu het evangelie. Hetzelfde geldt voor Hershel Smith, die al met 13 jaar een hondje levend vilde en het bloed ervan dronk, tenslotte hogepriester werd en alles in praktijk bracht wat maar bij de satansverering hoort. Ook hij werd uit duizend banden bevrijd. Maar één van de frappantste geschiedenissen is wel die van de Engelse Doreen Irvine, beschreven in haar boek "From Witchcraft to Christ". Haar verhaal is bijna niet te geloven en toch is het waar gebeurd. Als heks en satansvereerderster had zij in de zwarte magie buitengewone vorderingen gemaakt. Ze had de gave der levitatie (kon zich anderhalve meter in de lucht verheffen), kon door de magie vogels in de lucht doden en beheerste de praktijk van de apporten (zie hst. VI.3.b, c). Haar gaven waren zo enorm dat de leidende satanist verklaarde dat zij nog eens de "koningin der duisternis" oftewel de "koningin van de zwarte heksen" zou worden; dat is de allerhoogste positie die een heks bereiken kan. Eén van haar topprestaties was dat zij, toen enkele mannen haar heksenconvent op Dartmoor (Devon) wilden opsporen, haar hele groep van 13 naakte heksen onder vurige aanroeping van de satan door een groene nevel volledig onzichtbaar maakte.

Tenslotte kwam de hoogste proef, waarin zij met zes andere heksen moest wedijveren om de hoogste plaats als koningin. De laatste en moeilijkste proef was door een groot, hoog vuur te wandelen, in het midden daarvan voor iedereen zichtbaar Lucifer (de satan) te ontmoeten, die haar hand grijpt en haar veilig door het vuur leidt. Vurig biddend tot de satan trad Doreen in het vuur waar zij plotseling een grote zwarte figuur voor zich zag. Aan zijn hand bleef zij een tijdlang midden in het grote vuur en trad er toen uit, waarop de zwarte gestalte onmiddellijk verdween. De hele menigte wierp zich nu voor haar op de grond en riep: "Heil Diana (dat was haar heksen naam) gij koningin der zwarte heksen!" Zij kreeg een kroon van zuiver goud op haar hoofd, een rijkbestikt brokaatgewaad om haar schouders en in haar linkerhand een gouden ring; zo versierd zette zij zich op de troon van de heksenkoningin. Ze zegt nu zelf: "Men kan over zulke verhalen lachen, wanneer er geen getuigen daarvan aanwezig zijn. Wie er echter eenmaal in steekt, die vergaat het lachen".

In het voorjaar van 1964 greep God in. Doreen liep als prostituée langs de straten van Bristol toen zij een aanplakbiljet voor een evangelisatiebijeenkomst zag. Woedend scheurde ze het kapot. Maar drie maanden later gebeurde hetzelfde en nu werd ze zo boos dat ze besloot naar de zaal te gaan. Maar het evangelie greep haar aan en er ontstond een machtige strijd in haar; de satan zei: "Je bent van mij. Je kunt niet naar voren gaan. Het is te laat voor jou. Je bent van mij". Toch gaf de Heere haar de kracht naar voren te gaan; in de zielzorg gaf ze haar leven aan Jezus over. Onmiddellijk na deze gesprekken getuigde ze op straat aan haar vroegere collega's dat zij nu de Heere Jezus toebehoorde 11. Is het niet geweldig dat zelfs een vrouw als Doreen, een prostituée en koningin van de zwarte heksen, door Christus gered kan worden? Hij is machtiger dan de satan - en daarom hoeft niemand die in diens banden gevangen zit, te wanhopen.

11. Ibid., p. 199-206; D. Irvine, *From Witchcraft to Christ* (Cambridge 1973). Ned. uitg.: *Van hekserij tot Christus* pen Haag 1981).

d. Bloedpacten

Ook buiten de magische orden en de heksenbeweging om zijn er vanouds mensen geweest die een bloedverbond met de duivel gesloten hebben om van zijn macht te profiteren. Ook vandaag zijn er nog steeds (of steeds meer?) mensen die heel persoonlijk met bloed uit hun eigen lichaam de eed van trouw aan de satan schrijven. De macht die de satan daardoor aan een mens kan geven, kan buitengewoon zijn; maar de macht die hij over die mens uitoefent, is nog groter. Soms blijkt de zielzorg volledig ontoereikend om zulke arme mensen te helpen van deze macht bevrijd te worden. Vanaf het moment van hun bloedpact met de duivel zijn zulke mensen vaak geestelijk namelijk niet meer aanspreekbaar. Ze kunnen bidden, Bijbellezen en spreken over geestelijke dingen niet meer verdragen; het is al een wonder dat zulke mensen überhaupt nog in de zielzorg terechtkomen. Van beide zijden: de macht die deze mensen kunnen uitoefenen én de satanische macht waarin zijzelf gevangen zijn, wil ik enkele voorbeelden noemen.

Dr. Koch verhaalt hoe verschillende mensen in Toggenburg (kanton St. Gallen) hem in de zielzorg bekenden dat zij met behulp van de zwarte magie paarden, koeien en varkens konden doden, en wel doordat zij een bloedpact met de duivel gesloten hadden. Eén van die merkwuurige sterfgevallen bij dieren werd door enkele wetenschappers onderzocht, zonder dat zij de oorzaak konden vinden. Een man in diezelfde plaats had sinds jaren een bloeiende praktijk als natuurarts en belezor. Hij had met zijn natuurgeneeswijze zo'n enorm succes dat zelfs blinden, doven en lammen door hem genezen werden. Maar deze man die in zijn jeugd een bloedpact met de satan gesloten had, moest eenmaal bekennen: "Iedereen kan ik helpen; maar ikzelf kan in eeuwigheid

niet geholpen worden". Eens temeer een waarschuwing dat men zich bij elke bijzondere genezer eerst terdege van diens gaven, achtergrond en levensbeschouwing op de hoogte stelt 12. Koch, Magie, a.w., p. 7, 11; Aberglaube, a.w., p. 31.

Wat betreft de prijs die zulke mensen voor hun satanische "voorrechten" betalen: zij kunnen geplaagd worden door spookverschijnselen, snelle veroudering, depressies, zelfmoordaandrang, enorme lichaamskracht (die echter tegen gelovigen die zich beroepen op het bloed van Christus niets blijkt te vermogen), lichamelijke ziekten, onbeheerste drift, seksuele verwildering, hysterie, enz. Het is altijd belangrijk zulke gevallen scherp te onderscheiden van "normale" geestesziekten die door goede psychiatrische behandeling verbeteren kunnen. Tegen demonische belasting helpt geen enkele psychiater, hier kan alleen Christus (al of niet door middel van de zielzorger) nog helpen. Dat het hier niet om gewone psychische afwijkingen gaat, blijkt uit het feit dat de stoornissen als onmiddellijk gevolg van het bloedverbond ontstaan en (voor zover dit althans nog opgebracht kan worden) door belijdenis en bewuste afkeer onmiddellijk verdwijnen. Vaak komen de slachtoffers er door de geweldige satanische kracht niet toe werkelijk achter het bloed van Christus te schuilen. Een vrouw die medium in een spiritistische kring was geweest en een bloedpact met de duivel gesloten had, werd door het evangelie gegrepen, beleed volledig haar schuld en wilde zich aan Christus overgeven. Vanaf dat ogenblik kreeg zij echter vreselijke nachtmerries en zelfmoordneigingen. Op een nacht plaatste de satan als eigendomsmerk een rode tatoeëring op haar borst die zij de volgende dag aan haar zuster liet zien. Het was een hoefijzer met een S in het midden. Drie gelovige psychiaters en een gebedskring begonnen zich nu voor haar in te zetten totdat zij tenslotte bevrijd werd 13. Koch, Aberglaube, a.w., p. 29v.; Okkultes ABC, a.w., p. 75v.

Wat een verschil met de gelovige die zich met lichaam en ziel aan de Heere Jezus heeft toegewijd! Geen angst en depressie, maar vreugde en vrede. Maar ook: hoe geraffineerd zijn de imitaties van de satan. Christus beloofde Zijn apostelen in Marcus 16 dat zij in Zijn naam demonen zouden uitdrijven, in nieuwe tongen zouden spreken, slangen zouden opnemen en zonder schade vergif zouden kunnen drinken; op zieken zouden zij de handen leggen en hen genezen. Welnu, ook de satan kan krachten, tekenen en wonderen verrichten! Soms zijn het precies dezelfde wonderen als Christus Zijn apostelen beloofde, zodat veel mensen naïef denken dat het om goddelijke wonderen gaat; maar wie (net als Deuteronomium 13 : 1-3 aanraadt) let op de personen die ze verrichten en de prediking die ermee gepaard gaat, zal de ware achtergrond van deze wonderen ontdekken. We hebben het al gezien: ook de satan kan iemand de macht geven demonen uit te drijven. We zullen het direct zien: ook de satan kan iemand de macht geven in nieuwe tongen te spreken. We hebben al gezien en zullen het nog nader zien: er zijn ook talloze occulte geneeswijzen die dikwijls met enorm succes werken. En net als de apostelen zijn de hoogste satansdienaars vaak immuun voor gewelddadigheid. In 1934 dronk een yogi verscheidene doses zwavelzuur, salpeterzuur en carbol en at glasscherven in het bijzijn van enkele befaamde geleerden van Calcutta. Na de demonstratie ging hij in trance om de uitwerking van zijn dodelijke maaltijd teniet te doen; na afloop bleek hij ongedeerd. Meisjes van een 18e-eeuwse Franse religieuze sekte konden blijkens betrouwbare ooggetuige-verslagen zware mokerslagen of dikke metalen pennen in hals en borst verdragen zonder dat het hun deerde. De Egyptische fakir Rahman Bey (± 1925) stak lange stiletto's in wangen en borst of stak een scherp mes in zijn lichaam zonder dat hij zelfs bloedde; in enkele minuten kon hij de wonden ook weer sluiten en genezen.

De Nederlander Henskes Arnold (t 1947) liet zich in Zürich onder medisch toezicht met

een lang mes in de rug steken, zodat de punt er aan de borstkant weer uitkwam; met het mes nog in zijn lichaam ging hij naar de röntgenafdeling voor onderzoek. Geen van beide wonden bloedde trouwens.

Hoe scherp wij hier dienen te onderscheiden blijkt wel uit het feit dat dit soort wonderen ook bij Roomse heiligen en mystici zijn gesignaleerd! Mystiek en occultisme zijn broertje en zusje en de verschijnselen die ermee gepaard gaan, zijn in wezen geheel identiek. Dat geldt ook voor de fysieke wonderen waartoe zowel mystici als magiërs in staat zijn.

Eén van de best gedocumenteerde gevallen zijn de levitatie-kunsten van St. Jozef van Copertino (overl. 1663). Hij leefde in de strengste ascese (soberheid, lichaamsgeseling, meditatie) totdat hij plotseling paranormale vermogens kreeg. Tijdens een gebed steeg zijn lichaam van de grond op en bleef zweven. Sindsdien gebeurde dat steeds vaker; eens steeg hij tijdens een extase omhoog tot aan de rand van de kansel, 5 m boven de grond. Als hij vastgehouden werd, trok hij de anderen mee omhoog. Buiten zweefde hij tot boven de boomtoppen en als hij neerstreek op één van de dunne takken in een boomtop, boog deze zelfs niet door. Beroemde personen, koningen, prelaten en professoren (onder wie de filosoof Leibniz) waren getuige van zijn levitaties; de protestantse hertog van Brunswijk was er zelfs zo van onder de indruk dat hij Rooms-katholiek werd!

Overigens kan vandaag iedereen deze kunst leren: in onze boekhandels ligt een Nederlands boek met behulp waarvan men zich kan oefenen in de Tibetaanse methode van levitatie. Met yoga-ademhalingsoefeningen en meditatie kan men in enkele jaren leren hoe men tenslotte, met gekruiste benen op de meditatiezetel gezeten, het lichaam met een ruk van de zetel omhoog kan heffen. Als je de plaatjes in het boek bekijkt, lopen de rillingen je over de rug. Vanuit de oudheid en vanuit Tibet rolt dat vandaag onze wereld binnen.

e. Geestdrijving

Ook in menig ander opzicht komt de beïnvloeding vanuit het occultisme heel wat directer op ons af dan menigeen beseft. Ik denk nu aan de geestdrijving die we zowel onder de moderne westerse jeugd in het algemeen alsook in bepaalde extreme pinkster- en charismatische kringen aantreffen. We kunnen rustig stellen dat alle methoden waardoor mensen in extase, d.i. in de volle zin buiten zichzelf gebracht worden, waardoor zij in deze staat geen controle meer over zichzelf kunnen uitoefenen, uit den boze zijn. Wat de eerste groep betreft wijs ik op het gevaar van de moderne popmuziek. Het verband tussen deze stroming in de moderne muziek en de oosterse sekten, de drugcultuur en de seks golf (men denke vooral aan de Beatles die dit verband sterk benadrukt hebben) is genoegzaam bekend; ik heb er ook uitvoeriger over geschreven in mijn boek "Jeugd in een stervende eeuw". Het gaat me nu om het dweperige effect: de meeslepende, stampende, extatische ritmen en melodieën kunnen hele theaterzalen in een volslagen chaos veranderen, en dat geldt niet het minst voor de modernste vorm van "pop", de punk. De geest wordt zo opgezweept dat er trance-achtige toestanden kunnen ontstaan, waarbij de verdoofde zinnen opengesteld worden voor demonische invloeden die via de persoonlijkheid van de zangers of via de tekst van de songs of rechtstreeks via de muziek op de luisteraars worden uitgeoefend.

Er loopt een directe afstammingslijn van de punk terug naar de pop, verder terug naar de beat, naar de rock, naar de blues, naar de jazz, terug naar de negro-spirituals van de Amerikaanse neger-slaven. Deze gekerstende negermuziek kwam weer voort uit de extatische dansen en magische riten die zij meegenomen hadden uit het oude heidense Afrika. Daarmee is natuurlijk niet al deze muziek altijd zonder meer totaal veroordeeld; er zijn gewoon heel mooie spirituals en heel mooie vormen van jazz; maar waar zoals

vandaag in menig opzicht de oude heidense achtergrond weer "doorbreekt", is het van belang op de uitwerking zeer bedacht te zijn. De extase die deze muziek veroorzaakt, heeft zoals gebleken is vaak een soortgelijke uitwerking als hallucinogene drugs of oosterse meditatie.

We zagen in hst. V.1 dat drugs vaak een rol speelden bij magisch-rituele godsdiensten om daardoor een trance-toestand te bereiken. Eenzelfde toestand wordt dikwijls ervaren door hen die een popmuziek-uitvoering gepaard gaande met een "lichtshow" meemaken. Het elektronische gebrul en gehuil, de lichtflitsen en de stampende ritmen hebben dezelfde uitwerking als de rituele dansen in vele primitieve godsdiensten, en ook als de neurenbergse massabetogingen van de nazi's waar ritmische trommelslagen, marcheren, kleurige vaandels, fakkels en strategisch opgestelde zoeklichten en vooral het langdurig monotoon schreeuwen van het "Sieg Heil" een massaal hysterisme veroorzaakten dat van trance niet te onderscheiden was.

Aldous Huxley was van mening dat ieder mens, die langere tijd dansende Marokkaanse derwisjen (bepaalde moslem-moenniken) of Haïtiaanse Voedoe-priesters of Siberische en indiaanse sjamanen (tovenaars) meemaakte, op den duur voor de tamtams en het gezang zou bezwijken en zou meedoen met het springen en schreeuwen. Zo was het ook met de Afrikaanse dansfeesten waaruit de negermuziek is voortgekomen. En zo is het precies ook met bepaalde popconcerten, die een soortgelijke verrassende uitwerking blijken te hebben op (overigens vaak nuchtere) jongelui.

Volgens Aleister Crowley waren de effectiefste middelen om tot trance te komen: drugs (of alcohol), seks-orgiën en de tamtam (vandaag heet die een drumstel); in de moderne popcultuur gaan deze drie elementen in zekere zin (niet altijd in hun extreemste vorm) gewoonlijk samen. Het is dan ook bepaald verontrustend dat een zeker soort "christelijke" beat in jeugdbewegingen van bepaalde christelijke signatures steeds populairder wordt en een grote plaats inneemt bij jeugdsamenkomsten en evangelisatie.

Veel christenen willen daar niet aan; ze zeggen: Je moet niet overdrijven; waarom zou je de popmuziek-stijl niet bij het evangelie kunnen gebruiken?

Maar Bob Larsen, een bekeerde popster, antwoordde daarop: "Nee, deze muziek heeft een geest die uit troebele en donkere bronnen komt. Ze laat zich niet reinigen en voor de Heilige Geest ten nutte maken". De meeste moeite heeft Bob dit de christenen duidelijk te maken; als hij echter tegen pop-fans spreekt, dan vindt hij juist instemming en zeggen ze tegen hem: "Je hebt eigenlijk gelijk; we merken allemaal iets van de demonie van deze muziek". Spreekt dit ook niet vanzelf? De popmuziek past als een nauwsluitend vest om de demonische teksten - let op de titels van de hits: "Wij maken een pakt met de duivel" - "Wij bedrijven toverij en verkopen onze ziel" - "Jezus zal ons kwellen wanneer Zijn tijd daar is" - "Wij werken voor een wereld waarin geen religie is" - "De zwarte slang leeft in het donkere hol" - "Wij zijn onze eigen redders" - "Heksen in het bos" - "Wij komen van beneden" -; hoe kan men dan menen dat ditzelfde vest ook goed om christelijke, Evangelistische teksten zou passen? ?

Popmuziek komt uit de afgrond. Men leze een verslag van een willekeurig optreden van bijv. de Rolling Stones, zoals in 1969 in Altamont: "Met de nacht kwam de koude en het tijdstip voor het 'Stones'-optreden. Het tafereel wordt spookachtig: naakte fans proberen het podium te beklimmen, snijden zich met lege colablikjes, bloeden en proberen nog steeds het podium te beklimmen. Een journalist noemt de taferelen die zich nu voor het podium beginnen af te spelen, "de totaal krankzinnige samenwerking van het geweld ... De 'Stones' brengen 'Carol', dan 'Sympathie voor de duivel' [!]. Vóór het podium wordt geslagen en gevochten. Elke keer wanneer het vechtrumoe begint, wijken de menigten dringend en stampvoetend van ontzetting terug. Mick [Jagger, één van de Stones]: 'Waarom vechten we? Wie wil vechten?' Meredith Hunter, een jonge neger, trekt een revolver. Hij wordt door Angels neergestoken en bloedt dood ..."

Popmuziek komt uit de afgrond. Eén van de Beatles (de meest vermaarde popgroep), John Lennon, heeft gezegd: "Met Christus is het gauw afgelopen, hij zal verdwijnen, daarover hoeven wij helemaal niet te discussiëren. Ik heb gelijk en de toekomst zal mij gelijk geven. Wij zijn vandaag populairder dan Jezus. Ik weet niet wat het eerst achterhaald zal zijn, de rock-and-roll muziek of het christendom". En bij een séance in Hamburg zei Lennon: "Ik weet dat de Beatles succes zullen hebben als nog geen andere groep. Ik weet het precies - want voor dit succes heb ik de duivel mijn ziel verkocht ..."
13a. "The Beatles Story", Pop 23 (1976) ; zie algemeen: J. van Zyl, Pop Culture - a Christian View (Welwyn 1977) .

Zoals gezegd is het tweede terrein waar demonische geestdrijving voorkomt, de extreme stroming in de charismatische en pinkstergemeenten. Ik zeg extreem, omdat ik er ten eerste van overtuigd ben dat zich in deze beweging duizenden oprechte christenen bevinden die echter niet voldoende onderscheidingsvermogen hebben; ten tweede zijn er ook gematigde pinksterchristenen die zich daardoor kenmerken dat zij niet geloven dat alle christenen in tongen zouden moeten spreken (en dat zij die dat niet doen een soort tweederangs christenen zouden zijn) of dat alle ziekten alleen van de duivel komen (en dat wanneer een gelovige ziek wordt dit altijd op zonde en ongeloof duidt). In veel gematigde pinksterkringen kent men ook niet de extatische geestdrijving die van demonische aard is, waarbij de aanwezigen volledig buiten zichzelf raken, opspringen, dansen, over de grond rollen, razen en schreeuwen. Ik weet gelukkig van gelovigen die in zulke pinksterkringen gevangen waren en wie God de ogen geopend heeft, zodat zij hun verkeerde geest beleden en zich daarvan lieten reinigen door Christus. Dit laatste is heel belangrijk omdat anders de demonische invloeden in het geestelijk leven kunnen blijven doorwerken.

Het ritueel-magische aspect van deze beweging komt vooral tot uiting in de rite van de handoplegging die, toegepast door spiritistische leiders van de extreme pinkstergroepen, een demonische imitatie van de Bijbelse handoplegging is. In de zielzorg zijn er gevallen bekend van mensen die zich door extreme pinkstervoorlopers de handen lieten opleggen (hetzij voor de zogenaamde geestesdoop en/of om in tongen te gaan spreken en/of om genezen of "bevrijd" te worden) en die daardoor dezelfde occulte belasting opliepen die we bij mensen aantreffen die met bezweringsmagie, spiritisme of waarzeggerij in aanraking zijn geweest! Zielzorgers berichten over depressies, zelfmoordgedachten, lastergedachten, mediale gaven, trance-toestanden, stemmen, dwangneurosen en zelfs regelrechte bezetenheid, die het directe gevolg zijn van handoplegging uit verkeerde bron en die (soms na zware strijd) verdwijnen door belijdenis, bewuste afkeer en reiniging (zie hst.IX.2.b, c).

In het Nieuwe Testament is de handoplegging een symbolisch teken van gemeenschap, bijv. in de dienst van God 14 of in de bemoediging van een pasbekeerde 15.

Maar als het gaat om genezing of spreken in tongen over handoplegging, dan vinden we dit uitsluitend gedaan door de apostelen! 16 Bovendien was deze handoplegging nooit een essentiële voorwaarde hiertoe, want Cornelius en de zijnen ontvingen de Heilige Geest en spraken in tongen zonder handoplegging door Petrus, en velen werden door de apostelen en ook voordien door Christus genezen zonder handoplegging 17.

Bij sommige gebedsgenezers is dit mediamieke contact via de handen echter essentieel. Gevaarlijk is de raad van Johan Maasbach aan zieke radioluisteraars om hun hand op het radiotoestel te leggen; ook publiceert hij wel een afbeelding van zijn handen (als contactmiddel), waarop de zieke zijn eigen vingertoppen moet leggen wanneer hij om genezing bidt. We zullen nu in de volgende paragraaf kort ingaan op de tegenwoordige tongendemonie, en in het volgende hoofdstuk terugkomen op de demonische vormen van gebedsgenezing.

14. Handelingen 6:6; 13:3; 1 Timotheüs 4:14.
 15. Handelingen 9:17.
 16. Marcus 16:18; Handelingen 8:17 (Philippus deed het niet!); 19:6; 28:8.
 17. Handelingen 10:44-46; 3:7; 5:15v.; 9:33v., 40v.; 13:10; 16:18; 19:12; 20:10; Matthéüs 9:6; 12:13; Lucas 17:13v.; 18:41v.; Johannes 5:8v.; 9:6v.

f. Tongen-demonie

Het is toch wel erg jammer dat zoveel christenen vandaag zo gemakkelijk aannemen dat tongentaal (glossolalie - het spreken in vreemde, nooit geleerde talen) altijd een gave van God en altijd een bewijs van Zijn zegen en werkzaamheid is. We hebben gezien dat alle tekenen en wonderen die God verricht, door de satan geïmiteerd worden, en zo is het ook met de tongentaal. Men zal dus uit de omstandigheden, vooral uit de ermee verbonden prediking, moeten opmaken of men met een goddelijk of met een satanisch wonder te maken heeft. Laten we daarom achtereenvolgens nagaan: (1) het Bijbelse onderwijs over de glossolalie; (2) het voorkomen van glossolalie in de geschiedenis; (3) de kenmerken van demonische glossolalie.

(1) Bijbelse kenmerken. Helaas zonder veel toelichting te kunnen geven merken we op dat:

- a. de glossolalie behalve in 1 Corinthiërs niet in de nieuwtestamentische brieven voorkomt (het heeft niets te maken met het "bidden in de Geest" waarvan hier en daar sprake is!); het kan dus onmogelijk essentieel zijn voor het christelijk geloofsleven;
- b. steeds wordt met het woord "tong" niet één of ander mysterieus gebrabbel maar een werkelijk bestaande taal bedoeld;
- c. de glossolalie is nergens in de Schrift een bewijs van vervulling met de Heilige Geest;
- d. het is een "openbaring van de Geest" in die zin dat het als een gave aan sommigen in de gemeente gegeven is (1 Corinthiërs 12);
- e. als gave des Geestes neemt ze de laagste plaats in (let op de rangorde in 1 Cor. 12; de apostelen staan bovenaan), omdat het in de mogelijkheid tot stichten beperkt is (1 Cor. 14);
- f. alleen de apostelen en zij die door hén tot bekering kwamen, spraken in tongen; in het algemeen zijn de nieuwtestamentische tekenen beperkt tot de apostelen, omdat tekenen een bewijs en een kenmerk van het apostelschap zijn (2 Cor. 12 : 12);
- g. de tekenen, waaronder de glossolalie, dienden ter bevestiging van het Woord van God (Marcus 16 : 17; Hebréeën 2 : 3v.; vgl. Johannes 2 : 23-25); zo lezen we nergens in het N.T. dat gelovigen door de gave van genezing geheeld werden; en zo is ook de glossolalie een teken voor de ongelovigen (1 Cor. 14 : 19-25), en dan alleen als zij het verstaan (vs. 23); bovendien gaat het daarbij strikt genomen om de ongelovigen van Israël, want aan hen was de belofte gericht van Joël 2 : 28-32 (zie Handelingen 2 : 16-21) en Jesaja 28 : 11v. (zie 1 Cor. 14 : 21v.; vgl. 1 Cor. 1 : 22; Joh. 4 : 48; Hand. 28 : 26-28; vandaar: Rom. 10 : 16v.).
- h. in Handelingen komt de glossolalie alleen voor bij het toelaten van nieuwe groepen tot de gemeente: Joden (hst. 2), heidenen (10 : 46) en discipelen van Johannes de Doper (19 : 6); allen spreken in tongen zonder daarom te vragen of daar zelfs op voorbereid te zijn;
- i. tekenen in Handelingen gebeuren nooit tweemaal op dezelfde plaats (behalve in Jeruzalem), en bijna altijd bij de eerste keer dat het evangelie ergens gepredikt werd; in de loop van het boek neemt het aantal tekenen snel af;
- j. echte tekenen van God komen altijd alleen voor bij het begin van een nieuwe periode en/of als een zeer bijzonder en tijdelijk getuigenis en oordeelsbericht aan ongelovigen

(denk aan Mozes en Jozua, Elia en Elisa, Christus, de twaalven en de zeventig [alleen tot Israël!], de apostelen, en de "twee getuigen" van Openbaring 11);

k. de glossolalie paste in de begintijd toen Israël als natie nog bestond en een aparte plaats innam, ook in het christendom, én toen het geschreven Woord van God nog niet compleet was; in plaats van tekenen is het nu het volledige Woord van God dat de prediking bevestigt en haar gezag verleent (zie hst. IX.3);

l. ook volgens 1 Cor. 13 : 8-11 horen de tongen bij de "kindertijd" van de gelovige; kennis en profetie zijn veel hoger (vgl. 14 : 1-4), en die zullen dan ook pas terzijde gesteld worden wanneer zij vervuld worden; maar de tongen zouden vanzelf verstommen (let op de verschillende werkwoordsvormen in 13 : 8 en op het ontbreken van de tongen in vs. 9).

(2) Geschiedenis.

De glossolalie kwam en komt ook bij pure heidenen voor; we horen erover bij Plato en Vergilius en bij de boeddhisten, vooral in Tibet. Het is evenzeer bekend bij (al of niet christelijk getinte) spiritisten. We horen erover bij de theosofen, maar ook bij allerlei sekten, zoals de eerste Quakers, de vroegere Irvingianen (oftewel katholiek-apostolischen), bij de zevendedags-adventisten en bij de mormonen. Pinksterbroeders zouden toch niet graag in al deze gevallen van een gave Gods spreken neem ik aan! Maar welke zekerheid hebben we dan dat we onder hen wel met echte (goddelijke) glossolalie te maken hebben? Op grond van bovenstaande overwegingen geloof ik dat vandaag geen glossolalie meer op het christelijk erf door God gegeven wordt; waarmee overigens bepaald niet gezegd is dat alle glossolalie demagogisch is (zie onder).

In 1899 kwam ds. Parham aan een kleine Bijbelschool in Topeka (Kansas, V.S.) tot de (onbijbelse) overtuiging dat de tongentaal het bewijs van de Geestesdoop is. In 1900 kwam deze kleine beweging naar Los Angeles, dat door zijn spiritistische atmosfeer altijd een gunstig klimaat voor de bloei van extatische stromingen is geweest. In 1906 begon nu in deze kring onder leiding van W. J. Seymour een enorme tongenbeweging, die snel Amerika veroverde en naar Europa oversloeg en tot allerlei excessen voerde.

Uit deze beweging zijn de (thans traditionele en vaak veel gematigder) pinkstergemeenten (zoals in ons land de zg. volle-evangeliegemeenten) ontstaan. In 1959 begon echter (door de evangelist Bennett) opnieuw een soortgelijke beweging in Los Angeles; ditmaal werden niet alleen de pinkstergemeenten maar bijna alle kerkelijke kringen erdoor aangestoken. In 1967 ontstond parallel hiermee de "Jesus People Movement", alweer in Californië; in deze zeer heterogene beweging komen zeer extatische, maar ook kleine, echte groepen voor, die het in de beweging echter meestal niet uithouden.

De hoofdstroom van de nieuwe "opwekkingsbeweging" van de laatste decennia is de charismatische beweging, die mensen uit vele kerken (door toedoen van de pinkstervoorganger David Du Plessis ook de Roomse kerk!) omvat en voor een belangrijk deel gevangen is in manifestaties van massasuggestie en -hysterie, occulte krachten (waaronder genezingen en glossolalie) en visioenen. Ik herhaal weer dat ook in deze beweging zich vele oprechte wedergeboren christenen bevinden; maar dat verandert niets aan een bijbels oordeel over de geest en leer van de beweging op de besproken punten. Het ware te wensen dat vele van de ware gelovigen in deze beweging de geesten zouden beproeven of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan (1 Johannes 4 : 1). Zielzorgers die zich met de slachtoffers van occulte handoplegging (voor de "Geestesdoop") en van de tongen-demonie hebben beziggehouden, zijn tot de conclusie gekomen dat wat vandaag voor glossolalie doorgaat ed. berust op psychische zelf suggestie óf op de invloed van demonische

krachten. De eerstgenoemde oorzaak mag men niet verwaarlozen. Vooral bij christenen die de tongengave zónder handoplegging verkregen hebben, is er, als er geen spiritistische contacten e.d. hebben plaatsgevonden, geen reden aan tongendemonie te denken. Kildahl 17a heeft uitvoerig aangetoond, dat in zulke gevallen de glossolalie (a) blijkens taalkundige analyse geen echte "talen" betreft, maar betekenisloze, onsamenhangende klanken, en (b) blijkens psychologische analyse berust op suggestibiliteit, ego-dissociatie e.d.

(3) Demonische karakter.

Ik wil graag zeven punten noemen die op het trance-achtige of regelrecht demonische karakter van bepaalde moderne tongensprekers duiden:

a. Er is in de tongenbeweging een volkomen onbijbelse benadrukking van de Heilige Geest ten koste van de persoon van Christus, terwijl de Heilige Geest juist is uitgestort om op aarde Christus te verheerlijken 18. De satan gebruikt elk middel om de volle aandacht van Christus af te trekken. In het nieuwe Testament spreken mensen die werkelijk vervuld zijn met de Heilige Geest, alleen over Christus en verheerlijken alleen Hem – niet de Heilige Geest, en zeker niet zichzelf 19.

17e. J. P. Kildahl, *The Psychology of Speaking in Tongues* (Londen 1972).

18. Johannes 15:26; 16:13-15; Handelingen 1:8.

19. Handelingen 2:4, 11, 14-36; 4:8-12, 24-31; 13:9v.; vgl. Lucas 1:15v., 41v., 67v.

Een bekend Nederlands pinksterleider zei eens tijdens een toespraak: "Wij hoeven nu niet meer van het kruis van Jezus, van Zijn bloed, Zijn verlossing te spreken, maar alleen nog van het werk van de Heilige Geest" 20. Natuurlijk willen wij niets afdoen van het belangrijke werk van de Heilige Geest; maar wie Hem in het middelpunt plaatst ten koste van Christus, doet zonde, ja doet precies wat de Heilige Geest Zelf bestrijdt.

b. De tongensprekers beroepen zich zo graag op 1 Corintiërs 14; maar daar wordt juist in verband met de glossolalie gezegd dat vrouwen moeten zwijgen in de gemeente (vs. 34), terwijl vrouwen juist gewoonlijk een grote rol spelen in veel pinkstersamenkomsten (denk ook aan pinksterleidsters als Aimee McPherson en Kathryn Kuhlman), zoals ook in allerlei andere onbijbelse stelsels (Christian Science, theosofie, Zevendedags-adventisten); zie ook 1 Timótheus 2 : 11-15. Ook bezondigen tongensprekers zich aan 1 Cor. 14 doordat dáár de glossolalie beperkt wordt tot twee of drie personen, en dan nog alleen als er een persoon met de gave van uitlegging aanwezig is, terwijl in veel pinksterbijeenkomsten vaak vele mensen in tongen spreken, en vaak zonder enige uitleg. Dat is alles geen wonder, want juist 1 Cor. 14 (vs. 32v.) waarschuwt dat de geesten der profeten de profeten onderworpen moeten zijn, omdat God een God niet van wanorde maar van vrede is; dit is wel volslagen in strijd met wat in veel pinkstersamenkomsten gebeurt, waar mensen geheel buiten zichzelf en in trance en extase geraken. Uit welke bron stamt deze extase? De Heilige Geest dwingt een gelovige nooit, buiten zijn wil om, maar de satan doet dat wel met zijn slachtoffers.

c. De tongenbeweging heeft nu ook krachtig ingebroken in de Roomse kerk. Kevin Ranaghan schrijft daarvan: "De doop met de Heilige Geest [waardoor men in tongen gaat spreken] leidt tot grotere liefde tot Maria, grotere verering voor de paus, grotere toewijding aan de katholieke kerk, tot een vaker bezoek aan de mis en grotere volmacht om voor deze belangen een getuige te zijn". De Heilige Geest leidt echter in alle waarheid, niet in dwaalleringen! Vandaag zijn er hele groepen van Jezuïeten, de natuurlijke vijanden van de Reformatie, die de gave van de glossolalie ontvangen

hebben! Uit welke bron? Wim Malgo schreef over een Roomse vrouw die vrij lange tijd tevergeefs om de gave der tongen gebeden had; tenslotte riep ze in wanhoop tot de Heer: "Wanneer U me nu niet eindelijk de doop met de Heilige Geest geeft, zal ik met Uw moeder daarover spreken!" Op hetzelfde ogenblik begon zij in tongen te spreken - uit welke bron?

d. Zoals we in hfst. VIII.3 zullen zien dreigt het gevaar dat
20. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 82.

bepaalde geestelijke leiders functioneren als spiritistisch medium. Ik hoorde in Amerika van een bekend medium dat jarenlang een leidende rol in de charismatische beweging speelde vanwege zijn grote gaven, totdat hij weer genoeg kreeg van het geloof en zonder de "christelijke poespas" zijn mediale arbeid voortzette. Een spiritistisch medium verklaarde tegenover dr. Koch, dat zij drie beroemde pinkstergenezers had gehoord: William Branham, Tommy Hicks en Hermann Zaiss, en dat zij met alle drie onmiddellijk mediaal contact had gehad, het snelste met Branham; andere mediums getuigden hetzelfde 21. Uit wat voor bron komt de glossolalie die talloze mensen door deze drie gebedsgenezers ontvangen hebben? ? Ik ben het met de velen eens die hier niet van Geestesdoop maar van geestendoop spreken; de volgende punten illustreren dat nog duidelijker.

e. Een vrouw werd tot een pinksterbijeenkomst uitgenodigd, waar zij tongentaal hoorde in een welluidende, vreemde taal. Uit interesse schreef ze enkele zinnen fonetisch op. Enkele maanden later sprak ze daarover met een zendeling, die haar verbaasd meedeelde dat hij in een gebied werkte waar die taal gesproken werd; hij vertelde haar dat het in de zinnen om zware godslasteringen en obscene taal ging 22. Zelf heb ik zulke getuigenissen van verschillende zijde vernomen. Ik hoorde van een broeder die samen met een kennis in een pinkstersamenkomst verzeild raakte in Parijs. Plotseling veerde zijn metgezel verschrikt op en fluisterde: "Ze spreken nu in een chinees dialect dat ik ken; maar het zijn afschuwelijke godslasteringen en vloeken die ze uitbrengen!"

f. Het is bekend dat tongentaal één van de kenmerkende verschijnselen van echte demonische bezetenheid is; zelfs het Roomse exorcistische ritueel maakt hier al melding van. Het is ook een duidelijk teken dat in zo'n geval niet van een "gewone" geestesziekte sprake kan zijn; psychopaten spreken niet in vreemde talen. Soms ontstaat een dergelijke bezetenheid door handoplegging tijdens een "charismatische" bijeenkomst. Bij sommige pinkstervoorgangers (zoals wijlen Kathryn Kuhlman) blijkt hun bijzondere "begaafdheid" doordat personen die zij de handen opleggen, onmiddellijk in trance gaan (bewusteloos worden) en stijf achterover vallen; men noemt dat "slain in the Spirit" (verslagen in de Geest)! Zo was daar Mark, een gelovige die het lauwe geestelijk leven in zijn gemeente beu werd en naar een pinkstergemeente ging.

21. Koch, Aberglaube, a.w., p. 77v.

22. Ibid., p. 83v.

Daar werden hem de handen opgelegd en nadat hij uit zijn trance bijgekomen was, prees en loofde hij Jezus voortdurend. Vanaf die tijd bad hij in tongen. In de zielzorg (met zendeling G. A. Birch) begon hij in tongen te spreken en kon de zielzorger de "geesten beproeven". Hij begon de biddende jongeman te ondervragen (wat m.i. overigens niet juist is! zie hst. IX.2.c), waarop de tongengeest zich Domenigaio noemde en verklaarde dat hij in Mark gedrongen was toen deze "in de Geest verslagen" was en dat het zijn

door de satan gegeven taak was zijn geloof te ruïneren en hem aan de satan over te leveren. Birch gelastte in de Naam van Jezus Christus de tongengeest Mark te verlaten; maar toen deze nog niet rustig werd, vroeg Birch verder: "Is daar nog een demon?" Het antwoord luidde: "Ja, Jezus". Birch: "Wat voor een Jezus?" Antwoord: "Jezus des duivels". "Wat is je taak?" "Hem te bedriegen en God de eer te ontnemen". "Wanneer ben je in Mark gedrongen?" "Toen hij in de Geest verslagen was".

Ook deze demon moest het in de naam en op het gezag van de Heere Jezus Christus opgeven.

Hier zien we tot onze ontsteltenis dat demonen zich ook voor Jezus kunnen uitgeven. Ook wordt hier opnieuw duidelijk dat het de handoplegging om de zogenaamde Geestesdoop is, waardoor demonen in de mens kunnen binnenkomen. Het is afschuwelijk te bedenken hoevelen van die oprechte pinksterbroeders die echt denken dat zij vervuld zijn met de Heilige Geest, in werkelijkheid onder directe demonische invloed staan. Els Nannen vertelde me een treffend voorval uit haar eigen ervaring. Een meisje beleed tegenover haar, dat zij, voordat zij medewerkster werd van een internationaal bekende pinkstervoorganger, die voorgaat in massameetings, uit nieuwsgierigheid een bloedpact met de duivel gesloten had. Vanaf dat ogenblik beschikte zij over frappante mediamieke gaven, zozeer dat zij in de betreffende pinksterkring gold als degene die het meest vervuld was met de Heilige Geest en met Geestesgaven was gezegend!! Maar tegelijk raakte zij onder de ban van de afschuwelijke psychische stoornissen die we al vaker gesignaleerd hebben. Zo kwam ze in de zielzorg terecht waar zij pas na een langdurig en moeizaam pastoraat van haar tongengave bevrijd werd.

Een zendeling in Florida besteedde herderlijke zorg aan een vrouw die in tongen sprak. Toen zij dat weer eens deed, vroeg de evangelist: "Jij tongensprekende geest, belijd je dat Christus in het vlees gekomen is?" (vgl. 1 Johannes 4 : 1-4). Eerst kwam er geen antwoord; toen beval hij de geest in de naam van Jezus zich bekend te maken. Terwijl de vrouw nog steeds half in trance was, zei de geest: "Ik hoor bij een kerk". Op de vraag: "Bij welke kerk?" kwam het ontzettende antwoord: "Tot de kerk van satan".

De evangelist beval toen in Jezus' Naam de tongen-demon de vrouw te verlaten en gelukkig is zij geheel bevrijd. In een ander geval, waar een vrouw die in het Engels wilde bidden, steeds weer in tongentaal "verviel" en haar dezelfde testvraag van 1 Joh. 4 gesteld werd, antwoordde de tongen-demon: "Nee, ik haat Hem (Christus)" 23.

De al genoemde evangelist Birch heeft in Canada 20 gevallen van tongentaal onderzocht; één bleek op zelsuggestie en 19 bleken op demonische invloed te berusten! Eén geval betrof een meisje dat in een pinkstergemeente terecht kwam, waar zij na aanhoudend gebed eindelijk midden in een samenkomst plotseling in tongen begon te spreken.

Na een tijdje merkte ze echter dat tongentaal ook wel eens demonisch van karakter was en bovendien merkte ze dat alle leden van de betreffende pinkstergemeente geleidelijk Jezus loslieten; sommigen raakten aan de drugs, één kwam er in de gevangenis. Ongerust raadpleegde ze Birch en stemde erin toe dat deze de test van 1 Joh. 4 uitvoerde. Terwijl zij in tongen bad, stelde hij haar herhaaldelijk de test-vraag. Plotseling schreeuwde de demon: "Nee, nee!" Birch: "In de naam van Jezus Christus, zeg ons je naam". Antwoord: "Lucifer met drie metgezellen: Saul, Demetrius, Judas - ik haat je, ik haat je!" en het meisje sprong op en wilde de evangelist wurgen.

Deze stelde zich echter onder de bescherming van Christus. De demonen vertelden hem nog dat zij bij die betreffende bijeenkomst van de pinkstergemeente in het meisje gevaren waren. Birch maakte daarop het meisje duidelijk dat zij zich in de naam van de Heere Jezus van deze demonen moest afwenden, en daarop gebood hij de demonen het meisje te verlaten omdat zij het eigendom van Jezus Christus was. Het meisje werd

bevrijd en loofde God voor haar redding 24.

Helaas hebben verschillende zielzorgers wel betuigd dat tongen-demonen soms op de testvraag van 1 Joh. 4 : 2 wèl met "Ja" antwoorden en daarmee hele groepen christenen misleiden; in zulke gevallen hebben zielzorgers geëist dat de geesten de héle belijdenis uit dat Bijbelvers zelf herhalen, en dat hebben zij steeds geweigerd, zodat zij toch ontmaskerd konden worden.

g. De laatstgenoemde voorbeelden illustreren mijn zevende punt, namelijk dat ook werkelijk wedergeboren gelovigen zulke demonen in zich kunnen hebben. Mensen die pertinent beweren dat ware gelovigen geen demonen kunnen hebben, hebben geen ervaring met tongen-demonie.

23. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 83v.

24. Ibid., p. 419-422.

De bekende Bijbelgeleerde Merrill F. Unger van Dallas Theological Seminary had in zijn vroegere boek "Biblical Demonology" nog geschreven dat bezetenheid onder echte gelovigen niet kan voorkomen; maar in een recenter boek schrijft hij: "Sinds de eerste publicatie van Biblical Demonology in 1952 heeft de schrijver vele brieven ontvangen van zendelingen van over de hele wereld die de theorie dat ware gelovigen niet door demonen bezeten kunnen zijn, in twijfel trekken. Zij betuigen gevallen van weer bezeten worden meegemaakt te hebben onder bekeerden uit antieke afgodische culturen, zoals in China en India, en ook onder inheemse volken in primitieve beschavingen, die in onderdanige angst aan en afschuwelijke slavernij van Satan en demonen leven" 25. Dr. Koch citeert verscheidene gelovige geleerden die ervaring in de zielzorg hebben en allen betuigd hebben dat ware christenen wel degelijk door demonen gecontroleerd en beheerst kunnen worden 26

Ook uit de Bijbel weten we dat ware, oprechte gelovigen, als zij niet dicht bij de Heere Jezus blijven, onder directe invloed van de satan kunnen geraken en onwetend een instrument in zijn hand kunnen worden. Een heel frappant voorbeeld daarvan is Petrus, van wie Christus in één hoofdstuk zegt: "Zalig zijt gij, Simon Barjona, ..." en even later: "Ga weg, achter Mij satan" 27.

Paulus maakt in zijn bekende verhandeling over de glossolalie zowel aan het begin als aan het eind duidelijk dat tongenmisbruik een zaak van onrijpheid, onwetendheid en/of onwil is (waardoor de mens een invalspoort voor demonische invloed opent). Zo zegt hij: "Ten aanzien van de uitingen des geestes, broeders, wil ik u niet onkundig laten" (de excessen bij de Corinthiërs, die nog niets waren vergeleken bij wat er vandaag soms gebeurt, berustten dus op onkunde!); en aan het eind zegt hij: "Indien iemand meent een profeet of geestelijk mens te zijn, laat hij dan wèl weten, dat hetgeen ik u schrijf, een gebod des Heren is. Maar als iemand hiermede niet rekt, dan wordt met hem niet gerekend. Zo dan, mijn broeders, streeft er naar te profeteren, en belemmert het spreken in tongen niet [want in Corinthe ging het tenminste nog om een èchte Geestesgave!]. Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden" 28 - en dat blijft voor ieder mens nog de eenvoudigste maatstaf om wat er vandaag in pinkster- en charismatische kringen gebeurt, kritisch en bijbels te toetsen!

25. M. F. Unger, Demons in the World Today (Wheaton 1971), p. 117.

26. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 61.

27. Matthéüs 16:17, 23.

28. 1 Corinthiërs 12:1; 14:37-40.

Nog één opmerking. Ik heb pinksterbroeders vaak horen reageren met de opmerking dat zij zich niet kunnen indenken dat hun tongengave demonisch zou kunnen zijn en zij ondersteunen dat met een aanhaling uit Matthéüs 7 : 9-11: "Welk mens onder u zal, als zijn zoon hem om een brood vraagt, hem een steen geven? ... hoeveel te meer zal uw Vader in de hemelen het goede geven aan hen, die Hem daarom bidden". De pinksterbroeders vergeten daarbij dat nog helemaal niet gezegd is dat hun bidden om de tongengave (op zichzelf al volkomen onbijbels!) werkelijk bidden om een "brood", om "het goede" is! ! Als zij God aanhoudend om een "steen" zouden bidden, zou het best kunnen zijn dat Hij hun in Zijn wijsheid geeft waar zij om vragen, om hen aan den lijve te laten ondervinden wat de gevolgen van hun verkeerde bidden zijn. Dat God zo iets inderdaad doet, blijkt duidelijk uit Psalm 78: "Zij verzochten God in hun hart door spijze te vragen naar hun lust ... Hij deed vlees op hen regenen als stof ... Hij schonk aan hen hun begeerte. Nog hadden zij hun begeerte niet gestild ... daar verhief Gods toom zich tegen hen ..." (vs. 18, 27, 29-31).

3. MEDISCHE MAGIE

In dit laatste hoofdstuk van dit deel willen we nog kort op enkele occulte geneeswijzen ingaan. Dit occulte karakter kan in één van de volgende twee kenmerken óf in beide kenmerken tot uiting komen:

(I) de geneeswijze is gebaseerd op een occulte filosofie, bijv. op de astrologie, op een antichristelijke sekte op het christelijk erf, op het tauïsme, en/of op het hindoeïsme; de centrale vraag is hier of deze occulte filosofie een verouderd element in de betreffende geneeswijze is en daarvan gemakkelijk losgedacht kan worden, óf dat de occulte filosofie wel degelijk een essentiële rol speelt in de therapie; is de genezer bijv. noodzakelijkerwijs een aanhanger van de betreffende filosofie?

(II) de geneeswijze hanteert een occulte diagnostiek en/of therapie, d.w.z. de genezer maakt gebruik van mediamieke gaven en middelen, bewust of onbewust, met name van occulte hypnose en magnetiseren, maar ook van magisch behandelde geneesmiddelen enz.

Veel mensen, ook helaas christenen, redeneren vaak dat de achtergrond van een geneeswijze er niet toe doet zolang die maar helpt. Als men bezwaar maakt tegen een therapie, wordt er gewoonlijk geantwoord: "Maar wat geeft dat? Het helpt toch?" maar men moet wel bedenken dat er zovéél helpt; 't is maar de vraag door wie of wat men geholpen wordt. Een geneeswijze die niet alleen in haar basale filosofie maar ook in haar therapie occult is, kan occulte belasting over de patiënt brengen! We hebben hierboven al dikwijls genoeg gezien wat voor nare dingen dat inhoudt; we zullen dus wel degelijk moeten onderzoeken met wat voor soort genezer, diagnostiek of geneeswijze wij te maken hebben. We hebben al evenzeer gezien dat iemand die wonderbaarlijke genezingen verricht, daarom nog geen gave van God bezit; ook de satan doet krachten, tekenen en wonderen, kan iemand zijn onheilige geest schenken en vele indrukwekkende "charismata" - maar dat alles tegen een verschrikkelijke prijs. Niet altijd zal die occulte belasting zich direct laten gelden; het kan zijn dat dit pas op latere leeftijd of pas op het sterfbed gebeurt. Soms openbaart zich de belasting pas bij het nageslacht; want de zonde van afgoderij (en dat is occultisme) kan doorwerken tot in het derde en vierde geslacht 29. Dit geldt gelijkelijk voor gelovigen en ongelovigen; ook gelovigen kunnen occult belast zijn en worden, en zelfs voor bezetenheid zijn wij niet immuun. 29. Exodus 20:5; 34:7; Numeri 14:18; Deuteronomium 5:9.

Men kan zich afvragen waar de tegenwoordige enorme belangstelling voor alternatieve geneeswijzen in 't algemeen aan te wijten is. Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen:

(I) We moeten vaststellen dat de universitaire geneeskunde, ondanks haar geweldige successen, sterk aan prestige heeft ingeboet. Door de aard van zijn opleiding studeert de arts in het algemeen ook met te weinig zelfvertrouwen af. Het staat nu eenmaal vast dat in de relatie tussen arts en patiënt niet alleen pillen en poeders maar vooral zelfvertrouwen en een vertrouwenwèkkend vaderlijk gezag heel belangrijk zijn; in dit opzicht staan veel artsen bij de "genezers" ten achter, waardoor de laatsten vaak betere suggestie-therapeuten zijn dan de eersten. Waarmee overigens niet gezegd is dat alternatieve geneeswijzen alléén maar suggestie-therapieën zijn of dat suggestie de oplossing voor psychosomatische problemen is.

(II) In ons technisch en atomair tijdperk zijn veel mensen het materialisme en rationalisme beu en vluchten in de romantiek. De koude laboratoria, de enorme apparatuur en de overbezette artsen die hun patiënten "afwerken", maken dan al gauw

plaats voor iemand die even in je ogen of je handen kijkt en dan meteen ziet wat eraan scheelt, of die je niet een prik of een pil geeft maar "èchte kruiden", die niet uit een fabriek maar uit een kruidentuin komen! Veel mensen snakken gewoon weer naar de oude "magiër" die met autoriteit zijn wonderen verricht.

(III) Zoals we zagen past in deze hang naar romantiek ook de geweldige vlucht die het oosterse denken in het westen maakt. Tegelijk met de stroom van occultisme vanuit het oosten kwamen - dat kon niet uitblijven - uiteraard ook de geneeswijzen van het oosten naar ons toe. Zo hebben we nu de geneeskunst van allerlei oosters getinte sekten gekregen (zoals van de anthroposofen, de Soefi, de Rozekruisers, de Mazdaznan), en ook direct uit China (o.a. acupunctuur) en India (o.a. yoga-therapie). Er is vandaag praktisch geen alternatieve geneeskunst die in feite niet oosters gekleurd is, d.w.z. heidens-afgodisch-magisch!

Juist christenen die graag naar zulke genezers toegaan, zouden dit laatste punt wel eens beter mogen bedenken. Veel gelovigen zijn helaas anti-intellectualistisch ingesteld en geven de voorkeur aan de vaderlijke kwakzalver dan aan de universitaire geneeskunde. Maar zij bedenken niet dat de meeste van die "alternatieve geneeswijzen" samenhangen met de oosterse "macro/ microkosmos"-idee ("de mens is een afspiegeling van het heelal; gezondheid is harmonie en ziekte dus disharmonie met de kosmische krachten; 'genezen' is herstellen van deze harmonie") - en dat is pure afgoderij en heidendom. Precies even afgodisch is in veel gevallen de "terug-naar-de-natuur"-idee achter veel geneeswijzen; deze idee doet voor velen zo "bijbels" aan, maar zij is het helemaal niet. De "natuur" is zelfs niet eens een bijbels begrip; het is een term uit het Griekse denken, en als we die ook nog gaan personifiëren ("de Natuur of Moeder Aarde moet ons genezen"), dan zijn we wel op het verkeerde pad.

Alleen God de Schepper kan ziekten genezen, en we mogen daarvoor gebruik maken van de middelen waarvan het verstand dat Hij ons heeft gegeven, overtuigend heeft aangetoond dat ze werken. De mens is immers aangesteld om te heersen over de natuur; geloven in magische krachten echter of in de natuur is echter beheerst worden door de natuur. De "natuur" is daarbij vaak een misleidend begrip; vitamine C uit een pilletje is echt even goed als vit. C uit een sinaasappel. Wie dat niet gelooft, doet aan magie of bijgeloof.

Een bijkomstige moeilijkheid is nog dat zoveel alternatieve geneeswijzen geen enkele wetenschappelijke grond bezitten - èn dat veel anti-intellectualistisch ingestelde christenen daar totaal ongevoelig voor zijn. Voorzover ik weet bestaan er van geen enkele niet-universitaire geneeswijze positieve resultaten van zg. "dubbelblindproeven" (d.w.z. proeven waarbij een deel van een grote groep patiënten een te testen geneesmiddel of behandeling krijgt en een ander deel een placebo; het "dubbelblinde" zit hem hierin dat noch de patiënt noch degene die het verdere ziekteverloop moet beoordelen, weet wat de patiënt gehad heeft). Toch zijn dit de enige soort proeven waardoor kan worden vastgesteld (a) of een middel überhaupt werkt èn (b) of deze werking berust op een specifieke eigenschap van het middel of op suggestie; ook placebo's kunnen namelijk symptomen opwekken of wegwerken! Naast het ontbreken van zulke experiment zijn er andere redenen om veel alternatieve geneeswijzen onwetenschappelijk te noemen. Zo komen - om maar een voorbeeld aan te halen - de zogenaamde "meridianen" die de acupuncturist in het menselijk lichaam onderscheidt, met geen enkel anatomisch of fysiologisch aspect van het lichaam overeen (ook niet met zenuwbanen zoals sommigen menen).

Nu ben ik me er wel van bewust dat we op dit punt voorzichtigheid moeten betrachten. Ik weet zeer wel dat het ook met de universitaire geneeskunde niet alles koek en ei is,

dat ook zij niet alles weet, dat ook zij bokken schiet, dat ook zij niet al haar methoden wetenschappelijk verklaren of bewijzen kan en dat ook zij misstanden kent. Ik weet ook zeer wel dat "alternatieve genezers" vaak niet eens de kans krijgen dubbelblindproeven uit te voeren, omdat dit in ziekenhuizen (waar grote groepen patiënten te vinden zijn) moet gebeuren, dus in het "machtsgebied" van de gevestigde geneeskunde. Ik weet ook zeer wel dat er best methoden kunnen zijn die wel degelijk "wetenschappelijk" werken, maar dan volgens principes die de wetenschap nog niet kent, nog niet ontdekt heeft. Dit laatste blijft echter natuurlijk een slap argument, want daarmee kan men alles rechtbreien. Belangrijker is dat het ontbreken van wetenschappelijke grond bij de meeste niet-universitaire geneeswijzen "goedgemaakt" wordt door één of andere filosofische (gewoonlijk oosters getinte) mystiek, en dat het dikwijls niets anders dan deze mystiek is die haar suggestie-therapeutische werk verricht, zo al niet directe mediamieke krachten in het spel zijn! Dit laatste sleep ik er niet met de haren bij, want waar een geneeswijze gebaseerd is op een occulte filosofie, daar is het gevaar dat er ook occulte krachten in het geding zijn, toch bepaald niet denkbeeldig.

Let wel: ik herhaal dat ik bepaald wel geloof dat met veel alternatieve geneeswijzen opmerkelijke resultaten worden geboekt; dat sommige van die geneeswijzen kunnen berusten op fysiologische principes die de wetenschap helaas nog niet kent of erkent; dat veel "alternatieve genezers" helemaal niets met occultisme te maken hebben. Maar ik herhaal ook: berusten de successen op de werkingen van de toegepaste middelen óf op suggestie dan wel magie? Is het niet gevaarlijk als we het antwoord op die vraag niet weten en ons toch tot zulke genezers wenden? Is het niet slap en goedkoop te beweren dat de betreffende geneesmethoden alleen maar uit blindheid en onwil niet door de universitaire medici erkend worden? Is het voor de christen niet van levensbelang zeker te weten dat hij niet in handen valt van occult werkende genezers? En moet de achtergrondfilosofie van veel geneeswijzen hem al niet een teken aan de wand zijn?

Bij lezingen over deze materie krijg ik wel eens de vraag of ook de universitaire geneeskunde niet net zo goed gebaseerd is op een onbijbelse filosofie, namelijk het rationalisme of humanisme. Ik geloof dat dit onjuist is. Elders heb ik erop gewezen dat de moderne natuurwetenschap (in wier bedding zich natuurlijk ook de moderne geneeskunst heeft ontwikkeld) juist niet bij de oude oosterse volken, bij de Grieken of in de middeleeuwen ontstond, maar in het geestesklimaat van de Reformatie 30. Zie Jeugd in een stervende eeuw, p. 27-30, 64v., 71.

Ik beweer dan ook dat juist de universitaire geneeskunde de meest Bijbelse geneeskunde is die er bestaat, ondanks het treurige feit dat (net als in de natuurwetenschap) de Verlichting de Bijbelse basis van de geneeskunde heeft uitgehold. Maar de ondermijning van het fundament wast het feit niet weg dat het bouwwerk van de universitaire geneeskunde reformatorisch is - en dat terwijl het even onloochenbaar is dat het bouwwerk van de oosterse geneeskunde heidens en occult is. Wonderlijk hoe de duivel erin geslaagd is zoveel christenen te laten geloven dat de gewone arts met schadelijke, heidense methoden en middelen werkt, terwijl de (gewoonlijk religieuze!) vaderlijke, magische genezer die hun een koele, begrijpende hand op het voorhoofd legt, zoveel dichter bij de Bijbel zou staan!

Hoe moet een christen in al deze verwarring en temidden van de vele gevaren zich nu opstellen? Ik zou het niet wagen iemand de wet voor te schrijven, maar enkele overwegingen wil ik toch wel graag doorgeven.

(I) Het allerbelangrijkste zijn gebed, afhankelijkheid van de Heere en het letten op Zijn leiding. Dit geldt voor de keuze van huisarts en specialist (voor zover men daarop enige invloed heeft), waarbij het sterke aanbeveling verdient óm te zien (a) naar een christen-

arts (hoewel het moeilijk is te kiezen tussen een heel goede arts die humanist is en een veel minder goede arts die christen is!), die (b) geen gebruik maakt van occulte middelen zoals pendel, iriscopie, magnetiseren, astrologie e.d. (want ook academisch gevormde artsen passen soms zulke middelen toe!).

(II) Zelfs als men gebruik wil maken van bepaalde alternatieve geneeswijzen, verdient het sterke aanbeveling zich dan op z'n minst tot een academisch gevormd arts te wenden die zulke alternatieve methoden hanteert. In ieder geval zal de christen die, door wie dan ook met wat voor bijzondere methode dan ook, behandeld wordt, in zijn hart tot de Heere bidden of Hij, als het om goede, van Hem afkomstige middelen gaat, ze zegenen wil, en of Hij, als het om verkeerde, demonische krachten gaat, dat openbaren wil, opdat men ermee kan breken en kan bidden of de Heere de invloed ervan ongedaan wil maken.

(III) Ik wil er echter ook uitdrukkelijk voor waarschuwen niet overal spoken te gaan zien. De duivel kan zijn doel met ons bereiken door ons óf argeloos bloot te stellen aan occulte invloeden óf zo angstig te maken dat we overal occulte invloeden signaleren. Zo vroeg iemand mij eens na een lezing of het ook occult was wanneer een dokter met een hamertje op je knie klopte! Dat is natuurlijk niet het geval, en als men de arts vriendelijk vraagt waartoe dat kloppen dient, kan men daar zelf direct achter komen. En zelfs dan kunnen er nog genoeg handelingen en methoden overblijven die de leek niet begrijpt. Dat heeft allemaal nog niets met occultisme te maken, hoe "magisch" sommige handelingen (vanwege hun mysterieuze niet-begrepen-worden) ook mogen schijnen.

Ik dacht dat in deze drie punten een geschikte richtlijn ligt opgesloten. Aan de ene kant: een gewaarschuwd man telt voor twee; niet-universitaire genezers en duidelijk occulte diagnostisermethoden en behandelingen (magnetiseren) moet men zonder meer vermijden. Aan de andere kant: de duivel mag evenmin vat op ons krijgen doordat we voor alles argwaan koesteren en elke behandeling verdacht vinden. Wie in onzekerheid verkeert, onderga de behandeling met een gebed in zijn hart en stelle zich onder de bescherming van de Heere Jezus Christus. Het kan trouwens geen kwaad dat heel wat vaker en bewuster te doen dan we meestal gewend zijn; is het niet noodzakelijk bij elke kwaal eerst het aangezicht van de Heere te zoeken en ook als we vrijmoedigheid vinden voor een bezoek aan de dokter, Hem bij elk bezoek om Zijn zegen en Zijn bescherming te bidden?

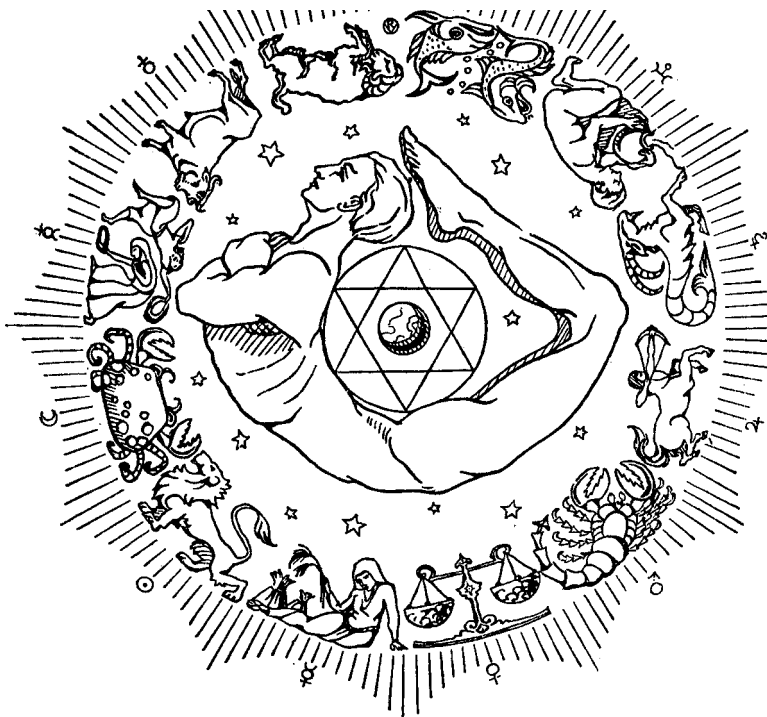
Laten we met deze uitgangspunten in gedachten enkele van de bekendste occulte geneeswijzen de revue laten passeren.

3. MEDISCHE MAGIE

a. Medische astrologie

We hebben in hst. VII.2.a al uitvoeriger over de astrologie als zodanig gesproken, zodat we hier direct op de medische aspecten kunnen ingaan. Dat is bepaald wel aktueel, want de vele christenen die ook meedoen aan de "terug-naar-de-natuur"-manie en daardoor nogal eens in reformhuizen komen, doen er goed aan daar de boekenplank eens te raadplegen.

De grotere winkels verkopen namelijk ook boeken, en naast de boeken over de natuur-geneeskunde (o.a. van de iriscopist N. Bos) zult u daar vooral werken over de yoga-therapie en over de medische astrologie vinden, de laatste met name van Mellie Uylert.

Het door de astrologen geopperde verband tussen de lichaamsdelen van de mens (de "microkosmos") en de tekens van de Dierenriem (de "macrokosmos"; hierop is ook een astrologische geneeskunst gebaseerd).

Maar ook de meergenoemde N. Bos in zijn "Natuur en gezondheid" besteedt ruime aandacht aan de astrologie en de karakterkennis. En ook de yoga-therapie heeft met de astrologie een verband, want één van de chakra's zou de plexus solaris of "zonnevlecht" (een zenuwknoop achter de maag) zijn en deze zou beheerst worden door de planeet Neptunus.

Elk van de "planeten" (incl. zon en maan) en elk van de tekens van de Dierenriem worden geacht in verband te staan met bepaalde lichaamsgebieden en ziekten daarin. Ook hier zien we weer een frappant voorbeeld van de micro/macrokosmos-idee: de mens is een micro-afspiegeling van de Dierenriem. Als men de Dierenriem in gedachten doorknipt en uitstrekt, dan beheerst het sterrenbeeld Ram het hoofd en het sterrenbeeld Vissen de enkels en voeten, en elk tussengelegen teken beheerst de tussengelegen lichaamsgebieden. Dit wel met enkele uitzonderingen, want Schorpioen beheerst de anus, maar ook de neus; daar zitten allemaal weer heel diepe gedachten achter. Door het trekken van de geboortehoroscoop en deze te vergelijken met de klachten stelt de genezer de medische diagnose; zo weet hij nu welke planeten en Zodiaktekens van bijzondere invloed zijn.

Voor het bepalen van de therapie gaat men weer van micro/ macrokosmos-analogieën uit. Zo worden de Zodiaktekens in drie aarde-, drie water-, drie lucht- en drie vuurtekens verdeeld; staat nu Jupiter (die op de ingeboren geneeskracht wijst) in een aardeteken, dan geeft men een modderbad; staat hij in een waterteken, dan natuurlijk waterbaden (of wassingen, bronwater); in een luchtteken: buitenlucht of ademtherapie; vuurteken: licht- of zonnebad of warmte. Zo eenvoudig is dat. Een gunstig "as- pekt" met een andere planeet geeft verdere richtlijnen voor de therapie (bijv. met Venus: lieve behandeling; met Mars: psychodrama; met Uranus: acupunctuur; met Neptunus: magnetiseren, Christian Science, gebedsgenezing!; met Pluto: hypnose).

Nog frappanter zijn de analogieën tussen planetaire en zodiakale krachten enerzijds en middelen als planten, edelstenen, metalen en mineralen anderzijds. Als men nu weet dat bijv. bij elke planeet een bepaalde kleur, geur en smaak horen, dan kan men wel aanvoelen welke planten enz. bij elke planeet horen. Ook de vorm en de bloeitijd van

planten en de kristalvorm van edelstenen zijn belangrijk om te kunnen vaststellen bij welke planeet of welk zodiakteken ze horen. Venus bijv. geeft mooie, welriekende bloemen in zachte kleuren, maar Pluto geeft onooglijke bloemen en produceert stekels of een scherp-bijtende stof (bijv. brandnetel). Men kan nu een ziekte óf antipathisch bestrijden door kruiden in te nemen die tegenovergesteld aan de ziekteverwekkende planeet zijn, óf sympathisch door kruiden die juist met die planeet overeenkomen. Op soortgelijke wijze kan men bepaalde genezende edelstenen op het lichaam gaan dragen. Ook kan men kleurbehandelingen geven door gekleurd licht, gekleurd voedsel, gekleurde sieraden, of door de benodigde kleur in de kamer aan te brengen. Verder kan men de juiste metalen toepassen door ze op de huid te dragen, als sieraad te gebruiken of in homeopathische verdunningen in te nemen. Tenslotte kan men door toepassing van de juiste geuren (plantaardige etherische oliën) en smaken (in het voedsel) trachten de therapie te ondersteunen.

Natuurlijk komen sommige van deze therapieën ook bij andere geneeswijzen voor, zonder enige relatie met de astrologie. Het is per slot algemeen bekend dat bepaalde slaapkamerkleuren een rustgevende en andere juist een onrustige werking hebben. Anderzijds is juist dit gebied van de kleuren een heel duidelijk voorbeeld van de oorspronkelijke occulte achtergrond van de astrologie, die aantoonde dat de astrologie niet alleen maar zwendelarij is maar teruggaat op onmiskenbare occulte werkelijkheden. Zo kunnen sommige paragnosten - net als de occultisten van duizenden jaren her - rondom het lichaam van mensen, dieren en planten een aura waarnemen, d.i. een laag gekleurd licht dat door het lichaam wordt uitgestraald en dit omgeeft, en waarvan sommigen geloven dat het de begrenzing is van het etherische en/of astrale lichaam 31. Hiermee hangt samen dat (zoals we zagen) de zevende chakra zich even bóven de kruin bevindt (volgens de hindoeïsten), terwijl ook in de Roomse en andere religies goden en heiligen worden voorgesteld met een stralenkrans (aureool).

De Londense arts W. J. Kilner (overl. 1920) geloofde dat ziekte verandering teweegbracht in de menselijke aura en de Russische elektrotechnicus S. D. Kirlian vond zelfs een techniek uit om aura's (of wat daarvoor doorgaat) te fotograferen. Moderne occultisten hebben hele tabellen opgesteld om de kleurenschakeringen en -intensiteiten in de aura in verband te brengen met het karakter, de levensloop en met eventuele ziekten. Het verrassende is nu dat de kleuren die een paragnost bij een persoon waarneemt, treffend schijnen overeen te komen met de kleuren die een astroloog vaststelt op grond van de horoscoop van die persoon. 31. Zie Croiset, a.w., p. 110-112, 143-149, en passim.

Als dit bevestigd zou kunnen worden, wijst dit er eens te meer op dat de astrologie rechtstreeks uit het antieke occultisme is voortgekomen. Ik bedoel dat in die zin dat antieke occultisten ervaringen, opgedaan met aura-waarnemingen, vervolgens op de planeten hebben geprojecteerd. Hoe dit ook zij, ook de astrologie is een gebied waarvan de Schrift ons uitdrukkelijk verboden heeft dat te betreden omdat we er met machten der duisternis in aanraking komen, zoals we eerder zagen (hst. IV.3.c en VII.2.a).

b. Religieuze sekten

In feite zijn er geen occulte geneeswijzen die men geheel van enige religie kan losdenken, maar men kan toch wel acupunctuur of yoga-therapie toepassen zonder dat men beslist tauïst resp. hindoeïst moet zijn. Bij de in deze paragraaf te behandelen geneeswijzen ligt het echter anders; hier gaat het om methoden die gehanteerd worden door de aanhangers van bepaalde sekten en stromingen waarvan het merendeel zelfs aan het christendom geparenteerd is. Bij de opsomming van die stromingen zullen we in dit verband niet teveel kunnen ingaan op de geschiedenis en de leringen ervan; we zullen ons moeten beperken tot de relatie tussen leer en geneeswijze. Christenen willen we in

dit verband alleen waarschuwen voor de antichristelijke achtergronden van deze geneeswijzen. De laatstgenoemde (anthroposofie en occulte gebedsgenezing) zijn de gevaarlijkste omdat gelovigen er het gemakkelijkst mee in aanraking komen.

(1) Spiritisme. Hierover schreven we al in deel VI, zodat we er hier alleen nog afzonderlijk op wijzen dat spiritistische mediums dikwijls ook wondergenezers zijn. Een beroemd voorbeeld was Edgar Cayce (1877-1945) in Amerika, die in trance diagnoses kon stellen, zelfs op grote afstand van de patiënt, en op dezelfde wijze ook genezingsimpulsen uitzond. Een ander voorbeeld is Harry Edwards (geb. 1893) in Engeland en Kurt Trampler in Duitsland. Zij werken met de "geesten van gestorvenen" en kunnen niets beginnen als er werkelijk christgelovige mensen aanwezig zijn. In feite is hun werk nauw verwant aan dat van pink- stergebedsgenezers zoals Branham en Kuhlman (zie 7) en andere paranormale genezers (zie § e).

(2) Mazdaznan. Dit is een occult genootschap met hoofdkwartieren in Chicago en Leipzig, dat zijn oorsprong beweert te hebben bij de oudPerzische godsdienststichter Zoroaster (of Zarathoestra; 7e eeuw v.Chr.?) en werd opgericht door Dr. med. Otto Hanisch (1844-1936), in Teheran geboren uit russisch-duitse ouders. Het doel van de orde is zelfbeheersing, gebaseerd op de juiste ademhalingstechnieken, een streng vegetarisch diëet, geheelonthouding, niet-roken en darmspoelingen. Alleen blanke "ariërs" mochten lid worden. Volgens Mazdaznan ("Goede meestergedachte") is er in feite maar één ziekte, nl. disharmonie van electriciteit (levenskracht) en magnetisme (het geestelijk aspect) in de mens, die het eerst ontstaat in het bloed. Belangrijk in deze leer zijn de nadruk op de paranormale gaven van de mens en de micro/macrokosmos-idee (die zich o.a. uit in de physiognomische diagnostiek). Mazdaznan is een mystieke, pantheïstische en occulte adem- en voedingsreligie waarmee een bijbels christen zich niet kan inlaten.

(3) Soefi. Het oude soefisme was een mystieke stroming in de Islam (rond 800), die in pantheïstische zin streefde naar eenwording met God. De moderne soefi-beweging werd vanaf 1910 in het westen verspreid door Inayat Khan (1882-1927) uit India, wie een universele, mystieke godsdienst voor ogen stond die alle grote wereldgodsdiensten zou verenigen en zou streven naar liefde en wijsheid. Inayat Khan heeft ook veel over geneeskunde geschreven en meende dat ziekte bijna altijd ontstaat in de geest en wel vooral in het denkvermogen. Daardoor kan diezelfde geest van de patiënt (of nog beter: van de ontwikkelde therapeut) de ziekten genezen, louter door de kracht van meditatie, concentratie en zuiverheid van leven (o.a. voeding, ademhaling), waarbij ook onstoffelijke krachten op de patiënt kunnen inwerken, zoals o.a. hypnose, suggestie, magnetisme, geluidsgolven en kleuren. We zien hier dus een duidelijk verband met de paranormale en de astrologische geneeskunde, en trouwens ook met de occulte gebedsgenezing.

(4) Rozekruisers. We spraken over hen al in hst. VIII.2.a. De geneeswijze van de Rozekruisers is net als die van de Soefi's en de Christian Science (zie 5) vooral een methode van "gebedsgenezing". De behandeling vindt plaats op afstand, bij voorkeur wanneer de patiënt slaapt (bijv. tussen 2 en 3 uur 's nachts). Zo niet, dan moet hij op het moment dat hij weet dat de genezer zich voor hem inzet, zich geheel ontspannen, en vertrouwen in de behandeling hebben. Vóór die tijd heeft hij de genezer in grote lijnen over zijn ziekte verteld (details zijn niet belangrijk) en in het kort met hem over zijn leefregels gesproken; als hij namelijk tegen de natuurwetten leeft (bijv. verkeerd eet, onbezonnen handelt) helpt de behandeling niet. De behandelaar zelf intussen moet

helder en gezond zijn en zich slechts een nietig instrument weten tussen de kosmische krachten en de patiënt. Op die beiden moet hij zich zo sterk mogelijk concentreren, hij moet diep ademhalen en korte gebeden uitspreken en tenslotte een dankgebed. De "behandeling" wordt driemaal per etmaal uitgevoerd en soms weken voortgezet. Mediamiek aangelegde personen hebben hierin natuurlijk het meeste "resultaat".

(5) Christian Science. Meer dan de vorige sekten noemt deze zg. "christelijke wetenschap" zich een Bijbelse religie en daarom is zij des te gevaarlijker. De beweging is door en door occult. Haar stichtster, mevr. Mary Baker Eddy (1821-1910), was in haar jeugd spiritiste. In 1862 kwam zij in aanraking met de bekende paragnost, magnetiseur en suggestie-therapeut Phineas P. Quimby, van wie zij genezing ontving én de basis voor haar nieuwe leer. Uit alle kosmosofieën die leren dat de geest hoger is dan de materie haalde ze wat ze gebruiken kon, overgoot het geheel met Bijbelteksten en kwam zo tot een soort mentale therapie waarin het bovennatuurlijke de genezing moet verrichten. Zonde, ziekte en dood en ook de stof zelf zouden hersenschimmen zijn, die voortkomen uit het onvermogen van de mens zijn ware, goddelijke natuur te begrijpen. De vermaarde occultiste Dion Fortune (o.a. medewerkster van Aleister Crowley) verklaarde met nadruk dat haar levenslange belangstelling voor paranormale krachten toe te schrijven was aan een vroeg contact met de leer van mevr. Eddy.

C.S.-genezers hebben een opleiding gevolgd bij een erkende C.S.-leraar. Zij zijn niet geïnteresseerd in een medische diagnose, alleen in mentale en morele factoren; aan de meeste van de 50.000 door hen gepubliceerde genezingen kan dan ook geen medische naam verbonden worden. De therapie weert alle apparaten en geneesmiddelen; zij tracht alleen het denken van de zieke opnieuw te richten: hij moet leren opgaan in de Liefde en in het juist begrip van God en Zijn wetten. Het gaat hier niet alleen maar om suggestie-therapie; er moeten dikwijls ook mediamieke krachten in het spel zijn. Dit blijkt al uit het feit dat mevr. Eddy zelf van "mind-healing" (geestes- of gemoedsgenezing) sprak, die uitgaat niet van de genezende God maar van de "geestelijk werkende" genezer. Ten tweede schrijft zij meerdere malen dat deze geestelijke krachten ook omgekeerd en dus ten kwade kunnen worden aangewend! Zij noemt dat "malpractice"; wij zouden gewoon over witte en zwarte magie spreken.

Een voorbeeld daarvan: een C.S.-beoefenaar erkende zijn dwaalweg en meldde zich af bij de centrale in Boston. Deze schreef hem terug dat hem dat zou berouwen. Kort daarop kreeg hij een vreselijke huidziekte waar geen enkele huidarts vat op kreeg. Meermalen vervelde de patiënt als een slang, totdat hij bij de derde keer stierf. Een ander lid trad eveneens uit de beweging nadat ze zich tot Christus bekeerd had; maar vanaf dat ogenblik werd ze door griezelige dingen aangevochten. Zij gelooft dat de vroegere genezer sindsdien zijn krachten tégen haar gebruikt 32 Koch, Aberglaube, a.w., p. 34v.; Okkultes ABC, a.w., p. 86.

(6) Anthroposofie. Deze bovenzinnelijke "menswijsheid", Rudolf Steiners mengsel van hindoeïsme (o.a. de reïncarnatie-leer), gnosticisme, theosofie, mysticisme en spiritisme, kan men (zoals een theologisch handboek doet) met recht het "volledigste ontwikkelingsproduct van het occultisme" noemen. De Antroposofische Vereniging heeft haar leerstellingen het meest toegepast in het onderwijs (met haar "vrije scholen") en in de geneeskunde. Thans heeft de vereniging klinieken en een psychiatrische inrichting en heeft zij zelfs een therapie tegen kanker gepropageerd. Belangrijk is dat de antroposofie zich niet, zoals bijv. de Christian Science, keert tegen de universitaire geneeskunde, maar daarop een aanvulling wil zijn. Vandaar dat alleen afgestudeerde artsen de antroposofische geneeskunst mogen uitoefenen - maar daarmee ontstaat juist het gevaar dat christenen zonder het te weten een antroposofische arts consulteren. Met

name in mijn eigen buurt (Zeist, Driebergen) zijn heel veel van zulke artsen; in heel Nederland zijn er zo'n zestig.

In de geneeswijze spelen enkele occultistische ideeën een grote rol, zoals de micro/macrokosmos-idee (ziekte wijst op een verstoorde wisselwerking met de kosmos), het vierledige mensbeeld (de mens bestaat uit het fysieke, etherische en astrale lichaam en het "ik") en het drieledige mensbeeld (de mens bestaat uit de bovenpool, d.i. het zenuw-zintuigstelsel, de onderpool, d.i. het stofwisselingsledematensysteem, en het middengebied, d.i. het ritmische systeem, ademhaling en bloedsomloop). Ziekte berust op een verstoring van de harmonie van de (afbrekende) krachten van de bovenpool (vooral vertegenwoordigd door het "ik" en het astrale lichaam) en de (opbouwende) krachten van de onderpool (vooral fysiek en etherisch lichaam). Ook speelt de reïncarnatie-idee een rol: de aanleg voor een bepaalde ziekte is afhankelijkheid van erfelijkheid en van vorige levens. Ook gelooft de arts dat een juiste begeleiding van de ziekte een betere volgende incarnatie tot gevolg kan hebben. Daarom is "begeleiding" belangrijker dan een ziekte snel de kop in te drukken.

In de diagnose speelt "intuïtie" een grote rol; de arts moet trachten de verhoudingen tussen de polen in de patiënt en ten opzichte van de kosmos op de juiste wijze te schatten. In de therapie maakt de arts (weer volgens allerlei magische analogieën) gebruik van plantaardige middelen en dierlijke organen; hij gebruikt dezelfde edelstenen en zeven metalen als de medische astroloog, met een soortgelijke achtergrond; hij gebruikt gepotentiëerde (op bijzondere wijze verdunde) geneesmiddelen, soortgelijke als die van de homeopaat, en verder therapieën uit de natuurgeneeskunde. De bekende Weleda-middelen van de antroposofen worden op zeer bijzondere manier bereid. Deelsubstanties ervan worden 's nachts bij volle maan "bioritmisch" geschud, d.i. in een bepaalde hoek tot de maan 12 maal 12 keer in bepaalde cirkels bewogen!

(7) Gebedsgenezing. Wij denken bij het woord "gebedsgenezing" aan de pinkster-, volle-evangelie- en charismatische beweging, maar in feite vonden we haar ook bij de Soefi's, de Rozekruisers en Christian Science. En waar gebedsgenezing gebruik maakt van mediamieke krachten en via deze van demonische krachten, vertoont zij overeenkomsten met elke religie waar mediamiek aangelegde genezers door witte magie (dansen, trance, tamtam, drugs maken hen daarbij tot geschikte instrumenten voor de "genezende" geesten) de genezing bewerkstelligen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de sjamaan, de medicijnman in Siberië, Mongolië en onder de indianen van Noord-Amerika, voor wiens activiteiten in Amerika sinds de opleving van het occultisme weer grote belangstelling is ontstaan. In al deze religies, en ook in het spiritisme, vinden we overeenkomende trekken die we ook bij bepaalde pinkstergenezers terugvinden, o.a. de idee dat ziekte altijd veroorzaakt wordt door boze geesten en genezing door goede geesten (geesten van gestorvenen resp. God), een dweperig milieu (hier de opzweepende sfeer van de genezingsamenkomst), een trance-toestand (hetzij bij de genezer of bij de patiënt), de suggestieve en mediamieke kracht van de genezer en de noodzaak van geloof en vertrouwen bij de patiënt.

Maar, redeneert menigeen, komt de gave van genezing dan niet van God? We hebben het antwoord op die vraag al eerder gegeven (zie hst. VIII.2.e, f): zowel God als de satan kunnen wonderen doen; om daartussen te onderscheiden moeten we altijd letten op de persoon van de genezer, op de prediking die ermee gepaard gaat en op de wijze waarop de wonderen verricht worden. Ook als de genezers ware gelovigen zouden zijn, sluit dat niet uit dat zij instrumenten van demonische krachten kunnen zijn. Welnu, wat de leer betreft hebben we in het zojuist geciteerde hoofdstuk gezien dat de tijd van bijzondere tekenen van God voorbij is, ja, dat wij in de eindtijd bijzondere tekenen van de satan hebben te verwachten die zo listig zullen worden gecamoufleerd en

gepresenteerd dat zo mogelijk zelfs veel gelovigen erdoor misleid worden. Dat maakt ons bij voorbaat al uiterst argwanend tegenover het optreden van gebedsgenezers op het christelijk erf, met name in massale genezingsbijeenkomsten. Maar nog erger is de leer dat alle ziekte uit de duivel zou zijn en dat God Zijn kinderen nooit ziek zou maken. Dit is uitdrukkelijk in strijd met de Bijbelse leer dat ziekte als zodanig één van de gevolgen van de zonde in deze wereld is, maar dat God ziekten kan gebruiken in Zijn regeringswegen met Zijn kinderen 33. Zie de belangrijke tekst in Exodus 4:10v.

We vinden in de Schrift drie redenen waarom God ziekten toelaat in het leven van gelovigen:

- (I) als tuchtmaatregel (uit liefde, tot onze opvoeding) 34.
- (II) ter voorkoming van zonde, met name hoogmoed 35.
- (III) ter verheerlijking van God 38.

Een derde dwaling in de pinksterleer is dat men de gave der genezing met name ook toepast op het eigen volk, dus op christenen. In de Bijbel daarentegen is de wondergenezing een teken voor de ongelovigen, zodat mensen in het algemeen die met Christus of Zijn apostelen in aanraking kwamen, altijd genezen werden, terwijl wij daarentegen van veel gelovigen in de Bijbel horen die ziek waren, zonder dat van zonde, ongelof of duivelse invloed sprake is en zonder dat zij wonderbaarlijk genezen werden. Voorbeelden: Abia, Elisa, Hizkia, Daniël, Epafróditus, Timótheus, Trófimus 37. Verschillenden van hen werden wel genezen, maar niet door een wondergenezer maar op dezelfde wijze waarop God ook ons vele malen genezen heeft: als verhoring van het persoonlijk gebed en/of de voorbede van anderen. Maar nergens belooft God in de Bijbel dat wij absoluut altijd zullen genezen wanneer wij Hem dat vragen., God "verhoort" altijd; niet altijd door ons te geven wat wij Hem vragen, maar wel door ons Zijn genade en vrede te schenken 38.

Hier stuiten we op nog een vierde dwaling in de pinksterleer, en dat is de hopeloze verwarring tussen de genezing op gebed en de gave van genezing. De gebedsgenezer beweert deze gave te hebben, legt zieken de handen op, maar - als er geen genezing volgt, wijt hij dit aan het ongelof van de patiënt! Dit is afschuwelijk. In de Schrift is het allemaal heel anders:

(I) Genezing op persoonlijk gebed hoeft helemaal niet tot genezing te leiden, want God kan een bijzondere bedoeling met de ziekte hebben. In Jacobus 5 ; 13-15 hebben we ook nog het geval dat de oudsten van een gemeente voorbede doen voor een zieke en dat door hun gelovig gebed de zieke gezond wordt. Hierbij moet men het volgende bedenken:

- (a) deze passage heeft niets te maken met de gave van genezing en wordt door de gebedsgenezers dan ook misbruikt;
- (b) uit deze verzen blijkt dat niet het geloof van de zieke maar het geloof van de voorbiddende oudsten beslissend is voor de genezing!

34. Zie o.a. 1 Corinthiërs 11:32; Hebréeën 12:4-11; vgl. Leviticus 26:16; 2 Samuël 12:15; Ezechiël 14:19.

35. Zie o.a. Genesis 20:1-7; 32:24-32; 2 Corinthiërs 12:7.

36. Zie o.a. Job 1:21; 2:3, 10; Johannes 11:4.

37. Resp. 1 Koningen 14:1, 13; 2 Koningen 13:14; Jesaja 38:1; Daniël 8:27; Filippenzen 2:27, 30; 1 Timótheus 5:23; 2 Timótheus 4:20.

38. 2 Corinthiërs 12:9; Filippenzen 4:4-7.

(c) we moeten bovendien bedenken dat de Jacobus-brief niet gericht is aan gelovigen uit de heidenen (hoewel we er natuurlijk veel uit kunnen leren), maar aan de allervroegste joodse christengemeente in de overgangperiode, toen de joodse christenen nog in de synagoge samenkamen 39. Jac. 5 : 13-15 is dan ook gebaseerd op Gods belofte van genezing op de Sinaï in Exodus 15 : 26, die speciaal voor Israël was; vandaar dat de hier genoemde zalving met olie ook door de Heere Jezus en Zijn discipelen onder Israël gebruikt werd 40, en dat we in de andere brieven nimmer iets over deze dienst der genezing door de oudsten horen!

(II) Met de "gave der genezing" is het totaal anders. Elke gelovige kan voor zichzelf of voor anderen om genezing bidden, maar de "gave der genezing" was slechts aan enkelen gegeven 41. Deze wordt dan ook altijd uitgeoefend zonder gebed met de zieken! De ziekte werd in de naam van Jezus bevolen te wijken. Wat men vandaag "gebedsgenezing" noemt, is een verkeerde benaming voor deze speciale Bijbelse bediening. Daarbij komt iets wat vandaag geen enkele gebedsgenezer kan claimen: in de dagen van Christus en de apostelen waren er geen mislukkingen! Alle ziekten werden genezen, en bovendien onmiddellijk. Er is maar één uitzondering, en die kwam niet door ongeloof van de zieke jongeman of diens vader, maar door het ongeloof van de discipelen! 42 Gebedsgenezers mochten daar wel eens vaker aan denken. In Marcus 6 : 5v. lezen we wel dat de Heere op een bepaalde plaats geen kracht kon doen vanwege het ongeloof aldaar, en gebedsgenezers gebruiken die tekst graag om hun mislukkingen goed te praten. Maar er is in die verzen helemaal geen sprake van mislukkingen! De Heere Jezus vond daar geen vrijmoedigheid Zijn kracht uit te oefenen, maar de zieken die tot Hem kwamen, werden allen zonder mislukking genezen.

We concluderen dat de pinkstergenezers in de verkeerde "tijdsbedeling" zitten te opereren en dat hun leer volkomen onbijbels is. Maar boeken zij dan geen successen? Uit welke bron komen dan hun wonderen voort? We leven in een tijd van machtig occultisme en grootse manifestaties van de satan; maar we moeten natuurlijk oppassen iemand zomaar demonische activiteiten aan te wrijven. We hebben echter al in hst. VIII.2.e, f gezien

39. Jacobus 1:1; 2:2 (niet "vergadering" maar "synagoge").

40. Marcus 6:13.

41. 1 Corinthiërs 12:30.

42. Mattheüs 17:14-21.

dat bepaalde pinksterleiders wel degelijk over occulte krachten blijken te beschikken, zoals bewezen wordt door de gevolgen van handoplegging en de tongen-demonie. Het zijn gewoonlijk dezelfde mensen die wondergenezingen verrichten. Zelfs al zouden zijzelf niet occult werken, dan hebben ze toch dikwijls een duivelse schade aangericht door mensen dringend af te raden een dokter te raadplegen, waardoor velen gestorven zijn! Wat een afschuwelijke schade voor het geloof en het geestelijk leven van de familieleden die de arts buiten de deur hielden, en soms zelfs na de dood van de geliefde met de moed der wanhoop bleven bidden voor de verrijzenis van de gestorvene. Anderen die zelf ziek waren en ook na handoplegging ziek bleven, hebben zulke geestelijke schade opgelopen door het boze verwijt van ongeloof dat hun geweten als een last ging drukken. Wat een treurige slachtoffers van zulke geestelijke leiders.

Maar er is meer. Tenminste sommige pinkstergenezers zijn spiritistische mediums! Een voormalig Duits medium dat met haar spiritistische verleden wilde breken maar nog niet van haar mediamieke aanleg verlost was, verklaarde tegenover dr. Koch: "Ik heb alle drie wondergenezers gehoord: Branham, Hicks en Zaiss. Met alle drie had ik direct

mediaal contact, het snelste met Branham". Ze voegde eraan toe: "Met u (Koch) krijg ik geen mediaal contact". Hetzelfde beleefde Koch na een lezing, waar een andere vrouw hem in de zielzorg vertelde dat zij met de drie grote genezers direct mediale verbinding gekregen had 43.

Dit bewijst dat in deze genezers dezelfde soort krachten werkt als in een spiritistisch medium of in een paragnost. De psychische stoornissen die dan ook na handoplegging door deze genezers optraden, waren precies dezelfde! Verschillende mensen die door Tommy Hicks zijn behandeld, hebben hiervan getuigenis afgelegd 44

William Branham was wel één van de bekendste gebedsgenezers. Hoewel eigenlijk een baptist, telde hij zijn vurigste aanhangers onder de extreme pinkstermensen. Ik heb verschillende werken van en over Branham, waaruit o.a. blijkt dat deze zichzelf beschouwde als één van de zeven grootste Godsmannen (met o.a. Paulus, Luther en Wesley) uit de christelijke geschiedenis! Verschillende boeken tonen een foto van Branham waarbij zich rondom zijn hoofd een stralenkrans vertoont. Volgens Koch erfde Branham zijn occulte begaafdheid van zijn ouders die waarzeggers bezocht hadden, en vertoonde Branham begaafdheid in het

43. Koch, Aberglaube, a.w., p. 77v.

44. Ibid., p. 78-81.

45. Koch, Between Christ and Satan, a.w., p. 193-195.

magnetiseren, in helderziendheid en in magie 45. Net als spiritistische mediums heeft Branham de hulp van geesten nodig; zo zei hij eens tegen zijn duitse vertaler: "Wanneer mijn engel niet het teken geeft, kan ik niet genezen". Daar deze vertaler overigens meermalen spiritistische elementen in de arbeid van Branham waarnam, verliet hij hem. Het al genoemde spiritistische medium Harry Edwards zei iets dergelijks: "Wanneer mijn engelen er niet zijn, kan ik niet genezen" 45.

Opmerkelijk is ook dat noch Edwards noch Branham kunnen genezen wanneer er ware gelovigen voor hen stonden die zich onder de bescherming van Christus stelden. Gelovigen die dit enkele keren meemaakten, hoorden Branham steeds verklaren: "Er zijn storende krachten aanwezig; ik kan niets doen". Ook bij Branham hebben verschillende betuigd dat zij na behandeling door hem weliswaar voor kortere of langere tijd lichamelijke verlichting ervoeren, maar tegelijk aan psychische stoornissen begonnen te lijden 47. Frappant is dat Branham, en ook Hermann Zaiss, wondergenezers die leerden dat ziekte van de duivel kwam en dat een gelovige, als hij maar op God vertrouwt, nooit ziek hoeft te worden, beiden verongelukten en aan hun verwondingen bezweken. Gelukkig hebben deze en andere gebeurtenissen uit het leven van deze mannen vele pinksterchristenen de ogen geopend en hebben zij hun de rug toegekeerd en zich van de boze invloed laten reinigen.

Een andere beroemde genezer is wijlen Kathryn Kuhlman, die sinds 1946 in haar genezingssamenkomsten rond anderhalf miljoen mensen per jaar toesprak. Tijdens de bijeenkomsten wees Kathryn mensen in de zaal aan die volgens haar zojuist genezen waren. Dat gaat urenlang door en alle genezenen wordt gevraagd naar voren te komen. Zij houdt elk de handen boven het hoofd en bidt, waarna de genezenen achterwaarts op de grond vallen. Twee helpers vangen de mensen op zodat ze zich geen pijn doen. Tussen de 10 en 30 seconden liggen de genezenen bewusteloos op de grond. Als ze weer opstaan, geven ze te kennen een wonderheerlijk gevoel te ervaren. Dr. Koch heeft dit persoonlijk bij anderen meegemaakt en zag zelfs predikanten en een Roomse priester achterover vallen. Zoiets doet de Heilige Geest nergens in de Schrift 47a. Ook is hier niet eenvoudig van hypnose sprake; artsen, predikanten, wilssterke personen kunnen

46. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 351.

47. Koch, Aberglaube, a.w., p. 81v.

47a. Integendeel, waar mensen door vreemde krachten achterover vallen, is de duivel in het spel (Genesis 49:17; Jesaja 28:13); voor God vallen mensen voorover (1 Corinthiërs 14:25).

niet zomaar door middel van hypnose door een vrouw onderuit gehaald worden. Ook de vaak trefzekere aanduidingen van de zitplaats van de patiënten en van hun ziekten ruiken zeer sterk naar mediamieke (waarzeggende) gaven. Sommige waarnemers hebben haar na lange studie zonder meer een medium van satan genoemd.

Natuurlijk moeten wij uiterst voorzichtig zijn met een oordeel. We mogen niet aan de mogelijke behoudenis en/of goede bedoelingen van Kathryn Kuhlman komen. Die zijn ook niet in het geding; we moeten altijd persoon en systeem goed scheiden. Haar werk deugt echter niet. Dr. Koch was haar met de grootste welwillendheid tegemoet getreden. Maar zijn twijfel begon in een persoonlijk onderhoud met haar. Tijdens het gesprek bad zij plotseling met hem en hield daarbij haar handen boven zijn hoofd. Onmiddellijk bad Koch in zijn hart of de Heere hem wilde beschermen ingeval hier verkeerde krachten in het spel waren. Terwijl Kathryn bad, schoten al twee helpers toe om Koch op te vangen! Maar er gebeurde helemaal niets, ondanks dat Kathryn hem zelfs een zacht duwtje gaf, kennelijk om hem te laten omvallen. Daarop stelde zij een veelzeggende vraag: "Hebt u zelf ook genezingen?"

Een soortgelijke ervaring beleefde een Finse zendelinge, die tijdens een samenkomst van mej. Kuhlman onrustig was en de hele tijd in stilte bad. Na de samenkomst verliet Kathryn het podium en ging door de rijen. Plotseling voelde de zendelinge een innerlijke druk en ze vreesde dat zij haar zou kunnen aanraken. Ze sloot haar ogen, hief haar armen op en bad dat God haar zou helpen. Kathryn kwam voorbij daar waar ze stond en greep voor een moment haar rechterarm stevig beet. Er gebeurde eerst niets, maar na enige tijd merkte ze een sterke kracht als elektriciteit over zich en kreeg ze het gevoel dat ze moest sterven. Haar armen waren als verlamd en ze kon die niet meteen naar beneden krijgen. Vanaf die tijd had ze, ondanks een aanvankelijk enthousiasme, er moeite mee te geloven dat de kracht van Kathryn uit God was. Ook andere mensen die in Kathryn's aanwezigheid voortdurend baden, voelden een onbijbelse atmosfeer; al moeten we natuurlijk rekenen met de mogelijkheid van inbeelding. We kunnen hieraan nog toevoegen dat de arts dr. William Nolen een groot aantal bijeenkomsten van Kuhlman heeft bijgewoond en vele zogenaamd genezenen naderhand heeft gevolgd en onderzocht. Zijn conclusie was dat Kathryn wel oprecht scheen maar er zelf geen weet van had hoeveel ellende zij aanrichtte onder degenen die helemaal niet werkelijk genezen waren 48. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 175-190.

c. Tau-geneeswijzen

We komen nu op de geneesmethoden die meer bij uitstek oosters zijn, hetzij chinees (geneeswijzen met tauïstische achtergrond) hetzij India's (hindoeïstisch-boeddhistische achtergrond). Ook hier is het weer moeilijk scherpe scheidingen te maken. De antroposofie is bijv. sterk door de Indase filosofie gekleurd, terwijl de medische astrologie bijv. de edelstenen volgens hun vermeende werkzaamheid soms op tauïstische wijze indeelt in positieve (jang) en negatieve (jin) typen. De geneeswijzen die we hier zullen behandelen, worden in tegenstelling tot die in de vorige paragraaf hier in het westen dikwijls geheel los van hun oorspronkelijke filosofische achtergrond

toegepast. De grote moeilijkheid daarbij is, dat men dit positief zou kunnen opvatten (omdat de behandeling de patiënt dan niet in verbinding zou brengen met de occulte achtergrond van de methode); maar het kan evengoed zijn dat dit op de achtergrond raken van de tauïstische basis juist veel verraderlijker zou zijn doordat het occulte onder de oppervlakte nog wel degelijk in de behandeling zou doorwerken!

Het is dan ook goed te blijven bedenken dat het tauïsme een door en door occulte religie is, waarin veelgodendom (= demonisme), bijgeloof, waarzeggerij, magie en astrologie een essentiële rol spelen. Wat men dan ook van deze geneeswijzen in hun huidige abstracte westerse vorm moge denken, een christen die dit weet zal zich toch wel drie keer bedenken en duidelijke vrijmoedigheid van de Heere moeten ontvangen vóórdat hij zich met de tauïstische geneeswijzen (waarvan de acupunctuur de voornaamste is) inlaat. Ondanks de "positieve resultaten" zal een gelovige zich niet moeten laten misleiden; de vraag is niet óf een methode werkt maar door welke kracht zij werkt! Ook als de occulte basis van een methode naar de achtergrond verdwenen is, zal een gelovige zich niet aan een mogelijk nog aanwezige occulte werking blootstellen.

De Chinese geneeskunst bestaat uit verschillende onderdelen die ten nauwste met elkaar samenhangen, met name de ademhalingsleer, de voedingsleer (zie hieronder de macrobiotiek), de thermogenotherapie (warmtebehandelingen), de massageleer (zie hieronder Sjiatsoe en Dil-in), de heilgymnastiek (Tai-tsji) en vooral de naaldsteekmethode (zie hieronder de acupunctuur). Al deze methoden zijn duizenden jaren oud maar werden later geïntegreerd in de tauïstische filosofie; de oudste geschriften over de acupunctuur gaan overigens al terug op de "gele keizer",

Hoeang Ti (rond 1500 v.C.). Ondanks alle veranderingen in China bleven de tau-geneeswijzen gehandhaafd. Pas in de 19e eeuw kwamen de chinezen met de westerse geneeskunde in aanraking, en onder Tsjang kai Sjek werd dit de officiële geneeskunde. Maar Mau tse Toeng begon naast het dogmatisme, van het marxisme ook het dogmatisme van de oude chinese geneeskunst er bij de medici in te pompen. De kunst van de "gele keizer" kwam de "rode keizer" van communistisch China goed van pas, zowel om het vertrouwen van zijn onderdanen te winnen alsook om het als schitterend propagandamateriaal te gebruiken tegenover het zo lichtgelovige westen. Weliswaar was het westen al eerder met vooral de acupunctuur in aanraking gekomen. De nederlandse chirurgijn W. ten Rhyne, werkzaam bij de Oost- Indische Compagnie, maakte er in 1683 de Hollanders mee bekend, en in Frankrijk raakte de acupunctuur heel sterk in zwang - momenteel zijn er 600 acupuncturisten! - via de koloniale betrekkingen met Vietnam, vooral door de werken van dr. G. Soulié de Morant. Maar pas in de jaren zeventig werd de acupunctuur overal in het westen bekend door de bevindingen van Amerikaanse medici in China.

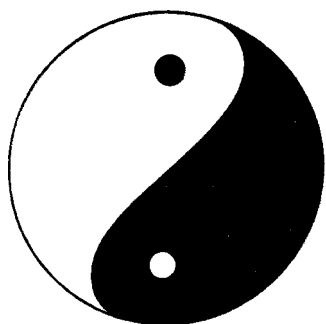
Om de tau-geneeswijzen te begrijpen moet men goed bedenken dat toepassing ervan onmogelijk is los te zien van de tauïstische filosofie en dat deze filosofie typisch occultistisch is; dit is essentieel, hoewel het nog niet noodzakelijk betekent dat ook elke behandeling occult belastend is.

Men zou de grondslagen van de tauïstische geneesmethoden in deze drie punten kunnen samenvatten:

(I) de micro/macrokosmos-idee. Dit is een idee die we steeds weer in alle occultistische filosofieën tegenkomen en die naar haar wezen afgodisch is. Keizer Hoeang Ti kwam door beschouwing van de sterrenhemel op de gedachte dat in het heelal harmonie en evenwicht heersen en dat de mens zowel met de hemel als met de aarde samenhangt; de mens is een mikrokosmos die een getrouwe afspiegeling van de makrokosmos vormt. Zo wordt ook zijn leven en conditie bepaald door bijv. sterren, jaargetijden en klimaat, ja, hijzelf bestaat uit "hemelse" en "aardse" elementen. Zijn relatie met de aardse

energie verloopt met name .via de voeding en die met de hemelse energie via de ademhaling - een idee die ook in het hindoeïsme wezenlijk is. De micro/macrokosmos-afspiegeling vinden we voorts ook binnen het lichaam zelf terug. Een chinees medisch leerboek geeft steeds afbeeldingen van het héle menselijke lichaam om de betrekkingen tussen lichaamsdelen die anatomisch heel ver uit elkaar liggen te kunnen aanduiden. Hiermee hangt de projectie-diagnostiek samen (zie hst. VIII.3.b, c): in de polsslag en ook in de acupunctuur- punten op bijv. het gezicht, het oor of de hand vindt men relaties met alle mogelijke lichaamsdelen. Behandeling van zulke punten heeft een effect op lichaamsdelen die zich op een ver verwijderde plaats in het lichaam kunnen bevinden.

(II) de jin jang-leer. Deze leer is de basis van de hele chinese gedachtenwereld. We hebben al eerder gezien dat Tau (de hindoeïstische Brahman en de kabbalistische En-Sof) de oergrond of -kracht is, vanwaaruit Tsji, de "levensenergie", voortkomt (de hindoeïstische Tirana, die eveneens met de ademhaling gerelateerd wordt). Deze manifesteert zich steeds in een bepaald evenwicht tussen twee polen: het passieve, donkere, koude, langzame, vrouwelijke, introverte, lege, stille, stoffelijke jin en het actieve, lichte, warme, snelle, mannelijke, extraverte, klankrijke, energetische jang. Elk wezen, ding of verschijnsel heeft een jin- en een jang-aspect, maar in verschillende verhoudingen; wel zijn de jin- en jang-komponenten in een ding steeds in evenwicht: wanneer jin toeneemt, neemt jang af en omgekeerd. De zomer en de dag zijn bijv. bijna geheel jang en de winter en de nacht zijn bijna geheel jin; maar zij illustreren tevens hoe jin voortdurend jang voortbrengt en omgekeerd. Op dezelfde wijze zijn de organen verdeeld in jin-organen (d.z. de gevulde, onbeweeglijke, ophopende en concentrerende organen) en jang-organen (d.z. de holle, beweeglijke, doorgevende, energetische organen). Ziekte wordt nu beschouwd als een evenwichtsstoornis tussen de jin- en de jang-komponent van het organisme of een orgaan, en de therapie is erop gericht dit evenwicht te herstellen. Zulke "evenwichtsstoornissen" kunnen van binnenuit maar ook door de planeten en sterren e.d. veroorzaakt worden. Zo wordt de hemel als jang en de mens als geheel als jin beschouwd en de aarde vormt de neutrale balans daartussen. Jang beschermt jin en jin onderhoudt jang, en zo kan men doorgaan.

Het tauïstische "jin-jang"-symbool.

De relaties tussen de vijf "elementen" (in de acupunctuur) : de Sjeng-cyclus. Buiten de cirkel staan de jang-, erbinen de jin-organen. "Drievoudige verwarmers" = driewarmer en "meester van het hart" = hartconstictor in de tekst.

(III) de vijf-elementen-leer. We hebben gezien dat de organisatie van het menselijk wezen een afspiegeling van zijn milieu (het universum) is, en dat in dit heelal kringlopen voorkomen waarin jin en jang elkaar voortdurend afwisselen. Deze wisselingen worden door vijf "elementen" verzinnebeeld: hout staat voor groei (toename), vuur voor maximale activiteit, metaal voor afname (concentratie, compressie), water voor minimale activiteit (passiviteit), terwijl aarde het evenwicht verzinnebeeldt. De

onderlinge relaties van deze vijf elementen worden weer beheerst door de "voedende of opbouwende relatie" (of moeder-zoonwet of Sjeng-cyclus), de "afbrekende of remmende relatie" (of Ko- cyclus) en de "beheersende relatie" (of omgekeerde Ko-cyclus).

Met elk van de vijf elementen zijn zowel jang- als jin-organen geassocieerd, bijv. longen (= jin) en dikke darm (= jang) met "metaal", en hart en "hartconstrictor" resp. dunne darm en "driewarmer" (met de termen tussen aanhalingstekens worden vage fysiologische functies als "organen" voorgesteld) zijn geassocieerd met "vuur". De beide Ko-cycli leggen daarbij nog eens wetenschappelijk gezien de wonderlijkste samenhangen tussen de verschillende organen (die echter voor de tau-geneeswijzen essentieel zijn!), bijv. tussen galblaas/lever en longen/ dikke darm, en tussen blaas/nier en milt/maag. Door de associatie met de elementen (die weer met de jaargetijden overeenkomen) gelooft de acupuncturist bijv. ook dat de lever, het hart, de longen en de nieren elk hun maximale activiteit in de lente, de zomer, de herfst resp. de winter vertonen. Daar de "elementen" nog met talloze andere verschijnselen geassocieerd zijn, wijst voor de acupuncturist bijv. een choleric temperament op een leveraandoening (want woede en lever horen bij "hout") en een donkere teint wijst op een nierziekte (want zwart en nieren horen bij "water"). Op deze wijze is een uiterst vernuftig en gecompliceerd systeem ontstaan dat nauwelijks enige raakpunten vertoont met de wetenschappelijke geneeskunde.

Uitgaande van deze drie grondwetten kan men ziekten (d.i. verstoorde jin/jang-evenwichten) nu op verschillende wijzen behandelen. We noemen hier de voor het westen belangrijkste methoden, namelijk de naaldsteek-techniek, de massagemethoden en de voedingsleer van het tauïsme.

(1) Acupunctuur. Naast de drie genoemde tauïstische grondslagen moeten we, om de naaldsteekkunst te begrijpen, ook nog weten dat volgens de acupuncturist de levensenergie Tsji (die zich manifesteert in jin en jang) in heel bepaalde banen door het lichaam loopt. Deze banen of "meridianen" lopen over grote lengten over hoofd, romp en ledematen, meestal vlak onder de huid. Er zijn twaalf hoofdmeridianen aan beide zijden van het lichaam, zes jin-meridianen corresponderend met de jin-organen en zes dito jang-meridianen. In de handen en de voeten sluiten de verschillende meridianen praktisch op elkaar aan, zodat de Tsji als een continue stroom door alle hoofdmeridianen kan lopen. Dit gebeurt in 24 uur; elk van de twaalf meridianen is daarbij twee uur in een optimale energetische conditie, wat van groot belang geacht wordt bij de behandeling. Daarnaast onderscheidt men nog de (regulerende) wondermeridianen, de (hoofdmeridianen onderling verbindende) nevenmeridianen, en spiermeridianen. Op de meridianen liggen de "acupunctuurpunten", waarvan er wel zo'n 950 vermeld worden. Ze zijn ± 2 mm groot en liggen meestal 2 á 3 mm onder het huidoppervlak; het zijn de toegangspoorten tot de Tsji. Van belang zijn op elke meridiaan o.a. het zg. alarmpunt (is dat pijnlijk, dan is het corresponderende orgaan gestoord), de begin- en eindpunten, het stimulatie- en sedatiepunt (voor toevoer resp. afvoer van energie).

De therapie is gericht op het herstel van het jin/jang-evenwicht. Heeft men diagnostisch vastgesteld van welke aard de verstoring van het evenwicht is, dan kan men dat herstellen door naalden te plaatsen in bepaalde, met zorg gekozen punten, waardoor men het verloop en de hoeveelheid van Tsji kan regelen. Daarvoor is ook de wijze waarop een naald wordt ingebracht, heel belangrijk, alsmede het aantal naalden en de tijdsduur dat elke naald op zijn plaats blijft. Energie kan men ook toevoeren door op een acupunctuurpunt een hoopje "moxa" (een substantie bereid uit het plantje bijvoet) te

verbranden, of een brandende moxa-stift boven een punt te houden, of een prop moxa bovenop een naald te plaatsen en op te brand en, zodat de naald de hitte tot in het meridiaanpunt geleidt.

(2) Sjiatsoe en Dö-in. In plaats van de acupunctuurpunten met naalden te behandelen, kan men ze ook met de vingers masseren. Deze zg. "drukpuntmassage" heeft zich in de praktijk nagenoeg vereenzelvigd met sjiatsoe, een Japanse massage- en prikkeltechniek, o.a. verwant met judo. De drupuntmassage bestaat uit het uitoefenen van een druk van soms vele kilo's met vingertoppen of duim. Ook hier zijn de keus van de punten, de wijze en tijdsduur van drukken van groot belang. Nauw verwant met de sjiatsoe is de d6-in, eveneens afkomstig uit China en Japan, die een soortgelijke drupuntmassage behelst, alsmede een aantal preventieve oefeningen (o.a. rotatie van de vingers, wrijven van wangen en neusvleugels, hameren op het hoofd, manipuleren van de oorschelp) die allemaal de Tsji-stroom in de meridianen moeten stimuleren.

Wat moet men nu wetenschappelijk van deze geneeswijzen denken? Tot de grootste blunders van de tau-geneeskunst behoort de idee dat de milt de zetel van het bewustzijn en de gewaarwordingen zou zijn (dus de functie van de hersenen zou hebben), terwijl de hersenen een orgaan van ondergeschikte betekenis zouden zijn! Vandaar dat de milt (met o.a. galblaas en urineblaas!) tot de twaalf hoofdorganen behoort, waartoe men dan ook nog de mystieke "driewarmer" en "hartcontractor" rekent die helemaal geen organen zijn of met een lokale orgaanfunctie overeenkomen. Een volgend punt van groot gewicht is dat de meridianen in het geheel niet met enige anatomische structuur (noch met zenuwen noch met bloed- of lymfvaten) overeenkomen! Er is dan ook geen enkele grond om aan te nemen dat de meridianen werkelijk bestaan. Hoogstens zijn er aanwijzingen dat de acupunctuurpunten wat hardere (vaak voelbare) plekjes onder de huid zijn, zodat daar plaatselijk de elektrische huidweerstand iets anders is. Het is denkbaar dat de oude chinese medici uit het empirische gegeven van deze hardere plekjes hun meridianen-mystiek opgebouwd hebben. Natuurlijk hebben moderne westerse acupuncturisten vele pogingen in het werk gesteld de leer van de meridianen en punten een wetenschappelijke basis te geven, maar hun (soms triomfantelijke) resultaten zijn gewoonlijk door anderen weer ondersteboven gegooid en het resultaat is miniem, en heeft hoofdzakelijk betrekking op het bestaan van de punten én op beweerde genezingen.

De medicus prof. E. H. Ackerknecht uit Zürich schreef dan ook in 1972: "De [aan acupunctuur] ten gronde liggende theorieën zijn net zo wetenschappelijk en reëel als bijv. de sprookjes van Grimm of onze middeleeuwse uroscopie (piskijkerij). Daaraan kan alle traditionele, romantische dweperij met de 'wijsheid van het oosten' niets veranderen. De oude Chinezen wisten heel wat, bijv. op het gebied van de drugs, maar hadden geen idee van het verloop van zenuwen en vaten. De meridianen, kanalen, en punten zijn ondanks talrijke pogingen nooit, noch anatomisch noch fysiologisch, aangetoond. Ook elektrische onderzoeken hebben niets opgeleverd. (...) Is het eigenlijk absoluut noodzakelijk een kwakzalverij uit het verre oosten te importeren? Produceren wij op dit gebied eigenlijk niet nog zelf genoeg?" 49. E. H. Ackerknecht, "Akupunktur - gestern, heute, morgen", Schweizerische f rztezeitung 53 (Aug. 1972), p. 1067v.

Niettemin bogen de acupuncturisten op allerlei frappante resultaten! Hoe is dat te verklaren? Prof. Ackerknecht schrijft in hetzelfde artikel: "De Europese acupuncturisten berichten over successen vooral bij hysterische kwalen (blindheid, onstilbare hik, verlammingen), hoge bloeddruk, neurovegetatieve dystonie [abnormale spierspanning],

stotteren enz.... Men hoeft... geenszins te ontkennen dat zij bij bepaalde zieken en ziekten succes hebben. Dat hebben ook homeopaten, natuurgenezers, spiritisten, medicijnmannen, gebedsgenezers enz. Daaruit vloeit voor ons noch ten aanzien van de leringen van deze groepen noch ten aanzien van die der acupuncturisten de rechtvaardiging of verplichting voort de wetenschappelijke geneeskunde door deze leringen te vervangen of aan te vullen. Alle successen en 'wonderen' worden het natuurlijkst verklaard als werkingen van de suggestie of van de verkeerde diagnose (wanneer ik een doodgewone diarree cholera noem, kan ik deze ook met naaldsteken genezen). Het is sinds meer dan 100 jaren bekend dat men door suggestie en hypnose ingrijpende lichamelijke veranderingen (bijvoorbeeld blaarvorming) kan teweegbrengen, dat men in hypnose (ook zonder acupunctuur en het rode boekje) zonder pijn kan opereren enz."

Ter toelichting hij het laatste kunnen we opmerken dat de acupunctuur in het westen vooral bekend is geworden als middel tot plaatselijke verdoving. Door naalden in bepaalde punten in te brengen beweert men plaatselijk de 7sji zodanig te verstoren dat de plek die door die punten beheerst wordt, gevoelloos wordt. In China voert men zelfs ingewikkelde en normaliter folterend pijnlijke operaties uit bij patiënten die aldoor bij bewustzijn blijven maar geen pijn voelen. Het wonderlijke is echter dat in het westen veel minder mensen voor het analgetische effect van acupunctuur ontvankelijk bleken te zijn. Dit is trouwens een ervaring die men op velerlei terrein heeft opgedaan: de westerse mens staat veel minder open voor suggestie en hypnose. Hoe zou dit komen?

Hier komt het occultistische aspect voor de dag. Het zou wel eens kunnen zijn dat niet alleen de grondslag (het tauïsme) maar ook de uitwerking van de tau-methoden occult is. Dr. Koch wijst er op dat in het westen zo'n 2 à Solo van de mensen paranormaal begaafd is, terwijl veel zendelingen en gelovige onderzoekers tot de conclusie zijn gekomen dat dit percentage in het oosten 95 á 98010 is! Momenteel wordt het percentage in het westen natuurlijk met rasse schreden groter door de geweldige opkomst van het occultisme, waardoor veel mensen psi-vermogens (occulte vermogens) gaan ontwikkelen. Het schijnt nu een ervaringsfeit te zijn dat de acupunctuur bij paranormaal begaafde artsen en dito patiënten veel beter werkt dan bij niet-mediale personen. Veel Chinese artsen hebben dat indirect erkend, want zij weigeren westerse patiënten met acupunctuur te behandelen. Niettemin heeft de acupunctuur dikwijls ook in het westen succes en dit succes zal nog meer toenemen naarmate meer mensen mediamiek begaafd zullen worden (dikwijls nog zonder dat zij het zelf beseffen). Mediamieke begaafdheid maakt iemand veel sterker ontvankelijk voor meditatie, suggestie, hypnose, telepathie en opwekking van trance in het algemeen. Het is natuurlijk moeilijk te zeggen of alle acupuncturistische analgesie (plaatselijke verdoving) toe te schrijven is aan de psi-vermogens van de patiënt, maar het is in ieder geval een feit dat de fysieke wonderen van fakirs en yogi's (zie o.a. hst. 2.c) eveneens teruggaan op een combinatie van psi enerzijds en analgesie door trance anderzijds 50. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 30-32.

De medicus Paul van Dijk merkt op dat in allerlei verschillende gepubliceerde statistieken het genezingspercentage voor een bepaalde aandoening grote verschillen vertoont en concludeert dat bij de acupuncturistische behandeling de persoon van de therapeut een duidelijke rol speelt 51. Van Dijk, a.w., p. 36.

Deze conclusie past m.i. geheel in de visie dat voor echte medische successen een bepaalde mediamieke begaafdheid van de acupuncturist van wezenlijke betekenis is. Als dit zo is, moet men helaas ook verwachten dat behandeling door een mediamiek aangelegde acupuncturist (wat lang niet elke acupuncturist hoeft te zijn!) tot dezelfde soort psychische stoornissen bij de patiënt zou kunnen leiden als we al vele malen eerder zijn tegengekomen. Van Baaren beschrijft in dit verband een geval waarin een

acupuncturistische behandeling voor een gelovig meisje ernstige gevolgen had; het eerste gevolg was hoofdpijn, daarna ontstond een neurose en later depressie 5252. J. I. van Baaren, *Acupunctuur - wat moet ik er mee als christen?* (Amsterdam 1977), p. 13.

Van groot belang is dat ook ongelovige medici de mogelijk occulte werking van de acupunctuur erkend hebben. De bekende medicus en auteur Brian Inglis schrijft o.a.: "De aftakeling van het materialisme wordt bevorderd door wat we een broertje of zusje van genezing door geloof en vertrouwen zouden kunnen noemen: de acupunctuur. Het westen heeft het lange tijd verworpen als een vorm van genezing door geloof - een opvatting die de aanhangers tot op zekere hoogte wel kunnen aanvaarden; met Mesmer [de ontdekker van het magnetiseren] geloven ze stellig in een vitale kracht die, naar zij menen, door het menselijk lichaam stroomt en ons gezond houdt. (...) Daar de 'meridianen' waarlangs de levenskracht stroomt, volgens de acupuncturisten niet samenvallen met aan de fysiologie bekende kanalen, kan men zich wellicht afvragen of de levenskracht dezelfde is als of verwant is aan de kracht (...) door de kahuna's [hawaiiaanse toverdokters] gebruikt, en door de medicijnmannen in honderden primitieve gemeenschappen overal ter wereld; de kracht door de eeuwen heen gebruikt door waarzeggers en radiësthesisten [wichelroedeloopers], magnetiseurs en geestelijke genezers; de kracht door tallozen tot heden toe gebruikt, hoewel velen er zich niet van bewust zijn dat ze er gebruik van maken" 53. Zie in Cavendish, a.w., p. 88.

(3) Macrobiotiek. In feite raden chinese medici af acupunctuur afzonderlijk toe te passen, vermengd met westerse geneeskunde en vooral zonder de hele tauïstische leefwijze. Vandaar dat men ook de "macrobiotiek", de chinese voedingsleer, sterk in het westen propageert. Overigens is de macrobiotiek ook sterk ingegeven door het Chinese zen-boeddhisme; zij is in het westen ingevoerd door de Japanner George Oshawa (1893-1966), die ook judo en de Japanse bloemschikunst in Europa schijnt te hebben geïntroduceerd. Macrobiotisch voedsel wil dus zeggen: volgens de leer van Oshawa samengesteld en bereid, en wel "biologisch-organisch", d.i. zonder kunstmest, bestrijdingsmiddelen e.d. (Men moet dit wel onderscheiden van de verwante "biologisch-dynamische" landbouwmethode der anthroposofen die eveneens kunstmiddelen afwijst maar tevens rekening houdt met zonne-, maan- en sterrenstand bij inzaaien en oogsten.) In de "terug-naar-de-natuur"-manie van vandaag, waaraan ook zoveel christenen lijden, maken termen als biologisch-organisch en -dynamisch diepe indruk op de mensen.

In de macrobiotiek gaat men er van uit dat men het jin/jangeevenwicht in het lichaam kan handhaven door voedsel te gebruiken waarin jin en jang in de juiste verhouding voorkomen. Bovendien kan men iemand die aan een jin-kwaal lijdt, genezen door hem jang-voedsel te geven en omgekeerd. De jin- en jangkrachten van het voedsel worden vooral bepaald door het watergehalte, de kalium/natrium-verhouding, de kleur, de groeiwijze, de vorm, de smaak e.a. In macrobiotische tabellen vindt men alle voedingsmiddelen gerangschikt naar hun jin/jang-verhouding. Het juiste voedsel dat een mens dient te eten, wordt nu bepaald door zijn persoonlijke jin/jang-verhouding (die afhangt van conditie en constitutie) en door het klimaat (het koude, natte klimaat van Nederland is typisch jin). Daarbij zijn voorts ook de bereidingswijze van het voedsel, het vermijden van kunstproducten, van bijna alle dierlijke producten, van veel drinken, van specerijen, van uitheemse spijzen en van nachtschades (aardappel, tomaat e.a.) van groot belang.

Wetenschappelijk gezien bevat de macrobiotiek hoogst bedenkelijke elementen. Zo werkte Oshawa de "transmutatieleer" uit volgens welke elementen in het lichaam

zouden kunnen worden omgezet in andere elementen, bijv. natrium in kalium, kalium in calcium, enz.; zo zou het opgenomen voedsel in verschillende stadia getransmuteerd worden tot wat een menselijk lichaam is. Het lichaam zou dan ook volgens deze leer alles wat voor het lichaam noodzakelijk is, zelf kunnen aanmaken, zelfs ijzer, kalk, vitaminen e.d.! Deze leer van Oshawa hangt samen met de evolutieleer (die wetenschappelijk tot wel meer humbug geleid heeft) : in de evolutie zou zich het anorganische tot het organische, het organische tot eiwitten en de eiwitten tot eenvoudige levensvormen ontwikkeld hebben, en zo tot tenslotte de mens. Dit proces zou zich nu elke dag in het klein in ons lichaam herhalen; waar vroeger miljarden jaren voor nodig waren, zou zich nu elke slag in ons lichaam afspelen. Een andere macrobiotische pionier, Michio Kushi, kwam op grond van de evolutieleer tot even bombastische ideeën: vanuit de vermeende evolutie van het planten- en dierenrijk werkte hij de onbijbelse theorie uit dat vlees geen noodzakelijk voedsel voor de mens zou zijn. We hebben al eerder gezien (hst. II.3.d, e) dat het evolutionisme niet alleen samenhangt met rationalisme en materialisme maar anderzijds evenzeer met mysticisme en occultisme.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat alles in de macrobiotiek onzin is. Natuurlijk zijn kunstproducten vaak schadelijk; natuurlijk bestaan er totaal verkeerde eetgewoonten en voedselverhoudingen; natuurlijk zouden juiste voedingsgewoonten vaak heel wat betere en gezondere resultaten teweegbrengen dan het eindeloos slikken van geneesmiddelen en vitaminepillen. Maar we hebben de macrobiotiek met haar onwetenschappelijke beweringen niet nodig om deze dingen te weten. Wie zich toch met de macrobiotiek inlaat, krijgt te maken met een mengsel van goede voedingsgewoonten en absolute humbug, en komt op een weg waarin hij onherroepelijk ook met de tau-geneeskunst als geheel te maken krijgt. Zoals wij nu al zo dikwijls in vele andere gevallen gezien hebben, zal hij daarbij geleidelijk in de macht komen van (a) zwendelarij en kwakzalverij (niet altijd bewust bedrieglijk), (b) (zelf-)suggestie en -hypnose, en via dit laatste in een aantal gevallen met occulte (mediamieke) invloeden die hem geestelijke schade zullen berokkenen. Ik wil over niemands geweten heersen, maar ik geloof niet dat het juist is dat christenen zich inlaten met genees- en voedingswijzen die een onbetwistbaar occultistische grondslag hebben (dat is afgodisch-heidens!) én in een aantal (onvoorspelbare) gevallen ook een occulte invloed op de patiënt uitoefenen.

d. Brahman-geneeswijzen

Als we hier over de geneeswijzen spreken waaraan de hindoeïstische brahman-idee (die met de chinese tau-idee overeenkomt) ten grondslag ligt, dan is het duidelijk dat ook hier de grens met andere alternatieve geneeswijzen niet scherp te trekken is. Hindoeïstische ideeën komen we tegen in de medische astrologie en in de anthroposofie, terwijl ook de paranormale geneeskunst zich dikwijls door ideeën van brahmanisme, hindoeïsme of boeddhisme heeft laten inspireren. We weten nu eenmaal hoe belangrijk het hindoeïsme is in de hele wereld van het occultisme, vooral vanwege zijn reïncarnatieleer, het geloof in vele bovennatuurlijke wezens, zijn mysticisme en zijn kosmosofie.

(1) Yoga-therapie. We hebben in hst. V.2.a over de yoga als weg van meditatie en mystiek geschreven, zodat we hier niet meer hoeven ingaan op de filosofische en occultistische achtergrond van yoga. Om de yoga-geneeskunde te begrijpen herinneren we eraan dat men in de yoga twee energiekanaalen in het menselijk lichaam onderscheidt, waarvan het ene kanaal de Mingala-nadis is en het andere de ida-nadis. Pingala en ida ko men wel aardig overeen met het tauïstische jang en jin. De twee nadis beginnen achter in het rechter resp. linker neusgat (de levensenergie of prana die door de nadis vloeit, is dan ook nauw verbonden met de adem; vandaar de essentiële

betekenis van de ademhalingstechniek in de yoga) en vervoeren resp. zonne- en maan-energie. De nadis lopen spiegelbeeldig t.o.v. elkaar afwisselend links en rechts van de wervelkolom naar beneden; de plaatsen waar de nadis elkaar kruisen zijn de zeven hoofdchakra's.

In de yoga-geneeskunde gelooft men dat ziekte ontstaat wanneer het evenwicht tussen pingala en ida verstoord wordt; één van de twee energiestromen krijgt de overhand en er ontstaat een Mingala- of ida-ziekte. Een yogi oefent zich echter om bijv. ingeval van een dreigende ida-toestand (bijv. enorme koude) meteen zoveel positieve (Mingala-) energie te ontwikkelen dat zijn lichaam niet uit het evenwicht raakt. Wanneer er toch een storing is opgetreden, zal men door yoga-houdingen in staat zijn een tekort van positieve dan wel negatieve energie aan te vullen en zo het evenwicht te herstellen. De positieve energie staat in verband met het geestelijk gebied van de mens, negatieve energie met zijn lichamelijke gebied.

De yoga-therapie bestaat uit dezelfde drie elementen die ook in de gewone yoga-meditatie voorkomen, nl. bewustzijnsbeheersing, ademregeling en lichaamshoudingen. Het opmerkelijkste gevolg van deze methoden is dat de yogi daardoor controle leert krijgen over het autonome zenuwstelsel, dat is dat deel van het zenuwstelsel dat onwillekeurige gebeurtenissen (spierbewegingen en klierafscheidingen) in het lichaam reguleert. Zoals het woord zegt zijn zulke gebeurtenissen normaliter niet onderworpen aan onze wil (d.w.z. we kunnen er geen bewuste invloed op uitoefenen), maar door de yoga kan men dit wel leren. Zo kan de gevorderde yogi zijn stofwisseling, hartslag en polsslag naar believen vertragen of versnellen, zijn lichaamstemperatuur en bloeddruk verhogen of verlagen, zijn oogpupillen verwijden of vernauwen, enz. Zelfs kan men dit links en rechts verschillend doen; zo kunnen sommige yogi's hun rechter-oorlelletje rood en hun linker-oorlelletje bleek laten worden, of hun linkerpolsslag versnellen en tegelijk hun rechterpolsslag vertragen, en bovendien beide laten verschillen van de hartslag. Het meest spectaculaire op dit gebied is de zg. schijndood, waarbij schijnbaar de hele fysiologische werking van het lichaam, zelfs hartslag en ademhaling, totaal stopgezet zijn. Sommige yogi's en fakirs lieten zich in deze toestand begraven en werden na enkele uren of zelfs dagen weer levend opgegraven. Dit soort verschijnselen vormt ook een verklaring voor de verhalen over zogenaamde dodenopwekkingen in bepaalde pinksterkringen.

Op de lichamelijke en geestelijke gevaren van de yoga hebben we al eerder gewezen. Hetzelfde geldt voor de yoga-therapie. De patiënt die zich ermee inlaat (ook al is het op advies van de huisarts), begeeft zich op een weg die voert in het gebied van het occulte door de geest te ledigen en deze open te stellen voor demonische machten. Niet elke yoga-lichaamshouding brengt iemand uiteraard meteen onder occulte belasting. Maar de yoga is een weg in het occulte, en wie die weg opgaat, moet weten dat hij zonder het zelf te merken geleidelijk in de wereld van het occulte zal binnenkomen. Het is zoals met zoveel andere diagnostieken en therapieën: niet elke iriscopist, of astroloog, of acupuncturist is een mediamiek persoon die occulte belasting over zijn cliënten brengt. Maar wie zal onmiddellijk het onderscheid kunnen bemerken? Ook al brengen de beginfasen van een weg nog geen occulte belasting, de weg zelf deugt niet; welke christen zou hem dan willen gaan? Bovendien: veel van dit soort methoden zijn in feite alleen maar effectief als ze tegelijkertijd met psi gepaard gaan. Men hoeft zich dus helemaal niet gerust te voelen als er geen psi in het spel zou zijn, want is die er niet, dan houdt men in feite alleen maar kwakzalverij over.

(2) Ayurveda. Dit is een oude hindoeïstische geneeskunst (het woord betekent "levenswijsheid") die ± 1500 v.C. ontstaan moet zijn. Ook hier wordt ziekte gezien als een verstoring van evenwicht van geest en lichaam. Men onderscheidt: toevallige ziek-

ten (zoals verwondingen door ongelukken), die chirurgisch behandeld worden; psychische ziekten (hoogmoed, smart, angst, haat) die psychologisch behandeld worden; natuurlijke ziekten (honger, bevalling, ouderdom) die geestelijk behandeld worden; en interne ziekten (stoornissen in stofwisseling en groei, ontstekingen e.d.) die medicinaal behandeld worden. Voor dit laatste beschikt men over medicijnen die volgens oeroude recepten bereid worden, o.a. oliën die in de huid gemasseerd worden. Het gevaar van deze geneeswijze is natuurlijk vooral gelegen in de psychologische en geestelijke therapie.

(3) Autogene training.

Deze methode komt niet uit India maar werd rond 1910 door J. H. Schultz ontwikkeld (de naam betekent: "oefenen vanuit zichzelf"); maar de methode is in bepaalde opzichten wel nauw met de yoga verwant, want zij richt zich op de beïnvloeding van het autonome zenuwstelsel. Het is een methode van meditatie en concentratie waardoor men kan leren bepaalde (zieke) organen en orgaansystemen te beïnvloeden. Het is tekenend dat het vooral psychosomatische ziekten zijn

306 waarvoor deze methode werkt, zoals vage hartklachten, rugklachten, maagzweren, hoofdpijn enz., die bij klinisch onderzoek geen anatomische of fysiologische afwijkingen opleveren. Het is in wezen een methode van zelfsuggestie en zelfhypnose met alle geestelijke gevaren van dien. Een christen geneest niet zichzelf door zichzelf in een passieve bewustzijnsverlaging te brengen waarin hij zichzelf aanpraat hoe hij zijn kwalijke symptomen te lijf kan gaan, maar door in de zielzorg de oorzaak van zijn psychosomatische kwalen op te sporen. Pastorale hulp en waar nodig belijdenis en vergeving vormen de eerste Bijbelse weg van herstel voor de christen die aan niet-organische ziekten lijdt.

(4) Biofeedback.

Ook dit is een methode om autonome functies zoals hartslag en bloeddruk bewust onder controle te krijgen, en ook hier gaat het hoofdzakelijk om psychosomatische ziekter_. Ook dit is ogenschijnlijk een moderne westerse methode, maar in de literatuur van deze beweging worden voortdurend yogi's, magiërs, hypnotiseurs en andere occultisten geciteerd. Zo kan men door "biofeedback" ("biologische terugkoppeling" of levensvernieuwing, -intensivering, energieversterking) o.a. leren hoe men de temperatuur van zijn handen zo kan laten verschillen dat de ene hand koud en de andere heet wordt; dat is precies wat gevorderde yogi's al duizenden jaren kunnen! Het centrum van de beweging bevindt zich in Los Angeles; directeur: dr. J. W. Hahn. Volgens zijn aanwijzingen worden elektrische apparaten ontwikkeld waarmee men een beeld kan krijgen van de autonome lichaamsfunctie. Aan de hand hiervan moet de patiënt proberen bepaalde ongewenste lichaamsactiviteiten te wijzigen door zich op de door het apparaat gegeven zichtbare of hoorbare signalen te concentreren en te trachten deze te veranderen. Na enige tijd kan de patiënt ook zonder apparaat zijn eigen lichaamsactiviteiten herkennen en onder bewuste controle krijgen. Ook hier gaat het dus om een behandeling die de wezenlijke kenmerken van de yogatherapie gemeen heeft en daarom aan dezelfde bezwaren onderhevig is.

(5) Mind Control.

Deze methode van de "gedachtencontrole" is nauw verwant met de vorige. Uitvinder is de elektriciën José Silva uit Texas, die overigens geen elektrische apparaten nodig heeft maar alles met concentratie doet. Nog meer dan de vorige herinnert deze methode aan yoga en transcendentale meditatie (o.a. vanwege het gebruik van monotoon herhaalde zinnen of mantra's). Naast meditatie worden ademhalingsoefeningen en groepshypnose

toegepast. Yoga, zen, hypnose, mind control, het zijn allemaal namen voor één en dezelfde methode, nl. om met het bewustzijn het onderbewuste te beheersen; anders gezegd: psi te ontwikkelen (paranormale of mediamieke begaafdheid of hoe men het ook noemen wil). De aanhangers van de methode vertellen ons zelf al dat de methode door en door occult is; één van hen schreef: "De controle van het bewustzijn over het onderbewuste - dat is de vrede die alle verstand te boven gaat (Phil. 4 : 7), beoefend door christelijke en Hebreeuwse mystici, door de moslim-soefi's, door de Indische yogi's en de zen-meesters - en dat is vandaag in de westerse wereld te verwerkelijken" 54 Aangehaald in Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 218.

e. Paranormale geneeskunst

Ook hier is de grens met hierboven genoemde geneeswijzen niet scherp, integendeel: feitelijk komen alle draden hier samen. Wat immers in de behandelde geneeswijzen werkelijk van waarde was (naast alle kwakzalverij), wat datgene wat berustte op suggestie, hypnose en magische kracht. Welnu, de paranormale geneeskunst omvat hypnotiseurs en magnetiseurs, mensen die zónder verbloeming door middel van occulte krachten genezingen verrichten. Hier vervagen de grenzen zowel met de meest eerbiedwaardige occulte "alternatieve geneeswijzen" als met de meest platvloerse bezweringsmagie van het Europese platteland. De primitieve dorpsbelezer, de middeleeuwse tovenaer, de Siberische sjamaan, de Noordafrikaanse derwisj, de Indiase yogi, de Egyptische fakyr, de Hawaïaanse kahuna, de Haïtiaanse Voedoe priester, het spiritistische medium, de Afrikaanse medicijnman, de Roomse heilige heremiet, de rituele magiër, de satanist, de extatische tongenredenaar, de antieke en moderne soefi, de biddende rozekruiser of de biddende Christian science-genezers of de biddende pinkster-gebedsgenezers, de Chinese acupuncturist, de autogene trainer of "mind controlleur", en tenslotte de hypnotiseur en de wondergenezer, zij allen maken (voor zover zij niet alleen maar kwakzalvers zijn!) gebruik van dezelfde magische kracht. Het is de kracht die de Chinezen Tsji noemen, de Hindoe spreekt van prana, de Melanesiër van mana, de Australiërs noemen die joia, de Sioux-Indianen hebben het over wakonda, de Irokezen over orenda, sommige Indonesiërs over barakati, en de moderne magnetiseur spreekt van fluidum, en weer anderen reppen van "kosmische vibraties".

Kwakzalvers en magische genezers zijn er vanaf de zondeval en met het opkomen van de afgoderij en het heidendom altijd geweest. Het waren de natuurgenezers, de medicijnmannen, de priesters van de door de zonde primitief geworden stammen en volken. Met de verbreiding van het christendom werd de magische geneeswijze in de "illegaliteit" gedrongen. Op het platteland bleef zij vooral in de vorm van bezweringsmagie bestaan en zij werd gepraktiseerd in geheime magische orden. Maar vooral door beroemde en bijzonder begaafde "heilmagnetiseurs", die ziekten uit het lichaam verdreven door er overheen te strijken, bleef de magische geneeswijze in zwang. Met name waar het Roomse paters en heiligen betrof kon zij vrij in de openbaarheid treden. Zo waren er "heiligen" die door handoplegging genezingen verrichtten en door de kerk "chirotheten" (handopleggers) genoemd werden. Zo waren daar ook in de 17e eeuw de bekende Matthias Will, een geestelijke uit Sitten, en de nog beroemdere pater Johann Cassner (t 1779) die zelfs door keizer Joseph II geraadpleegd werd. Maar vooral was daar de niet-geestelijke, ierse edelman Valentin Greatrakes (geb. 1628) die volgens betrouwbare en respectabele getuigen buitengewone genezingswonderen moet hebben verricht door "magnetiseren" (strijken).

Al deze magnetiseurs kan men als voorlopers beschouwen van de Oostenrijkse arts Franz A. Mesmer (1734-1815) die men de grondlegger van de paranormale geneeskunst

zou mogen noemen. Mesmer promoveerde in 1760 op een proefschrift over de invloed van de hemellichamen op het menselijk lichaam. Hij geloofde zoals alle occultisten in het bestaan van een kosmische kracht die de mens in zich kan opnemen, ophopen en aan zieken kan afgeven, waardoor het kosmisch evenwicht in de zieke hersteld en deze genezen wordt. Voor deze behandeling bedacht hij de (onjuiste) benaming "magnetiseren" en de kosmische kracht noemde hij "fluidum". Volgelingen noemden zijn behandeling ook wel "mesmeriseren". Achtereenvolgens paste Mesmer zijn magische therapie toe in Wenen, München en Parijs. Hij scheen opzienbarende genezingen te verrichten en publiceerde opzienbarende werken, maar de officiële medische wetenschap moest weinig of niets van hem hebben. Had Mesmer nu maar niet over "fluidum" maar over "stralingen" gesproken, dan was hij misschien als een groot geleerde de geschiedenis ingegaan; of had hij zijn methode nu maar "gebedsgenezing" genoemd en zijn successen aan God toegeschreven, dan had de Roomse kerk hem wellicht heilig verklaard vanwege zijn wonderen. Maar nu werd hij miskend en stierf hij tenslotte in Zwitserland als een totaal vergeten man.

En toch had hij geen onzin verteld; zijn leer was niets anders dan de oude wijsheid van de yogi's en van de occultisten uit de Renaissance, zoals vooral Paracelsus. Pas na zijn dood kreeg Mesmer erkenning en gingen velen, zowel medici als leken, zijn methode toepassen, met name toen het mesmerisme vanaf het midden van de vorige eeuw gekoppeld werd aan het spiritisme. Ook in ons land is het magnetisme altijd sterk verbonden geweest met het spiritisme. Tevens gaf het via Quimby zoals we zagen de stoot tot het ontstaan van de "christian science", en ook de opbloei van de pinksterbeweging kunnen we er niet los van zien. Wat de officiële wetenschap (d.w.z. de geneeskunde en de psychologie) betreft, zij kreeg vooral belangstelling voor het verschijnsel in Mesmers methode dat sindsdien bekend staat als hypnose.

Waaruit bestond dan Mesmers behandeling?

Deze vond plaats in een grote, verduisterde hal, rondom een eikehouten, met water gevulde tobbe (de baquet), ± 30 cm hoog. In het water bevonden zich allerlei vreemdsoortige voorwerpen. Over de tobbe lag een houten deksel met gaten, waar doorheen ijzeren staven naar buiten staken, die de patiënten moesten vasthouden of tegen hun zieke lichaamsdelen moesten leggen. Terwijl op de achtergrond treurmuziek speelde, verscheen plotseling Mesmer in een lichtgekleurd gewaad. Hij liep tussen de patiënten door, keek hen strak aan of raakte hen met de handen of met een ijzeren staaf aan. Als hij succes had, ontstond de "magnetische crisis" bij de patiënten die dan in een speciale beklede kamer gelegd werden. Tijdens deze trance-toestand vertoonden zij hysterische stuiptrekkingen (samentrekkingen en krampen van lichaam, ledematen, keel en maag, verwilderde blik, gekrijs, gehuil, geschater) en braakten zij een kleverig slijm uit, soms vermengd met bloedsporen. De toestand kon wel drie uur duren en leidde vaak tot de instorting van de patiënt, maar tevens verklaarden zij zich niet zelden na enkele bezoeken geheel genezen.

Mesmers leerlingen ontdekten al gauw dat de hele bombarie rond de baquet helemaal niet nodig was om toch goede resultaten te krijgen. Eén van hen, de Markies de Puységur (1751-1825), vond uit dat hij zijn patiënten in een rustige slaaptoestand kon brengen waarin zij evengoed genezen konden worden. Deze hypnotische trance-toestand noemde men "magnetische slaap" en later somnambulisme; in deze toestand bleken de patiënten in hoge mate suggestibel (ontvankelijk voor suggestie) te zijn en vertoonden zij vaak telepathische vermogens (!). Niet lang daarna begon vooral in Amerika een hele "mesmeristische beweging", aangewakkerd door rondreizende profeten of mediums zoals John B. Dods met zijn "galvanisme", de geweldige hypnotiseur Laroy Sunderland met zijn "pathetisme", dr. William Fahnestock met zijn "statuivolisme", J. Stanley Grimes met zijn "elektrobiologie" en de spiritist Andrew J.

Davis die al gauw zelf in trance openbaringen begon te lanceren. Uit de rondreizende mesmerist die in trance helderziendheid en waarzeggerij pleegde, groeide allengs het "medium" dat zich niet op één of ander fluïdum maar op de geesten van afgestorvenen beriep, maar evenzeer de hypnotische toestand nodig had.

Terwijl het mesmerisme in Amerika dus mede de stoot gaf tot het ontstaan van twee religies (het spiritisme en de Christian science), werd het echter in het 19e-eeuwse Europa meer verbonden met onverbloemd occultisme. Zo beweerde de beroemde chemicus Baron Karl von Reichenbach (1788-1869) een vorm van straling ontdekt te hebben die werd uitgezonden door mensen, dieren, planten, magneten, metalen en kristallen. Hij noemde deze straling Od of odische kracht (overeenkomend met het "fluïdum") en beweerde dat mediums deze kracht in het donker konden zien en voelen. Zijn (aanvechtbare) proeven werden voortgezet o.a. door kolonel A. de Rochat in Frankrijk (jaren negentig) en Floris Jansen in Nederland (1907) en later door anderen, wier onderzoeken erop wijzen dat de gebruikte proefpersonen de lichtverschijnselen in het donker (die het Od moesten voorstellen) op paranormale wijze waarnamen. Ook de al eerder genoemde onderzoeken van Kilner en anderen aangaande de "aura" roepen we hier in herinnering. Naarmate het wetenschappelijk onderzoek verder vorderde, verdween de bombastische terminologie van het mesmerisme en aanverwante bewegingen steeds meer; wat tenslotte overbleef, dat waren twee wetenschappelijke onderwerpen: de psychologie verdiepte zich in het ene aspect van het mesmerisme, namelijk de suggestie en de hypnose, en de parapsychologie kwam tot het "inzicht" dat alle geheimzinnige zaken als fluïdum, Od, aura, e.d. zijn te "herleiden" tot het psi-vermogen van de mens, d.i. zijn paranormale of mediamieke vermogen dat zich uit in buitenzintuiglijke waarneming (ESP) en psychokinese (PK).

De 19e-eeuwse onderzoekers die naar aanleiding van het populaire mesmerisme zich bezighielden met de vraag of de mesmeristische verschijnselen geheel of gedeeltelijk door suggestie verklaard konden worden, waren vooral James Braid, Jeanmartin Charcot, Ambrose A. Liébault een leerling van Mesmer, Hippolyte Bernheim en met name Sigmund Freud. In de ontwikkeling van de psychoanalyse door Freud speelde de hypnose een grote rol. Zo kreeg de hypnose haar plaats in de officiële psychologie en ook psychotherapie, maar bleef zij tevens haar plaats houden in het occultisme. Ondanks de wetenschappelijke belangstelling voor de hypnotische suggestie bleef echter de vraag brandende of magnetiseren niets anders was dan suggestietherapie. Het lijkt geen twijfel dat suggestie een grote rol speelt - maar voor welke geneeswijze (occult tot en met academisch) geldt dit niet? Gewoonlijk nemen de medici en psychologen die zich met het mesmerisme hebben beziggehouden, echter aan dat er méér aan de hand is dan alleen suggestie. Vandaar het tweede genoemde aspect: magnetiseren heeft ook en vooral te maken met psi. Het is geen wonder dat met name paragnosten zulke begaafde magnetiseurs blijken te zijn. Daarbij komt bovendien de vraag in hoeverre hypnose en psi werkelijk volledig te scheiden zijn; was het niet zoals gezegd bij Mesmers leerlingen al bekend dat hypnotische slaap bij de patiënt dikwijls psi-vermogens opwekte?

Maar daarmee zijn we er nog niet.

De christen kan niet tevreden zijn met de wijze waarop het mesmerisme wordt "wegverklaard" tot suggestie en psi. Want is een dergelijke "verklaring" veel méér dan het vervangen van de oude, bombastische terminologie van het mesmerisme door de simpele en sobere terminologie van de steriele studeerkamer? Een christelijke wetenschap gaat uit van heel andere vooronderstellingen en stelt daarom vaak heel andere vragen dan de niet-christelijke wetenschapper, vragen waar deze niet opkomt. Een voorbeeld: pas zijn er enkele gerucht makende werken verschenen over mensen die in een toestand van klinische dood zogenaamde "uittredingen" hebben beleefd (zie hst.

VI.4.e). De christen-wetenschapper vraagt onmiddellijk: Is er onderzoek verricht om na te gaan of al deze mensen wellicht paranormaal begaafd waren? De niet-christen komt daar niet op óf is al behept met het vooroordeel dat alle mensen psi-vermogens hebben. Dat is een stelling die niet alleen niet te bewijzen valt, maar ook weersproken wordt door de ervaring van zielzorgers dat gelovigen na belijdenis en gebed van hun psi-vermogens bevrijd kunnen worden!

Precies analoog gaat het met het magnetiseren. De christen stelt als eerste vraag niet of magnetiseren medisch "helpt", maar of een methode die van suggestie en psi gebruik maakt, wellicht niet occult belast. De niet-christen wenst niet uit te gaan van de mogelijkheid dat er "boze krachten" in het spel zijn en wenst daarom ook niet de mogelijkheid van "boze gevolgen" te onderzoeken. Voor de christen is dit de allesbeheersende vraag. (Let wel: ik stel hier niet de zielzorger tegenover de psycholoog, zoals dr. Koch vaak doet, want dat is een valse tegenstelling: er zijn onchristelijke zielzorgers én christen-psychologen; daarom spreek ik over de tegenstelling christen-wetenschappers en niet-christelijke wetenschappers.) In het laatste deel van dit boek zullen we nader ingaan op het verband tussen psi en demonie; hier beperken we ons tot de therapeutische en pastorale aspecten van de paranormale geneeskunst.

Het spreekt vanzelf dat de paranormale diagnostiek berust op ?SP: helderziendheid, zowel bij anderen (interne heteroscopie) als bij zichzelf (interne autoscopie), al of niet met behulp van een inductor (psychometrie), en met of zonder waarneming van de aura. Verder heldervoelendheid (waarvan een deel van de iriscopisten en andere projectie-diagnosten gebruik schijnt te maken; hst. VII.3.b, c), helderhorendheid (de genezer "hoort" (le diagnose noemen) en helderwetendheid (de genezer "weet" ineens met absolute zekerheid, door een "intuïtieve impuls", wat de diagnose is). ESP komt bij de diagnost dikwijls tot stand door een verlaagd bewustzijnsniveau en soms door trance. Zo oefenden de gebr. Seiler in Ottenheim (Baden) een geneespraktijk uit, waarbij één van de broers zich in zijn werkkamer in trance bracht en in die toestand alle ziekten van de patiënten in de wachtkamer nauwkeurig kon diagnostiseren 55. Koch, Magie, a.w., p. 5v.

Een soortgelijke methode is die waarbij de magnetiseur gebruik maakt van een somnambule", een persoon die hij magnetisch hypnotiseert en daarna in de slaaptoestand vraagt een patiënt te diagnostiseren en de juiste therapie aan te geven.

Tenslotte herinneren we eraan dat een aantal paranormale genezers gebruik maakt van wichelroede en pendel voor de diagnose (hst. VII.3.a).

(1) Magnetiseren. De paranormale therapie bestaat uit "magnetiseren", d.i. handoplegging of strijken (of wrijven). Hierdoor wordt de magnetische kracht overgedragen op de patiënt, een methode die niet alleen bij mensen, maar ook bij dieren en zelfs planten schijnt te werken. Zoals we bij het "wichelen en pendelen" zagen, kan het magnetiseren zelfs op afstand geschieden, waarbij de genezer door concentratie zijn geneeskracht naar de betreffende patiënt "toestuurt". Deze concentratie is het die b.v. in de Christian Science, bij de Soefi's en bij de Rozekruisers en bij bepaalde pinkstergenezers (zie § b) de uiterlijke vorm heeft van meditatie of "gebed". Sommige magnetiseurs werken effectiever met de ogen dan met de handen; zij genezen door middel van de "magnetische blik", via welke de geneeskracht overvloedig op het lichaam van de patiënt. Sommige magnetiseurs schijnen hun geneeskracht ook te kunnen overbrengen op water door bijv. een flesje water te bestrijken; gedurende enkele dagen daarna zou dit water dan in- of uitwendig als geneesmiddel gebruikt kunnen worden. Zwarte magiërs hebben dikwijls dezelfde methode gebruikt om zulk water juist

dodelijke werking mee te geven!

Overigens erkennen ook magnetiseurs dat zij hun kracht - als zij dat zouden willen - ook ten kwade zouden kunnen aanwenden. De bekende magnetiseur Croiset schrijft over een S.S.-officier die in de oorlog een jongen afbeulde: "Kijkende naar de beul die hem trapte voelde ik heel sterk, dat ik in plaats van mij tot positieve krachten te wenden, die maakten dat ik harmoniserend en opbouwend kon helpen, ook het tegenovergestelde kon doen. Ik voelde, dat ik dan over negatief gerichte krachten zou kunnen beschikken, die sterk disharmoniserend en vernietigend zouden werken" 56. Croiset, a.w., p. 133.

(Het strekt hem tot eer dat hij dat voor zover hij meedeelt nooit bewust gedaan heeft.) Dit belangrijke punt illustreert opnieuw een al eerder benadrukte observatie, namelijk dat er geen essentieel verschil is tussen de krachten van de zwarte (boosaardige, vernietigende) magie en die van de witte (goedaardige, opbouwende, therapeutische) magie.

Het boek van Croiset is overigens één van de vele getuigenissen dat magnetiseren geen bluff of zwendel is, maar absoluut werkt en helpt. Het lijdt geen twijfel dat magnetiseren vooral succes heeft bij de bestrijding van pijn en van nerveuze en psychosomatische aandoeningen en dus voor een deel teruggaat op suggestie. Dat is geen schande want iedereen weet wat een geweldig belangrijke rol de suggestie in de hele geneeskunde speelt; genezing is voor een deel afhankelijk van het geloof en het vertrouwen van de patiënt, waarop die dan ook gericht mogen zijn. Maar het lijdt m.i. evenmin twijfel dat niet elke suggestietherapeut kan magnetiseren; daar is toch kennelijk méér voor nodig, en wel paranormale begaafdheid. Dat de magnetiseur daarmee tot het gebied van het occulte behoort en uit demonische krachten put, moge blijken uit de volgende samengevatte argumenten:

- Magnetiseurs hebben hun "magnetische voorraad" vaak al na enkele patiënten uitgeput, zodat zij dan langere tijd moeten wachten voordat die voorraad weer is aangevuld.

- De magnetische werking kan krachtig versterkt worden door meer direct magische middelen zoals bezweringen; veel magnetiseurs worden er om financiële redenen toe gebracht uit deze "hulpbron" te putten omdat, zoals juist gezegd, hun "magnetische voorraad" zo snel uitgeput is dat zij anders maar enkele patiënten per dag zouden kunnen behandelen.

- De magnetische begaafdheid ontstaat dikwijls nadat men vroeger met occulte praktijken contact heeft gehad (bijv. "belezer" is geweest) of kan aangeboren zijn wanneer een ouder of grootouder zich met demonische praktijken heeft beziggehouden.

- Door historische verbondenheid zijn opvallend veel magnetiseurs tevens spiritisten en/of theosofen; sommigen van hen beweren dan ook dat zij bij hun magnetische praktijk gestuurd worden door de geesten van afgestorvenen! Anderen erkennen vrijmoedig dat zij met demonische krachten werken.

- Opvallend veel magnetiseurs zijn tevens helderzienden, -horenden of -voelenden; magnetisatie kan zowel bij henzelf als bij hun patiënten spontaan trance-toestanden teweegbrengen (zie onder bij hypnose).

- Zoals gezegd blijkt meermalen dat het effect van magnetische krachten afhankelijk is van de intentie van de magnetiseur; dezelfde krachten waarmee hij bepaalde mensen geneest, zouden anderen ziek kunnen maken of zelfs kunnen doden als hij dat zou willen.

- Het allerbelangrijkste is uiteraard dat een magnetistische behandeling wel genezing kan brengen maar tegelijk occulte belasting over de patiënt kan brengen: Dit zijn de ernstige psychische stoornissen die wij al dikwijls als gevolg van demonische invloed zijn tegengekomen. Het is ook tekenend dat christenen die de gave van het magnetiseren hebben, meermalen getuigd hebben hoe zij door uitoefening van die gave

de gemeenschap met de Heere verloren hebben en zich ongelukkig voelden; anderen hebben de Heere hierom gebeden en zijn van hun gave bevrijd geworden.

Vanuit de zielzorgpraktijk, waar met name dr. Koch zo buitengewoon veel gevallen verzameld heeft, geven we weer enkele voorbeelden om de belangrijkste conclusies te illustreren.

Ten eerste een paar voorbeelden van de eigen geestelijke ervaringen van magnetiseurs. Eén van hen zei tegen ds. W. Glashouwer: "Als je dit [de gave van het magnetiseren] zelf hebt, ben je verblind. Je denkt-dat het een gave van God is, waarmee je anderen kunt helpen. Maar het is veel meer een openstaan voor het rijk der duisternis. Het is een openheid voor de 'andere wereld', die gevaarlijk is. Ieder mens heeft het in meerdere of mindere mate. Het is eenvoudig met het mens-zijn, het zondaar- zijn gegeven. Maar als je dit gaat ontwikkelen, kom je op de verkeerde weg". Een ander, nota bene een predikant, magnetiseerde wel eens gemeenteleden, weliswaar te goeder trouw en onbaatzuchtig, maar desondanks moest hij toegeven: "Ik merk dat ik mijn Heiland kwijt raak". Na ingelicht te zijn over de ervaringen van anderen hiermee, staakte hij het strijken en reinigde zich ervan. Later kon hij vertellen dat de geloofs blijdschap teruggekomen was. En een derde magnetiseur vertelde: "Wat moeten mensen die dit hebben, die occult behept zijn, doen? Ik heb het zelf ook. Ben daardoor diep in het spiritisme terecht gekomen. Heb vroeger een christelijke opvoeding gehad. Maar de kerk heeft mij nooit gewaarschuwd ..." 57. C. P. Sybrandi, *Magnetisme als geneeswijze - ja of nee?* (Amsterdam z.j.), p. 21, 23.

Ten tweede enkele illustraties van de genoemde stellingen, zoals ten aanzien van de frequente verbinding van magnetisme met bezweringsmagie. Een Duitse "Heilpraktiker" die tot Christus bekeerd was, vertelde: "Het natuurlijke genezingsmagnetisme is dagelijks slechts genoeg voor ongeveer twee patiënten. Dan is de kracht opgebruikt en moet weer opnieuw opgezameld of opgeladen worden. Wie meer dan twee patiënten per dag behandelt, bereikt niets, of hij heeft zijn stopcontact beneden". Hij bedoelde daarmee dat zulke "Heilpraktiker" ook magie bedreven. Ze schamen zich daar ook niet voor; een magnetiseur die voor een christen doorging en regelmatig in de kerk kwam, kreeg een vraag van een patiënt: "Gebruikt u ook geen demonische krachten?" waarop de "Heilpraktiker" antwoordde: "Demonische krachten zijn toch goed? De demonen helpen ons immers!" 58. Koch, *Magie*, a.w., p. 19.

Ten derde een paar voorbeelden van mogelijke psychische gevolgen van de magnetisatie voor de patiënt. In feite zijn er teveel om maar bij benadering op te noemen. Ds. C. P. Sybrandi (a.w.) citeert voorbeelden van prof. J. H. van den Berg ("Leven in meervoud"), ds. W. Glashouwer en ds. W. A. Plug ("Wat zegt de bijbel over occulte genezers?"), de evangeliste Corrie ten Boom ("Verslagen vijanden"), en we kunnen daar nog de zielzorgerlijke ervaringen van Els .Kannen en dr. Kurt Koch aan toevoegen. Zij allen geven een soortgelijk getuigenis over de schadelijké gevolgen van magnetiseren. De behandeling kan leiden tot een chaotische geestestoestand, zich uitend in gewelddadigheid en vlagen van verstandsverbijstering. Nu zal de psycholoog of psychiater daar grif op antwoorden dat dit niets met demonie te maken heeft maar tot normale psychische stoornissen te herleiden is. Ook ongelovige psychotherapeuten hebben dikwijls gewaarschuwd tegen het ongecontroleerd uitoefenen van magnetismepraktijken. Maar er is méér aan de hand. Zoals we ook in eerdere gevallen zagen is één van de meest opvallende gevolgen van occulte (demonische) belasting een storing in het geestelijk leven (gebedsleven en Bijbellezen)!

Een vroeger gemagnetiseerde christin vertelde aan haar zielzorger: "Als ik bad, had ik

altijd een stoorzender naast mij" 59.

Een andere vrouw bezocht dr. Kurt Trampler, een advocaat en magnetiseur in München ("echt verklaard" door het beroemde Parapsychologische Instituut van Freiburg), die er een wonderlijk mengsel van pantheïsme, mystiek, natuurreligie en christendom op nahoudt. Hij behandelde de vrouw met succes, waarbij zij haar tien vingers in de lucht moest steken als antenne om kosmische krachten op te vangen. Tegelijk met haar genezing begon zij geloofsremmingen te ervaren. Ze kon niet meer bidden en ondervond tussen God en zichzelf een ondoordringbare muur 60. Een derde (jonge) vrouw stond zes jaar onder behandeling van een magnetiseur, aan wie ze gewoonweg vastgeketend zat. In een evangelieverkondiging werd zij geestelijk tot leven gewekt maar kreeg geen rust. Zo kwam ze in de zielzorg; muur tijdens het gebed stootte ze afschuwelijke kreten uit, en plotseling werd ze in de hoogte geheven, haar haren gingen overeind staan, en toen viel ze als verlamd op de grond. Het was heel moeilijk haar vrij te maken 61. Dr. Koch beschrijft een soortgelijk geval, van een jongeman die sterk onder de ban van een heel krachtige magnetiseur stond. Deze kon hem zelfs op grote afstand door mentale suggestie beïnvloeden. De jongeman leed NimIH de ban onder depressies, dwangvoorstellingen en weerzin tegen het gebed en het Woord van God, hoewel hij theologieMtudcnt was. Wanneer hij wilde bidden, leek het alsof zijn keel dichtgeknepen werd. Hij had deze klachten precies vanaf zijn verbinding met de magnetiseur en het duurde acht maanden In de zielzorg voordat hij van de boze macht bevrijd was door het geloof in Christus 62

Daar hebben we weer hetzelfde punt. De klachten betreffen mi jnist het christelijk geloofsleven, beginnen vanaf het punt van witact met de verkeerde macht en houden op bij belijdenis, reinigirig en bewuste afwending van het kwaad. Dit bewijst opnieuw dat het niet om "gewone" psychische stoornissen gaat. Een ander bewijs voor de ware demonische aard van de magnetische geneeskracht ligt in hetzelfde vlak; en dat is dat magnetiseurs niets vermogen tegen de kracht van het gebed (we zagen hetzelfde bij pendelaars, gewoonlijk tevens magnetiseurs). Een gelovige vrouw bezocht uit onkunde de genoemde dr. Trampler. Ze zat biddend in zijn spreekkamer. Alle patiënten werden op de rij af behandeld, tot Trampler tenslotte voor haar stond. Daar het angstzweet haar uitbrak, bad zij nog vuriger; daarop verklaarde Trampler: "Met u kan ik niets beginnen" 63 Een ander geval betreft een predikant die zich met zijn zoon tot een uiterst succesvolle magnetiseur wendde. Niet helemaal gerust vroeg hij hem: "Hebt u de krachten van God?", hetgeen de magnetiseur beaamde. Tijdens de hele behandeling bad de predikant vurig dat als deze krachten niet van God waren, Hij hem en zijn zoon ervoor zou bewaren. De behandeling had geen enkel resultaat; toen de predikant na een paar dagen weer de hulp van de magnetiseur inriep, weerde deze af met de woorden: "Jullie hebben een andere geest". Dat antwoord zei de predikant genoeg! 64

59. Sybrandi, a.w., p. 20.

60. Koch, Magie, a.w., p. 18.

61. Lüscher, a.w., p. 65v.

62. Koch, Christian Counselling .... , a.w., p. 124.

63. Koch, Magie, a.w., p. 19.

64. Koch, Aberglaube, a.w., p. 49v.

(2) Hypnotiseren. De term "hypnose" (van het Griekse hypnos, "slaap") komt van de Engelse arts James Braid in Manchester die, nadat hij een mesmerist aan het werk had gezien, zelf met proefnemingen begon. Men kan de hypnotische toestand omschrijven

als een op slaap of trance gelijkende toestand van een verlaagd bewustzijnsniveau en daardoor veranderde bewustzijnsstructuur, met als voornaamste kenmerk een verhoogde suggestibiliteit. De patiënt kan niet meer zelfstandig denken en handelen, maar wordt daarin geheel door de suggesties van de hypnotiseur geleid. Deze toestand wordt op een soortgelijke wijze opgewekt als wanneer men mediteert: de zintuiglijke prikkeling wordt zoveel mogelijk "gedempt", maar op zo'n wijze dat het bewuste daarbij in een soort slaaptoestand wordt gesust terwijl het onderbewuste wakker blijft. De hypnotiseur kan nu zijn suggesties direct aan het onderbewuste doorgeven.

In deze toestand kan de hypnotiseur twee dingen doen: verborgen dingen uit het onderbewuste opdiepen en opdrachten aan het onderbewuste geven. In het eerste geval kan bijv. de psychoanalyticus allerlei verdrongen herinneringen en gevoelens naar boven halen; of een parapsycholoog die onderzoekingen over reïncarnatie verricht, kan proberen herinneringen aan "vorige levens" naar boven te halen (zie hst. IX.1.b). In het tweede geval kan de hypnotiseur suggesties aan het onderbewuste opdringen; een arts kan bijv. aan de patiënt suggereren dat hij geen pijn zal hebben en vervolgens onder hypnose pijnloos een kleine operatie uitvoeren; ook kan men bij psychische en psychiatrische klachten, maar ook bij organische kwalen waarin het psychische element een grote rol speelt (astma, eczeem, wratten, bepaalde vormen van migraine), met succes de genezing suggereren.

Oppervlakkig gezien zou men kunnen menen dat hypnose, mits toegepast door vertrouwde en bekwame medici of psychologen, niets met occultisme te maken heeft. Per slot van rekening brengen wij allemaal een derde deel van het etmaal in slaaptoestand door en weten wij allemaal hoe belangrijk suggestie en vertrouwen in het genezingsproces zijn. Maar zo simpel is het niet. Het is een teken aan de wand dat zelfs onder de medici en psychologen zelf een grote argwaan tegen de hypnose bestaat en dat na een periode van grote populariteit thans maar weinig therapeuten de hypnose toepassen. En ook zielzorgers die mismelden in principe de mogelijkheid van een "neutrale" (niet-occulte) hypnose willen openlaten, betuigen dat zij veel te veel negatieve ervaringen hebben meegemaakt om voor hypnose ruim te laten. In ieder geval is het altijd en onder alle omstandigheden absoluut verwerpelijk dat hypnotiseren wordt uitgevoerd door onervaren en onbevoegde personen, door variété- hypnotiseurs en in onschuldig lijkende huiskamerspelletjes.

We zullen nu niet op de moeilijke psychologische aspecten van het hypnotiseren te diep ingaan; het is in het kader van dit boek meer op zijn plaats de occulte en gevaarlijke aspecten van het hypnotiseren naar voren te brengen. We zouden die in de volgende punten kunnen samenvatten:

Sommige psychologen menen dat menselijk magnetisme niets anders is dan een voorstadium van hypnotisme; dit betekent dat onze bezwaren tegen magnetiseren dan in versterkte mate voor het hypnotiseren zouden gelden. Een voorbeeld: in een zaal waar een succesvolle "Heilpraktiker" demonstraties van het hypnotiseren gaf, kwamen vier gelovigen die ernstig baden of de Heere, als deze krachten niet van Hem waren, die dan wilde verhinderen. Juist op die avond gelukte niet één experiment; tenslotte zei de genezer: "Er zijn tegenstromingen aanwezig. Ik breek de demonstratie af. Laat u zich het entreegeld teruggeven. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 148v.

Ondanks dat vaak het tegenovergestelde beweerd wordt, kan toen onder hypnose de patiënt wel degelijk dingen laten doen die hij normaal nooit zou willen doen. Men kan iemand onder hypnose zeker een misdaad laten plegen, bijv. stelen of moorden, zij het dan zonder dat het menselijk geweten daarbij opzij gezet kan worden. Zo kan men onder hypnose iemand aan- of ten lot stelen maar hem dan tevens suggereren dat het te stelen voorwerp van hemzelf is; of men kan een militair aanzetten zijn kolonel te vermoorden, maar dan onder de suggestie dat het een kolonel van een vijandelijk leger

is. Men kan onder hypnose iemand ook gemakkelijk de dood injagen, bijv. door hem een ratelslang te laten oppakken onder de suggestie dat het een rol kabel is. Het is ook bekend dat gelovige meisjes onder hypnose bereid gemaakt konden worden voor seksueel misbruik.

- Een duidelijk verband met het occultisme blijkt uit het feit dat onder hypnose proefpersonen tot paranormale waarnemingen in staat zijn die zij bij vol bewustzijn niet zouden kunnen doen. Reeds één van de eerste mesmeristen, dr. John Elliotson (1791-1868) in Londen, was dat bij zijn experimenten in de hypnose opgevallen en hij gaf er openbare demonstraties van aan vele getuigen, onder wie Dickens en Thackeray. Onder hypnose schijnt een "andere laag van de persoonlijkheid" (zoals althans psychologen het uitdrukken) van de proefpersoon naar boven te komen, precies als bij spiritistische mediums. Een Londense hypnotiseur heeft meegemaakt dat patiënten onder hypnose vertelden van levens in Parijs in de 18e eeuw of in het middeleeuwse Engeland en daarbij in vreemde talen spraken die zij nooit geleerd hadden. De Zwitserse psychoanalyticus H. Silberer bracht zijn patiënten onder hypnose door ze in een glazen bol te laten staren; net als in de occulte crismantie (hst. VII.1.a) ziet de patiënt dan beelden uit zijn al of niet verdrongen verleden aan zijn geestesoog voorbijtrekken.

- Een ander verband met occultisme en mesmerisme blijkt daaruit dat hypnose met behulp van magie zeer versterkt kan worden en dat paragnosten/magnetiseurs meer en sneller succes met hypnotiseren schijnen te hebben dan andere mensen. Croiset geeft ons daarvan een frappant voorbeeld. Hij beschrijft hoe hij een zekere Jan in de kortste keren onder hypnose had gebracht en daarna door suggestie tot "astrale uittreding" bewoog (zie hst. VI.4.e). Hij vroeg hem naar het huis van een zekere Henri (in een andere plaats) te "gaan" en te vertellen wat hij daar zag. Hij merkte in het huis een dame op van een jaar of 54, in een gebloemde jurk; dat was vreemd want volgens de informatie woonde er niet een dergelijke dame in dat huis. Jan vertelde ook dat er een wekker in de keuken stond; Croiset vroeg hem daarmee iets te doen, en Jan bewoog zijn handen alsof hij inderdaad met de wekker bezig was. Ineens bukte hij zich en vertelde dat hij de wekker had laten vallen. Daarna maakte Croiset hem wakker; Jan kon zich daarna van het gebeurde niets herinneren. De volgende dag ging Croiset naar het betreffende huis toe en werd opgedaan ... door een dame in een gebloemde jurk. Het bleek Henri's schoonmoeder te zijn die onverwachts was komen logeren. Croiset vroeg haar of er misschien de vorige dag om die en die tijd iets bijzonders gebeurd was, waarop de vrouw vertelde dat op die tijd door onverklaarbare oorzaak de wekker in de keuken van de schoorsteen gevallen was ... Croiset vertelt verder nog hoe hij iemand over een grote afstand op een al gesproken tijdstip onder hypnose bracht en de proefpersoon telepathisch opdrachten gaf, die deze precies uitvoerde 66. Croiset, a.w., p. 85-87.

- De occulte achtergrond die met het hypnotisme verbonden is, blijkt verder daaruit dat het hypnotiseren in het oosten al sinds duizenden jaren door magiërs gepraktiseerd wordt. Dr. Koch geeft verschillende voorbeelden van massasuggestie door oosterse hypnotiseurs die hijzelf heeft meegemaakt of van ooggetuigen vernomen. Beroemd is het verhaal van de fakir die het tunwwonder verricht. Een Zwitserse zendeling in Oost-Azië maakte zelf mee hoe een fakir het touw in de lucht gooit, hoe het touw rechtop blijft staan en hoe een jongetje in het touw omhoog klimt. De jongen verdwijnt in een wolk, waarna de fakir hem met een mes tussen de tanden achterna klimt. Even later vallen tot ontzetting van de toeschouwers de bloederige brokstukken van het jongetje naar beneden. De fakir daalt af en brengt dan het jongetje levend en wel tevoorschijn. De zendeling zou gezworen hebben dat hij dit alles werkelijk had gezien; maar op de foto die hij halverwege gemaakt had, zag hij later niets anders dan de fakir die op de

grond zat te praten! Voor de zendeling was het duidelijk dat hij het slachtoffer van hypnose, ja van demonische krachten was geworden. Toen hij weer eens een fakir aan het werk zag, beval hij de demonen te verdwijnen en stelde zich onder de bescherming van de Heere Jezus. Hij merkte toen dat hij van het wonder niets meer waarnam, terwijl de andere toeschouwers het verbluft gadesloegen 67. Koch, Okkultes ABC, a.w., p. 143, 241v.,

- Een griezelig en gevaarlijk aspect van het hypnotiseren is dat de hypnotiseur er soms niet in slaagt de proefpersoon tot bewustzijn terug te brengen. De gevolgen kunnen rampzalig zijn. Een meisje in Tokyo werd op een schoolfeest door een charlatan gehypnotiseerd, die niet vermocht haar uit de hypnose te wikken. Het meisje stootte dierlijke geluiden uit, kreeg hoge koorts en kon pas na een paar dagen door speciale artsen weer tot bewustzijn gebracht worden.

Nog frappanter is het volgende voorbeeld omdat het het verband met het occulte illustreert. Een gelovige jongeman uit de Amerikaanse staat Maine werd eveneens tijdens een schoolvoorstelling door een hypnotiseur naar voren gehaald en gehypnotiseerd, samen met vele anderen. Alle jonge mensen kregen de meest krankzinnige suggesties, louter tot vermaak van de toeschouwers; onze jonge vriend suggereerde hij dat deze deelnam aan paarderennen en dat zijn paard wel eens zou kunnen winnen, waarop de jongen op zijn stoel begon te galopperen. Aan het eind van de voorstelling bracht hij alle deelnemers terug uit hun hypnose, maar bij de jongeman lukte dit niet. Na vele wanhopige pogingen werd tenslotte een ambulance geroepen. In het ziekenhuis slaagden vijf vakmedici er niet in de jongen bij te brengen. De vader (een gelovige predikant) werd pas na een dag of vijf op de hoogte gebracht; deze reed onmiddellijk naar het ziekenhuis en nam de jongen mee naar huis. Ook de huisarts kon niets doen. De ouders baden dagenlang voor de jongen en opeens kreeg de predikant een ingeving; hij riep uit: "In de naam van Jezus Christus, de Zoon van God, gebied ik jullie, duistere machten, te wijken". Op datzelfde ogenblik brak de hypnotische ban en kwam de jongen weer bij; eindelijk hield hij op met het vreselijke galopperen. Het was duidelijk dat het hier een geval van magische hypnose betrof die levensgevaarlijk is 68. Ibid., p. 146-148.

- Dit laatste brengt ons tot ons laatste argument: dat - zoals altijd bij occulte activiteiten - ook de hypnose psychische stoornissen teweegbrengen kan die aan demonische invloeden zijn toe te schrijven. Ook ongelovige psychologen erkennen wel dat hypnose soms tot hoofdpijn, sidderen, dagenlang onwelzijn, versuftheid, zenuwtrekkingen, angstcomplexen en dwangvoorstellingen leiden kan. Vooral blijven de slachtoffers soms geloven dat zij nog in de hypnose leven, dat zij de stem van de hypnotiseur horen of zijn handen of ogen zien; er zijn zelfs hysterische blindheid, heftige opwinding en andere zenuwstoornissen waargenomen die in langdurige geestesziekten kunnen overgaan. Deze stoornissen hoeven niet altijd strikt occult te zijn, maar men gaat daar wel aan denken wanneer hypnose achteraf tot ernstige schade van het geloofsleven (bidden en Bijbellezen) leidt, soms zonder enige andere stoornissen, en wanneer zulke geestelijke remmingen slechts door belijdenis, reiniging en afkeer blijken te verdwijnen. In het laatste hoofddeel zullen wij nader ingaan op deze zielzorgaspecten die een mens tot bevrijding van occulte machten kunnen brengen.

IX Christenen en occultisme

1. OCCULTISTISCHE HOOFDIDEEËN

In deel IV hebben we over een aantal Bijbelse aspecten van het occultisme gesproken en nagegaan wat de Schrift leert over spiritisme, waarzeggerij en magie. Dat ging vooraf aan een behandeling van deze verschijnselen zoals ze zich in onze moderne wereld voordoen. Maar nu we hebben gezien hoeveel ernstige problemen die occulte fenomenen voor christenen met zich mee brengen, wenden we ons opnieuw tot de Schrift. We willen graag de antwoorden en oplossingen weten voor de vragen en (le nood waarin mensen terechtgekomen zijn die zich bewust of onwetend met occultisme hebben ingelaten. Nu we het moderne occultisme uitvoerig onder de loep genomen hebben zullen we enkele van de hoofdwetten van het occultisme aan de Bijbel toetsen. Vervolgens zullen we nagaan hoe christenen tegenover paranormale verschijnselen moeten staan, hoe zij erdoor belast en hoe zij ervan bevrijd kunnen worden. En tenslotte zullen we ons bezinnen op het belang van het occultisme als merkteken van de eindtijd waarin we leven.

a. De micro/ macrokosmos-leer

Zoals we gezien hebben is dit misschien wel de meest kenmerkende leer van het occultisme, zeker wanneer we occultisme in letterlijke zin nemen als de antieke "geheime wetenschap" die in feite de achtergrond vormt van alle heidendom en afgodendienst. Het kenmerk van de afgoderij is immers dat de idee van een persoonlijke, transcendente God (d.i. een Persoon die boven en buiten Zijn eigen schepping staat) vervangen wordt door de idee dat de krachten en invloeden die het leven van de mens beheersen, tot de schepping (de natuur, het universum) zelf behoren. De mens is gevangen in een net van kosmische krachten, een web van vibraties die het hele universum doortrekken. Soms worden deze krachten ook als personen voorgesteld, en dan hebben we met goden en godinnen te doen. Dat kunnen voorstellingen zijn van de hemellichamen of van dieren, planten, bergen, rivieren, zeeën, stromen, edelstenen enz. Zelfs waar we evenwel met echte godenfiguren te maken krijgen, zijn dit in feite vaak toch onpersoonlijke afgoden. Wezenlijk is dat de krachten die worden aangebeden of vereerd en waarvan men gelooft dat zij 'n essentiële invloed op het menselijke leven uitoefenen, tot de natuur zelf behoren en niet gelegen zijn in de Persoon van een transcendente God.

We zijn deze leer in de eerste plaats tegengekomen in het mysticisme, dat immers streeft naar een vereniging van de ziel met de godheid, de wereldgeest, het Al, of hoe het ook moge heten. Dit mysticisme kenmerkt de wereldgodsdiensten: hindoeïsme, boeddhisme, tauïsme; ook de islam heeft een bloeiende mystiek ontwikkeld. En zelfs de mensen die het voorrecht hadden met de openbaring van God bekend gemaakt te worden en zo kennis kregen van de ware, persoonlijke, transcendente God, hebben de scheiding tussen de Schepper en Zijn schepping dikwijls uitgewist door een mystiek te ontwerpen. De joodse kabbalistiek werd zelfs één van de invloedrijkste mystieke stromingen ter wereld en speelt een essentiële rol in het moderne occultisme. Ook in de christenheid ontstond een gigantisch mysticisme, zowel in de Roomse kerk als in het protestantisme.

Ten tweede kwamen we de micro/macrokosmos-leer tegen in de waarzeggerij. Uitgaande van de idee dat het menselijk lichaam en het menselijke leven een microkosmos vormen die een afspiegeling vormt van de gebeurtenissen in het universum, kan men

proberen die gebeurtenissen in de natuur of de kosmos te analyseren om daardoor ook informatie te krijgen over karakter, levensloop en eventuele ziekten van de mens. Dit is de grondgedachte van de astrologie en van de hele augurale en diagnostische mantiek (hst. VII.2, 3). Ten derde is deze leer van wezenlijk belang in de magie. Door deze gedachte van de analogie (ook "sympathieeler" genoemd) kan de magiër zich erin bekwamen de vibraties van het universum te leren beheersen en zo, door hier bepaalde magische veranderingen teweeg te brengen, via het web der vibraties daár invloed uitoefenen.

Deze leer speelde al een hoofdrol in de oudste vormen van afgoderij die wij door de geschiedenis, de ethnologie en de archeologie hebben leren kennen. Wij kunnen deze leer nog beter begrijpen wanneer wij bedenken dat al spoedig na de zondvloed de mens zonder God leerde de krachten van de "hogere wereld" te beheersen. Deze paranormale (magische, demonische) krachten, verbonden met de idee dat de magiër in verbinding staat met elk ander deel van het universum, vormden het geheim van de grote verbreiding van de afgoderij (zie hst. I.3). Veel ethnologen noemden de magische kracht het mana, een woord ontleend aan de polynesische talen. Mensen, dieren, planten zowel als dingen kunnen mana bezitten. Elk opmerkelijk succes, iedere diepgaande invloed wordt door de Polynesiër toegeschreven aan liet mana. We kunnen ons heel wel voorstellen hoe na de zondvloed de mens steeds verder van God afweek en er steeds meer toe kwam de gebeurtenissen in het leven aan de geheimzinnige krachten van de natuur zelf toe te schrijven. Zo duiden de Irokezein in Noord-Amerika het mana aan met het woord orenda. Iet is de magische kracht die alle levende organismen in meerdere of mindere mate bezitten. De stem van de magiër heeft bijzonder veel orenda. Een succesvol jager is diegene wiens orenda het orenda van het wild heeft verslagen.

Vanuit deze sfeer van jacht en landbouw ontwikkelde zich trouwens de hele magie en vandaar de afgoderij. De analogieeler leidde ertoe dat wij zelfs op prehistorische rotstekeningen al kunnen waarnemen hoe de mens eerst probeert de gang, het geluid en het gedrag van het dier te imiteren om het zo te kunnen belagen, en hoe deze imitatie tenslotte een middel wordt om te trachten ook het mana van de dieren en van de hele natuur te beheersen. Zo ontstaat de opvatting dat men datgene wat men wil beïnvloeden (eerst het prooidier, maar later ook de medemens) - zowel ten goede (genezing!) als ten kwade - moet imiteren. Men moet (eerst letterlijk, later figuurlijk) in de huid ervan kruipen. Zo ontwikkelt zich de imitatie-magie, en zo ontstaan animisme en totemisme, verering van organismen en voorwerpen die mana bezitten en verheffing van deze objecten tot goden en godinnen.

De imitatie vormt tevens de voedingsbodem waaruit het merendeel van de rituele handelingen is voortgekomen die tot de ceremoniële magie behoren (zie hst. VIII.2). Deze handelingen worden geacht een dwingende kracht te hebben die de macht van het woord (de bezweringsformule) vergroot. Zoals de primitieve tovenaars door zijn vermomming of door dans en bezwering bij voorbaat het wild in zijn macht kreeg, zo vereenzelvigde de mesopotamische of Egyptische magiër zich met de god die hij aanriep. Door de attributen die de bovennatuurlijke machten voorstellen, bij zich te dragen of te tonen, benaderde hij de boze geesten en verjoeg hij ze door zijn bezweringen of hij lokte door zijn nabootsingen de goede geesten die hij voor zich trachtte te winnen naar zich toe. R. Alleau, *Geschiedenis van het occultisme* (Amsterdam 1967), p. 18.

Precies zo gaat het vandaag nog in de primitieve afgodendiensten, zoals die van de Voedoes, de Kahuna's, de sjamanen, en de medicijnmannen in talloze andere kulturen. Maar dezelfde rituelen komen we vandaag weer tegen in de moderne magische orden, in de hekserij en in de geestdrijverij, en het is nog steeds hetzelfde mana waarvan

wichelroedelopers, magnetiseurs, pendelaars, waarzeggers en "gebedsgenezers" gebruik maken.

Er is nog één ander aspect dat hier niet mag ontbreken. In de Bijbel wordt de afgoderij vaak in één adem genoemd met de hoererij. Beide worden uitdrukkelijk aan de christenen verboden 2; in éénzelfde brief zegt Paulus van beide dat de gelovigen ze moeten ontvluchten (d.i. niet ertegen "strijden" alsof wij wel bij machte zouden zijn de verleidende invloed van afgoderij en hoererij te weerstaan, maar ze zonder meer de rug toekeren) 3; met waarschuwendende voorbeelden uit de geschiedenis van Israël houdt Paulus de christenen voor noch afgodendienaars noch hoereerders te worden 4; en door Johannes horen we over "de vrouw Izébel" (de grootste heks van het Oude Testament!) die Christus' slaven leert en verleidt om te hoereren en afgoden- offers te eten en deze gruwelen zelf aanduidt als "de diepten van satan" 5. Deze samenhang is heel belangrijk. Om de goede en kwade geesten naar hun hand te kunnen zetten, gebruikten de tovenaars al in oude tijden tempelprostituées tijdens de bijeenkomsten die werden gehouden volgens de vruchtbaarheidsriten die al in de eerste tijd na de zondvloed bekend waren, om door "liefde" en éénwording hemel en aarde met elkaar te verzoenen, om de voor de landbouw noodzakelijke regen te laten vallen. De geestelijke eenheid die vanouds in de magie en afgoderij geleerd werd te bestaan tussen de mens en het ganse universum, vond haar parallel in de lichamelijke eenheid tussen man en vrouw, zoals die beleefd werd niet in het huwelijk maar in de rituele hoererij.

Zo vinden we het ook in de Bijbel. De dienst van Baal en Astarte ging gepaard met afschuwelijke seksuele orgiën. Onder de goede koningen van Juda verdwenen zowel de afgoderij als de hoererij, maar onder hun kwade opvolgers kwamen beide hand in hand weer terug. Men hoeft maar na te lezen hoe de profeten ertegen te keer zijn gegaan 8. Wie zich aan een hoer hecht, is één vlees met haar; maar wie zich aan de Heere hecht, is één geest

2. Handelingen 15:20, 29; 21:25.

3. 1 Corinthiërs 6:18; 10:14.

4. 1 Corinthiërs 10:7v.

5. Openbaring 2:20, 24.

6. Zie o.a. Ezechiël 16 en 23; Hosea 1-3.

niet Hém, zegt Paulus'. Die woorden illustreren duidelijk waarom het gaat. De hoererij is één vlees worden met een ander; de afgoderij is één geest worden met de boze machten die schuil gaan achter de afgoden ("gemeenschap met de boze geesten" 8). Radicaal daartegenover staat de houding van de christen, die zich aan de Heere hecht en één geest is met Hem. Daar waar de christen van de Heere afwijkt, zal hij in aanraking komen met de afgoderij (occultisme, mysticisme) en vandaar met de hoererij, of omgekeerd. Steeds gaan ze hand in hand. De golf van de seksuele revolutie in de laatste decennia ging direct gepaard met de golf van occultisme die ons heeft overspoeld. De mensen die ons zo krachtig de magie hebben aanbevolen (zoals Crowley), waren ook de grootste voorvechters van seksuele "vrijheid". De "ordentlijkste" mogelijkheid voor groepsseks en andere perversiteiten kan men vandaag vinden in de verschillende vormen van de rituele magie. De seksuele beleving, de drug-trip en de mystieke ervaring staan vandaag op één lijn als middelen tot verlichting en onthechting van dit aardse en éénwording met de kosmos.

b. De reïncarnatie-leer

Een andere hoofdleer van het occultisme is die van de reïncarnatie, een woord dat letterlijk "hernieuwde vleeswording" betekent. Het is de leer van het "rad der

wedergeboorte" (voor christenen een verwarrende term) of de zielsverhuizing: de leer dat de ziel na de dood van een mens niet verloren gaat of naar een eeuwige verblijfplaats gaat, maar "verhuist" naar een ander nieuwgeboren mens of ook naar een dier. Vierhonderd miljoen hindoes en boeddhisten hangen deze leer aan; in het westen wordt de leer verdedigd door theosofen, anthroposofen en vele spiritisten en vroeger ook door filosofen als Pythagoras, Schopenhauer, Hegel en Goethe. In feite hangt de leer nauw samen met de hierboven genoemde micro/macrokosmos-leer, want die verklaart hoe de ziel van de mens samenhangt met de wereldgeest en met de zielen van alle andere mensen. De reïncarnatie is immers een onderdeel van het evolutieproces waarin de ziel na wellicht miljarden reïncarnaties tenslotte het einddoel bereikt: het opgaan in de kosmische ziel, de wereldgeest, het goddelijk wezen, het Al. De individuele ziel van de mens is maar een uitdrukking van een groepsziel, van de wereldziel, en is op weg naar het Brahman of het Nirvana.

7. 1 Corintiërs 6:16v.

8. 1 Corintiërs 10:20.

Voor christenen is het gevaar van deze leer gelegen in het feit dat sommige misleiders hebben beweerd dat ook de Bijbel, ja Christus Zelf, de reïncarnatie-gedachte hebben geleerd. Het beroemdste voorbeeld daarvan is het woord van de Heere Jezus waarin Hij de oudtestamentische profetie citeert die voezegde dat de grote profetie Elia zou terugkomen en alles herstellen 9. Christus past dit woord op Johannes de dooper toe en zegt uitdrukkelijk dat in hem Elia was teruggekomen. Is daaruit dan niet duidelijk dat Johannes een reïncarnatie van Elia was?

Voor wie de Schrift kent, is het antwoord eenvoudig:

(1) De juiste betekenis van Christus' woorden blijkt duidelijk uit Lucas 1 : 17: "hij (Johannes) zal ... uitgaan in de geest en de kracht van Elia", d.w.z. zijn dienst zou gekenmerkt worden door dezelfde karaktertrekken als de dienst van Elia; het betekent niet dat hij dezelfde zou zijn als de persóón van Elia.

(2) Dat Johannes niet dezelfde persoon als Elia kan zijn, blijkt ook daaruit dat de Heere Jezus op een andere plaats de dienst van Johannes slechts voorwaardelijk met die van Elia vergelijkt: "Indien gij het wilt aanvaarden: hij (Johannes) is Elia, die komen zou" 10; daarom kon Johannes, nadat zijn dienst in feite verworpen was, naar waarheid antwoorden: "Ik ben Elia niet" 11

(3) We moeten voorts bedenken dat als Christus Johannes "Elia" noemt, de discipelen zojuist nog Elia op de berg der verheerlijking hebben aanschouwd 1'. Zij zagen daar Mozes en Elia, niet Mozes en Johannes de dooper. Dat wil dus zeggen dat Elia in de "andere wereld" nog steeds bestond als Elia.

Maar zelfs al zou Johannes inderdaad Elia in eigen persoon geweest zijn, dan zou dat nog geen bewijs voor de reïncarnatie geweest zijn, omdat Elia nooit gestorven was maar zonder te sterven ten hemel was gevaren 13. Er was dus helemaal geen sprake van dat hier de ziel van een dode in een ander lichaam voer. Daarmee is het belangrijkste Bijbelse "bewijs" voor de reïncarnatie-leer van de tafel geveegd. Daartegenover staan dan de talloze Bijbelse aanwijzingen die duidelijk maken dat de ziel bij de dood haar eeuwige bestemming in zekere zin heeft bereikt en dat zij bij de opstanding zich weer met het (opstandings-) lichaam verenigt, zodat de mens weer compleet is.

9. Matthéüs 17:10-12; Marcus 9:11-13.

10. Matthéüs 11:14.

11. Johannes 1:21; vgl. vs. 5-11.

12. Matthéüs 17:1-8.

13. 2 Koningen 2:11.

Enkele voorbeelden:

Prediker 12 : 5-7: "De mens gaat naar zijn eeuwig huis... [wanneer] het stof wederkeert tot de aarde, zoals het geweest is, en de geest wederkeert tot God, die hem geschonken heeft".

- 2 Corinthiërs 5 : 1, 8: "Want wij weten, dat, indien de aardse tent, waarin wij wonen, wordt afgebroken, wij een gebouw van God hebben, in de hemelen, niet met handen gemaakt, een eeuwig huis ... wij begeren te meer ons verblijf in het lichaam te verlaten en bij de Heere onze intrek te nemen".
- Filippiëzen 1 : 21, 23: "Want het leven is mij Christus en het sterven gewin ... ik verlang heen te gaan en met Christus te zijn, want dit is verreweg het beste".
- Lucas 23 : 43 (tot de misdadiger aan het kruis) : "Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij in het paradijs zijn".
- Hebrëëren 9 : 27: "Het is de mensen beschikt, éénmaal te sterven en daarna het oordeel".
- Openbaring 14 : 13: "Zalig de doden, die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten, want hun werken volgen hen na".

Nu komen de aanhangers van de reïncarnatie-leer in feite helemaal niet allereerst met Bijbelse bewijzen aanzetten, want zij hebben twee veel betere pijlen op hun boog. Ten eerste beweren zij te beschikken over getuigenissen van "geesten" die door spiritistische mediums zijn geraadpleegd en die eveneens leren dat reïncarnatie mogelijk is en plaatsvindt. Nu kunnen we met dit argument gauw klaar zijn, als we ons herinneren wat hierboven over het spiritisme is opgemerkt (hst. VI.1-4). We hebben hier met massale misleiding door demonen te doen; demonische getuigenissen kunnen in dit opzicht bepaald niet serieus genomen worden. Daar komt trouwens nog bij, dat ook de spiritisten onderling het lang niet eens zijn over deze getuigenissen, want er zijn ook beweringen van geesten c.q. mediums bekend die reïncarnatie uitsluiten.

Het belangrijkste argument dat reïncarnationisten daarom voor hun leer aanvoeren, bestaat uit de "herinneringen" van "vorige levens" die bij proefpersonen zijn opgekomen, vooral onder invloed van hypnose. Met name parapsychologen hebben zich voor dit soort proefpersonen en proefnemingen uitermate geïnteresseerd en er is een aantal gevallen bekend geworden dat uiterst kritisch naar wetenschappelijke maatstaven is getoetst en (lat geen andere verklaring lijkt open te laten dan die van de reïncarnatie. Het gaat hier om mensen die al of niet onder hypnose herinneringen hebben opgehaald uit hun jeugd, uit hun baby-tijd, nog vroeger uit hun foetale periode en nog vroeger uit een zogenaamd vorig leven. Over dat vermeende vorige leven vertelden zij precies wie of wat zij daarin waren, waar en wanneer zij leefden en gaven zij zeer uitvoerige bijzonderheden. In een aantal gevallen kon worden vastgesteld dat op de aangegeven tijd en plaats inderdaad de betreffende persoon geleefd had en bleken naam en bijzonderheden precies te kloppen.

Nu is het duidelijk dat er in zulke (uiterst zeldzame!) goed onderzochte gevallen best heel andere verklaringen kunnen worden gegeven dan reïncarnatie. Dat zijn dan de verklaringen die wij ook in vorige gevallen van occulte verschijnselen hebben gevonden, namelijk de mogelijkheid van suggestie (schijnbare overeenkomst met vroegere personen), zwendel (al of niet opzettelijk bedriegen van de proefleider door de proefpersoon), helderziendheid (waardoor de proefpersoon de vroeger geleefd hebbende persoon heeft leren kennen) of andere occulte invloeden. In het laatste geval kan men het beste aan spiritisme denken; zowel de hypnotiseur als de proefpersoon stellen zich in verbinding met paranormale invloeden (zie hst. VIII.3.e) en raken onder een ban. De

proefpersoon gaat dan als medium fungeren en dóór hem heen kunnen demonen gaan spreken die zich voordoen als personen uit een vroeger leven. Er zijn uit de zielzorg zelfs aanwijzingen dat deze demonen vroeger geleefd hebben in de personen die door de proefpersoon als zijn vroegere incarnaties worden aangemerkt. Dat parapsychologen om dat soort verklaringen lachen, doet niet ter zake; bovendien is dat lachen onwetenschappelijk, omdat zij op grond van hun vooroordelen bepaalde verklaringswijzen bij voorbaat afwijzen. Dat is niet verwonderlijk; het is onmogelijk parapsychologie te bedrijven zonder regelmatig met paranormale verschijnselen in aanraking te komen en daardoor zelf occult belast te worden. Dat men dan van zulke mensen niet meer een juiste verklaring kan verwachten voor de verschijnselen waarvan zij zelf het slachtoffer zijn geworden, spreekt vanzelf.

c. De verlichting door passiviteit

Met het veelzijdige woord "verlichting" doel ik hier niet op de straatlantaarns, noch op het filosofische tijdvak van de Verlichting, noch op dat wat "verlichting" (opbeuring, leniging) geeft, maar op het proces van het dóórdringen in het hogere, de éénwording met de kosmische ziel, de wereldgeest, het Al; de mystieke onthechting van het aardse, de hoogste extase, het nirvana. We hebben gezien dat we hier met de afgoderij te maken hebben die in de Bijbel zo gehemeld wordt. Maar er is nog meer, en dat is iets waarmee ook christenen van vandaag direct te maken hebben. De occultist verhoudt zich tot de mysticus als de fakir tot de yoga; de kunststukken van de occultist horen thuis op een hoger niveau dan het gebruikelijke alledaagse, maar ze zijn toch iets minderwaardigs waar de echte mysticus minachtend op neerziet. Voor hem is het hoogste de verlichting te bereiken, of dat nu is via de rituele magie, de kabbala, de yoga, de Roomse mystiek of de charismatische beweging. Vandaar dat, zoals we zagen, de golf van spiritisme, waarzeggerij en magie zo nauw verwant is met de golf van oosterse mystiek en "christelijke" mystiek van vandaag. Uiteindelijk gaat het om de verlichting die de mens - wil hij waarachtig gelukkig worden - zal dienen te bereiken.

Waar ligt hier nu het gevaar voor de bijbelgetrouwe christen? De zaak is, dat hij gewoonlijk de gevaren van het occultisme nog wel doorziet; hij zal zich niet willen inlaten met spiritisme of toverij. Maar hij zou wel gevoelig kunnen zijn voor "christelijke" yoga of transcendente meditatie; we hebben daartegen hierboven ernstig gewaarschuwd. Het zou echter kunnen zijn dat hij het verkeerde ook dáárvan onderkent, maar dat hij toch gevoelig is geworden - onder de indruk van alle publicaties, door de hele trend van deze tijd, en vooral door de misleidende aanbevelingen van "orthodoxe" christenen - voor de moderne vormen van mystiek en meditatie, die niet bijbels zijn maar door en door heidens. Gemeenschap en omgang met God door gebed en studie van Zijn Woord is volkomen bijbels; maar ik doel dan ook niet dáárop. Meditatie in Bijbelse zin is overdenking van God en Zijn Woord in actieve zin. De Schrift roept de gelovige steeds weer op tot activiteit, waakzaamheid, nuchterheid en zelfbeheersing. Het punt waar het nu om gaat is, dat er vandaag vormen van meditatie worden gepropageerd (ook door christenen) die precies het omgekeerde hiervan zijn. In deze onbijbelse, heidense meditatie-technieken gaat het om passiviteit, geestelijke óntleding en extase.

Er is misschien weinig dat het geestelijk leven van de christen zo zeer bedreigt als passiviteit. We zouden anderzijds passiviteit met recht één van de voornaamste hoofdwetten van occultisme en mysticisme kunnen noemen! Trance, extase, hypnose, geestes-ontleding, bewustzijnsvernauwing, hallucinaties, het speelt in liet occultisme allemaal een hoofdrol. Het is volkomen duidelijk welke vijand van de zielen er zoveel belang bij heeft dat mensen de controle over hun eigen geest verliezen en daardoor zich openstellen voor de inwerking van demonen. Wie zijn wil uitlevert aan andere personen (hypnotiseurs!) of uitschakelt door occulte methoden, wordt een "willoos" werktuig van

demonische machten. Het klinkt overdreven voor wie dat niet in de eigen ervaring heeft gezien, maar de invloed van de satan in het leven van de mens (ook de gelovige) is evenredig met de mate van passiviteit in het leven: geestdodende vrijetijdsbesteding, het "begraven" van gaven en talenten, slapte van de wil, dweperigheid, zich uitleveren aan de invloed van wilskrachtige personen die beslag op de geest en de tijd leggen, mystiek en valse meditatietechnieken, maar ook overdreven uitleving in seks (ook binnen het huwelijk!), drugs en drank.

Denken we maar weer terug aan de vier pilaren van de moderne jeugdcultuur: seks, verdovende middelen, popmuziek en mystiek - dacht u dat christenen daar te goed voor waren of geen gevaar liepen door deze dingen beneveld te raken? We hebben anders een heel duidelijke waarschuwing in de Bijbel, want de gemeente in Corinthe was er al danig van onder de invloed gekomen.

Gaat u respectievelijk maar na:

(a) In Corinthe was een gemeente van God, bestaande uit ware gelovigen; maar toch was de toestand daar zo erg dat er zelfs hoererij voorkwam, zodanig als zelfs onder de heidenen niet gevonden werd (1 Cor. 5 : 1)! Zijn wij beter dan zij? Komen zulke dingen vandaag bij gelovigen niet voor? Is onze omgeving niet bezig net zo heidens te worden als die van de gelovigen in Corinthe?

(b) De Corinthiërs maakten het zelfs zo bont dat Paulus van hen moest zeggen dat hun avondmaalsviering niets met het Avondmaal des Heren te maken had; er waren er zelfs die zich tijdens de samenkomsten zat dronken aan de avondmaalswijn! Verdovende middelen hadden dus ook de Corinthiërs onder hun invloed (11 : 20-22).

(c) We hebben gezien dat de popmuziek is voortgekomen uit de Afrikaanse rituele afgodsdiensten. Nu, daar wisten de Corinthiërs alles van! Paulus zegt tegen hen: "Gij weet, dat gij, toen gij nog heidenen waart, u blindelings naar de stomme afgoden liet heendrijven" (12 : 2). Demonische passiviteit ten voeten uit! Vóór hun bekering hadden de Corinthische gelovigen meegedaan aan de afgodische ceremoniën waar monotone muziek met stampende ritmen een psychedelisch effect op de zinnen uitoefende, precies zoals dat vandaag bij de popconcerten gebeurt waar de duizenden zich ook "blindelings" laten "heendrijven" door een extatische bewustzijnsvernauwing. De Corinthiërs kenden dat uit ervaring; maar nu liepen zij als christenen het gevaar wéér onder die ban te geraken door een vleselijk gebruik van de geestelijke gaven, waar alleen de duivel belang bij zou hebben.

(d) Deze dingen gebeurden zelfs tijdens de samenkomsten in Corinthe. Zoals zij vroeger tijdens de afgodsriten hadden gedanst in trance en extase, zo deden de gelovigen dat nu wanneer zij als gemeente samenkwamen. Allen schreeuwden door elkaar en de vrouwen voerden de boventoon; niemand verstond iets van wat de ander zei, vooral niet omdat de Corinthiërs in geestelijke overmoed ook nog bij voorkeur in vreemde talen spraken. Hoe kon de geestelijke gelovige nu onderscheiden dat dat allemaal niet deugde? Door een heel eenvoudige en heel belangrijke stelregel: "De geesten der profeten zijn aan de profeten onderworpen, want God is geen God van wanorde, maar van vrede" (14 : 32v.).

Deze stelregel kunnen wij gevoeglijk uitbreiden tot alle gelovigen: daar waar gelovigen geen controle meer hebben over hun eigen geest (en dus ook niet meer over hun lichaam), of het nu is in extase (verrukt buiten-zichzelf-zijn) of in woede en razernij, daar is iets grondig mis. Dit blijkt heel duidelijk uit Galaten 5, waar Paulus uiteenzet wat de vrucht van de Geest is: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, ZELFBEHEERSING! (vs. 22). Waar de zelfbeheersing verloren wordt, waar iemand "buiten zichzelf" raakt (van extase

of van woede), daar is het vlees werkzaam en heeft de duivel vat op de mens. En, zegt Paulus, het is duidelijk, wat de werken van het vlees zijn (vs. 19); en dan noemt hij: hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, veten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, partijschappen, nijd, dronkenschap, brasserijen en dergelijke! Ook in 1 Corinthiërs 10, waar Paulus waarschuwt tegen afgoderij en hoererij, noemt hij als derde vermaning: "... en mort niet, zoals sommigen van hen deden, en zij kwamen om door de verderfengel" (vs. 10). Wij zouden dat misschien niet direct in het occulte rijtje hebben opgenomen, maar voor de apostel hoort "morren" (irritatie, woede-uitbarsting, razen) er wel degelijk in thuis. Zielzorgers getuigen ook dat wanneer iemand uiterst licht geraakt is en om niets in woede kan uitbarsten, dit op een occulte belasting kan wijzen.

Tegenover de zelfbeheersing als vrucht van de Geest staat dus het verlies van de controle over zichzelf. Daarom is alles wat de wil verslapt, de bezonnenheid vermindert en de passiviteit verhoogt, voor een gelovige levensgevaarlijk. Eén van de vandaag eieest voorkomende gevaren is in dit verband de televisie. Het is bekend dat het avond aan avond staren naar het blauwe scherm psychedelisch (bewustzijns-vernauwend) werkt en dat het "consumerend" opnemen van programma's zonder verwerking ervan (nadenken en discussiëren erover) geweldig passief maakt.

Dit nog helemaal afgezien van het niveau en de kwaliteit van de programma's zelf. De T.V. werkt verslavend, wilsverslappend, geestdodend, denkkraftverminderend, verlaagt de creativiteit en de inventiviteit. Is dan ook nog het merendeel van de programma's van minderwaardige, volksmisleidende, zeden- en smaakbedervende en hersenspoelende aard, dan is de uitwerking van dit medium catastrofaal te noemen. Niet alleen degenen echter die elke dag aan de buis gekluisterd zitten maar zij die dag in dag uit de uitzendingen van Hilversum 3 en andere popzenders moeten aanhoren, zijn diep te beklagen. Ook popmuziek werkt psychedelisch - en hoe sterk moet op den duur dat effect wel niet zijn voor mensen die de hele dag in een dergelijke atmosfeer moeten werken, zoals in veel kantoren, fabrieken en werkplaatsen het geval is?

Natuurlijk zijn middelen die veel directer en grondiger een staat van passiviteit bewerkstelligen, veel gevaarlijker. Het is dan ook verontrustend dat zelfs in orthodoxe kringen tegenwoordig bidmethoden en meditatie-technieken worden aanbevolen die deze passiviteit direct beogen. De baptistenvoorganger en charismatisch leider Wilhard Becker is een voorbeeld van iemand die nieuwe bidtechnieken aanraadt die de geest tot rust zouden brengen en ontspanning zouden geven. De bidder moet bijv. bij het uitademen "Jezus" en bij het inademen "Christus" zeggen, en dat vele malen achter elkaar 14. W. Becker, Hoe moeten wij bidden? (Den Haag 1974), p. 140; zie ook p. 134, 138v.!

In het Duitse spraakgebied zijn de laatste tijd vele werken op het christelijk erf verschenen die de lezers leren bidden en mediteren volgens methoden die direct ontleend zijn aan het oosterse en westerse mysticisme, en die allemaal erop gericht zijn de geest in een toestand van passiviteit te brengen. Vaak wordt aanbevolen deze meditatie uit te voeren met behulp van afbeeldingen en voorwerpen of door middel van bepaalde adem-, spreek- en onbeweeglijkheidsoefeningen. We moeten hier helaas ernstig waarschuwen tegen boeken als van Wilhard Becker, Larry Christenson, Fritz Melzer, Klaus Thomas, Roland Brown, alsmede de al wat oudere werken van de morele herbewapening.

Watchman Nee schrijft terecht: "Daarom is een actief verstand een hindernis voor de invloed van boze geesten. Eén van hun hoogste doelen is het verstand van de mens in een toestand van leegte te brengen ... Alleen wanneer het verstand van de christen normaal functioneert, is hij in staat zinloze bovennatuurlijke openbaringen en andere

ingevingen te onderscheiden alsook hun vreemde herkomst te onderkennen. In een leeg verstand kan de boze postvatten. Alle gedachten en openbaringen, die het lége verstand ontvangt, hebben hun oorsprong bij boze /trachten" 15. God heeft nooit robotten gewild, maar mensen met een werkzaam, nuchter en actief verstand, onderworpen aan de wil van de Heere en de leiding van Zijn Geest. "Weest daarom niet onverstandig, maar tracht te verstaan, wat de wil des Heren is. En bedrinkt u niet aan wijn, waarin bandeloosheid is, maar wordt vervuld met de Geest", zegt Paulus 16, en elders: "Broeders, weest geen kinderen in het verstand, maar in de boosheid; wordt in het verstand volwassen" 17.

Tegenover passiviteit staat activiteit. Tegenover het passieve gebed dat vandaag hier en daar wordt aanbevolen, staat het woord van Paulus: "Volhardt in het gebed, weest daarbij waakzaam" 15. Tegenover het mediteren op eindeloos herhaalde woorden (denk ook aan de rozenkrans!) staat het woord van Christus: "Gebruikt bij het bidden geen omhaal van woorden (d.i. eindeloos en mechanisch herhaalde zinnen), zoals de heidenen (! l); want zij menen door hun veelheid van woorden verhoord te zullen worden" 19. Tegenover extase en bewustzijnsvernauwing staat het woord van Petrus: "Wordt nuchter en waakzaam. Uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden" 20. Degene die het meeste belang heeft bij onnuchterheid en onwaakzaamheid van christenen is de duivel. Hij gaat rond met een waakzaam oog en zoekt naar willoze geesten en lege verstanden waar hij kan binnendringen. Daarom zegt het volgende vers: "Wederstaat hem, vast in het geloof"! De Schrift leert ons nergens dat wij de duivel maar moesten negeren of bagatelliseren; daarvoor heeft hij er vandaag al veel te veel inderdaad als een brullende leeuw verslonden! Nee, wij moeten zijn kracht kennen, zijn tactiek ontmaskeren en hem dan weerstaan. Als het gaat om de zonde in ons, dan leert de Schrift dat we moeten vluchten (zie boven in verband met de afgoderij en hoererij); maar als het gaat om de kracht van de satan buiten tuis, dan moeten wij weerstaan.

15. Watchman Nee, *Der geistliche Christ* (Neuhausen-Stuttgart 1976), Bd. 3, p. 22.

16. Efeziërs 5:17v.

17. I Corinthiërs 14:20. It1. Colossenzen 4:2.

19. Matthéüs 6:7. 11).

20. 1 Petrus 5:8.

Als het ging om afgoderij en hoererij (waar wij moeten vluchten), zijn er helaas maar al teveel gelovigen geweest die in grenzeloze zelfoverschatting meenden dat zij daar wel konden "weerstaan" - en zij zijn gevallen. Maar daar waar wij daadwerkelijk de opdracht hebben om te weerstaan, daar zijn er helaas maar al te veel gelovigen die vluchten. "Onderwerpt u dus aan God, maar biedt weerstand aan de duivel, en hij zal van u vlieden" 21 Wat is hier leerzamer dan de woorden van Paulus: "Weest krachtig in de Heere en in de sterkte zijner macht. Doet de wapenrusting Gods aan, om te kunnen standhouden tegen de verleidingen des duivels; want wij hebben niet te worstelen tegen bloed en vlees, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten. Neemt daarom de wapenrusting Gods, om weerstand te kunnen bieden in de boze dag en om, uw taak geheel vervuld hebbende, stand te houden" 22. Dat is een betrouwbaar richtsnoer voor de eindtijd waarin wij leven! Zoals Petrus zegt: "Want er is tijd genoeg voorbijgegaan met het volbrengen van de wil der heidenen, toen gij wandelde in allerlei losbandigheid, begeerten, dronkenschap, brassen, drinken en onzedelijke afgoderij ... liet einde aller dingen is nabij gekomen. Komt dus tot bezinning en wordt nuchter, opdat gij kunt

bidden" 23

2. CHRISTENEN EN PSI

Zoals gezegd verstaat men onder **psi** in de parapsychologie het geheel van paranormale (zeg maar: buitennatuurlijke) vermogens. Men onderscheidt hierin: ESP (buitenzintuiglijke waarneming), dat in het occultisme overeenkomt met de waarzeggerij, en: PK (psychokinese: geestelijke beïnvloeding van materie), dat in het occultisme overeenkomt met de magie of toverij. We hebben over deze psi-vermogens al heel wat gezegd, maar we zullen nu een aantal lijnen heel concreet moeten doortrekken voor de christelijke levenspraktijk. Veel christenen menen dat het bij psi om onschuldige vermogens gaat, daarom zullen we eerst het verband tussen psi en occultisme benadrukken. Daarna spreken we over de ontwikkeling van psi en andere occulte vermogens en de bevrijding van deze belasting langs Schriftuurlijke weg.

21. Jacobus 4:7.

22. Efeziërs 6:10-13. 23. 1 Petrus 4:3, 7.

a. Psi en occultisme

Is het verkeerd wanneer een christen de gave van telepathie, helderziendheid, voorschouw of psychokinese heeft? Moet hij bevrijding daarvan zoeken? Betekenen die gaven altijd dat hij occult belast is? Is er in dit verband geen "neutraal terrein" waar psi niet occult (demonisch) is? Kunnen psi-vermogens ook niet een "natuurlijke" oorsprong en achtergrond hebben, zodat een christen die deze gaven bij zichzelf opmerkt zich er in dat geval geen zorgen over hoeft te maken? Dat zijn heel belangrijke vragen waarmee steeds meer christenen zich geconfronteerd zien, nu de paranormale of mediale gaven steeds gewoner worden, steeds meer worden geaccepteerd en steeds meer lijken voor te komen. De één roept dat de christen zich juist over zulke vermogens moet verblijden en er een gave van God in mag zien. ik ander roept dat het allemaal van de duivel is.

(1) Hoe vinden we de antwoorden op deze vragen? Het is natuurlijk gemakkelijk genoeg te beweren dat psi "altijd van de duivel komt" - maar zo'n bewering hard te maken is wel even wat anders. Daarom wil ik dat ook niet proberen; ik wil alleen maar argumenten aanvoeren die aantonen dat de christen zich altijd en onder alle omstandigheden van psi moet distantiëren.

Dit zijn namelijk de feiten:

(1) Enerzijds blijkt uit talloze gegevens dat verbinding met occultisme psi-vermogens veroorzaken.

(2) Anderzijds blijkt uit de zielzorg steeds weer dat waar psi-vermogens bij mensen worden vastgesteld, deze praktisch altijd op verbindingen met occultisme (hetzij bijv. in de jeugd of in het directe voorgeslacht) kunnen worden teruggevoerd.

(3) Theoretisch is het denkbaar dat er een "neutraal" psi-terrein bestaat; maar praktisch is het zo dat (a) zielzorgers nagenoeg geen aanwijzingen voor zo'n neutraal terrein tegenkomen en (b) al bestond zo'n terrein, dan kan nog niemand dat terrein aanwijzen en daarmee voor gelovigen duidelijk maken wat gevaarlijk en wat ongevaarlijk is. De theoretische mogelijkheid dat zich op een schaal vol giftig fruit ergens één goede appel bevindt, is voor de praktijk van geen enkel belang, want niemand zal daarom met een gerust hart van de schaal durven eten.

(4) De Bijbel laat zich niet over een demonisch versus een neutraal terrein in het occultisme uit, maar verbiedt elke schrede op dit terrein zonder meer; we hebben de duidelijke Schriftplaatsen daarvoor al meermalen aangevoerd.

Is psi onschuldig? Hier zijn de feiten: in het westen, waar het christendom sedert eeuwen een beslissend stempel op heeft gengt., is het percentage mensen met psi uiterst klein. Alleen in streken waar toverij bedreven wordt, is het percentage hoger. Tevens neemt dit percentage met de ontkerstening toe. In Azië daarentegen, in streken waar het christendom weinig of niet is doorgedrongen, is volgens zendelingen en gelovige onderzoekers, die tientallen jaren in Azië geleefd hebben, dit percentage meer dan 95% onder de niet-christelijke bevolking. Daarbij kan het psi-vermogen nog heel verschillend van sterkte zijn, al naar gelang de mensen zich meer of minder met de occulte praktijken van de Aziatische religies en afgoderijen hebben beziggehouden.

Is psi onschuldig?

Men hoeft maar te bedenken op welke wijze mensen hun psi-vermogens blijken te ontvangen (volgens de wetenschap en volgens de zielzorg):

1. door overerving. In een familie van bezweerders bijv. kan zich in de tweede of derde generatie helderziendheid ontwikkelen. Zoals psychische eigenschappen kunnen worden "overgeërfd", zo blijken ook elementen van het onderbewuste op het nageslacht te kunnen worden overgedragen. Naarmate het voorgeslacht zich sterker met occulte praktijken heeft ingelaten en de persoonlijkheid van de nazaat geschikter is, zal de helderziendheid zich sterker uiten. Occultisme hoort tot de zonden der afgoderij waarvan God zegt: "Ik, de HERE, uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid der vadersen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht van hen die Mij haten" 24. Exodus 20:5.

24a. Jesaja 28:15; Romeinen 12:1.

2. door overdracht. Door handoplegging kan een occultist psi-vermogens overdragen op anderen. Vaak gebeurt dit op het sterfbed, wanneer de occultist blijkt niet te kunnen sterven zonder zijn gaven te hebben overgedragen. Deze handoplegging is een demonische pendant van de Bijbelse handoplegging en wordt ook toegepast bij het magnetiseren en in de charismatische beweging en bij onbijbelse vormen van exorcisme.

3. door hypnotische trance en magnetisatie. Zoals we zagen was het al in de dagen van Mesmer en De Puységur opgevallen dat hun patiënten telepathische vermogens bleken te verkrijgen door hun behandeling.

4. door een bloedpact met de duivel. Onder de occulte vermogens die een mens als beloning voor zo'n bloedpact verwerft, blijkt ook psi te behoren. De Bijbel oordeelt uiterst streng over zo'n "verbond met de dood" en "verdrag met het dodenrijk", want een mens mag zijn lichaam als "levend offer" alleen in dienst stellen van God 24a.

5. door drugs. Bepaalde drugs kunnen het psi-vermogen geweldig aanwakkeren; andere verminderen het trouwens.

6. door occulte experimenten. Het op eigen houtje liefhebben in occulte literatuur en het beunhazen in occulte rituelen en proeven (of het volgen van opleidingen daarin!) kan tot occulte belasting leiden die zich o.a. uit in psi.

7. door meditatie. De tegenwoordig aangeprezen meditatietechnieken zijn een zeer probaat middel om psi te ontwikkelen; men denke aan yoga, transcendent meditatie, autogene training en bio-feedback (hst. VIII.3.d). Parapsychologisch onderzoek heeft

uitgewezen dat de methoden die bepaalde ESP-'ontvangers' gebruiken om zich van hun indrukken bewust te worden, veel lijken op de procedures bij meditatie, en dat mensen die meditatie hebben beoefend, betere resultaten behalen in PK-tests dan anderen.

8. door bezetenheid. Het is in de zielzorg een bekend feit dat bezetenen gewoonlijk over psi-vermogens beschikken en bijv. sterk helderziend zijn. De demon die in de arme bezetene woont, is clan een "waarzeggende geest", zoals in het geval van de slavin in Philippi die door Paulus bevrijd werd 25. Handelingen 16:16-18.

Dit zijn wel de voornaamste bronnen van waaruit mensen beschikking krijgen over psi. Voorwaar geen aanmoediging om een "neutraal terrein" in psi te veronderstellen! Dat geldt des te meer wanneer in de zielzorg steeds weer blijkt dat mensen die over psi beschikken, praktisch onveranderlijk in één van bovenstaande categorieën blijken te kunnen worden gerangschikt. Zij blijken in nauwe aanraking te zijn geweest met spiritistische mediums, waarzeggers, paragnosten, magnetiseurs, hebben valse meditatie-technieken beoefend, hebben hun gaven zelfs door overdracht (zoals van de vriendelijke wichelroedeloper die zijn handen op uw armen legde, waardoor uw roede ineens wél uitsloeg!) of door een bloedpact gekregen, of telden (occultisten onder hun directe voorgelacht.

Is psi onschuldig?? Aanlokkelijk schijnt het zeker! Volgens een krant uit 1975 gebruikte een groep heksen in de australische stad Melbourne helderziendheid en telepathie als een middel om teenagers in rituele zwarte seks-magie te lokken. Zij kozen willekeurig de namen van families uit het telefoonboek en gingen dan na of er ook jonge meisjes in die huizen woonden. Zo ja, dan tinsten zij mentale telepathie toe om met de meisjes in contact te komen en hen voor hun kwaadaardige doeleinden aan te werven. Eén meisje van 15 jaar kreeg een sterke aandring om een bepaald nummer te draaien dat in haar hoofd opkwam, en toen zij (lat deed, merkte zij dat zij verbonden was met het hoofdkwartier van de heksenbeweging. Zij nam met deze mensen contact op en dezen stelden haar een schunnige en griezelige inwijdingsceremonie voor, wat zij afwees.

Is alle psi dan "van de duivel"?

Dat kan natuurlijk niemand bewijzen. Integendeel, er is heel wat dat voor psi doorgaat, dat in werkelijkheid berust op inbeelding, intuïtie, toeval of zwendel. Heel wat mensen menen zelf helderziendheid beleefd te hebben waar in werkelijkheid toevallige factoren in het spel zouden kunnen zijn geweest. We moeten niet overal spoken (c.q. demonen) willen zien; we moeten de verschijnselen met soberheid en realisme tegemoet treden. Drugs kunnen driedimensionale hallucinaties veroorzaken, fysiologische storingen kunnen geestesziekten veroorzaken, zorgen en spanningen kunnen zenuwzwakten veroorzaken, zonder dat dat alles iets met demonen of met occulte belasting te maken heeft. Ook echte helderziendheid kan door zulke triviale factoren als neurofysiologische gevoeligheid, opvoedingsfouten, voedingsfactoren (o.a. kalkgebrek), inteelt, zwaar vasten, infectieziekten, verwondingen, hersenziekten, vergiftiging e.d. beïnvloed worden. Hier is niet overal alleen maar de duivel in het spel. Maar we zouden een ernstige blunder begaan als we de zaak nu zouden omkeren en zouden beweren dat helderziendheid in veel gevallen onschuldig is!

Hier tegenover kunnen we het volgende stellen:

(a) Zelfs al is er een "grijs" tussengebied (een aantal onschuldige gevallen), dan nog weet geen christen van tevoren of hij met onschuldige dan wel met gevaarlijke vormen van psi te maken heeft. Dan luidt het parool: afblijven!

(b) De gelovige die over psi beschikt, mag dat nóóit bagatelliseren. Hij zal zich altijd moeten afvragen of hij deze psi wellicht ontvangen heeft doordat hijzelf of zijn (groot-

ouders zich met occultisme hebben afgegeven. In dat geval zal hij zich ervan moeten laten reinigen en vrijmaken door Jezus Christus (zie § b, c).

(c) Zelfs als een gelovige die psi-vermogens bezit, geen occulte oorsprong ervan zou kunnen aanwijzen, moet hij zich nog afvragen of hij aan deze vermogens ook maar enige ruimte in zijn geestelijk leven zou mogen toekennen. Zelfs al zou er "neutrale" psi zijn, het gebruik ervan is nooit "neutraal". Psi is juist datgene in ons wat de satan dolgraag zou willen gebruiken; maar de christen weet dat hij 'elke gedachte als krijgsgevangene moet brengen onder de gehoorzaamheid van Christus en dat hij, zelfs al zou psi tot onze "natuurlijke" uitrusting behoren, door zijn bekering ook hervormd moet worden in de vernieuwing van zijn denken, opdat hij mag onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene 26.

(d) Oprechte christenen geven juist altijd weer te kennen dat hun psi-vermogens hen verontrusten en dat het gebruik ervan hun geestelijk leven verstoord heeft. Hier geldt: "Wie twijfelt ... is veroordeeld, omdat hij het niet uit geloof doet. En al wat niet uit geloof is, is zonde"; en: "Alles is geoorloofd, maar niet alles is nuttig; alles is geoorloofd, maar niet alles bouwt op ... Of gij dus eet of drinkt, of wat gij ook doet, doet het alles ter ere Gods" 27.

Is psi dus ongevaarlijk?

Misschien is het goed dit gedeelte te eindigen met iets te zeggen over het einde van zeer veel actieve occultisten. Het is raadzaam te letten op wat de psalmist Asaf hierover ontdekt heeft. Hij was jaloers op het uiterlijke succes en de welvaart van de hoogmoedigen en goddelozen, terwijl het hem zelf dikwijls zo slecht ging: "Ik tobde er over om dit te begrijpen, een kwelling was het in mijn ogen, totdat ik in Gods heiligdommen inging, en op hun einde lette. Waarlijk, Gij stelt hen op glibberige plaatsen, Gij doet hen instorten tot puin. Hoe worden zij in een oogwenk tot een voorwerp van ontzetting, zijn zij verdwenen, vergaan door verschrikkingen ..." 28

De "eindstations" voor de actieve occultist blijken in talloze gevallen te zijn: 6f de krankzinnigen-inrichting, 6f zelfmoord, 6f tragische dodelijke ongelukken, óf (Ms het dan om een "natuurlijke" dood gaat) afgrijselijke sterfbed-taferelen. Dit is volgens zielzorgers en parapsychologen het einde geweest van ontelbare bezweerders, waarzeggers, spiritistische mediums, en zelfs van parapsychologen. We zagen al dat verschillende (spiritistische) pinkstergenezers door ongevallen om het leven kwamen. Natuurlijk mag men de regel niet omkeren: niet iedere krankzinnige en dodelijk verongelukte en (vermoedelijk) niet iedere zelfmoordenaar was een occultist. Maar omgekeerd hebben velen moeten ervaren op wat voor een dure prijs hun occulte activiteiten hun waren komen te staan. In Israël kwam het gewoonlijk zover niet, want daar werd iedere occultist zonder pardon gestenigd ... 29 Dat moge een hard oordeel lijken, maar Góð kende de grote gevaren van het occultisme, en dit was Zijn heilzame weg om Zijn volk ervan te vrijwaren. Trouwens, in het Nieuwe Testament zegt ook Paulus van de dienaren van de satan: "... hun einde zal zijn naar hun werken"; als de gelovigen hun leringen zouden aanvaarden, zouden zij "een andere geest" ontvangen, d.i. occult belast worden.

26. 2 Corintiërs 10:5; Romeinen 12:2.

27. Romeinen 14:23; 1 Corintiërs 10:23, 31.

28. Psalm 73:16-19.

29. Leviticus 10:27.

Daarom zegt Paulus van zulke mensen: "Die zij vervloekt!" 30 Dat geldt wel heel bijzonder voor een tijd als de onze, waarin zóveel mensen "leringen van boze geesten"

volgen 31.

b. Occulte belasting

Natuurlijk zijn lang niet alle vormen van occultisme een direct gevaar voor de christen, omdat in veel gevallen het boze karakter zó duidelijk is dat de christen er in het algemeen wel ver vandaan zal blijven. Er zijn echter in onze tijd vier heel speciale gevaren voor christenen, waar men dikwijls niet op bedacht is en die daardoor onder hen meer schade teweegbrengen dan andere vormen van occultisme. Ik denk dat deze zijn:

1. passiviteit (ledigheid, het niet gebruiken van onze "talenten", psychedelisch effect van televisie en beatmuziek, alcoholmisbruik, valse "christelijke" vormen van meditatie die in feite niet verschillen van yoga); we hebben dit uitvoeriger behandeld in hst. IX.1.c.

2. geestdrijverij, vooral in extreme pinksterkringen, volle- evangeliegemeenten en in de charismatische beweging. De geestdrijverij is een loochening van de Heilige Geest doordat het gevoel onder invloed van ons vlees staat; zo is de Bijbelkritiek een loochening van de Heilige Geest (denk aan de inspiratie!) doordat het verstand onder invloed van het vlees staat, en het wetticisme is een loochening van de Heilige Geest (want deze staat tegenover de wettische geest 32) doordat de wil onder invloed van het vlees staat. De christen loopt voortdurend gevaar in één van deze drie richtingen af te wijken. Zie over de geestdrijverij uitvoeriger hst. VIII.2.e, f. Bijbelkritiek hoort uitdrukkelijk tot de leringen van boze geesten 33; en wetticisme is betovering (behek-sing) en afgoderij 34.

3. ontwikkeling van psi-vermogens. Veel gelovigen hebben zich wijsgemaakt of laten wijsmaken dat helderziendheid, magnetiseren, wichelroedelopen en pendelen onschuldige activiteiten zijn en hebben deze belastingen bewust verworven of aangewakkerd, met alle gevolgen van dien. Maar God zegt dat waarzeggers (helderzienden!) en wichelaars Hem een gruwel zijn 35

30. 2 Corinthiërs 11:14v., 4; Galáten 1:8.

31. 1 Timotheüs 4:1.

32. Zie o.a. Romeinen 8:2-4; Galáten 3:2-5.

33. Vgl. zorgvuldig 1 Timotheüs 1:19v.; 3:15-4:2; 6:20v.; 2 Timotheüs 2:1518; 3:1-4:5.

34. Galáten, 1:7-9; 3:1-5; 4:8-10.

35. Leviticus 19:26,31; 20:27; Deuteronomium 18:9-14.

4. occulte geneeswijzen. Veel gelovigen worden vandaag occult belast door alternatieve geneeswijzen die via de toegepaste middelen of de occulte genezer of diagnosticus de belasting overbrengen. Occulte geneeswijzen behoren tot de magie (hst. VIII.1, 3) en daarmee dient de christen zich niet in te laten.

Als een persoon zich met deze of andere occulte zaken heeft ingelaten, zal hij daardoor "occult belast" worden. We hebben al vele malen aangeduid wat wij daar mee bedoelen, maar we moeten dit nu systematisch ordenen. Een occulte belasting kan men op zichzelf niet zien, net zomin als men "leven" kan zien - men kan er alleen de uitingen van waarnemen. Hier ligt echter een grote moeilijkheid; en dat is dat in feite maar weinig van (le bekende symptomen een min of meer doorslaggevend bewijs voor occulte belasting vormen. Ze kunnen namelijk ook aanwijzingen zijn voor een niet-occulte geestesziekte. Zo zouden er misschien wel tientallen oorzaken van depressie kunnen

worden aangewezen, maar de occulte oorzaak is er daar maar één van! Dit moeten we voortdurend blijven bedenken, anders behaalt de satan juist ook bij ons het succes dat hij in ons een "dwangpsychose" teweegbrengt doordat wij letterlijk overal occulte belastingen zien, ook waar ze helemaal niet zijn. Laten we daarom eerst een overzicht geven voor de oorzaken van de symptomen die we dan straks nader zullen behandelen. De symptomen die we zullen noemen, kunnen teweeggebracht worden door de volgende oorzaken (afzonderlijk of in combinatie):

- (a) zuiver fysische en psychische oorzaken;
- (b) vleeselijke gezindheid;
- (c) onbeleden zonden;
- (d) occulte oorzaken (demonische belasting).

De universitaire psychiatrie houdt in feite alleen maar rekening met de eerstgenoemde groep van oorzaken. Dit kunnen ten eerste oorzaken zijn die in de persoon zelf gelegen zijn, zoals erfelijkheid, constitutie, leeftijd, levenswijze, enz. Ten tweede kunnen er oorzaken van buitenaf zijn, hetzij fysisch of psychisch. Fysische oorzaken zijn bijv. vergiftigingen, ontstekingen van het zenuwstelsel, hersenletsel, stoornissen in de bloedvoorziening van de hersenen, veroudering en ontaarding van de hersenen, enz. Psychische oorzaken zijn bijv. intense acute emoties en chronische spanningen, veroorzaakt door niet-opgeloste conflictsituaties; vooral bij personen die constitutioneel of erfelijk daarvoor aanleg hebben, kunnen zulke "psychotrauma's" tot geestelijke afwijkingen leiden. Deze laatste groep oorzaken hangt trouwens nauw samen met de genoemde punten (b) en (c); zo kunnen psychotrauma's teweeggebracht worden door onbeleden zonden.

Hier kan de ongelovige psychiater nimmer helpen, want hier moeten (met de hulp van de geschikte zielzorger) de zonden worden beleden, het geweten gereinigd en het geestelijk geloofsleven hersteld worden. Eén van de redenen waarom de gangbare psychiatrie zo dikwijls faalt is dat zij geen rekening houdt met de geweldige psychische spanningen die door stoornissen in de verhouding van de gelovige tot God en tot de Heere Jezus kunnen worden teweeggebracht. Hier kunnen zielzorgers (bij voorkeur die welke kennis hebben van en inzicht in de psychiatrie) heel wat beter werk doen.

We moeten trouwens ook punt (b) niet vergeten; een groot aantal van de te noemen symptomen komen voor bij gelovigen die zich niet door de Heilige Geest maar door het vlees laten leiden, zonder dat zij occult belast zijn. Natuurlijk is het vlees in ons een bondgenoot van de satan, maar dat wil niet zeggen dat als het vlees in een gelovige werkzaam wordt, hij occult belast is, want dan zouden alle christenen vrees ik occult belast zijn. De te noemen symptomen kunnen in plaats van uit een occulte belasting gedeeltelijk ook heel gewoon voortkomen uit ons eigen hart en uit ons eigen vlees 36. Marcus 7:21-23; Galáten 5:19-21.

Maar, zal iemand vragen, hoe kunnen we dan zeggen dat deze slechte eigenschappen soms symptomen van occulte belasting zijn?

De vorige hoofdstukken gaven het antwoord al vele malen: omdat de ervaring leert dat deze symptomen een bepaalde gelovige na contact met het occulte plotseling of van lieverlee kunnen gaan kenmerken, zodat zijn karakter soms totaal verandert vergeleken met vroeger, terwijl deze symptomen in hun kenmerkende extreme vorm geheel verdwijnen na belijdenis en reiniging!! Wanneer een gelovige aan deze symptomen gaat lijden, weet hij niet altijd meer de occulte oorzaak; die kan soms al heel ver achter hem liggen, bijv. in zijn vroege jeugd. In een gesprek met de deskundige zielzorger kunnen door Gods Woord en Geest deze oorzaken echter vaak weer in de herinnering worden

teruggeroepen.

In de psychiatrie onderscheidt men gewoonlijk drie soorten ziektebeelden (waartussen echter allerlei overgangsvormen kunnen voorkomen), namelijk (psycho)neurosen, psychopathieën en psychosen. Een neurose is een ziektebeeld dat gekenmerkt wordt door lichamelijke afwijkingen en stoornissen in gedrag en gemoedsleven, zonder aanwijsbare fysieke kwetsuur. Een psychoneurose is een neurose met een primair psychische oorzaak; zij is gebaseerd op een niet verwerkte emotionele conflictsituatie, die zich op verholde wijze uit in de genoemde afwijkingen (uit de neurose zich in de lichamelijke sfeer, dan spreekt men ook wel van orgaanneurose). Een psychopathie is een stoornis in de persoonlijkheid die zich vooral uit in het karakter, het temperament en het driftleven, zodat de "psychopaat" in zijn omgeving nit de toon valt en zich vaak a- of zelfs anti-sociaal gedraagt. Een psychose is een totale geestesziekte, waarbij de patiënt zowel Dnet zijn omgeving als met zijn innerlijk gedeeltelijk of geheel het contact verloren heeft. Bij een neurotisch of psychopathisch persoon blijft de afwijking dus beperkt tot een deel van zijn zieleleven en blijft hij verantwoordelijk voor zijn daden; bij een psychoticus daarentegen is de hele persoonlijkheid aangetast en handelt of denkt de patiënt volkomen onbegrijpelijk, zodat zijn (laden hem niet meer kunnen worden toegerekend. Wat het verschil tussen de neurose en de psychopathie betreft: de neurose ontstaat door conflictsituaties, terwijl de psychopathie vaak aangeboren is of door lichamenlijk letsel ontstaat. De neuroticus is zich van het abnormale van zijn toestand bewust, terwijl de psychopaat zijn gedrag als normaal beschouwt.

Wij behandelen nu de symptomen van occulte belasting volgens deze driedeling (voortdurend bedenkend dat deze symptomen ook op heel andere oorzaken kunnen wijzen) maar laten daaraan twee groepen van symptomen voorafgaan die juist voor de occulte belasting wel heel kenmerkend zijn:

A. Psi-vermogens (telepathie, helderziendheid; psychokinese), waartoe we ook nog de gaven van het magnetiseren, wichel- roedelen en pendelen kunnen rekenen. Het is niet absoluut bewezen dat deze gaven in alle gevallen berusten op occulte belasting, maar de ervaringen van zielzorgers wijzen wel sterk in die richting.

B. Stoornissen in het godsdienstige vlak

Ook deze zijn heel kenmerkend voor occulte belasting, omdat zij bij "gewone" zielsziekten niet direct verwacht zouden worden en vaak voorkomen zonder één van de hierna te noemen symptomen.

1. bewust atheïsme
2. weerzin tegen geestelijke dingen
3. godslasterlijke gedachten en taal
4. schijnheiligheid
5. godsdienstwaanzin
6. psychische en fysieke stoornissen bij het Bijbellezen en bidden en in godsdienstige samenkomsten
7. grove onverschilligheid tegenover de zonde

C. Neurosen

1. hartneurose (hartversnelling, hartpijn, kortademigheid)
2. maagneurose (maagpijn, ook bleekheid, angst, moeheid)
3. angstneurose (voortdurende ongerustheid, gevoel van dreiging, benauwdheid, hartkloppingen en hartversnelling, kortademigheid, bevingen, duizeligheid, sterk zwe-

ten)

4. hysterie (zenuwachtigheid, heftige gemoedsstemming, verlamming, kramp)

D. Psychopathieën

1. Stoornissen in karakter en temperament

- a. verregaande hoogmoed en eigengereidheid
- b. twistziek, drift, razernij
- c. zwaar egoïsme
- d. uitzonderlijke prikkelbaarheid
- e. sterk minderwaardigheidscomplex
- f. overdreven achterdocht
- g. ziekelijke afgunst
- h. infantilisme
- i. overdreven scrupules

2. Onbedwingbare extreme hartstochten

- a. schraapzucht (vrekkerigheid)
- b. kleptomanie (zucht tot stelen)
- c. pyromanie (zucht tot brandstichten)
- d. zucht tot liegen
- e. vernielzucht
- f. verslaafdheid (bijv. roken, alcohol)
- g. sadisme
- h. onreine gedachten en taal
- i. seksuele perversiteiten (homofilie, exhibitionisme, travestie enz.)

E. Psychosen (in zwakkere mate vaak nog psychopathieën)

1. veelvuldige nachtmerries (vooral over heksen of slangen! "badend in het zweet wakker worden")
2. spookverschijnselen (geluiden en veranderingen in huis; verschijningen)
3. dwanggedachten en -handelingen (bijv. de kwellende vrees een bepaalde verschrikkelijke daad [bijv. een moord] te zullen plegen, of het dwangmatig doen van dingen die men eigenlijk verafschuwt, bijv. zelfbevrediging)
4. waanvoorstellingen (paranoia), bijv. vervolgingswaan ("onder het bed kijken", "bang in het donker"), jaloeziwaan (angst door de partner bedrogen te worden), grootheidswaan (idee dat men een koning, uitvinder, hervormer, messias o.i.d. is), kleinheidswaan (idee dat men ongeneeslijk ziek of berooid is of helemaal niet meer bestaat); vgl. hierboven D.1.a, c, e-g; deze psychopathieën kunnen tot psychosen uitgroeien
5. zwaarmoedigheid, depressies, melancholie, neerslachtigheid, verveling (daardoor neiging tot afzondering, afstomping, ongeïnteresseerdheid, minderwaardigheidsgevoel)
6. zelfmoordneigingen en -pogingen (vloeien vaak voort uit 5)
7. criminele neigingen (bijv. moord; vallen vaak onder 3 of 4)
8. verstandsverbijstering

Dit is een lijst die geen pretentie van volledigheid bezit. Het is zeer waarschijnlijk dat ook een aantal andere ziekten, zoals epilepsie (vallende ziekte) en schizofrenie (gespletenheid van de persoonlijkheid), in een onbekend aantal gevallen geheel of gedeeltelijk het gevolg is van occulte belasting. Het belangrijkste bewijs dat de genoemde symptomen in een aantal gevallen tot occulte belasting zijn terug te voeren, is dat zij in

die gevallen volledig kunnen verdwijnen, namelijk bij goede zielzorg die tot belijdenis en reiniging leidt. Gaat het bijv. om fysieke oorzaken, dan is het duidelijk dat deze door zielzorg niet zullen verdwijnen.

Wanneer we nu naast bovengenoemde lijst de Schrift leggen, dan vallen ons een paar heel opmerkelijke zaken op:

(1) Wanneer wij in de Bijbel nagaan welke symptomen gevonden worden bij hen die zich met occultisme (i.c. afgoderij) hebben ingelaten, dan zullen wij daar een groot aantal van de hierboven genoemde symptomen terugvinden, naast een aantal directe verwijzingen naar occulte praktijken. Zo vinden we o.a.: seksuele perversiteiten (o.a. homofilie, pedofilie, prostitutie, overspel, onzedelijke afgoderij), verder hebzucht, nijd, moord, (wist, laster, verwatenheid, grootspraak, rebellie, onverstand, instabiliteit, wreedheid, gierigheid, alcoholverslaving, zwendel, woedeaanvallen, egoïsme, orgiën 17. Jesaja 8:19-22; Romeinen 1:24-32; 1 Corinthiërs 6:10; Galáten 5:19-21; Titus 3:3; 1 Petrus 4:3.

(2) God spreekt over Zijn volk de vloek uit wanneer het in afgoderij vervalt; een "vloek" betekent eigenlijk dat God tot op zekere hoogte de handen van Zijn volk aftrekt, waardoor het direct onder de invloed van demonische machten komt. Daarom vinden wij als directe gevolgen van de vloek o.a. verstandsverbijstering en paranoia: "Ik zal vrees brengen in de harten van hen die van u zijn overgebleven, in de landen hunner vijanden, zodat het geluid van een opgewaaid blad hen opjaagt, en zij zullen vluchten, zoals men vlucht voor het zwaard, en vallen, zonder dat er een vervolger is. En de een zal over de ander struikelen als voor het zwaard, zonder dat er een vervolger is" (vervolgingswaan) 38. Leviticus 26:36v.; zie ook Job 15:20-26; Deuteronomium 28:28v.

(3) De Schrift zelf geeft ons een overzicht van de allerbelangrijkste symptomen van occulte belasting, namelijk in de gevallen van bezetenheid (inwoning van demonen), dus de vreselijkste gevallen van belasting. Zulke symptomen zijn o.a. doofheid, blindheid en stomheid, lichamelijke misvormingen, toevallen en zelfmoordneigingen 39. Zie resp. Matthéüs 10:32; 12:22; Marcus 1:26; 9:17-22; Lucas 13:11-17.

De geschiedenis in Marcus 5 : 1-20 en Lucas 8 : 26-39 geeft ons een beeld van een bezetene, wiens symptomen, waar ze voorkomen (zeker indien in combinatie), ons bijna absolute zekerheid geven dat wij met occulte belasting te maken hebben:

a. coïncidentie: we weten zeker dat we met occulte belasting te maken hebben wanneer het begin van de symptomen samenvalt met contact met het occulte en wanneer het eind ervan samenvalt met geestelijke reiniging. Over het eerste (het ontstaan van de bezetenheid) hebben we in deze geschiedenis geen informatie, maar over het tweede (de bevrijding door Christus) zoveel te meer.

b. resistentie: de weerzin tegen geestelijke dingen: hier het verzet tegen en de afkeer van de Heere Jezus.

c. paroxisme, d.i. een plotselinge verheving van een ziektoestapd (een "aanval"): de bezetene brak soms zijn voetboeien en ketenen en sloeg zichzelf met stenen; de bovenmenselijke lichaamskracht die met zo'n aanval gepaard gaat, is kenmerkend voor bezetenheid.

d. desintegratie van de persoonlijkheid; dit kan ook voorkomen bijv. bij schizofrenie, maar in gevallen van occulte belasting uit zich deze desintegratie vooral doordat het

slachtoffer tegelijkertijd een hang naar God én een afkeer van God heeft. Zo zien we bij de bezetene hoe hij enerzijds naar hulp van Christus verlangt (hij loopt zelf naar Hem toe en valt voor Hem neer), maar anderzijds bang is voor die hulp ("Ik bezweer U bij God, dat Gij mij niet pijnigt"; dit zijn dan in feite de woorden van de demonen).

e. psi-vermogen: als de bezetene Jezus vanuit de verte ziet, erkent hij (hoewel hij Hem niet kon kennen, daar hij allang van de mensenwereld was buitengesloten) onmiddellijk de goddelijkheid van deze Persoon en Diens gezag als Rechter.

f. niet doorslaggevend, maar het totaalbeeld wel versterkend, zijn de volgende symptomen: perversiteit (de bezetene loopt naakt tussen de graven), verstandsverbijstering (dag en nacht schreeuwt hij in de graven en in de bergen en slaat hij zich met stenen) en geweldige lichaamskracht (zie c).

g. een extra symptoom dat wel doorslaggevend is maar dat de zielzorger gewoonlijk niet te zien krijgt, is de overdracht van de boze geesten: de bezetene is van het ene op het andere ogenblik bevrijd, terwijl op hetzelfde ogenblik de kudde zwijnen dol wordt en langs de helling de zee in stormt en in de zee verdrinkt. Ook tegenwoordig komt zulke overdracht van boze geesten van mensen op dieren voor.

We hebben al gezien dat "occulte belasting" niet altijd bezetenheid is; integendeel, in de meeste gevallen is het dat niet. Occulte belasting reikt van de geringste opening in ons pantser waardoor de satan een bepaalde invloed in ons leven kan uitoefenen waardoor wij gekweld worden, via vele tussenstadia, tot tenslotte de allerergste vorm van belasting, waarin daadwerkelijk demonen in de mens wonen. Maar zoals wij gezien hebben, is het heel belangrijk in te zien dat alle vormen van occulte belasting helaas ook bij ware gelovigen kunnen voorkomen. De heidense zendingsvelden getuigen er zonneklaar van, maar ook met het toenemende occultisme hier in het westen stapelen de bewijzen daarvoor zich op.

Trouwens, ook de Schrift laat duidelijk zien dat gelovigen occult belast kunnen zijn:

(a) 1 Corinthiërs 10: Paulus haalt het voorbeeld van de Israëlieten aan die zich met occultisme (1. afgoderij, 2. hoerij, 3. gemor) hadden ingelaten en als gevolg daarvan onder de vloek van God kwamen: velen kwamen door oordelen om (vs. 1-11). De gelovigen in Corinthe worden niet alleen voor dit gevaar gewaarschuwd: zij waren er al in gevallen; hun Avondmaal was een aanfluiting (11 : 20vv.), ja, zij hadden gemeenschap met de boze geesten (10 : 20). Als gevolg daarvan was hun hetzelfde overkomen als de Israëlieten: er waren onder hen "velen zwak en ziekelijk en er ontsliepen niet weinigen" (11 : 30). Onder de uitdrukking "gemeenschap met de boze geesten" kan nien moeilijk geen occulte belasting begrepen zien.

(b) 2 Corinthiërs 11: Paulus haalt het voorbeeld aan van Eva die door het eerste spiritistische medium (de slang) verleid was en onder een ban was gekomen (vs. 3); zo kwamen er ook valse leraars die "een andere Jezus" predikten (vs. 4). Men kan dat ook heel letterlijk nemen, want we weten dat er boze geesten zijn die zich "Jezus" noemen (zie hst. VIII.2.f); het vers vervolgt dan ook: "(indien) gij een andere geest ontvangt, die gij niet hebt ontvangen, ... dan verdraagt gij dat zeer wel". Het ontvangen van een andere geest spreekt toch duidelijk over de mogelijkheid dat in ons naast de Heilige Geest een "andere" buitenmenselijke geest komt wonen. Wie denkt dat de Heilige Geest niet zo'n andere geest naast zich zou verdragen (zonder die natuurlijk goed te keuren!), vergist zich; de Geest van God kwam in ons wonen toen ook het verdorven vlees daar was, Hij laat Zich zelfs bedroeven en uitdoven 40, en toch verlaat Hij de gelovige niet. Waarom zou er dan niet een "andere geest" tegelijkertijd in de gelovige kunnen wonen? Trouwens, de Heilige Geest en een boze geest zouden, als ik zo zeggen mag, heel verschillende delen van de persoonlijkheid bewonen. De Heilige Geest verbindt Zich vooral met onze geest 41, de boze geest vooral met het vlees en

met de ziel 42

(c) Galáten 3: Paulus zegt hier in vs. 1 dat de gelovigen in Galatië "betoverd" of "behekst" waren, en ik zie geen enkele reden om die uitdrukking niet letterlijk te nemen. Zij waren onder een demonische ban gebracht (d.i. occult belast) door "leeringen van boze geesten", d.i. hier wetticisme 43. Te zeggen dat iemand occult belast is, is immers niets anders dan te zeggen dat iemand in meerdere of mindere mate onder satanische invloed staat; we hebben hierboven gezien dat de drie routes waarlangs de satan bij voorkeur tracht door ons pantser heen te breken, zijn: 1. wetticisme (bij vleselijke wilskrachtige mensen), 2. geestdrijverij (bij vleselijke gevoelsmensen) en 3. bijbelkritiek (bij vleselijke verstandsmensen).

(d) 2 Timótheus 2: Paulus spreekt hier over (al of niet ware) christenen die zich als "dwarsdrijvers" (vs. 25) hebben opgesteld en daardoor zijn terechtgekomen in de "strik des duivels" die hen gevangen houdt (vs. 26); wat duidelijker omschrijving wenst men voor een demonische ban (= occulte belasting)? Niemand kan ontkennen dat het hier niet om ware gelovigen zou kunnen gaan; van hen zegt Paulus al in de eerste brief: "Want reeds zijn sommigen afgeweken, de satan achterna" (5 : 15); vergelijk ook wat hij aan de Efeziërs schreef: "Geeft de duivel geen voet" (4 : 27), d.i. open uw geestelijk pantser niet voor hem.

40. Epheziërs 4:30; 1 Thessalonicenzen 5:19.

41. Romeinen 8:16; vgl. Psalm 51:12; Hebreeën 12:9.

42. Galáten 3:1-3; Epheziërs 2:2v.; vgl. 2 Corinthiërs 12:7; 1 Petrus 2:11.

43. Vgl. 1 Timótheüs 4:1-3.

(e) 1 Petrus 5 : 8: Petrus zegt hier tot de gelóvigen dat de duivel rondgaat als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden. Hoe stelt men zich voor dat de duivel gelovigen verslindt? Meent men soms dat de duivel daartoe niet in staat is? Waarom waarschuwt Petrus ons dan voor hem? Als een gelovige zich voor de duivel openstelt (hem niet "wederstaat", d.i. de grenzen van de persoonlijkheid niet voor hem sluit en die verdedigt, maar hem in dit "gebied" voet geeft), dan kan deze hem volledig ruïneren. Hij kan een ware gelovige nimmer verloren laten gaan, maar hij kan wel zijn aardse leven en zijn lichaam ruïneren. Paulus had zelfs apostolisch gezag om een boze (ook al was deze een waar gelovige!) "in de naam van de Heere Jezus aan de satan over te leveren tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest behouden worde in de dag des Heeren" 44.

(f) 1 Johannes 4 : 1-6: Dit is een heel belangrijke passage, want wij zien hieruit dat er achter de strijd tussen christenen om de waarheid Gods een geestelijke strijd schuil gaat 43, een strijd tussen "geesten": enerzijds "Hij die in u is" (de Heilige Geest of de Geest van God, of uit God, ofwel de Geest der waarheid) en anderzijds "hij die in de wereld is" (de geest van hem die de overste van deze wereld is, de satan, ofwel de geest van de antichrist, de zoon des verderfs, ofwel de geest der dwaling). Het gaat hier om een vermaning tot "beproeven", niet om mensen te beproeven maar geesten. Velen zien dat niet; zij beproeven mensen en zeggen dan: Maar die of die is toch een echt christen? Maar dat is hier het punt niet; iemand kan namelijk best een christen zijn terwijl de géést die door hem spreekt, niet de Heilige Geest maar een boze geest is! 46 Daarom moeten we de géésten beproeven: door welke géést spreekt een mens? Dit is een noodzaak vanwege het droevige feit dat ware christenen inderdaad onder een demonische ban kunnen staan (d.i. occult belast zijn). De toetssteen is hier het belijden van Jezus Christus als waarachtig God en waarachtig Mens.

(g) Handelingen 5 : 3: Hier hebben we weer zo'n demonische imitatie: in plaats dat het hart van Ananias vervuld was met de Heilige Geest, zegt Petrus: "Ananias,

waarom heeft de satan uw hart vervuld om de Heilige Geest te bedriegen ...?"

Als men eenmaal gezien heeft wat occulte belasting inhoudt, kan men zich indenken hoe wijd verbreid deze dodelijke eiacht in de christenheid is. De Roomse kerk raakte in de middel-eeuwen vergeven van het occultisme (afgoderij, bezweringsmagie, spiritisme enz.), maar vooral ook in het protestantisme hebben wetticisme, geestdrijverij en Bijbelkritiek welig getierd.

44. 1 Corinthiërs 5:5; vgl. 1 Timótheus 1:20.

45. Vgl. Epeziërs 6:12.

46. Vgl. Matthéüs 16:23.

Ook Nederlandse protestanten hebben door de eeuwen heen soms de deur plat gelopen bij bezweerders, magnetiseurs, wichelaars, pendelaars, waarzeggers, paragnosten, occulte genezers, iriscopisten, mediums, kristalkijkers, handlezers, kaartleggers, belezers, en tegenwoordig zelfs astrologen, yogi's en meditateurs. Vooral sinds de vorige eeuw zijn talloze "leringen van boze geesten" opgedoken die zich hebben gemanifesteerd in de grote antichristelijke dwaalsekten, zoals Christian Science, Rozekruisers, Mormonen, Jehova-getuigen en Nieuw-Apostolischen. De gevolgen zijn ook in talloze orthodox-christelijke gemeenten duidelijk merkbaar; al naar gelang de mate van satanische invloed (vooral door wetticisme, geestdrijverij, passiviteit, psi en occulte genezingen) is de dood in de pot. Er is geen zegen voelbaar, jaren gaan voorbij zonder dat door de prediking van het evangelie ook maar één ziel bekeerd wordt en wordt toegevoegd, er is geen uitbreiding, ook de jeugd loopt weg, er is vleeselijk gedrag, nijd, twist, scheuring. Er is openlijke zonde en geen kracht die te ontmaskeren en ertegen op te treden. Er is overal een opduiken van "leringen van boze geesten" en geen kracht ze de kop in te drukken.

Velen vragen zich af: Hoe komt het toch.

dat er zo weinig zegen, zo weinig groei, zo weinig geestelijk leven is? Waar ligt de oorzaak? En waar ligt de mogelijkheid tot herstel?

3. De weg der bevrijding

Er is gelukkig een weg om van occulte belastingen bevrijd te worden; die weg wordt ons in de Bijbel duidelijk geleerd. Het is echter vaak geen eenvoudige weg, en dat komt niet alleen door de boosheid van de machten die in het geding zijn, of door de boosheid van ons eigen hart, maar ook door de grote onkunde die er op dit terrein heerst. Velen klagen over de symptomen die het gevolg zijn van occulte belasting, maar als men het vermoeden uitspreekt dat zij belast zijn, schrikken zij of worden verontwaardigd. En als men in een gesprek een mogelijke oorzaak van de belasting opspoort, neemt de weerstand of verontwaardiging nog toe, omdat men die oorzaak (bijv. een magnetiseur of pendelaar) niet als occult wil aanmerken. Dat is heel betreurenswaardig, want zolang de oorzaak van de belasting niet wordt erkend en beleden, is er geen bevrijding mogelijk. Daarom is goede, wijze en degelijke voorlichting door een zielzorger in veel gevallen zeer gewenst.

Men moet dit overigens goed verstaan. Een zielzorger is uiterst belangrijk, maar hij is geen absolute voorwaarde tot bevrijding en hij kan ook zelf die bevrijding niet teweegbrengen. Dat kan alleen de Heere Jezus; Hij is de enige en volmaakte Zielzorger, Hij alleen schenkt de ware bevrijding. Er zijn gevallen bekend waar occult belaste gelovigen ook zónder zielzorger tot de ontdekking kwamen dat zij belast waren en de oorzaak van die belasting opspoorden (bijv. door geschikte literatuur) en de weg van

bevrijding vonden. Anderzijds is het even waar en belangrijk dat het in ernstige gevallen van zonden of belastingen de normale weg is dat de Heere een zielzorger inschakelt bij de bevrijding. Let wel: Hij heeft niemand van ons nodig, maar het is Zijn genade dat Hij ons wil gebruiken en dit gewoonlijk ook doet. Voor de "toerusting van de heiligen" en de "opbouw van het lichaam van Christus" zou Hij uiteraard geheel zonder ons toe kunnen, maar de normale weg is (leert ons Efeziërs 4) dat Hij daarvoor apostelen en profeten (wier bediening wij in het Nieuwe Testament hebben), evangelisten, herders en leraars gebruikt. Iemand die nog nooit het evangelie gehoord heeft en in de Bijbel begint te lezen, zou ook zonder een evangelist tot geloof kunnen komen; maar de normale weg is dat de Heere daarvoor een evangelist gebruikt. Iemand zou misschien geheel door persoonlijke zelfstudie van de Schrift onderwezen kunnen worden in de waarheid van God; maar de normale weg is dat de Heere daarvoor de leraren in de gemeente gebruikt. En zo zou iemand ook door persoonlijk onderzoek de weg van bevrijding kunnen vinden; maar de normale weg is ook hier dat de Heere daarvoor een herder (zielzorger) gebruikt.

Evangelisten, herders en leraars zijn door Christus aan de gemeente van God gegeven; niemand heeft zichzelf tot deze bedieningen geroepen! En zelfs nog afgezien daarvan: het terrein van het occulte is zo gevaarlijk dat men zich daar nooit lichtzinnige experimenten veroorloven kan.

Daarom denk ik op grond van de Schrift dat degene die zielzorg op occult terrein wil plegen, aan de volgende Bijbelse voorwaarden moet voldoen:

- (a) Hij moet zelf een waarachtig wedergeboren en gelovig christen zijn.
- (b) Hij moet wandelen in praktische levensheiliging en een geestelijke gezindheid (zijn werk zal vruchteloos zijn, ja, hemzelf in gevaar brengen, als hij vleselijk ingesteld is, zelf occult belast is, met fundamentele dwaalleer behept is of in zijn geweten gedrukt wordt door onbeleden zonden; hij is dan niet "omgord met de waarheid en bekleed met het pantser der gerechtigheid" 47).
- (c) Hij moet een gedegen praktische kennis hebben van alle gevaren van het occultisme om op dit terrein doeltreffende zielzorg te kunnen plegen.
- (d) Hij moet een gedegen kennis van het Woord van God hebben om anderen te kunnen helpen in hun herstel en bevrijding (d.w.z. hij moet het "zwaard des Geestes, dat is het Woord van God", kunnen hanteren 48).
- (e) Vooral op occult terrein heeft hij genadegaven (charismata) nodig zoals de gave "met wijsheid te spreken" en met name de gave van het "onderscheiden van geesten" 43.
- (f) Hij moet een roeping als herder hebben, een bezorgd en liefdevol hart om "de gemeente Gods te weiden", de kudde Gods te hoeden, "niet gedwongen, maar uit vrije beweging, naar de wil van God, niet uit schandelijke winzucht, maar uit bereidwilligheid, niet als heerschappij voerend over hetgeen hem ten deel is gevallen, maar als voorbeeld der kudde" 50.
- (g) Hij moet een speciale roeping hebben om zielzorg te plegen op occult terrein; gewoonlijk zal zo'n roeping vanzelf duidelijk worden wanneer de Heere de zielzorger die aan voorgenoemde voorwaarden voldoet, occult belaste personen op zijn weg brengt.

Het is goed aan deze algemene voorwaarden nog enkele algemene adviezen toe te voegen zoals ervaren zielzorgers die op grond van de Schrift geformuleerd hebben:

- (a) Zielzorg op occult terrein is een gevaarlijk werk; wie daarvoor geen gezag van de Heere heeft, kan haast met zekerheid voorspellen dat hijzelf door zijn werk occult belast zal worden! Zelfs de geroepen en ervaren zielzorger moet daarom steeds in

afhankelijkheid van de Heere zijn weg gaan, vóór elke zielzorgelijke arbeid in gebed gaan en pas overgaan tot (zo nodig) het gebieden van de demonen als hij daarvoor duidelijk vrijmoedigheid van de Heere heeft ontvangen.

(b) Het gebed is een wezenlijk onderdeel van Mie bediening, maar niet het minst ook op occult terrein. Soms kan alleen aanhoudend gebed, vaak ondersteund door vasten, hier bevrijding brengen. De Heere Jezus zegt dan ook over bepaalde hardnekkige en machtige demonen: "Dit geslacht (d.w.z. dit soort demonen) vaart niet uit dan door bidden en vasten" 51. Wanneer het om personen gaat met inwonende boze geesten (zoals tegenwoordig zo dikwijls voorkomt in gevallen van tongen-demonie), kan de zielzorg soms uren van gebed en dagen of weken van steeds herhaalde verzorging betekenen voordat volledige bevrijding een feit is.

47. Epheziërs 6:14.

48. Epheziërs 6:17.

49. 1 Corinthiërs 12:8, 10; vgl. 2:13-16.

50. Handelingen 20:28; 1 Petrus 5:2v.

51. Matthéüs 17:21; Marcus 9:29.

(c) In gevallen van zware occulte belasting blijkt één zielzorger het werk niet alleen af te kunnen. Trouwens, in het algemeen is het raadzaam dit werk samen met een andere broeder te doen; dit moet zeker gebeuren wanneer de belaste persoon een vrouw is. Gaat het om heel sterke demonische machten, waar het in de zielzorg niet direct tot een doorbraak komt, dan kan vaak de bevrijding tot stand komen wanneer een hele groep van ware gelovigen (die geestelijk gezind en zelf onbelast zijn) zich in gezamenlijk, aanhoudend gebed voor de belaste persoon inzetten. Zielzorg is hier team-work.

(d) Helaas kunnen we op grond van de Schrift grove fouten opmerken die dikwijls in de zielzorg op occult gebied gemaakt worden. Ten eerste is het onder alle omstandigheden fout de occult belaste persoon de handen op te leggen! In het algemeen geldt al: 'Leg niemand overijld de handen op, heb ook geen deel aan de zonden van anderen, houd u rein 52 - want handoplegging is in het Nieuwe Testament altijd een uitdrukking van gemeenschap 53, zodat overijlde handoplegging iemand in gemeenschap kan brengen met de (onbeleden) zonden van de ander, en ook met zijn occulte belastingen.

Zoals iemand tongen-demonen ontvangt door handoplegging (in feite eenzelfde handeling als het magnetiseren of "strijken"), zo kan de zielzorger zelf belast worden wanneer hij anderen tracht te bevrijden onder handoplegging. We lezen dan ook nimmer in de Schrift dat zij die demonen uitdreven, daarbij de handen oplegden! Integendeel, het onderscheid blijkt duidelijk uit de apostolische opdracht: "in mijn naam zullen zij boze geesten uitdrijven, ... op zieken zullen zij de handen leggen" 54. De enige uitzondering lijkt Lucas 13 : 12v., maar daar legde de Heere Jezus de belaste, vrouw pas de handen op nádat Hij haar bevrijd had.

(e) Er zijn zielzorgers die de belaste persoon tijdens de zielzorg zijn occulte gaven laten gebruiken; zo zijn er die een persoon die aan tongen-demonie lijdt, in tongen laten spreken en dan de tongengeest ondervragen. Het eerste lijkt mij zéker afkeurenswaardig, want ik kan niet inzien dat men, als iets verkeerd is, een ander kan verzoeken of aanraden dat verkeerde te doen. Het tweede geeft mij ook moeite, hoewel minder.

52, 1 Timotheüs 5:22.

53. Vgl. o.a. zorgvuldig Handelingen 6:6; 13:3; 1 Timotheüs 4:14. li4. Marcus 16:17v.

Ik weet dat ook de Heere Jezus soms de demonen ondervroeg 55, maar ik betwijfel of dit de zielzorger gezag geeft dit ook te doen. Misschien is het enige dat bijbels verdedigbaar is, de geest te onderwerpen aan de test van 1 Corinthiërs 12 : 3 (door in de Naam van Jezus Christus te vragen: "Belijdt gij dat Jezus Christus Héér is?") of van 1 Johannes 4 : 2 (door in de Naam van Jezus Christus te vragen: "Belijdt gij dat Jezus Christus in het vlees gekomen is?"). Als dit werkelijk de bedoeling van deze verzen is, kan men de géést (dus niet zozeer de belaste persoon, als wel de veronderstelde geest die in hem schuilgaat) deze vraag voorleggen. Het blijkt altijd weer dat inwonende boze geesten (bijv. tongen-demonen) deze vragen misschien wel met "ja", maar niet volmondig positief met herhaling van de gevraagde belijdenis kunnen beantwoorden. Heel dikwijls breken zij uit in een paroxisme (plotselinge aanval van razernij of anderszins), waardoor het bewijs van occulte inwoning geleverd is.

(f) Ik spreek nu niet over Roomse en andere occulte vormen van exorcisme, maar ook onder orthodox-christelijke vormen van zielzorg op occult gebied is een heel verkeerde leer binnengedrongen, en wel die van het "binden en ontbinden". Men meent dan dat de demonen "gebonden" en de belaste personen "ontbonden" moeten worden en beroept zich daarvoor bij voorkeur op Matthéüs 18 : 18 (vgl. ook 16 : 19). Dat vers heeft echter helemaal niets met occulte belasting en de bijbehorende zielzorg te maken, maar met tuchtmaatregelen in de plaatselijke gemeente! Nooit gaf de Heere Jezus Zijn discipelen volmacht de demonen te "binden", alleen ze "uit te drijven". De demonen zijn niet gebonden en kunnen door ons niet gebonden worden. Ook de duivel zelf gaat rond als een brullende leeuw. De Heere Jezus heeft zijn macht gebroken op het kruis en zijn lot en eeuwig oordeel bezegeld - maar dat is een heel andere zaak. De zielzorger kan de boze geest alleen maar gebieden uit te gaan, naar een plaats die Christus wil, en gebieden nooit meer terug te komen 56.

55. Marcus 5:9.

56. Vgl. Handelingen 16:18; Lucas 8:29-33; Marcus 9:25.

Laten we dan nu de weg der bevrijding, zoals de Schrift ons die leert, proberen te ontvouwen. Het is misschien overzichtelijk die weg in tien stappen te verdelen:

1. Bekering en wedergeboorte. Dit is het belangrijke uitgangspunt. De ongelovige wil wel vaak van zijn belastingen bevrijd worden, maar dit is volslagen onmogelijk zonder dat hij eerst zijn zonden belijdt en Christus in waarachtig geloof aanneemt.

Alleen de wedergeborene, die in geloof zijn hand gelegd heeft op de Persoon en het werk van Christus, kan van zijn occulte banden bevrijd worden. Anderzijds zijn bekering en wedergeboorte dikwijls niet voldoende om van zulke banden te worden verlost. Vele wedergeborenen zijn er nog precies zo aan toe als Lazarus, die na zijn opwekking "naar buiten kwam, de voeten en de handen gebonden met grafdoeken, en er was een zweetdoek om zijn gelaat gebonden. Jezus zei tot hen: Maakt hem los en laat hem heengaan" 57. De opwekking kunnen wij vergelijken met bekering en wedergeboorte (dat is wat de Heere doet); het daarop volgende losmaken van de grafdoeken (die nog tot het gebied van de dood behoren) is te vergelijken met de zielzorgerlijke bevrijding van occulte banden (dát vraagt de Heere óns te doen). Daarbij moet men overigens bedenken dat occulte banden het slachtoffer juist kunnen verhinderen Christus als Heiland en Heer te belijden; hij wil dat wel, maar er is een macht in hem die dat tegenhoudt. De zielzorger kan hem hier helpen over deze ban heen te komen, bijvoorbeeld door hem een gebed van belijdenis en geloof te laten nabidden.

2. Voorlichting. De belaste persoon moet (door geschriften en, nog beter, door een zielzorger) worden voorgelicht over wat de Bijbel leert over afgoderij en occultisme, de demonische achtergrond ervan, de vormen waarin het voorkomt en de gevolgen voor degene die zich ermee afgeeft. Eén van de boze listen van de satan is juist de gelovigen onwetend te houden, zodat God tweemaal van "Zijn volk" klaagt: "Mijn volk gaat te gronde door het gebrek aan kennis", en: "Mijn volk kent het recht des ZIEREN niet", en zelfs Paulus klaagt van de christenen: "Sommigen zijn onwetend aangaande God; ik zeg het tot uw beschaming" 58. De apostel hoopt dat "de satan op ons geen voordeel mocht behalen. Want zijn gedachten zijn ons niet onbekend" 69 - nu, het is nog maar de vraag of erg veel christenen dit laatste inderdaad kunnen beamen!

3. Zelfonderzoek. Nu moet de belaste persoon, bij voorkeur met hulp van de zielzorger, bij zichzelf onderzoeken waar de oorzaken van zijn belasting zouden kunnen liggen, onder gebed dat de Heilige Geest alles in de herinnering zal terugroepen. Ook vergeetachtigheid kan een symptoom van occulte belasting zijn; juist tijdens het zielzorgerlijk gesprek kan zo'n vergeetachtigheid de belaste persoon overvallen. Zij kunnen alleen geholpen worden wanneer zij zich met kracht van de Heere hiertegen verzetten en werkelijk bereidwillig zijn hun verleden bloot te leggen.

57. Johannes 11:44.

58. Hosea 4:6; Jeremia 8:7; 1 Corinthiërs 15:34. 59. 2 Corinthiërs 2:10v.

Door gerichte vragen zal de zielzorger zich eerst informeren over de symptomen, daarna over de mogelijke oorzaken, ongeveer als volgt:

a. Symptomen: zijn er psi-verschijnselen (telepatie, helderziendheid, voorschouw, psychokinese, gave van magnetiseren, wichelroedlopen, pendelen), stoornissen in het godsdienstige vlak (lasterlijke gedachten, psychische en fysieke stoornissen bij het bijbellezen, bidden en in de samenkomsten), neurosen (onbestemde maag- en hartpijnen, angstgevoelens, hysterie), psychopathieën (ontaardingen van het karakter en onbedwingbare extreme hartstochten die er vroeger niet of niet in die mate waren) of (dreigende) psychosen (veelvuldige nachtmerries, spookverschijnselen, dwanggedachten en -handelingen, paranoia, zware depressie, zelfmoord- en criminele neigingen, toevallen, vlagen van verstandsverbijstering)?

b. Mogelijke oorzaken: is er (intensief) contact geweest met de volgende personen (en hun bijeenkomsten, methoden, geneeswijzen, riten, enz.): yogi's, TM-leraren, kabbalisten, ST-trainers, spiritistische mediums, kristalkijkers, paragnosten, waarzeggers, astrologen, handlezers, kaartleggers, wichelroedelopers, pendelaars, iriscopisten, belezers, bezweerders, valse handopleggers, magische orden, heksen, satanisten, pinkstergenezers, dwaalsekten, popmusici, acupuncturisten, magnetiseurs? Zijn er drugs, bloedpacten, vormen van bijgeloof (bijv. amuletten), dwaalleringen, magische of mantische boeken en voorwerpen, tongentaal e.d. in het spel? Stonden ouders of grootouders met dergelijke personen en zaken in contact?

4. Berouw. Na zelfonderzoek en voorlichting moeten alle occulte contacten en zaken worden beleden resp. weggedaan. Maar dit heeft alleen zin en nut, als dit voortvloeit uit een werkelijk eerlijk en oprecht berouw. Men moet niet meer denken aan de vermeende "positieve" resultaten van het occulte contact (bijv. tongentaal of lichamelijke genezing), maar eraan denken dat men door dit contact de Heere heeft bedroefd, zich

tegenover Hem heeft bezondigd, dat de gemeenschap met Hem verstoord is, zodat er droefheid in het hart komt en verlangen naar herstel van de gemeenschap met de Heere door belijdenis en vergeving en hernieuwde overgave.

5. Volledige belijdenis. Berouw is noodzakelijk, maar niet voldoende. Alle occulte contacten en zaken moeten één voor één met name voor God genoemd en beleden worden. Het vragen om vergeving alléén is niet goed; de zonden moeten bekend worden, dan volgt de vergeving vanzelf: "Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid" 60. Hier staat niet alleen dat God genadig en barmhartig is om ons te vergeven, maar God is rechtvaardig als Hij ons op onze belijdenis vergeeft, want Hij is dit met eerbied gesproken aan de kruisverdienste van de Heere Jezus verschuldigd. Belijdenis in aanwezigheid van de zielzorger is ook heel belangrijk: "Belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt ... Mijn broeders, indien bij u iemand van de waarheid afdwaalt, en een ander brengt hem tot inkeer, weet dan, dat, wie een zondaar van zijn dwaalweg terugbrengt, diens ziel van de dood zal behouden en tal van zonden bedekken" 61. De zielzorger moet er bij de belijdenis ook op wijzen dat niet alleen wat wij bewust verkeerd doen, zonde is, maar dat ook alle occulte contacten die wij in onwetendheid en onopzettelijk aangingen, zonden zijn. God zegt duidelijk: "Als iemand iets onreins aanraakt, ... zonder er zich van bewust te zijn, dan is hij onrein en schuldig ... Wanneer hij nu aan een van deze dingen schuldig is, dan zal hij belijden, waarin hij gezondigd heeft" 62 Ook moet de zielzorger erop letten dat de schuldige persoon geen zonden bagatelliseert, wegredeneert, verzwijgt en dus niet belijdt: "Alleen, zie toch: ik heb ontdekt, dat God de mensen recht gemaakt heeft, maar zij zoeken vele bedenkselen" 63.

6. Verbreken en wegdoen. De belaste persoon moet álle contacten met occultisten (voorzover die er nog zijn) zo radikaal mogelijk verbreken en álle occulte voorwerpen en literatuur verbranden. Dit hangt onmiddellijk met een oprechte belijdenis samen: "Velen van hen, die gelovig geworden waren, kwamen hun schuld belijden en uitspreken wat zij bedreven hadden. En enigen van degenen, die toverkunsten hadden uitgeoefend, brachten hun boeken bijeen en verbrandden ze ten aanschouwen van allen" 64. "... Uit afkeer zelfs van het kleed, dat door het vlees bevestigd is" 65. "De gesneden beelden van hun goden zult gij met vuur verbranden; het zilver en het goud daaraan zult gij niet begeren en u niet toeëigenen, opdat gij daardoor niet verstrikt wordt, want het is een gruwel voor de HEERE, uw God. En gij zult geen gruwel in uw huis brengen, zodat gijzelf evenzo

60. 1 Johannes 1:9.

61. Jacobus 5:16, 19v.

62. Leviticus 5:2, 5.

63. Prediker 7:29.

64. Handelingen 19:18v.

65. Judas :23.

onder de ban zoudt komen; gij zult het ten sterkste verfoeien en verafschuwen, want het ligt onder de ban" 66

7. Gebieden. Soms blijken oprechte en volledige belijdenis, verbreking en verbranding niet voldoende, doordat de demonisc'he machten die in het spel zijn, een te sterke invloed uitoefenen, met name natuurlijk in het geval van bezetenheid. Hier kan het

gebeuren dat de zielzorger van de Heere uitdrukkelijk vrijmoedigheid ontvangt de boze geest(en) te gebieden, zoals Paulus deed: "Ik gelast u in de naam van Jezus Christus van haar uit te gaan" 67, of zoals de Heere Jezus zei: "Gij, stomme en dove geest, Ik beveel u: ga van hem uit en kom niet meer in hem" 68. Dit heeft niets met een bijzonder charisma of met apostolische tekenen te maken (zoals in Marcus 16 : 17) maar is te allen tijde een onderdeel van de christelijke zielzorg. Het is eigenlijk een bijzondere vorm van bidden, want wij pleiten erin op de naam en het bloed van Christus, met dit verschil dat wij in de naam van de Heere Jezus rechtstreeks tot de demonen spreken. De zielzorger moet erop bedacht zijn dat juist op het gebieden een paroxisme kan volgen; ook in de al aangehaalde gevallen in de Evangelieën en de Handelingen gebeurde dat dikwijls, en gewoonlijk is het een laatste uitbarsting vóór de bevrijding. Zeker in zulke gevallen is het belangrijk dat de zielzorger niet alléén is en dat er een gebedskring achter hem staat.

8. Afzweren. In sommige gevallen, bijvoorbeeld wanneer er een bloedpact met de satan is aangegaan, kan er geen bevrijding volgen tenzij de persoon in kwestie dit pakt niet alleen als zonde tegenover God belijdt maar ook tegenover de duivel verbreekt en opzegt. Elke verplichting die men tegenover de satan op zich heeft genomen, moet worden "afgezworen", elke verbinding worden verbroken, elk recht dat hij nog op zijn slachtoffer heeft, worden opgezegd, anders zal de bevrijding uitblijven. Men moet hier niet gering over denken! De duivel zal elke ongeoorloofde invloed of aanspraak die hij nog op zijn slachtoffer heeft ten volle uitbuiten en proberen hem alsnog te gronde te richten. Daarom moet de zielzorg zo zorgvuldig plaatsvinden.

9. Geloof. Als wij onze zonden belijden, schenkt God van Zijn kant vergeving en reiniging, hebben we gezien. Maar voor het geestelijk Ieven van de gereinigde zal dat alleen zijn praktisch nut hebben wanneer deze nu in geloof de vergeving en reiniging aanvaardt en rust in de heerlijke gevolgen van het volbrachte werk van Christus.

66. Deuteronomium 7:25v.; vgl. ook 13:12-18; Genesis 35:2-4; 2 Koningen 23:4-20, 24.

67. Handelingen 16:18.

68. Marcus 9:25.

Het is goed dat de zielzorger hem de overtuiging van vergeving en reiniging helpt verwerven door met hem enkele Schriftplaatsen te lezen, zoals Psalm 103 : 3, 12; Jesaja 1 : 8; 43 : 25; 44 : 22; Jeremia 31 : 34; Micha 7 : 18v.; Lucas 7 : 48-50 (over het vergeven én het niet meer gedenken van de zonden); Johannes 16 : 11; Colossenzen 2 : 13-15; 1 Johannes 1 : 7-9; 2 : 2; 3 : 8; Hebréeën 2 : 14 (over de verbreking van de macht van de satan op het kruis, door de verzoeningsdood van Christus). De gereinigde moet geloven dat hij gereinigd is, niet omdat hij dat "voelt" (ook al is dat mogelijk), maar omdat Góð het zegt; als hij dat inziet, zal hij ook leren danken voor zijn reiniging en God en de Heere Jezus leren loven en prijzen.

10. Opbouw van het geestelijk leven. De satan laat zijn prooi niet zomaar los; hij zal met alle kracht proberen het verloren terrein te herwinnen! De zielzorger moet de bevrijde persoon daarvoor waarschuwen en hem helpen zijn geestelijk leven op te bouwen zodat hij leert zich geestelijk te wapenen en de satan te weerstaan. Het Woord zegt: "Wie zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn; maar wie ze belijdt en nalaat, die vindt ontferming" 69. Waar de gereinigde niet leert zich geestelijk te wapenen, zal hij binnen de kortste keren weer ten prooi vallen aan de duivel. De Heere Jezus zegt: "Zodra de onreine geest van de mens is uitgevaren, gaat hij door dorre

plaatsen om rust te zoeken, maar hij vindt die niet. Dan zegt hij: Ik zal terugkeren naar mijn huis, waar ik ben uitgevaren; en als hij komt, vindt hij het leegstaan (en) geveegd en op orde. Dan trekt hij binnen en neemt zeven andere geesten mede, bozer dan hijzelf; en zij komen binnen en wonen daar. En het wordt met die mens in het einde erger dan in het begin" 70. Dat is duidelijke taal, die in de zielzorg maar al te zeer bevestigd wordt. Daarom zegt de Schrift: "Voorts, weest krachtig in de Heere en in de sterkte zijner macht. Doet de wapenrusting Gods aan, om te kunnen standhouden tegen de verleidingen des duivels, ... om weerstand te kunnen bieden in de boze dag en om, uw taak geheel vervuld hebbende, stand te houden" 71. We hebben verschillende onderdelen van deze wapenrusting al eerder aangehaald, zoals het bekleed zijn met praktische waarheid, gerechtigheid en vrede. Daarna volgt het "schild des geloofs", d.i. een onwankelbaar geloofsvertrouwen op God, waarop al de brandende pijlen van de boze uitdoven; de "helm des heils", een fiere wandel (met opgeheven hoofd) in de zekerheid van de eeuwige behoudenis; het "zwaard des Geestes, dat is het Woord van God".

69. Spreuken 28:13.

70. Matthéiis 12:43-45. 71. Epheziërs 6:10-20.

Dit is een uiterst belangrijk onderdeel van de geestelijke wapenrusting: het onderzoeken, kennen en leren hanteren (als een zwaard!) van het Woord van God. Wij moeten de antwoorden van dat Woord kennen op de gevaarlijke situaties waarin de vijand ons tracht te verlokken en tegen hem kunnen zeggen wat de Heere Jezus tegen hem zei: "Er staat geschreven ..." Tenslotte mogen we wel zeggen dat het zevende en laatste onderdeel van de wapenrusting is: "En bidt daarbij met aanhoudend bidden en smeken bij elke gelegenheid in de Geest, daartoe wakende met alle volharding en smeking voor alle heiligen". Een volhardend en gezond gebedsleven (dankzegging, voorbede en aanbidding inclusief) is van wezenlijk belang in de geestelijke strijd. We kunnen daar nog aan toevoegen (zonder verder in dit verband in teveel details te treden) dat het onbijbels is alléén te staan op het christelijk erf, maar dat de gelovige aansluiting moet zoeken bij een gemeente van gelovigen die op Schriftuurlijke bodem staat, dat hij daar geestelijk actief moet worden en ook naar buiten toe moet leren leven als krachtig getuige voor de Heere Jezus Christus.

WILLIAM PERKINS

Een bijdrage tot de kennis der religieuze ontwikkeling in Engeland, ten tijde van Koningin Elisabeth

DOOR

Dr. J. VAN BAARSEL

Uitgeverij TON BOLLAND

Voorheen H. A. van Bottenburg B.V., Amsterdam 1975

i. Perkins verhouding tegenover het bijgeloof.

«Il faut juger les écrits d' après leur date» is een stelregel, die het primum verum vormt voor de geschiedschrijver. Verwaarlozing van deze regel leidt tot een onbillijke beoordeling van de grootste mannen uit andere tijden, die anders dachten en handelden dan wij thans. Een volstreekte maatstaf vermogen wij niet aan te leggen, als het gaat om de waardering van historische verschijnselen. Wij moeten de personen zien in het licht van hun tijd, om hun geen onrecht te doen. Dit moet bijzonderlijk op de voorgrond gesteld als het er op aankomt de verhouding te bepalen, waarin iemand staat tot het bijgeloof.

Het is daartoe nodig ons er allereerst rekenschap van te geven, wat onder bijgeloof te verstaan is. «Was der eine Aberglaube nennt, ist für den Anderen ein feststehendes Dogma», zegt Dr. A. Lehmann terecht 1).

Hij geeft daarom van bijgeloof slechts een formele definitie: «Aberglaube ist jede Annahme, die entweder keine Berechtigung in einer bestimmten Religion hat oder in Widerstreit steht mit der wissenschaftlichen Auffassung der Natur einer bestimmten Zeit» 2).

1) Dr. A. Lehmann. Aberglaube und Zauberei. Deutsche autorisierte Ausgabe. Stuttgart 1898. S. 3. De tweede druk heb ik niet kunnen raadplegen.

2) a. a. O. S. 6.

Welke echter de wetenschappelijke opvatting der natuur in een bepaalden tijd is, kan gezien de principiële verschillen, die zich tussen de natuuronderzoekers voordoen, evengoed als tussen de beoefenaren van andere wetenschappen 1) niet worden omschreven. Telkens wisselt de norm, die men aanlegt, telkens is het bijgeloof een ander.

Geen Gereformeerde bijv. zal Balthazar Bekker louter als bestrijder van het bijgeloof typeren 2). Hij deed immers te kort aan leerstukken, die tot de wezenlijke inhoud van het Gereformeerd - om niet te zeggen van het Christelijk beginsel behoren.

«Dat om de mens te plagen bose Geesten op de aarde soudén nodig zijn, dat vind ik echter niet. De doorgaande taal der H. Schrifturen is, dat Gods gelovig volk geduriglik

van boose mensen word gequeld: van bose Geesten blijkt dat niet so klaar» 3).

De norm, die wij bij Perkins aan moeten leggen, is de Heilige Schrift. Hij nam haar bij zijn verhandeling over de toverij, tot basis. Veel werd er in zijn tijd en de daaropvolgende over deze zaak geschreven. We zullen hier geen uitvoerig overzicht geven van de omvangrijke literatuur, die er over dit onderwerp verscheen. Het zij ons voldoende in herinnering te brengen, dat zowel onder Rooms en als onder Protestanten voor- en tegenstanders van het geloof in heksen werden gevonden.

1) Zie Dr. A. Kuyper. Encycl. der H. Godgel. II, blz. 97-132 en De Gem, Gr. III. Bijlage blz. 28, 29.

2) Aldus Dr. W. P. C. Knuttel. Balthazar Bekker, de bestrijder van het, bijgeloof. 's Gravenhage 1906.

3) B. Bekker. De betoverde Weereld. Bk. II, blz. 55. Amsterdam 1691.
262

De Protestantse arts Johann Wier, leerling van Agrippa van Nettesheim, gaf in 1563 zijn vijf boeken *De Praestigiis daemonum et incantationibus ac veneficiis* uit. Hij was na zijn leermeester de eerste, die met beslistheid tegen de heksenvervolging te velde trok 1). We zouden feil gaan, zo we dachten, dat Wier aan geen magische kunsten geloofde. Integendeel - hij verdedigde zelfs, dat 's mensen lichaam door de duivel kon opgenomen en door de lucht heen gedragen worden, gelijk de ondervinding bewees (Dan. 4, Matth. 4. 2). Hij was een strijd begonnen met bedrieglijke geesten en spoken 3), maar Bodin, een van de uitstekendste wijsgeren in Europa, door velen van zijn tijdgenoten voor de bekwaamste man gehouden, die toen in Frankrijk was opgestaan 4), verwijt hem, dat hij goddelijke dingen op schandelijke wijze tegen God gebruikt 5) en zich gewapend heeft tegen de ere Gods 6). zijn loosheid, dat de duivel de tovenaars doet geloven, dat zij doen, wat hij zelf verricht en zij daarom niet moeten gedood worden, is al te grof 7).

1) Soldan-Heppe. Geschichte der Hexenprozesse. Stuttgart 1880. Th. II. S. 3.

2) *De Praestigiis daemonum etc.* ed. 1568, Lib. III. Cap. XII. p. 242. vgl. Lib. II. Cap. IV.

3) Praefatio ad Lectorem. p. 14.

4) H. Lecky. Rationalism in Europe. 2 ed. London 1865. Vol. I, p. 95.

5) Réfutation des opinions de Jean Wier in: *De la démonomanie des sorciers*. Paris 1581. p. 219. *Divinis adversus Deum nefarie utitur.*

6) 1. c. p. 218.

7) 1. c. p. 228.

263

Niemand, die ook maar enigszins door de ere Gods is getroffen, kan zulke godslasteringen zonder gerechtvaardigde toorn lezen 1).

In 1584 publiceerde Reginald Scott zijn *Discovery of Witchcraft*, 2) waarin hij - om met Lecky te spreken - het bedrog en de begoochelingen van het systeem met een stoutmoedigheid ontmaskerde, die geen voorafgaand schrijver had bereikt en met een bekwaamheid, welke weinig volgende schrijvers hebben geëvenaard 3).

Koning Jacobus I, «verdediger des geloofs», gaf tegen de verdoemelijke opvattingen van Scott, die door zijn loochening van toverij de oude dwaling der Sadduceeën. n.l. de ontkenning van het bestaan van geesten handhaafde en tegen die van Wier, die door zijn ijveren voor de straffeloosheid van tovenaars heksen duidelijk bewees een van dit gilde te zijn 4), zijn *Daemonologie* uit.

Twee jaar later (1599) verschenen de vermaarde *Disquisitiones magicae* van de Jezuit Martin del Rio, «der gewaltigste Verfechter des Hexenprozesses; unter allen

Hexenverfolgern unstreitig der gelehrteste und schlaueste.

1) 1. c. p. 256. Dit alles is des te merkwaardiger omdat hij in zijn Colloquium heptaplomeres door de erkenning der betrekkelijke waarheid in elk der zeven religies de eis van verdraagzaamheid met redenen bevestigt. Ueberwege Heinze Geschichte der Philosophie III10, Berlin 1907 S. 66).

2) Vertaald in het Nederlandsch door Th. en G. Basson 1637.

3) H. Lecky, 1. c. Vol 1 p. 112, 113. Vgl. Plitt, Zöckler Hexen - und Hexenprozesse in P. R. E3. Bd. VIII S. 30-36.

4) The workes of the most high and mighty prince James, London 1616, p. 91, 92. Preface of the Daemonologie.

5) Soldan-Heppe a. a. 0. Th. II S. 29.

264

Aan Cambridge University was de kwestie in hoge mate actueel Het proces van Warbois (1593) riep de instelling in het leven, dat jaarlijks een theologisch student in King's College, tegen een beloning van veertig shillings, een voordracht over de hekserij zou houden 1). Het kan ons daarom niet verwonderen, dat Perkins aan dit vraagstuk een reeks predicatiën heeft gewijd 2).

Hare volledige titel luidt: *A discourse of the damned art of witchcraft, so farre forth as it is revealed in the scriptures and manifest by true experience*. Ook elders, in zijn commentaar op de brief aan de Galatiërs bijv. (3: 1 en 5: 20) heeft **Perkins** deze kwestie - natuurlijk veel beknopter - besproken.

In zijn bovengenoemde verhandeling, die Ex. 22:18 tot motto draagt, bestrijdt Perkins hen, die het er voor houden, dat toverij niets anders is dan louter inbeelding 3). Bij het behandelen van genoemd tekstwoord moeten onderscheidenlijk twee punten worden overwogen: wat een heks is en welke hare, verdiende straf.

Voordat Perkins van een heks een beschrijving geeft, bespreekt hij de natuur der toverij, voor zover zij in de boeken van Oud en Nieuw Testament wordt voorgesteld en de uit echte ervaring van geleerde en godzalige mannen kan worden opgemaakt.

1) Soldan-Heppe a. a. 0. S. 144. Vgl. D. Campbell 1. c. Vol. II p. 115. Note. It was an age of boundless credulity and superstition in England, says Drake; the belief in witchcraft was shared by every one.

2) Vol. III p. 607-652.

3) Op Gal. 3: 1. Vol. II p. 221. Here Paul takes it for a confessed truth, that there is witchcraft and witches en 31-t.7:1. Vol. III p. 196. 265

Betreffende de toverij handelt Perkins over drie punten: 1°. wat toverij is; 2° wat de grondslag is van hare gehele beoefening; 3. hoe vele verschillende soorten zij telt. Hij definieert haar als een boze kunst, die dient om met behulp van de duivel wonderen te bewerken, voor zover God dit (in gerechtigheid, toelaat 1). De regelen voor deze kunst werden eerst door Satan uitgedacht, in oude tijden aan goddeloze personen geopenbaard, die ze aan anderen van hand tot hand mededeelden 2).

Er zijn twee soorten van wonderen: waarachtige en duidelijke of leugenachtige en bedrieglijke. Het doen van een waarachtig wonder is een soort schepping, welke noodzakelijk alleen Gode eigen kan zijn, Ps. 136: 43).

Bedrieglijke wonderen, die ook buitengewone werken ten opzichte des mensen zijn, omdat zij niet voortkomen uit de gewone loop der natuur, zijn nochtans geen wonderwerken, omdat zij gedaan worden door de kracht der natuur en niet eenvoudig boven of tegen de natuur maar boven en tegen haar gewone loop.

Deze nu worden gedaan door de Satan en zijn werktuigen 1). Des duivels wonderen zijn tweesoortig: begoochelingen of werkelijke handelingen. Er is een begoocheling van de

uitwendige zinnen of van het verstand. De zinnen kan de duivel bedriegen door het verderven van de vochtigheid van het oog of door het veranderen van de lucht.

1) Vgl. op Gal. 5: 20. Vol. II p. 332. Witchcraft significa all curious art.wrought by the devil.

2) Ch. I. Sect. 1.

3) Sect. 4 p. 609.

4) 1. c. p. 610.

266

Het gaat des duivels macht echter te boven om de substantie van enig schepsel in die van een ander te veranderen; door dit bedrog heeft de Roomse Kerk zich, in tijden van blindheid en onwetendheid zeer verrijkt. Door de begoocheling van het verstand deed de duivel menigeen geloven, dat hij een koning of een profeet was, zoals verschillende toveressen zich voor katten, vogels, muizen, enz., hielden. Dat zij daarin werkelijk veranderd zijn, zoals de inquisities van Spanje en andere landen verhalen, kan om de bovengenoemde regel niet waar zijn 1).

De echte werken des duivels zijn geen echte wonderwerken, omdat zij de kracht der natuur niet te boven gaan. Het zijn wonderen der leugen, ten aanzien van des duivels oogmerk in het verrichten daarvan. Hij is in staat om in de vorm en gedaante eens mensen te verschijnen en dat niet door de zinnen te bedriegen, maar door een waar lichaam aan te nemen 2).

1) 1. c. p. 611. Vgl. op Gal. 3: 5 (Vol. II p. 227). By this we see that they are deceived, who thinke, that the divell can make raine, thunder and lightening. Againe, it is a falsehood to thinke, that Alchymists are alle to turne basen mettals into gold. For it is a worke, of creation to tarne a creature of one kind into a creature of another kinde. Desgelijks a Irealise of callinge. Vol. 1 p. 764. Vgl. vooral Cases of conscience. 1 Rk. Ch. 9. Sect. 4. Vol. II p, 37, 38.

2) 1, c. p. 612. Op. M. 4: 5. Vol. III 388. By this we see that men may be transported by the Devill from place to place. 267

De grondslag van al de praktijken der toverij is een verbond (pact), gesloten tussen de toveres en de duivel. (Ps. 58:5) Deut. 18: 11 de praktijk des duivels zich aan te bieden om een verbond met de mens te maken en de algemene belijdenis van alle toveressen en tovenaars bevestigen dit volkomen 1). Krachtens haar verbond met de duivel beval de toveres van Endor hem in de gelijkenis van Samuel te verschijnen: Het verbond tussen de duivel en een tovenaar is óf uitdrukkelijk en open óf verborgen en geheim 2). Het eerste wordt door plechtige woorden wederzijds vastgesteld, waartoe de tovenaar van zijn kant voor het heden óf zijn handschrift óf een gedeelte van zijn bloed geeft als een pand en handgeld om de koop te verzegelen 3).

Het tweede is daar, wanneer iemand bijgelovige gebedsformulieren gebruikt, waarin hij uitdrukkelijk de hulp van de duivel verlangt of wanneer iemand bijgelovige middelen gebruikt om iets te doen gebeuren, die (naar hij weet) op zichzelf zulke kracht niet bezitten om dit teweeg te brengen zonder de bijzondere werking des duivels 1).

Toverij is waarzeggend of werkend. Waarzegging is een functie der toverij, waardoor men vreemde dingen, hetzij geschiede, tegenwoordige of toekomstige, door de hulp des duivels kan openbaren. Door Satans influisteringen kunnen de toveressen weten, hetgeen in andere landen gebeurt 5). Zulke dingen, welke God door de duivel wil volbracht zien, kan deze voorzeggen, omdat hij ze van te voren door de openbaring en aanwijzing Gods weet.

- 1) ch. II p. 614.
- 2) Vgl. A golden, chaine. Ch. XXI Vol. I p. 39, 40 en Gal.. 5: 20. Vol. II p. 332, 333.
- 3) 1. c. p. 615.
- 4) 1. e. p. 616. 5) Ch. III p. 616, 617.

Waarzegging geschiedt met of zonder middelen. Zij geschiedt door zulke middelen, die ware schepselen Gods zijn, of door die, welke louter zijn verzonnen 1). Waarzegging door de ware schepselen Gods geschiedt door de vlucht en het geschreeuw der vogels, de ingewanden der beesten, sterren, dromen en loten 2). Het kan somtijds gebeuren om de scherpen reuk van de raat; dat er daar spoedig een dode zal wezen, waarheen hij staande op een hoge plaats, zich wendt en schreeuwt 3). Het kan niet ontkend, dat de sterren de oorzaken zijn van sommige dingen. Ze zijn de algemene oorzaken der natuurlijke dingen, zodat niemand door de sterren bijzondere gebeurtenissen recht kan bepalen 4). Alle sterren hebben hare werkingen op de lichamen der mensen, maar omdat al hare krachten tezamen vermengd zijn in het onderwerp, waarop zij werken, kunnen zij niet meer onderscheidenlijk gekend worden. De werkingen echter der zeven planeten, bijzonderlijk van zon en maan zijn, duidelijk en volkomen bekend 5). In zijn eerste 6) geschrift *A fruitfull dialoyue concerning the end of the world* is Perkins op dit punt meer beslist.

- 1) 1, c. p. 618.
- 2) 1. c. Sect. 2.
- 3) 1. c. p. 619.
- 4) 1. c. p. 620. b) I. e. p. 622.
- 6) Dit blijkt uit de opdracht van W. Crashaw, een van Perkins beste leerlingen (Zie boven blz. 93) aan Lord Serope.

De sterren brengen menigmaal onweders, wervelwinden, droogte, voortdurende regen en kunnen alzo de oorzaken wezen van sommige krankheden, schaarsheid en overvloed 1), hetgeen hij in zijn latere geschriften niet zonder voorbehoud aanvaardde 2). Indien men tegenwerpt, dat de meeste voorspellingen, die gedaan worden onder inachtneming van regelen der sterrenkunde, uitkomen, dan geschiedt zulks omdat hierin op zijn minst een verborgene duivelskunst schuilt, zo al niet een open verbond met Satan 3). Wat dromen aangaat, er zijn goddelijke, natuurlijke en duivelse dromen 4). Zij, die zich naast het altaar van Apollo neerlegden om aldaar te slapen, ontvingen in een droom van de duivel het antwoord, waarvoor zij kwamen. De dromen der Manicheeën, (enkele) Anabaptisten en Familisten werden eveneens door de duivel bewerkt 6). De tweede wijze van waarzegging geschiedt door verdichte en verzonnen middelen, wanneer Satan geraadpleegd wordt in de gedaante van een dode man, dus door necromanie of zwarte kunst, 1 Sam. 28. Verschillende redenen geeft Perkins op, waarom het niet de echte Samuel was, die aan Saul verscheen 6). Waarzegging zonder middelen bestaat in de voorspelling en openbaring van toekomstige dingen alleen door de onmiddellijke bijstand van een waarzeggende geest.

- 1) 1. c. Vol. III p. 476.
- 2) Vgl. d golden ekaine Ch. XXII. Vol. I p. 44. The force and nature both of planets and fixed starres - are not so manifest.
- 3) Discourse of wik/wrap, 1. c. p. 621.
- 4) 1. c. p. 623.

- 5) 1. c. p. 624.
 6) 1. c. Sect. III p. 626.
 270

De vrouw te Philippi, Hand. 16: 16 had de geest in haar, de tien Sybillen de geest buiten haar 1).

Werkdadige toverij is het verrichten van wonderen. Bezwinging en begoocheling behoren daartoe 2). Bezwinging is het doen van wonderen door een toverspreuk 3). De werken door bezweerders gedaan, zijn: het verwekken van stormen, vergiftigen van de lucht, verzengen van koren, doden van het vee en benadelen van mensen, teweeg brengen van vreemde kwellingen in de lichamen van mensen en andere schepselen en het genezen daarvan, het uitwerpen van duivelen, e. d. g.

Als bewijs hiervoor hebben wij de eenparige overeenstemming van alle eeuwen met de verhalen van de belijdenissen der toveressen om deze dingen aan het licht te brengen, zodat hij, die dit betwijfelt, even goed twijfelen kan, of de zon 's middags wel schijnt 4). Ene toverspreuk is een vers, dat uit vreemde woorden bestaat, gebruikt als een wachtwoord voor de duivel om hem wonderen te doen verrichten; hetgeen de toverspreuk op zichzelf niet vermag 5).

- 1) 1. c. Sect. IV p. 628.
 2) Ch. IV p. 629.
 3) A Golden Glutine. Ch. XXI. Vol. I p. 40 en Gal. 5: 20. Vol. II p. 332, 333.
 4) 1. c. Sect. 1 p. 629. Vgl. Golden Chaine. Ch. XXI. Vol I p. 40. They which spread abroad by their writing or otherwise that Witches are nothing else but melancholieke dotting women who through the divels delusion suppose that they themselves doe that which indeed the divell doth alone - by the same meanes they may defend murther, adultery and what other sinne soever (duidelijk tegen Wier gericht).
 5) 1. c. p. 630. 274

Dat er uit het oog van boosaardige personen met de gezichtsstralen schadelijke en boze uitademingen voortkomen, die andere personen vergiftigen of doden kunnen, is een even dwaze als oude mening. Een bezweerder kan de slang betoveren, niet door de kracht van de woorden der toverspreuk, maar door de macht des duivels 1).

Tot dit hoofdstuk der bezwinging behoren verschillende andere praktijken der toveressen zoals het gebruiken van tekenen, beelden of figuren, amuletten, duivelbanningen, van de naam Jezus, het bekruisen van het lichaam, én het strijken van een toveres om de toveres te ontdekken 2).

Begoocheling is de misleiding van het oog met een vreemden kunstgreep, die gedaan wordt boven de gewone loop der natuur. Het oog wordt misleid door het verderven van de vochtigheid van het oog, veranderen van de lucht of van het voorwerp, dat gezien wordt. Een gedenkwaardig voorbeeld van kunstgrepen, door begoocheling gedaan, buiten en boven misleiding, hebben we in Ex. 7, 8 en 9. Vlet hier verhaalde gaat de gewone grenzen der natuur te boven 3). Perkins neemt om verschillende redenen aan, dat deze handelingen der tovenaars louter verschijningen waren en geen werkelijk voortgebrachte dingen 4).

Een tovenaars is een Magiër, die in een openbaar of een geheim verbond wetens en willens toestemt om de hulp en de bijstand van de duivel te gebruiken bij het verrichten van wonderen 5).

- 1) 1. c. 632.
 2) 1. c. p. 633, 634.
 3) 1. c. Sect. II p. 635.

4) 1. c. p. 636.

5) 1. c. Ch. V p. 636.

272

Er zijn twee soorten tovenaars: slechte en 'goede' 1). De goede tovenaar is het gevaarlijkste en verfoeilijkste monster. Hij doodt de ziel, de slechte kwetst alleen het lichaam 2). De tovenaar moet met de dood gestraft worden 3).

De vraag of de tovenaars van zijn tijd dezelfde zijn als die, welke door Mozes' wet worden veroordeeld 4), beantwoordt Perkins bevestigend 5).

Voor de ontdekking van een tovenaar worden twee dingen vereist: onderzoek en overtuiging. Dit zijn tekenen, die sterke vermoedens opwekken: indien iemand algemeen als een zodanig persoon berucht staat, indien een medetovenaar van iemand zulk een getuigenis geeft, indien na vervloeking dood of ten minste enig onheil volgt; indien dadelijk na vijandschap, twisting of bedreiging een onheil volgt 6); indien de verdachte persoon de zoon of dochter, dienstknecht of dienstmaagd, vriend of naaste buur van een bekende tovenaar is; indien - n.l. volgens sommigen -

1) I. c. p. 637.

2) 1. c. p. 638. Vgl. *The government of the tongue*. Ch, V. Vol. I p. 444. The words used in the way of a bodily cure, be they in themselves never so good, are no better than the devils sacraments. How to live and that well. Vol. I p 483, upon the faith in the aforesaid ceremonies there followes a Satanicall operation in the effecting of a cure desired. Op Hebr. 11: 20. Vol. III p. 124. Indeed blessers are most vile and wretched creatures, the wretched limbs of the Devil].

3) 1. c. p. 639.

4) 1. e. p. 639, 640.

5) 1. c. Sect. I 640.

6) 1. c. Sect. II 642. 273

de verdachte persoon het merkteken des duivels draagt en ten slotte onstandvastig is of in zijn wel overwogen antwoorden met zichzelf in tegenspraak 1). Het onderzoek kan geschieden enkel door ondervraging of ook door pijniging. Dit laatste mag ongetwijfeld wettig en met een goed geweten worden aangewend, doch alleen dan, wanneer sterke en zware vermoedens daaraan voorafgaan en de persoon weerbarstig is. Van Godsoordelen als b.v. het aanvatten van een rood verhit ijzer, zinken of drijven van de verdachten persoon, toont Perkins zich afkerig, want hetgeen op deze wijze geschiedt, komt van de duivel 2).

Een wáár bewijs is de vrijwillige belijdenis der misdaad, afgelegd door de verdachten persoon en de getuigenis van twee getuigen te goeder naam bekend. Indien zij b.v. kunnen bewijzen, dat de verdachte persoon de duivel heeft aangeroepen 3) of een waarzeggende geest heeft onderhouden en met deze in de vorm van een muis, kat of enig ander zichtbaar schepsel samenkomsten heeft gehad 4) of dat hij het gelaat van een verdacht persoon, die afwezig was, in een spiegel heeft laten zien 6)

1) I. c. p. 643.

2) I. e. p. 643.

3) 1. c. p. 644.

4) Perkins neemt als Augustinus en vele anderen (zie Soldan. *Heppe a. a. O.* I S. 98) de mogelijkheid van gemeenschap tussen de duivel en een heks aan. *Golden Gaine* Ch. XXVI (7. Command). Vol. I p. 58, Why should not a spirit as well have society with a witch as to eate meate?

5) Vgl. *The Combate between Christ and the Devil*. Matth. 4: 8. Vol. III p. 397. The Devill can resemble things done long since and a farce off. Pag. 274

en tovermiddelen gebruikt heeft; indien zij op grond van hun eigen kennis kunnen verzekeren, dat die verdachte man of vrouw dingen voorspeld heeft vóórdát ze geschiedden, stormen heeft verwekt of de gedaante van een dode man heeft doen verschijnen 1). Het is Satans gewoonte iets te beloven, totdat het verbond bekrachtigd maar, wanneer het zover is, gebruikt hij alle middelen iemand openbaar te maken door zijn boosheid jegens alle mensen en zijn onverzadigbare begeerte om hen onmiddellijk en volledig te bezitten, die hij in de banden van zijn verbond heeft verkregen 2).

Tegen het gevaar van toverij kan men zich beschermen door te zijn in het verbond der genade. Gods kind kan betoverd worden zoals uit het Woord blijkt. Satan vergenoegt er zich niet mee zijn boosheid te tonen door de personen leed aan te doen 3), maar hij breidt dit ook uit tot het kwellen van de plaatsen, waar zij wonen door de lucht te besmetten e. d. g. Het enige krachtdadige middel om dit kwaad weg te nemen is de heiliging van de plaats onzer woning Openb. 20: 5.

1) Vgl. op. Gal. 5: 20. Vol. II p. 333. Tegen overijling waarschuwt Perkins op Matth. 7: 1. Vol III p. 196.

2) 1. c. p. 645.

3) Vgl. *Cases of conscience*. 1 Bk. Ch. IX. Sect. 4. Vol. II p. 37. Possession is known by two signes: when the devil is evidently present either in the whole body or in some part of it; when hee hath rule of the said body either in whole or in part; as for example: when the divell possesseth the instrumento of the voice and makes a man to speake Latine, Greke, Italian or other tongues, which hee understandeth not. 275

Gehele landen en koninkrijken worden bijzonder door het aanvaarden van het Evangelie van de toverij bevrijd 1). De Rooms en menen, dat er in Gods kerk een gewone gave is, waardoor sommigen duivelen kunnen uitwerpen en de nadelen verhelpen, die door de tovenaars ontstaan 2), maar dit duurde niet veel langer dan 200 jaren na Christus' geboorte 3). De tovenaars van zijn tijd moesten, volgens Perkins, krachtens Mozes' wet, met de dood worden gestraft 4)

Hiermee hebben we beknopt Perkins' verhouding tegenover het bijgeloof uiteengezet. Met klem van redenen heeft Perkins het bestaan van tovenaars verdedigd. Hij ging daartoe op het voetspoor der grote reformatoren Luther en Calvijn op de Schrift terug. «Es war speziell die kirchliche Magie (der Apparat mit Bibelstellen und Beschwörungen, gewunden Bildern,

1) 1. c. p. 646, 647. Vgl. *Cases of conscience*. 1 Bk. Ch. IX. Sect. 4. Vol. II p. 38. Men must not-abide there, where it is certainly knowne, that the Lord hath given the divell power and libertie (39). That which we doe in meates and drinkes, is also to be done in the houses and places where we dwell. We must sanctifie them to our use by the word and prayer; The Combale between Christ and the Devil Matth. 4: 1 Vol. III p. 374, Mi. 6: 13. Vol. III p. 148, 150. Vooral *A treatise of conscience*. Ch. III. Vol. I p. 539. To blesse our dwelling places (Deut. 20: 5), when we first enter into them, is the best way that can be to preserve them from the casualties of fire within and lightning from heaven and from the annoyance and molestation of evill spirits and other judgements of God.

2) 1. c. p. 648.

3) 1. c. p. 649. Vgl. *The Probleme. Images and reliques*. Vol. II p. 523 en Mi. 7: 22. Vol. III p. 249. This gift of miracles doth not now befall the Church of God.

4) 1. c. p. 650. Blz. 276

Weihwasser, Brot, Salz, Oel, Zetteln und Münzen) gegen weiche die Reformatoren

Protest erhoben. Bezüglich de Frage nach der Wälichkeit der Zauberei standen sie - Luther jedenfalls - wohl auf dem allgemeinen Standpunkt ihrer Zeit 1).

Dit kan woord voor woord ook van Perkins getuigd worden. Er kan niet aan getwijfeld worden, dat Perkins' opvattingen over dit onderwerp dezelfde waren, die door onze vaderen werden gekoesterd 2).

Met alle kracht heeft Perkins het bijgeloof bestreden, als men daaronder de overtuiging verstaat: «dat er geheimzinnige middelen bestaan om de kwade gevolgen van een demonische inwerking te breken, wanneer er heil wordt gezocht in een amulet, in een talisman, in een toverspreuk of in een bezwering en het demonische met demonische middelen bestreden wordt 3)».

1) Dr. A. Lehmann a. a. O. S. 102.

Vgl. Soldan -Heppe e. a. O. Bil. I S. 498-500. Hexenverfolgung in Gent. - Let vooral op hetgeen Calvijn bij Deal. 18: 10, 11 aantekent, waar hij een zuiverder standpunt inneemt dan Perkins. (Tom. I p. 353). Denique temporum omnium experientia convincit, homines perverse curiosos saepe a Satana per magos didicisse quod humanitus cognosci non poterat. De operum effectu sive mortuos excitet, sive fascinet homines et bruta animalia sive incantationibus novas facies rebus induat sic habendum est, quaecumque videtur edere miracula, meras esse praestigias. Atque ut est pater tenebrarum, certum est nihil posse nisi apud incredulos (cursivering van ons), quorum obtenebratae sunt mentes, ut album a nigro non discernant-Quare nihil mirum si Dei permissu vel elementa turbet vel morbis et aliis noxis infestet reprobos, vel oculis phantasmata abjiciat.

2) H M. and M. Dexter 1. c. p. 40.

3) Vgl. Dr. A. Kuyper. Pro Rege, Kampen 1911. Eerste deel, blz. 224. 277

Aan de Roomse religie verweet Perkins, dat zij voor één groot deel louter toverij is 1). Het is volgens hem duidelijk, welk een monsterachtige en ongelukkige religie de Roomse Kerk verdedigt, die gedeeltelijk uit heidense, gedeeltelijk uit Joodse plechtigheden bestaat 2).

Door zijn bijgelovigheid is hij echter in hetzelfde euvel vervallen. Het exorcisme vond in hem op grond van een verkeerd begrepen Oud-Testamentische tekst (Deut. 20: 5) een verklaard voorstander. De voorstellingen, die hij koesterde aangaande de macht des duivels, deden hem de betekenis der gemene gratie op dit punt miskennen 3).

Laten we echter op zijn creditzijde zetten, dat hij reeds in zijn jonge jaren bewezen heeft, dat het volkomen ongeoorloofd was de jaarlijkse voorspellingen te open en te gebruiken 4). De bijzondere staat en zaken der mensen kunnen op geen enkele wijze door de sterren van te voren worden aangeduid 5): vertrouw u alleen aan de Voorzienigheid Gods toe 6).

1) 4 *Golden Chaine*. Ch. XXI. Vol. I p. 40. Vgl. op Mi. 7: 15. Vol. III p. 238. The Romish priests by sorcery cast out Devils and cure strange diseases and so delude the simple.

2) A treatise of conscience. Ch. II. Vol. I p. 521.

3) Vgl. Dr. A. Kuyper. De gem. gr. II, blz. 261, 262.

4) A resolution to the country man proving it utterly unlawfull to buy or use our jutely Prognostications. Vol. III, p. 653-667.

5) 1. e. p. 655. Vgl. A golden Chaine. Ch. XXII. Vol. 1, p. 43, 44.

6) 1. c. p. 661.

278

Kometen en vlammeende sterren zijn evenwel dreigende tekenen van Gods hevige misnoegen, hoewel er zijn, die de mens in slaap willen wiegen door te vertellen, dat zulke tekenen voortkomen uit de gewone loop der hemelen 1). Desgelijks is het beven

en schudden der aarde een teken van de groten en buitengewone toorn Gods ter oorzaak van het feit, dat wij God niet kennen noch ook voor het merendeel ons er om bekommeren Hem te leren kennen 2).

In dit hoofdstuk behoort nog even eraan herinnerd te worden, dat volgens Perkins het dode lichaam gewoonlijk bloedt of enig ander getuigenis geeft, wanneer de moordenaar er bij wordt gebracht, waarvoor moeilijk een andere reden kan worden opgegeven dan de verborgen en onmiddellijke hand Gods, die zich hierin machtig betoont om geheime zonden door vreemde middelen aan liet licht te brengen 3).

In zijn *Cases of conscience* is hij hiervan teruggekomen. Een onderzoek door een tweegevecht van dezelfde natuur als het onderzoek doen naar een moordenaar, door het bloeden van een aangeraakt of betast lichaam, dat zeer twijfelachtig en onder alle andere middelen het onzekerste is 1).

Dat Perkins aan de verschijnselen die in de Bijbel toverij genaamd worden, enige daaraan ten grondslag liggende realiteit heeft toegekend, kan niet anders dan zeer verklaarbaar worden geacht. Rome heeft de demonische realiteit van dit bijgeloof steeds in bescherming genomen 5).

1) 1. c. p. 661,

2) Gel. 4 9. Vol. II, p. 282.

3) Hebr. 11: 2. Vol. III, p. 21.

4) 3 Bk. ch. III. I Quest. Vol. II, p. 120. 5) Dr. H. Bavinck. a. w. III, blz. 194.

279

Dr. A. Kuyper zegt daarover even waar als schoon 1): De Christelijke Kerk wist uit het Evangelie; ze wist van haar Heere en Koning, dat deze demonische werkingen metterdaad maar al te werkelijk zijn. De toen door de Kerk en de Overheid begane fout bestond dan ook niet daarin, dat ze wisten en voelden met een onheilige demonische macht te doen te hebben, maar dat ze deze macht in stee van haar enkel geestelijk te bestrijden, met het zwaard en met de brandstapel te keer gingen. Ons Avondmaalsformulier betrad de betere weg 2).

1) Pro Rege. I, blz. 223.

Vgl. De gem. gr. II, blz. 400, 401 en de Heraut n°. 1746.

Toch kan niet worden ontkend, dat deze Goeten, Magiers, of hoe men ze noemde, over wonderbare krachten beschikten, die niet eenvoudig door ze leugen en bedrog te heeten op zij waren te zetten. - En in de oudheid en thans horen we van het contact van de enen geest van de mens met de geest van de anderen mens. Het tijdelijk inwonen van een anderen geest in eigen geest doet vanzelf aan de Bezetenen uit de dagen van Jezus verschijning denken. De verhalen, die ons thans uit de kringen der Spiritisten toekomen, stroken in dit opzicht met de Evangelische verhalen en n°. 1747.

Al denken we er niet aan al deze verschijnselen (n.l. van het spiritisme) voor verzonnen of ingebeeld te verklaren. - De realiteit van veel in het spiritisme moet volmondig worden erkend. (Van de Voleinding XXI en XXII). In de zelfden geest Dr. H. Bavinck, a. w. III, blz. 197.

2) Vgl. Zeckler. Spiritismus in P. R. E3. Bd. XVIII. S. 664. Die demonistische Theorie ist die der christlich-orthodoxen Gegner des Spiritismus. Wirkliche Kundgebungen mis der Geistenwelt iszt auch, sie durch die Produktionen der Medien wenigstens der echten und hervorragend kräftigen bewirkt werden - eine Ernenerung des Goeten und Mysterienn wesens eines Jamblichus (Harlesz), ein nicht von Gott ertffneter und gegebener, sondern die Sele geführdender Weg (Luthardt) u. s. w.

280

Perkins nu is daarin feil gegaan, dat hij in vele opzichten het Roomse, in oorsprong

heidense, bijgeloof, zij het ook niet onveranderd, heeft overgenomen, ofschoon daarin elementen waren, vreemd aan hetgeen de Heilige Schrift ons leert, en die in vroeger eeuwen voor en na Perkins nameloos veel jammer over de mensheid hebben uitgestort 1).

1) Soldan -Hepp e. a. a. O. passim. Bd. I. S. 452, 453, Man hat die Zahl der vom Ende des fünfzehnten Jahrhunderts an wegen Hexerei Verurtheilten gesticht und es hat sich gezeigt, dass dieselben nach Millionen zu berechnen sind en Lehmann, a. a. O. S. 101.

Aanbevolen literatuur:

- Bijbelverklaring van Patrick, Polus, Welsh, Doddridge, Gill e.a.
17 delen. Amsterdam 1740
- Bijbelse encyclopedie. J. H. Kok, Kampen
- Dr. A. DE BONDT. Geestelijke boosheden en verleidingen van satan.
BOSCH & KEUNING N.V. BAARN 1948
- Onderstaande documenten zijn te vinden op www.theologienet.nl
- T. Brooks. KOSTBARE HULPMIDDELEN TEGEN SATANS BEDRIEGERIJEN
Gihonbron. **Theologienet.nl**
- J. Bunyan Al de werken. W. M. den Hertog, Utrecht z.j.
- Dr. THOMAS MANTON. DE VERZOEKING VAN CHRISTUS IN DE WOESTIJN.
7 Preken over verzoeken van Christus en de gelovigen
- SIMON OOMIUS SATANS VUISTSLAGEN.
Over de inwerping van Godslasterlijke gedachten
- Dr. W. J. Ouweneel HET DOMEIN VAN DE SLANG
BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN - AMSTERDAM 1982
- Paul, Dr. M.J. Geestelijke strijd, demonie en bevrijding.
Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer 2002
- Steeff Post Duivels dichtbij. Hoe de duivel je denken
en leven beïnvloedt. Uitgeverij Groen 2021
- Willem Westerbeke DE VERZOEKINGEN VAN SATAN
Kort onderzoek naar LISTEN VAN DE SATAN EN
VERZOEKING TOT ZELFMOORD. Gihonbron 2018
- Willem Westerbeke DE VERLEIDINGEN VAN SATAN EN BOZE GEESTEN
Stichting Gihonbron 2021

Wilhelmus á Brakel. De Redelijke Godsdienst.

Hoofdstuk 9. Van de duivelen.

Hoofdstuk 35. Van de aanvechting van satan.